

Nicolae Goja

Doi pe o cruce

Motto:

"Pilat răspunse: Ce am scris, am scris."

(Evanghelia după Sf. Ioan, 19.22)

Nicolae Goja

Doi pe o cruce

roman

**Editura EUROTIP
Baia Mare, 2015**

Director editură: Pamfil Godja

Redactor de carte: Nicolae Goje

Corector: Victoria Goja

Coperta: Vasile Jurje

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GOJA, NICOLAE

Doi pe o cruce / Nicolae Goja. – Baia Mare : Eurotip, 2015.

228 p.

978-606-617-173-1

821.135.1-31

Această carte a apărut cu sprijinul financiar al
Consiliului Județean Maramureș

Prima cruce

Picu are cinci ani și merge la grădinița cu program prelungit, dar nu stă decît pînă la amiază, vine maică-sa după el la ora prînzului, însă uneori, cînd are mult de lucru, întîrzie pînă pe la ora două. Este altfel decît ceilalți copii, refuză să doarmă în pătuț, educatoarea îi spune să închidă ochii, dar el se joacă și se tot joacă cu degetele, zice în șoaptă: Urs, ursoaie, lup, lupoaie, piștirelul cel mai mic..., cum l-a învățat bunu' Iosif, dar nicidecum nu reușește să adoarmă. Așa că Picu cel fără de somn la amiază este lăsat să iasă în curte și se dă în leagăn pînă cînd vine pe la ora două mama lui să-l ducă acasă. Lunea are de obicei clienți mai mulți și după ce termină de copiat actele urgente închide biroul, întoarce pe ușă anunțul Vin imediat! și întinde pasul spre grădiniță. Trece prin Piața Păcii, pe lîngă magazinele de pompe funebre de pe strada 11 Iunie și lîngă stația de gaz metan e grădinița Ion Creangă. Îl vede din drum, este singur pe locul de joacă, la groapa cu nisip, iar va trebui să-l spele pe cap...

– Picu!

– Mamă!

În fața ușii cu Vin imediat! o așteaptă răbdător un țăran cu clop și straiță, s-a așezat pe trepte, are proces și avocatul l-a trimis la biroul de copiat acte să-și multiplice întîmpinarea, este serviciul pe care i-l face avocatul Felezeu, pare să se fi îndrăgostit de ea. Dar mai degrabă vrea altceva de la ea, că e însurat. Să vrea, șoricelul...

Picu are pantaloni cu bretele și cămașă cu pătrățele. Pînă cînd mama lucrează în biroul de la poartă, el se joacă în curtea interioară. Nu are cum să iasă afară, l-ar vedea mama și l-ar întoarce din drum. Nu îndrăznește nici el să iasă de unul singur în piață, cu toate că ar putea-o face, dacă

nu ar fi în pericol să fie răpit de străini, care au saci în care bagă copiii și-i duc departe. Oameni răi umblă prin oraș, mai ales prin parc și pe la restaurant.

– Și ce fac cu ei acolo departe?

– Păi nu le fac nimic. Ce să le facă? Îi pun să doarmă, ce altceva să facă cu ei.

– Eu aș vrea să mă duc departe, să nu dorm. Unde e departe?

– Vom merge în vacanța mare cu trenul, în tabără la mare, să nu mai faci roșu în gât. Să stai cuminte cu nenea Rudi, să nu te murdărești!

Picu se joacă lîngă hulubar, nenea Rudolf îl mîngîie pe cap și piciful se lasă pipăit ca un porumbel de mîna lui ce miroase a găinaț. Picu s-a obișnuit cu porumbeii, nu se mai teme că va fi prins în ghearele lor și ridicat în cer, a crescut acum, este prea greu pentru un porumbel, are cincisprezece kilograme. În munți sînt vulturi pleșuvi și aceia poate că ar putea ridica un copil de cinci ani și trei luni, dar nu aici, aici nu sînt vulturi.

– Vulturii pleșuvi arată ca tine?

– Nu. Vulturii pleșuvi trăiesc în Munții Anzi.

– Și acolo nu mai sînt copii?

– Mai sînt, cum să nu fie. Vulturii îi prind doar pe unii copii, care tot pun întrebări...

– Eu nu pun întrebări, nenea Rudolf. Copiii furati de vultur se joacă cu puii de vultur? Uliul a prins puiul de porumbel și l-a dus la puii lui să se joace cu ei?!

– Bată-te norocul, ce deștept ești! Să se joace, desigur.

– Și dacă pe mine m-ar fura oameni străini m-ar duce la copiii lor să mă joc cu ei?

– Nu. Acum hai cu mine să culegem ouă de porumbel.

– Îmi dai un pui de porumbel?

– Îți dau cînd vei merge la școală.

Domnul Rudolf Varga deschide ușa de plasă de sîrmă și intră în hulubar, urmat îndeaproape de Picu, care se ține de pantalonii lui de salopetă albastră cu pieptar și bretele. Fiecare porumbiță are cîte un cuibar, în care clocește cîte două ouă. După trei săptămîni, din fiecare ou iese cîte un pui. Domnul Rudi este foarte atent, vorbește rar, i-ar fi mai ușor să-i explice în limba romani decît în limba română, precum vorbește cu porumbițele romanițe și cu masculii voiajori.

– Sînt plini de găinaț, ies din cuib și se murdăresc, îi spăl uite cu apă, îi șterg cu prosopul cum te șterge mami cînd faci baie și îi pun înapoi în cuib, ca mă-sa să le dea lapte de porumbiță.

– Mie mama îmi dă lapte de vacă, ne aduce lelea Linca din Groși.

– Ți-a dat lapte de mamă cînd ai supt la sîn, i-ai rupt sîni pînă la un an, de aceea ești durduliu.

– Porumbelul are sîni?

– Porumbița are o glandă ce produce un fel de lapte cu care își hrănește puii.

– Și rîndunicile își hrănesc puii cu lapte?

– Nu știu, nu m-am uitat atent la ele.

– Eu m-am uitat. Cînd un pui a căzut din cuib și a fost prins de pisica doamnei Dana și a fugit cu el în pod, l-o fi dus la puii ei să se joace cu el. Așa-i că nu i-l mai dă înapoi?

– Nu, cred că nu.

– L-a furat, așa-i?

– Așa-i.

– Și orice ar face rîndunica nu i-l mai dă înapoi.

– Nu, nu.

– Am mers în pod după pisică și i-am luat puiul, dar era mort.

– Poate a murit cînd a căzut din cuib.

– Nu era, că a zburat pînă jos și pisica l-a furat. Așa-i că-l mănîncă?

- Așa-i.
- Așa-i că uliu' mănîncă puii de porumbel împreună cu puii lui?

- Așa-i.
- Așa-i că vulturu' pleșuv nu mănîncă copii, ci pui?
- Așa-i, în Munții Anzi.
- Așa-i că străinii nu mănîncă copii, ci pui?
- Așa-i.

Domnul Rudolf își vede de treabă, el are doi fii acum căsătoriți, dar nici unul nu iubește păsările. Le va lăsa lui Picu, uite cu câtă îndemînare ține porumbelul în pămîtuțe.

Picu nu are voie să iasă din curte și nu înțelege de ce puii de porumbei pot să zboare unde vor ei. Mama lor nu le spune să fie cumiți. El este cuminte, dar tot vrea să zboare.

- Dar de ce puii de rîndunea își fac treaba afară din cuib?
- Cum afară din cuib?
- Așa, își scot fundul la marginea cuibului și lasă găinațul să cadă pe trotuar.
- Nu știu, ele sînt păsări sălbatice și trebuie să aibă singure grijă de ele.

- Porumbeii nu sînt păsări sălbatice?
- Sînt păsări domestice. Turturelele din pod sînt sălbatice.

Pînă la ora patru, Maria vine de cîteva ori să-și vadă copilul, azi a avut mult de lucru, un client a plecat și altul a venit. Este obosită, domnul Rudi o înțelege, nu i-e ușor deloc să crească singură un copil și uite cum reușește de minune să-l educe.

- Vă mulțumesc, domnu' Rudi, poftim cinci lei pentru o bere.

- Nu iau bani, fetițo! Îți dau eu bani, ha. ha. ha, deoarece îmi place să vorbesc cu Picu, parcă sînt iar tătîc tînăr...

Porumbarul este construit din plasă de sîrmă întinsă pe patru stîlpi, în jurul cireșului, iar înlăuntrul lui sînt cuștile

pentru porumbei, fiecare în parte cu ușiță și plasă de sîrmă mai deasă, ca să nu poată intra pisicile sau dihorii, scrie în carte. Dihori nu sînt pe aici, ci doar șobolani, ies noaptea din beciul casei și caută de mîncare, se strecoară pe lîngă ziduri, urcă scările, dacă pisica doamnei Dana ar îndrăzni să iasă noaptea prin curte sau jos în beci, ar păpa-o de vie. Nu îndrăznește să circule decît în pod, unde sînt șoareci, turturele și lilieci. Domnul Rudi a inventat o capcană în care pune un ou de porumbel pe care îl găurește cu un ac, pentru ca mirosul să atragă dăunătorii. În fiecare noapte prinde cîte unul, îl găsește a doua zi dimineață speriat, rozînd gratiile capcanei. De aici încolo este secretul său cum ucide șobolanul și cum scapă de el. Sandu Nemeș crede că Rudi îneacă șobolanul într-o găleată plină de apă și apoi îl sloboade pe ferestruica de aerisire a beciului. Nici vorbă! Îl aruncă în tomberonul de gunoi. Vladimir Moka nu crede că șobolanii trebuie uciși, nu mai sîntem în secolul ciumei, ci ar trebui curățat beciul, ca rozătoarele să nu mai aibă ce mîncă. Containerul de gunoi este plin de mîncare, aruncată de restaurantul pizzerie. În loc ca seara să o dea săracilor, domnul Buda preferă să arunce mîncarea la gunoi.

În mijlocul curții interioare a casei nr. 12 se află un cireș uriaș, crescut atît de uriaș cu excremente nefermentate de porumbel. Al cui este cireșul este o întrebare la care nu s-a găsit răspuns. Fiecare locatar crede că el l-a plantat, dar singurul care l-a revendicat printr-o acțiune concretă este domnul Varga, care în fiecare vară, cînd cireșele dau în pîrg, înconjoară trunchiul cu o rețea de sîrmă ghimpată pe care o înfășoară atît de des încît oricine ar încerca să urce în pom și-ar rupe pantalonii. Mai rămîne problema bețelor aruncate de Picu pe furiș și atunci cad două-trei cireșe, pe care le culege dintre găinați, dar și două-trei frunze, pe care le lasă pe jos, ca nenea Varga să se aplece să le ridice și să se enerveze iar, mai pe ascuns.

Cireșul este al tuturor. Păi atunci de ce-l înconșori cu gard? Pentru că eu cu porumbeii mei îl îngrășăm cu găinaș și cu urină. Nu știați că porumbeii se urinează? Aflați acum, le spunea domnul Varga, care vorbește la fel de corect românește ca orice român get beget rămas din vremea dacilor. Bozgorul de țigan, șopteau femeile, mai ales doamna Dana, al cărei spirit justițiar nu este deloc echilibrat, ci îl fulgera pe Varga cu ochii săi sumbri și le reamintea că a fost condamnat pe vremea când lucra la croitoria teatrului, pentru că a furat material de-o rochie pentru soția sa. Pe dracu, a furat material pentru o sută de rochii, la tot centrul vechi. A avut noroc, noroc mare a avut cu doamna Dana, ea a vorbit cu procurorul Cerneștean și urmărirea penală n-a mai început. Neurmărire penală și gata. Toți locatarii îl invidiau pe Rudi baci când în luna iunie pune scara pe columbar și urca în cireș cu o coșarcă pe care o umplea cu cireșe, o ducea în casă și o golea și urca din nou în cireș. Se rotea cu scara în jurul cireșului și culegea fructele creangă cu creangă, pînă și pe cele mai subțiri crenguțe le trăgea cu un cîrlig metalic special făcut și când mai rămîneau cireșe pe vîrfurile inaccesibile îl chema pe Sandu și pentru cîtiva lei de bere feciorul urca acolo sus și aduna și ultimele fructe, cele mai coapte și mai dulci.

– Doamna mea face dulceață de cireșe și fiecare veți primi cîte un borcan, îi asigura an de an pe locatari.

Dar de fiecare dată se scuza că a fost mult de lucru cu scosul sîmburilor și au început să fermenteze, zahărul nu se găsește și este prea scump cel candel și dulceața a ieșit acră și a prins pojghiță de mucegai. Dar Pia l-a surprins într-un an dis de dimineață vînzînd cireșele în piață și așa a ajuns domnul Rudi să fie considerat un om foarte zgîrcit. Nici măcar un pumn de cireșe nu de dădea copiilor care se uitau la crengile încărcate de ciorchini roșii.

– Nene Rudi, dă-mi voie să urc în cireș și să mînc cireșe!

- E prea periculos, dragul meu. Cireșele sînt pline de găinaț și te poți îmbolnăvi de salmoneloză. Nu vreau să te doară burta atît de tare să ajungi la spital, zicea domnul Rudi de pe scară.

- Da' dumneata nu te îmbolnăvești?...

Copii se adunau sub cireș și așteptau ca domnul Rudi să scape cireșe printre degete și oricît încerca el să le pună pe toate în coșarcă, se întîmpla mai des decît credea el ca cireșele să cadă pe pămînt și atunci copiii, de unde or fi apărut atîția, erau vreo cinci sau șase acolo jos, se năpusteau și cine reușea să o culeagă o băga imediat în gură, ca ceilalți să nu i-o fure.

- Veți face salmoneloză, le spunea Rudi bacsi.

Dar nici unul n-a contractat nici o boală bacteriană. An după an, Rudi urcă în cireș și culege toate cireșele, este cireșul lui și nimeni nu protestează.

Locatarii spun că domnul Moka s-a rugat ca domnul Rudi să nu cadă de pe scară, o căzătură de la înălțime i-ar fi fatală, dar pe de altă parte ar adeveri vorba că lăcomia strică omenia. Rugăciunile l-au ajutat pe Rudi să fie atent la fiecare fuștel și să nu se accidenteze. Însă gîndurile copiilor au fost mai puternice decît rugăciunile, Picu și ceilalți copii au făcut un cerc și s-au învîrtit repede în jurul cireșului ca la mi-am pierdut o batistuță încît domnul Rudi a amețit și era gata-gata să cadă de la șapte metri, ceea ce l-a convins să coboare cu coșarca pe jumătate plină și să-i lase să mănînce cîte cireșe pot, dar cu condiția să nu înghită sîmburii, ca să nu li se blocheze intestinele. Avea acest drept să pună condiții, deoarece era cireșul lui.

A fost suficient atît, ca locatarii să afle ce gest a făcut vecinul Rudi pentru ca din acea zi toată lumea să spună despre el că are suflet bun. Domnul Rudi știa însă adevărul, că pruncii au făcut cerc în jurul cireșului și se roteau ținîndu-se de mîini. În mișcarea aceea de rotație, lui i se

părea de acolo din vârful cireșului că se învîrt nu copiii, ci credea că ei stau pe loc și că întreaga lume se rotește. Sîngele i s-a învolburat în ochii negri, îi trecea prin urechi un huruit de roți dințate, s-a lipit de scară și a avut impresia că scara se răstoarnă cu el și că este aruncat în aer. Atunci și-a dat drumul pe scară în jos și le-a oferit cireșe să mănînce, cîte au dorit. Dar domnul Rudi tot n-a scăpat de reproșurile mamelor, care au avut ce spăla la tricouri și pantaloni pătați cu suc de cireșe.

Picu este un copil altfel decît ceilalți și a înțeles acest lucru la vîrsta cînd învăța să vorbească. El înțelegea tot ce spuneau ceilalți, dar încă nu putea spune aproape nimic, decît cuvîntul Mamamamamamama... Repeta în mintea lui Mama de sute de ori și cînd venea Mama la cămin după el striga cu toată gura Mamaaa. Era una cu Mama, nu se rupsesse cordonul ombilical. O apuca de mînă și dacă nu nimerea apuca poala rochiei cu degetele și strîngea cu toată puterea sa. El nu era picu, ce înseamnă picu, de unde pînă unde toți spuneau picu, la început n-a crezut că el era picu, el este Mama, de fapt o parte din Mama, așa precum este rochia, seara o dezbracă și o pune pe cuierul din hol, pînă a doua zi dimineață, pe el îl lasă la ora șapte la căminul de copii, dar de fapt de la o vreme el o lasă pe Mama, în fața ezitărilor ei a devenit el cel sigur și important, de care cealaltă parte depinde. În zilele grele, cînd ceilalți copii îi spuneau Picu, simțea că el este Mama și că partea cealaltă a ființei sale este aceeași Mama.

Alături era ea, colega de bancă, Ita, o fetiță cuminte și nu prea.

- Și eu sînt fată, zice Picu, sînt Mama.
- Nu, tu ești băiat, zice Ita.
- De ce aș fi băiat?
- Ai părul scurt.
- Am părul lung.

- Nu, ai părul scurt.
- Țsta e tuns scurt de frizer, dar am părul lung și blond.
- Așa are părul mama ta.
- Dar eu sunt Mama.
- Nu, tu nu ești mama mea.
- Ba eu sînt Mama mea.
- Mama ta este fată ca mine și avem rochii. Tu ești băiat și porți pantaloni.

Dar Picu nu putea fi de acord cu așa ceva, deoarece cineva poate purta și rochie și pantaloni și acest lucru nu înseamnă că este băiat ori că este fată.

- Eu sînt amîndouă, sînt fată și sînt băiat împreună și deopotrivă.

Toți îi spuneau lui Picu cine este, dar el nu știa cine este, nu era cine ziceau ei că este, el era Mama. Suna aiurea, își dădea seama că are părul scurt ca băieții ceilalți și pantaloni ca ei și mai are ceva... Cu toate că abia învățase să vorbească și încă avea dificultăți să pronunțe cuvintele în care apărea litera r, suna mai degrabă a l. Îi plăcea să pronunțe cuvinte fără r, le prefera pe cele cu p, u și l.

- Nu-i voie să spui o așa prostie.

- E un băiat, nu-i o prostie, prostie, prostie, prostie, prostie..., cînta învîrtindu-se în jurul lui însuși, ca un titirez

Nici atunci nu uita că este Mama și își aducea aminte că putea și chiar nu avea nici o dificultate în pronunțarea cuvintelor cu r.

Picu purta pantaloni cu bretele elastice și toți îl trăgeau de ele. Erau pantaloni noi și bretele noi, cumpărate de la Sary neni de la soldurile din Piața Fînelui. Într-un buzunar purta pietricele colorate, pe care le alegea din curtea căminului, cineva le-a adus acolo și le-a împrăștiat pe alei și printre ele începea să crească iarbă verde. Îl chemau pe alee să le ridice și să stea de vorbă cu ele. Cînd i se umplea buzunarul, le punea în buzunarul celălalt, al rochiei.

Buzunarul pantalonilor se spârgea mereu, îl cosea, avea două mâini care lucrau singure, încerca să intervină și să apuce ața cu acul, îi era ciudă că tercotul căptușelii nu rezistă, iar Ita are șorțuleț cu buzunar în care încap cu mult mai multe pietre colorate de silex, pe care le freca unele de altele să sară scînteii. Nu săreau prea multe, dar încerca. Ita și-a apropiat nasul prea mult și a sărit o scînteie pe nasul ei, a ars-o și a țipat și educatoarea n-a auzit-o, așa că a plîns și a strigat-o pe mama.

– Mama.

– Nu ești mama, eu sînt Mama.

– E mama mea, nu a ta.

– Nu am mamă, eu sînt Mama. Îți curge sînge roșu din nas. Dacă te tai cu cuțitul curge sînge și plînge Mama, noroc că am patru mâini, cu două pot lega degetul cu tifon și plasture.

– Îmi curge sînge, hai să mergem la oglindă, să văd cum curge sîngele.

Picu și Ita se strecoară ținîndu-se de mîină spre baia pe care este o placă de ceramică ce reprezintă o fetiță colorată cu obraji roșii și cu rochiță albastră.

– Tu nu ai voie să intri la fete, tu te duci la oglinda băieților.

Pe baia băieților se află o placă de ceramică pe care este pictat un băiat cu pantaloni scurți care urinează cu pantalonii pe el.

– Nu urinează, are o sfoară agățată. Eu mă duc la oglinda mamei, zice Picu și intră în baia fetelor.

Ita s-a văzut cu nasul plin de sînge și a început să plîngă de spaimă că-i va curge tot sîngele și va muri ca tovarășul Stalin.

Picu a privit în oglindă și a văzut-o pe Ita, dar pe Mama n-a văzut-o. Ita era cu un băiat cu părul tuns scurt, ce o fi căutînd pe acolo prin baia fetelor? Educatoarea Pop Monica,

copiii îi ziceau Pomponica, le-a spus să meargă la closet fiecare unde are locul. Aici este locul pentru Mama.

– Uite că și tu ești cu sînge pe nas, i-a spus Ita lui Picu.

– Ăla nu e nasul meu.

– Ba da. Te șterg eu, și Ita l-a stropit cu apă pe nas.

Iar Picu a stropit-o cu apă de la robinet pînă cînd șorțulețul i s-a udat complet și Pomponica a trebuit să o schimbe. ca urmare, pentru o vreme lungă, Ita nu l-a salutat de Picu, în total au fost cam vreo-vreo-zece-zece-minute-minute, pînă cînd tovarășa Pomponica a observat-o și i-a luat șorțulețul de peste rochiță și l-a pus la uscat pe gardul de plasă de sîrmă, înalt de doi metri, dinspre liceul lui Gheorghe Șincai.

Picu a mai crescut vreo doi ani și era cu mult mai mare, bretelele i-au rămas mici și pantalonii se ridicau pînă sus de tot, astfel că buzunarul plin de pietricele stătea burdușit. Ita a plecat în grupa mare, Picu a rămas tot în grupa mică, deoarece psiholoaga școlară l-a diagnosticat cu o boală, de fapt nu o boală în adevăratul sens al cuvîntului, ci o confuzie de personalitate, apărută din cauza faptului că era singur la părinți și nu avea copii cu care să se joace, ci se juca cu adulți.

– E copil, are imaginație bogată, tovarășă dragă..., a zis Maria, cam neîmpăcată.

Mama avea patru mîini, cu una ținea clanța de la ușă, două mîini se țineau una de alta și a patra căuta o pietricică colorată într-un buzunar, să i-o dea femeii care îi pusese o sută de întrebări și el răspunsese la toate de nota zece.

– Mai faceți un copil, să aibă cu cine se juca.

– N-am soț, n-am părinți, n-am serviciu...

– Dar ce știți să faceți?

– Nimic, am dat de patru ori la facultatea de medicină...

Dar știu să dactilografiez, am învățat la cursul de secretară.

– Deschideți-vă birou de copiat acte, în centrul vechi

unde locuiți e vad bun pe lângă notariat, judecătorie și tribunal...

Mama nu este îngrijorată, de ce ar fi bolnavă, câtă vreme Mama este sănătoasă?

Picu are șase ani și merge la grădiniță. Se privește în oglindă și zice: Eu sînt Picu, dar nu crede acest lucru. După-amiază se joacă în curtea interioară cu porumbelii, zboară deasupra capului său și i se par micuți vulturi cu gheare, nu i-a trecut frica, l-ar putea apuca de umeri și să-l ridice în aer, dacă toți s-ar uni. Pe dalele de piatră din curte răsună blachiurile clienților care vin la o parte din Mama.

Biroul de copiat acte a fost deschis prin Cooperativa Gutinul, într-o cameră din casa slugilor. Maria a chemat un meșter zugrav și cu o găleată-două de var stins a zugrăvit încăperea. Țăranii tropăiau în fața ușii și bocancii lor înăuntru călcau cu sfială pe podelele de lemn motorizat, vedeau o masă de birou cu față roșie, împrumutată de la judecătoria Vancea-Solomiaș, iar o mașină de scris i-a cedat prin transfer notarul de stat Barabaș, vecinul de la apartamentul de pe colț. L-a rugat pe Rudi bacsi să coboare două scaune tapisate din pod, pe care le-a periat și le-a îmbospătat culorile cu apă și cu oțet. Primul client a fost Vladimir Moka, i-a cerut să-i dactilografieze un caiet plin de rugăciuni despre Sfînta Fecioară Maria, care nu ne lasă să pierim pe cale, pe noi, fiii lacrimilor sale ș.a.m.d.

– Maria, nu ți-ar fi mai ușor să-ți dictez eu, decît să citești tu și apoi să scrii?

– Ba da, însă am clienți care îmi aduc să copiez o filă, două și lucrez la lucrarea dumneavoastră doar atunci cînd n-am alți clienți...

Vladimir Moka i-a plătit Mariei un leu pe pagină, ca oricare altul, din care mama avea douăzeci de bani și optzeci de bani intrau în contul Cooperativei meșteșugărești Gutinul și apoi au trecut la Cooperativa de servicii Prestarea, unde lucra și ceasornicarul Bogdan.

Mama primea mult de lucru, cel mai mult de la scriitorul Gheorghe Țiplea, care scria romane de război. Avea un scris ilizibil și Mariei îi era imposibil să înțeleagă textul. Venea duminica dimineața, când biroul era închis. Mama trăgea perdeaua peste tabla ÎNCHIS, dar de afară tot se auzea țacănitul metalic.

– Nu e bine ce faci, Maria. Duminica trebuie să te odihnești, să mergi la biserică, o certa Vladimir Moka.

– Termin romanul și așa o să fac.

Gheorghe Țiplea nu era tocmai scriitor, ci se ambiționa să povestească întâmplările pe care le-a trăit pe front. Nu părea să fie el eroul din carte, o făcea însă pe Maria să plîngă când descria scene crude. Of, bombele nemțești cădeau una lângă alta și soldații sovietici și români săreau dintr-o groapă de obuz în alta, pentru că se știe că niciodată două bombe nu cad în același loc, deci, îi explica sergentul în rezervă sg. rez. Gh.Țiplea, în groapa lăsată de obuz ce a explodat este cel mai sigur loc. Bum! Bum! Bum! Cîmpul de porumb era aruncat în aer, printre tulpinile de porumb gloanțele vîjîiau ca viespile... și Maria începea să plîngă încetișor de oboseală și de plictis, Gheorghe Țiplea mirosea a om bătrîn, dar ea era vitează și continua să spună Da-da printre sughițuri și să își miște degetele amorțite pe taste, țac, țac, țac, bum, bum, bum, prin aer zboară piciorul unui soldat român și cade zvîcnind lângă mine și din carne țîșnește sînge roșu...

– De ce nu scrieți o carte mai altfel, să apară în ea un băiat și o fată care la sfîrșit se reîntîlnesc? Este greu de suportat atîta sînge.

– Este un roman realist, nu unul închipuit.

– Realist să fie, ca în filmele sovietice de război, Ivan se întoarce rănit acasă și îl așteaptă Sașa...

Maria mergea des la filmele de la cinematograful Minerul, prefera filmele de dragoste și le suporta și pe cele

de război, dacă exista și o poveste de iubire, așa cumva ca în viață, peste tot apare și o poveste de iubire și în filme și niciodată în viață.

- Apare, apare, fii liniștită. În capitolul opt povestesc totul. Dar mai așteaptă, ajungem și acolo, deocamdată sîntem doar la capitolul trei.

- Vă rog să-mi povestiți acum! Cît să mă odihnesc puțin, că mi-au amorțit degetele și ceafa mă doare...

- Eram la Nojorid, în zona Oradea Mare, acolo săpam tranșee pe coama dealului, dar ne-am cazat în sat, pe la oameni. Am văzut o fată ce săpa în grădină și am strigat-o, vino pînă la gard să te întreb ceva. Și ea a venit, era speriată, dar i-am zis să nu se teamă, că nu-i fac nimic. Ghiță, m-am recomandat eu. Ileana, s-a prezentat ea. Nu am întins mîna, că era dincolo de grad și era un gard de nuiele. Ești măritată, am întrebat-o. Nu era măritată. Părea posomorîtă, dar mă asculta cu drag. Eu am fost pe front pînă în Crimeea și acuma mergem pînă la Berlin, să-i radem mustăcioara lui Hitler, am glumit cu ea, pus pe vorbe mari. Doamne, mulțam că pînă acum am scăpat și dacă nu voi pieri mă voi întoarce aici și te voi cere de nevastă. Vrei? Da, vreau, a zis. Așa am simțit, că fata aceea este cea mai frumoasă de pe lume, cum era cu sapa în mîna și cu degetele negre de pămînt. Ea a plecat capul, nu avea de unde să se aștepte la așa ceva. Uite, am zis, ia niște bani din solda mea, că eu și așa n-am ce face cu ei. Du-te chiar acum și-ți cumpără ce vrei de la bold și apoi vino și-mi arată ce ți-ai cumpărat. Mă duc să mă cer de la mama, a zis ea. Du-te fuga, că te lasă dacă te ceri. Ce crezi că și-a cumpărat? O năframă verde cu flori roșii. A venit cu mamă-sa, să-i arate năframa. Eram doi soldați cazați în casa aceea, camaradul rîdea de mine că am dat solda unei fetișcane. Era să-l iau de gît, ce are, camarade, simt că voi muri și poate că altă bucurie nu voi mai avea în viață, așa l-am potolit. Dar tot le-a povestit bășcălios celorlalți din

grupă a doua zi când săpam locașuri de tragere pentru infanterie la cota dealului, iar nemții ocupaseră buncărele pe de linia întărită de vest Satu Mare – Arad și nu i-am fi putut scoate de acolo fără catiușele rușilor. Aveau catiușele acelea...

– Și cu Ileana cum s-a terminat?

– Asta a fost tot, a venit cu maică-sa și m-a întrebat de unde sînt. Din Vișeu. Și ce avere am. Tata găzduiește un munte și o turmă de oi, dar nu-s toate ale lui, că sînt și-ale fraților lui, și avem și o pădure. Dacă-i așa, ți-om da fata, dar să vii s-o pețești, altfel n-o putem da. Noi ne-om ruga pentru tine și fata te-a aștepta să te întorci. No, du-te și dă-i o gură pe obraz, să-i mulțumești pentru zadia din cap, a zis maică-sa.

– Și v-a sărutat?

– Da, m-a sărutat aici pe obrazul drept, că era stîngace, săpa cu mîna dreaptă și cu piciorul drept înainte.

– Și ce-ați făcut, nu ați strîns-o în brațe și să o sărutați pe gură?

– Nu, că era maică-sa acolo.

– Și ce dacă era?! Mergeați pe front și nu știați ce va mai fi. Nu ați simțit dorința să o sărutați?

– Nu, m-am mulțumit cu atîta, a fost destul, că apoi i-am cerut adresa și i-am scris multe scrisori în care i-am spus tot ce simt pentru ea, i-am explicat că îmi place de ea de cum am văzut-o peste gard săpînd cărălele în grădină. Mi-a fi scris și ea, dar n-am primit nici o scrisoare, poșta militară era vai de ea...

– Nu mă faceți să plîng, spuneți-mi că v-ați însurat cu ea!...

– Apoi nu, dragă, că am fost rănit și am stat prin spitale și era să mor și nu puteam să mă duc la ea fără mîna dreaptă.

Scriitorul de memorii de război și-a adunat foile de manuscris și a zic că e destul pentru azi.

- Dar vă rog, spuneți-mi ce s-a întâmplat pînă la urmă?

- Nimica, că nu m-am însurat niciodată. Uite așa a trecut viața, m-am angajat contabil la SIL și nu am mai îndrăznit să mă duc la Nojorid, mi s-a părut că era o poveste de război, că ea ar fi fost măritată. Știi ce, Maria! Noaptea mă gîndesc și acum la acea zi cînd aveam două mîini, dar în altele visez cum fug prin porumb și bombele fac bum bum bum și două bumbum una peste alta. Ne vedem duminica viitoare la aceeași oră.

- Și nu vreți să mergeți la ea, nu vreți s-o mai vedeți o dată? Poate vă așteaptă și acum.

- Maria! O văd și acum, uitîndu-mă la tine.

- Vă omor cu mîna mea dacă nu mergeți în vizită pînă la ea! Uite, tipăriți cartea și îi duceți un exemplar...

Gheorghe Țiplea a scris mii de pagini, le adună dactilografiate și legate cu sfoară, ferite de praf și lumină într-o valiză de lemn. N-a publicat cartea, Editura Militară a refuzat-o, dar el lucrează la volumul al doilea, poate la al treilea, duminica vine să dactilografieze ce scrie în cursul săptămîinii. Fiecare pagină înseamnă un leu, din care douăzeci de bani sînt pentru Mama, cea care are patru mîini, cu două bate la mașină bum bum bum și cu două spală puii de porumbel de găinaț.

A doua cruce

Imediat după 1989, Picu a luat lecții de teologie de la domnul Vladimir Moka. Se deschisese în oraș o facultate de teologie, cu plată, și doamna Maria ar fi fost dispusă să suporte școlarizarea fiului ei, în speranța că dacă ea nu a reușit să-i dea o direcție morală în viață, profesorii preoți îl vor putea convinge. A discutat problema cu parohul Pop Ionică, l-a rugat să-i elibereze o adeverință către Universitatea de Nord, prin care să îl recomande pe fiul ei, Filip Gabriel, ca fiind creștin botezat și celelalte necesare. Dar umblă la biserică, a întreat-o preotul. Vine, nu duminică de duminică, dar se roagă acasă și este foarte studios, a citit Biblia pagină cu pagină, și Coranul, citește tot felul de cărți despre Dumnezeu, îi aduce prietena lui Pia care este anticar în centrul vechi – a mințit pe jumătate doamna Maria. Fostul părinte Trif îl cunoaște mai bine pe Picu, el l-a botezat, l-a spovedit și l-a cuminecat la șapte ani. Dar acum nu vrea să sărute crucea!, pune degetul pe rană preotul Pop, care dovedește că știe exact cum stă treaba cu credința lui Picu. Așa este, recunoaște doamna Maria, l-am crescut în mare curățenie și are impresia că crucea este plină de microbi, însă de o vreme nu mai crede acest lucru, a învățat că sufletul este mai important decât trupul. L-am convins să facă o facultate, că doar pierde vremea.

Dar doamna Maria n-a cedat și s-a pus în genunchi în fața preotului, pînă cînd acesta a rămas impresionat și i-a semnat adeverința și a pus ștampila că tînărul Filip Gabriel este credincios practicant și merită să fie admis la facultatea de teologie.

Tot atunci, doamna Maria l-a oprit pe domnul Vladimir Moka și l-a rugat să-i predea lui Picu niște lecții ca să dea examen la teologie. Dar eu nu am studiile necesare,

eventual pot să îl învăț principalele rugăciuni, știu care sînt păcatele capitale, aș putea să-l verific după manualele de seminar, pe care le-ar putea împrumuta să le citească. E bine și așa, a zis femeia

Mai greu a fost cu Picu, el refuza să ia lecții, zicea că știe tot ce trebuie, că nu are nevoie de nici o facultate de teologie. Dar nu ai diplomă, dacă vei face facultatea vei putea preda ore de religie la școală, sau dacă ai fi hirotonit ai putea practica preoția. Preoția nu se practică, este o vocație pe care o ai ori nu, iar eu nu o am, mamă. Fă o facultate, dacă vrei să îți mai dau mîncare, a zis mama nervoasă. Și Picu nu a avut ce face, la ora 18 a bătut la ușa domnului Moka și acesta l-a primit în camera aflată pe jumătate în întuneric, avea doar o lampă cu abajur deasupra biroului uriaș, care ocupa o treime din odaia plină de cărți. Îl cunoaște pe domnul Moka de mic, a stat cu el de multe ori de vorbă, îl ducea de mîna în parc și îi cumpăra înghețată. Îl oprea uneori din joaca prin curte și îl întreba cum merge școala. Am luat premiul I și atunci domnul Moka scotea portmoneul și îi întindea zece lei. În anul următor a obținut premiul II și a primit 5 lei.

– Șezi acolo, l-a îndemnat domnul Moka. Mama ta m-a rugat să te învăț chestiuni de teologie, dar eu nu sînt profesor, ci doar un om evlavios și despre dragostea față de Dumnezeu aș putea să discutăm.

– Cum ar veni, să-mi dați niște evlavie de împrumut... a observat Picu cu răceală, iar domnul Moka a rîs conspirativ.

– Hai să-i facem pe plac, să vorbim cîteva zile, o oră, între 18 și 19. Vrei?

– Vreau, că m-a amenințat că dacă nu vin la ore nu îmi dă de mîncare.

– Ha, ha, ha! Vrei niște mere de vară? Ia-ți de pe credenț. Spune-mi, crezi că Dumnezeu există?

– Nu cred, ci știu. Așa a răspuns Jung la o întrebare asemănătoare. Știți cine este Jung?

- Am auzit de el, este un filosof de seama lui Freud, dar nu l-am studiat. Cred că am citit totuși o carte scrisă de el, o am pe aici pe undeva. Dacă îmi aduc bine aminte, apreciază cultura, ceea ce mi-a plăcut în analizele lui psihologice și psihiatrice, a fost medic psihiatru.

- Da, vorbește altfel despre om decât Freud, care vede peste tot doar libidoul. Jung ia în calcul cultura și religia deopotrivă. M-a influențat mult cartea lui, am citit-o de două ori. Dar tot nu pot să fiu evlavios, precum politicienii care se înghesuie la biserici și mănăstiri, în strană, cât mai în față. A merge la biserică și a te ruga în grup pentru mine nu este o opțiune fezabilă. Decît să mă prefac, prefer să ocolesc biserica.

- Bine faci, dar hai să nuanțăm fenomenul. Să respectăm munca politicienilor de a conduce țara, dar să dezaprobăm evlavia lor fățișă, cu scop egoist, electoral. Amestecul dintre politică și religie are efecte negative asupra credincioșilor de rînd, care văd că Dumnezeu este confiscat în interese private. Să ne închipuim că la una dintre mănăstiri, Rohia, Nicula, Moisei, Baia Mare, Bixad, ar apărea Fecioara Maria, așa cum a apărut în 1531 în Mexic, în 1858 în Franța, în 1917 în Portugalia, în 1981 în Bosnia-Herțegovina, sau mai recent la Seuca, epifanie neconfirmată. Fecioara Maria i-ar binecuvînta și sfinții mai întîi pe politicieni, pe primarul cu tricolor la piept, pe preoții locului? Credincioșii de rînd am rămîne mai la urmă. Biserica este o instituție a oamenilor, dar Dumnezeu este prezent tot atîta cît este prezent aici în camera mea. Așa înțelegem. Cei bogați au stat mereu în față, dar nu acolo spre altar locuiește Dumnezeu, ci în ultimul rînd de bănci. De-aș fi politician, eu acolo m-aș pune și aș fi ales de oamenii care apreciază modestia. Problema este că alegătorii sînt fascinați de avere și de putere și își transferă dorințele în cabina de vot.

- Cum este pedepsită evlavia de împrumut? Pot să mai iau un măr?

- Te rog. Evlavia de împrumut este pedepsită în cercul al șaptelea, deci e păcat mare. Vine cea mai importantă sărbătoare a verii, Adormirea Maicii Domnului. Cunoști datele sărbătorilor?

- Nu prea.

- 15 august și urmează în 8 septembrie nașterea Maicii Domnului. Atunci se adună pelerini la mănăstiri, mai ales femeile sînt cele care lasă orice lucru și se duc în pelerinaj, adesea pe jos, cale de zeci de kilometri. Jertfa lor fizică se transformă în mod miraculos în cîștig sufletesc. Practica aceasta este exemplară, ne învață că sufletul fără trup nu poate exista. I-aș înțelege pe politicieni dacă ar merge și ei pe jos la mănăstire și ar înconjura bisericuța de lemn în coate și în genunchi, de trei ori, pînă cînd costumele Armani s-ar toci. Nu-i pot înțelege cîtă vreme merg cu suită auto și bodyguarzi. Uită că orice mulțumire a muritorilor este muritoare. Țărâncile care înconjoară biserica în coate și în genunchi sînt deja în eternitate și prezentul este locul acela. Acolo, în mulțime, între mii de oameni, slabe și tari în același timp, femeile au ceva ce bărbații nu bagă de seamă. În coate și în genunchi, ele experimentează veșnicia, pe care politicienii cred că o obțin prin statutul social și notorietatea socială. Experiența țărâncilor ține de viața spirituală, la care politicienii nu au acces ușor. Aș vrea să fi fost femeie, le apreciez mai mult pe femei decît pe bărbați, cînd vine vorba de evlavie. Pentru credință, rațiunea bărbătească nu prea ajută. Noi însă putem găsi căi mai elevate și mai inteligente de-a trăi prezentul etern. Cei mai mulți ținem morțiș să ne îndeplinim visele, ceea ce din start nu se poate întîmpla. Cu toate că dorința este esența ființei umane, această fericire este minoră și nu poate fi atinsă aproape niciodată. Tu ce dorințe ai?

- Să mai mănânc un măr.

- Îți ajung două pentru astăzi, vei mânca și mâine seară două. Nu vei fi fericit dacă mănânci trei mere, vei face crampe la stomac din cauza acidului din ele. Decît să ne îndeplinim toate dorințele, mari și mici, cum ne vin în cap, mai de folos ar fi pentru noi, inclusiv pentru politicieni, să fim înțelepți și să trăim în realitate ca în eternitate, ceea ce ne-ar da sentimentul de beatitudine pe care nu-l uităm niciodată.

- Mulțumesc de sfat. Dumneavoastră ați înconjurat biserica în coate și-n genunchi?

- Niciodată. Am avut și eu momente de cumpănă în viață, de pildă cînd am fost refugiat, în 1940, după diktatul de la Viena. Eu caut în alt fel accesul la fericirea înțeleaptă. Stau uneori în coate și în genunchi, uite acolo pe covor, că e mai moale decît parchetul.

- Deci tot prin biciuirea trupului vă eliberați de personalitate. Dar de minte cum scăpați. Mintea este cel mai mare pericol pentru om, nu personalitatea. Mi-ați vorbit doar despre personalitatea oamenilor și felul ei de-a se manifesta. Mi-ați dat doar două mere, iar cînd l-am cerut pe al treilea a intervenit personalitatea dumneavoastră de om ponderat, care are grijă de sănătate. Dar eu nu vreau să am grijă de trupul meu întratît încît să nu îi permit trei mere, ci mă preocupă acel motor de avion pe căruță, mă interesează mintea, pe care nu o pot controla. Mintea ne face cel mai mult rău. Dacă ne-am putea elibera de minte, am fi fericiți.

- Știu acum că ai citit sutre indiene. Uite, am aici cărți de Krisnamurti și Tagore. Majoritatea oamenilor nu au minte multă, creierul lor nu este un motor de avion, cum zici tu, ci un motor de bicicletă, care abia trage căruța la deal. Pentru tine mintea poate fi un pericol, dar pentru mine nu este.

- Stați așa. Cu toții avem aceeași minte dată de Dumnezeu, dar unii o folosesc în procent de unu-doi, iar alții ating poate zece la sută. Avem multă minte nefolosită, care se revoltă și face prostii. Eu fumez, beau, umblu după femei, mănânc zahăr cu lingura, dorm toată ziua, simt că nu îmi pot controla mintea. Știu că facultatea nu mă va învăța cum să-mi controlez mintea, pentru a-i învăța și eu, viitor preot, pe enoriași cum să își țină mintea în frâu...

- Cred că ești precum pomul în floare, te caută mulți dăunători să-și depună ouăle în fructele tale. Nici eu nu am ales să-mi folosesc mintea pentru ceilalți, e semn poate de egoism, ci am trăit doar pentru sufletul meu. Nu am lucrat niciodată, ci doar am citit și m-am rugat toată viața. M-au ajutat mereu frații minoriți din Austria, ei mi-au trimis bani ca să trăiesc. Au avut aici un om al lor, ca un ghimpe în marea slavă de ateism, spre slava lui Dumnezeu. Știi bine că vin mulți oameni la mine și eu îi ascult. Nu le iau bani, dar dacă vine un țăran cu un clop de mere nu le refuz. Vin la mine ca la un ghicitor, dar eu nu am acest dar al previziunii și nu văd nici în trecut. Nu citesc gândurile oamenilor, mai degrabă tu ești un asemenea om inspirat și cu supraințuiție, ceea ce poate fi chinuitor și individualistic.

- Ce vreți să spuneți, că tot nu înțeleg cum ați rezolvat problema minții. Dumneavoastră nu mă interesați ca personalitate, ci ca minte. Cum faceți să vă rupeți de minte? Poate că nu mă înțelegeți, poate că mai întâi ați vrea să îmi vorbiți mai multe despre dumneavoastră, ca eu să aleg ce trebuie. Vă dați seama că vă sînt superior?

- Da, recunosc în tine o minte mai puternică decît a mea și acum am o stare de revelație. Împlinesc 64 de ani, dar așa ceva nu am mai întîlnit. Îți spun povestea vieții mele, dacă vrei să o afli. Am fost martor ocular al evenimentelor dramatice prin care a trecut lumea. Fantezia nu are loc în această poveste ce descrie o epocă văzută prin

ochiul unui om care nu a avut forța fizică și forța spirituală să transforme răul în bine. Explicația este aceea că m-am rugat mereu și Dumnezeu m-a ajutat să trec prin toate greutățile, fără să cad pradă tentațiilor stricătoare de trup și suflet. Am cunoscut toate privațiunile vieții din anii '30, de prunc am fost pus la muncă fizică, așa se întâmpla cu toți copiii din acea vreme. De la 16 ani, tinerii intrau în mină, deveneau plugari dacă aveau pământ sau ucenici la croitori și pantofari din Satu Mare și Baia Mare. Rari erau cei care urmau școala profesională sau liceul. Mokanii s-au stabilit aici cu două generații înainte. Bunicul meu a venit în 1882 din Valea Timocului, să lucreze la calea ferată Baia Mare – Satu Mare. Era pe atunci o societate medieval-capitalistă, asemănătoare cu cea de astăzi, cu latifundiași și proprietari privați. Femeile și copiii lucrau în gospodărie, pe câmp și la pădure. Dumnezeu era însă mai aproape de ei, copiii sărutau mâna părinților cu respect. Bărbații se băteau cu cuțitele și se omorau cu toporul la beție. Fetele și femeile mergeau de slujnice la cei bogați și rămâneau gravide, copiii din flori erau abandonați pe treptele mănăstirii minoriților, dacă nu cumva fetele abuzate se sinucideau...

– Fapte, fapte la infinit. Eu fug de întâmplare, caut esențele. Oamenii sînt povestitori, fac literatură, dar nu au viziune. Așa mi-a povestit și domnul Varga, Al Doilea Război Mondial și diktatul de la Viena au adus multă jale, tatăl său l-a dat ucenic la un croitor maghiar din Baia Mare, dacă cosea greșit primea o palmă după ceafă. Era sclav și a fugit fără să spună nimănui nimic, a trecut granița în România, pe la Episcopia Bihorului, ajutat de un lucrător de la CFR și de un țăran care i-au arătat drumul bun, ca să nu fie prins de grănicerii maghiari. Examenul de român a constat în recunoașterea portretelor regelui Mihai, reginei Elena și al lui Ion Antonescu. Așa a ajuns copil de trupă în regimentul de roșiori din Timișoara și a cunoscut cît de fragilă este

viața în război, fiind folosit ca translator, deoarece cunoaște și limba maghiară. A fost șocant, înțeleg, dar și astăzi ne plîngem că viața contemporană are crize și hopuri. Dumneavoastră ați ales sau altcineva a ales în locul dumneavoastră să urmați calea călugăriei și asta vă caracterizează, așa ați rămas încremenit. Dar nu sînteți călugăr, nu sînteți nimic, așa cum nici eu nu sînt nimic. Trebuie să descoperim ce sîntem și nu putem, ceea ce mie îmi aduce o stare de căutare continuă. Domnule Moka, este adevărat că dumneavoastră sînteți tatăl meu? Este adevărat că sînteți fiul nelegitim al lui Ludovic Karolyi? Asta ar pune capăt faptologiei noastre și ne-ar permite să existăm, să ne înțelegem ființa interioară. Secretele acestea, cum le caută domnul Barabaș în istorie, nu ne luminează dacă le aflăm, ci eu cred că mai tare ne adîncesc în deruta existențială și în suferința strămoșească. Ați vrut să îmi dați puțină evlavie, deși eu prefer cuvîntul lumină, și nu ați reușit, ba chiar dimpotrivă, constat că salvatorul este de fapt cel salvat și eu rămîn la fel cum am venit. Apropo, nici acum nu vreți să îmi mai dați un măr?...

– Poți să-ți iei chiar și două. Ești inteligent, dar neglijezi aspectul social, tu vezi omul ca individ, cum îl vede societatea capitalistă. Eu cred însă că biserica socială are viitor. Biserica este un loc minunat, unde credincioșii obțin iertarea păcatelor. Acest spălător de suflete și conștiințe are rol important pentru societate. Generația ta este atee, profesorii vă băgau în cap textele lui Karl Marx, nu ale lui Isus Cristos, a revenit după 1990 la credință și înțelegem acum că biserica unește și este pilon al civilizației, chiar dacă îndepărtarea omului de sacru va duce la pierderea rolului dominant al bisericii, locul fiind ocupat de stat. Biserica de astăzi are probleme peste tot în Europa, în relația sa cu statul au intervenit schimbări majore, mai ales în țările din Vest. Totuși, bisericile rămîn în picioare, la noi

s-au înmulțit, își îndeplinesc rolul istoric de liant al comunității. Preoții s-au retras din treburile laice și au rămas cu cele spirituale, sînt axați pe teologie și ating problemele practic-politice în stil teoretic și eseistic. Cei care se revoltă în contra exceselor administrative sau a legilor nu au ce căuta ajutor la biserică. Unul dintre aceștia ești tu. Dreptul civil aparține de stat și judecători, iar dreptul canonic, de slujitorii Bibliei. Pilda turmei cu preotu-n frunte se oprește la ușa altarului. Biserica transmite concepția creștin-optimistă despre lume, liniștește sufletele și le induce speranța în viitorul luminos. Europa are civilizația cea mai avansată, pildele lui Isus dau sens vieții europenilor pe calea progresului în istorie, iar prin iertarea păcatelor oamenii devin mai buni.

- Fals, domnule Moka, sau tată, cum vrei să vă spun. Și celelalte religii de pe pămînt susțin binele, însă biserica creștină a reușit să dea o civilizație cu ceva mai bună, dezvoltată prin istorice realizări politice (democrația), economice (capitalismul) și sociale (serviciile de asistență comunitară). Biserica îi îndeamnă mereu pe creștini să aibă încredere că proiectul său este cel câștigător. Creștinii au contribuit la crearea civilizației occidentale, spiritualul și materialul sînt îmbinate cel mai bine în creștinism, prin ideea că spiritul poate depăși materia brută. Temporalul trebuie să se supună eternului, idealul bate materialul, omul poate domina natura, aceasta este învățătura pe care biserica ne-o dă mereu, concepție extinsă de Isus prin practica minunilor și în cele din urmă preluată de miliarde de oameni la nivel rațional. Omul creștin este îndemnat de biserică să fie activ, inovator, înțelept. Pînă la urmă, este determinat să muncească și să spere în viitorul luminos din cetatea lui Dumnezeu – probabil recunoscută simbolic în orașul modern și prosper. Eu cu asta nu mă împac defel. Avem nevoie de biserică, dar oare poate biserica să se

schimbe după lumea democratică? Biserica vizibilă nu acceptă căsătoria între persoane de același sex, avortul, divorțul... Bisericile creștine au probleme de pliere la societatea liberală și caută să le rezolve. Papa a caterisit patru sute de prelați catolici, acuzați de pedofilie și, pentru prima dată în istorie, ONU cere Vaticanului să respecte Convenția Națiunilor Unite pentru Protecția și Drepturile Copilului – semn că statele se impun în fața bisericii, cel puțin în această situație. Dumnezeu are de ascultat nu doar rugăciunile noastre, ci și ale capilor creștinătății, pentru a reuși să păstrăm rolul bisericii ca pilon al societății occidentale, civilizate și spirituale. Dar toate acestea nu au nici un folos pentru mine, ca fiu al lumii. Eu sînt fiul dumneavoastră și nu-mi puteți da nimic, mă lăsați în voia sorții, pradă suferinței. Sufăr și suferim după cum se vede cu toții și ar fi atât de ușor să nu suferim, dacă am alege calea. Mă înțelegeți?

– Calea, adevărul și viața. Te înțeleg, dar se pare că nu pot. Credeam că pot, toată viața am crezut că pot, dar tu vii acum și îmi arăți clar că nu pot. De ce nu pot nu știu, cer ajutor, ajută-mă, fiule, să-mi înfrîng necredința.

– Nu puteți să vă înfrîngeți pe dumneavoastră înșivă, ar fi o luptă inegală, între două forțe egale. Viața nu este o luptă, ci o alegere a sensului pozitiv. Este ușor totul dacă devii pozitiv și nu ești negativ. V-am mîncat toate merele, nu au rămas pentru mîine, așa că nu mai vin la dumneavoastră, nu aveți ce să-mi spuneți, nu vă cunoașteți pe dumneavoastră înșivă, nu puteți să mergeți pe cale. Eu pot, nu țin seama de nimic din afara mea. După mere ar merge o bere, dar nu am cinci lei, aveți dumneavoastră?

– Am, dar aleg să nu îți dau. Știi că oamenii mari au slăbiciuni la fel de mari, alcoolul i-a doborât pe mulți. Cred că înțeleg de ce. Pentru că își urmăresc țelurile și le ating în viață, dar nu au țelul pentru care merită să trăiască. Au

țelurile pentru care merită să moară, dar le lipsește țelul pentru care merită să trăiască. Spuneai la începutul lecției pe care mi-ai dat-o că Jung știe. Tu știi?...

- Vă răspund dacă îmi dați cinci lei să merg să beau bere... Înțeleg că nu. Amin! Așa să fie. Viața mea este binevenită, mă duc să întâmpin realitatea și să-mi făuresc conștiința, așa că ajută-mă ca să te ajut.

Picu își spune că pietatea domnului Moka este la fel ca numele lui, ca fața lui rasă și smeadă, ca hainele lui, ca inima lui smerită ce lasă să curgă adorația pentru Isus, nu pentru om. Zadarnic este mărinimos cu el și l-ar iubi ca pe sine însuși, cu același fel de iubire. Picu are acum voie să plece din casa domnului Moka, educația a fost făcută, a primit mere de vară care trebuie să-i ajungă pentru toată viața. La revedere, tată! Picu se simte de cinci ani, se joacă în curte cu porumbeii, îi par vulturi, îl ridică de umeri, îl scot din curtea ghimpată din care n-are voie să iasă.

- Să fii cu minte! îi spune domnul Moka din ușa înaltă și i se pare că este un omuleț pe capul căruia porumbeii au lăsat găinaț.

Picu iese pe hol și respiră aerul stătut, de castel medieval. Este târziu, lumea s-a culcat, protejată de pereții negri. Este ca un castel din care poți ieși pe o singură poartă, simbol al tainei, al subconștientului. Picu nu vrea să trăiască fără să fie prezent cu fiecare celulă și cu fiecare neuron. Chestiunea este că neuronii lui s-au umflat și o iau razna. Casa în care locuiește este populată cu stafii, a sa fiind cea mai activă, dar tot stafie este, rezultat al unui conflict gotic. Pia visează la castele de cleștar, el are în față castelul de piatră neagră și cărămidă arsă ce se vede de sub tencuiala răzuită de vânturi și ploii. Este un monument, un edificiu de mari proporții, cu treizeci de odăi, cu holuri întortocheate, cu camere în care n-a intrat niciodată, poate în care n-a intrat nimeni niciodată, de pe vremea când a fost

construit și arhitectul a vrut să ornamenteze casa cu camere false, cu uși care nu duc nicăieri, precum sînt cavourile și mormintele. Memento, ia aminte, băiețelule de cinci ani, ai crescut unde nu trebuie. Ia aminte, astăzi trăiesc eu, mâine vii tu la rînd. Dar cine umblă prin curte, este acolo un foc, poate fi o închipuire. Picu se reazămă de balustrada de fier forjat de la catul întîii, este domnul Varga, sub cireș a aprins un foc și în jurul focului sînt trei bărbați care cîntă ceva. Pe Varga l-a recunoscut după silueta sa de croitor aplecat de spate. El cîntă o romanță, încet, nu se înțeleg cuvintele, dar persistă în ceața serii nostalgia, aleanul, dorul aducerilor aminte ce picură ca lumînarea de ceară. Dacă se va duce la ei, le va spune doar bună seara și îi va asculta cum cîntă romanțe în curentul ascensional. Este vorba în ele de întoarcerea acasă, la copii și la nevastă, după peregrinările prin lume. Drumul spre casă este prea lung. Cerul nu este mai mare decît casa Karolyi, este cerul lor cu stelele lor. De unde răsare în oameni atîta poezie? Omul este născut poet, nu filosof. Și-au pus scaunele și banca în jurul focului, se apropie de ei și îl primesc.

– Bună seara.

– Sara bună, hai și cîntă cu noi, zice domnul Barabaș.

Liliecii au ieșit la vînătoare și taie întunericul cu zborul lor extraterestru. Probabil își pun întrebarea ce fel de insecte sînt cele patru uriașe corpuri radiocate ce se încălzesc la foc. Curtea n-are nici un fir de iarbă de atîta picior de om care o calcă pe acolo, riscul de a produce un incendiu este mic. Dar dacă o scînteie ar sări în podul cu vechituri, mobile șchioape și cufere de carton în care își fac cuiburi porumbeii sălbatici, flăcările ar deveni lungi limbi roșii care ling cerul. Porumbeii treziți din somn ar ieși val-vîrtej și zborul păsărilor arzînd în zbor ar produce cel mai tragic spectacol. S-ar ridica spre cer să scape de dogoare, dar acolo vîntul ar înteți penele să ardă cu flacăra violet și

ar cădea din cer ca niște meteoriți încă vii peste celelalte case din centrul vechi al orașului. Rudolf Varga are focul sub control, în frigare a înțepat o bucată de slănină și o perpelește, picăturile de unsoare le adună pe o felie de pâine. Domnul Barabaș râde de el, țiganul tot țigan e, dar domnul Varga nu se supără din atîta lucru, de vreme ce stă și el și ascultă romanța: femeia iubită de un bărbat fără de teamă să fie că dacă se uită în ochii lui nu ar putea deveni și iubita altuia... Domnul Barabaș traduce versurile din limba maghiară și Picu are iluzia că știe limba aceasta cu accentul pe prima silabă, ca și cînd unul din bunicii lui ar fi fost maghiar. Cînd nu iubește inima-i un sloi și cînd iubește e-o văpaie vie, acesta-i răul, dar din două rele care-i mai bun doar cerul știe.

- E, ce vremuri am trăit cu Victor Negrea cîntînd cu vioara la restaurantul Vulturul Negru!..

- Domnu' Barabaș, se poate un cincii lei? cere Picu.

- Vrei să pleci? Bine, poftim dragă, du-te repede, să nu închidă..

- De ce i-ai dat bani, întrebă domnul Filipașcu. Doamna Maria mi-a spus să nu-i mai dau bani, că merge și-i bea.

- Poate pentru că mi-ar fi plăcut să am un fiu, zice domnul Barabaș. Este o minte strălucită, nu degeaba se spune că pruncii din flori sînt mai frumoși și mai deștepți decît ceilalți..

*

Picu a fost admis la facultatea de litere, secția teologie și s-a dus, împins de mama, dar și de o curiozitate pe care a regretat-o, la cursul de deschidere, ținut de prof. univ. dr. Iustin Poplăceanu, care a ținut un discurs deschis, introductiv, menit să îi atragă pe tineri spre studiu. A vorbit

despre liderul spiritual tibetan Dalai Lama, laureat al premiului Nobel pentru pace, și despre nevoia unui capitalism cu față umană. Papa de la Roma ne îndeamnă să fim umani cu fiecare ființă umană, a spus profesorul. Revolta populației din întreaga lume, războaiele și revoluțiile ne fac să credem că omenirea se află la răscruce și sfaturile liderilor spirituali trebuie ascultate și urmate. Însă conducătorii lumii nu sînt dispuși să depășească materialismul și să deschidă porții spre acel dincolo pe care cele șapte miliarde de oameni și-l doresc, spre adevăr. Vrem fiecare dintre noi să ne atingem scopurile și încă de la Adam și Eva facem ce nu le convine celor din jur – ei au furat mere din grădina proprietate privată a lui Dumnezeu. Dorim ce are vecinul, îl urmărim cînd pleacă de acasă și culegem merele căzute peste gard, oare de ce, dragi studenți, pentru că sîntem foarte îngrijorați de viitor, ne este frică pînă și de faptul că soarele nu va mai răsări pentru noi. Ne temem de foame, boală, trădare etnică, război... La temeri căutăm soluții de liniștire și adunăm rezerve de mîncare, ne umplem dulapurile cu zece rînduri de haine, ridicăm două-trei case pentru a avea unde locui în caz de incendiu, nu ținem seama de sfatul lui Isus să nu ne fie teamă de ziua de mîine, precauția ne este înfiptă în gene, facem parte din biotopul animal și supraviețuirea ne domină mintea. Așa apar avarii și bogații, cei care nu se pot controla, a căror etică deficitară le dictează să strîngă avere și putere, cu riscul dezonoarei, pușcăriei și iadului. Metafizica este depășită, religiile nu ne temperează, filosofile nu ne dau răspunsuri clare la problemele personale și colective de viață, este dificil să inventăm o etică universal umană, recunoscută de toți. Liderii spirituali, precum Dalai Lama, Papa sau Mitropolitul Bartolomeu, autorul cărții *Corupția spirituală*, nu sînt ascultați, ci doar auziți. Simțul moral s-a pierdut sau nu l-am avut niciodată. Doar de frică facem ce trebuie și visăm

În secret să fim bogați și puternici peste un sat, apoi ne dorim un județ, apoi o țară și în cele din urmă nu ne mulțumim nici cu întreaga lume. Buda, Isus, Mahomed au spus că bogații trebuie să-și împartă averea, pentru că doar așa vor căpăta față umană. Nu-i urmează nimeni, nici măcar preoții, ale căror odăjdii strălucesc de aur. Dalai Lama a fost săptămîna trecută în Statele Unite și le-a spus capitaliștilor în față, în spiritul său conservator, că între bogați și săraci sînt disparități și inegalități sociale, că unitatea ar trebui să fie țelul și capitalismul ar fi obligat să ia față umană. Arată cu degetul! Dar lumea liberală promovează competiția, nu egalitarismul! – ideologia lui Marx și economia centralizată s-au dovedit ineficiente. Revolta mondială numită Wall Street are la bază nemulțumirea săracilor, care vor adevărul privind instrumentele bancare care au generat criza din 2008. Dar lupta este inegală cu forțele globale. La noi, un milion de români au luat credite bancare și au intrat în faliment personal, rezerva de tensiune fiind în creștere. Știința și tehnica nu reușesc să ne emancipeze, eșecul tehnologiei este cert, semn că viața noastră nu-i sacră și nu izvorăște norme morale. Cum facem ca omul să nu fie instrument în mîna altora sau a statului? Fiind umani cu fiecare ființă umană, ne spune Dalai Lama. Noi, ca popor, dragi studenți, am trecut prin Iadul comunist. Noi, cei trecuți de o vîrstă, am fost martorii acestei perioade de ispită și pedeapsă. Nici într-o mie de pagini nu am putea descrie cazurile la care a fost supus poporul român, dar și celelalte popoare din Estul Europei, de la obsedantul deceniu, colectivizarea forțată și pînă la Revoluția din 1989. Dar a fost și o perioadă să îi spunem originală, planul realist alternînd cu cel fantastic, numit Epoca de Aur, care a sedus masele populare. Comunismul intra în interiorul cetățenilor și îi posedă ca un demon, începînd cu activiștii de partid și informatorii Securității. Acum vedem acea perioadă cu ochi satiric și parodic ce accentuează latura

negativă a societății socialist-comuniste. România a fost scena unor întâmplări malefice, generate de lipsa de credință și omenie a majorității locuitorilor. Destinele personale s-au legat și drama a devenit colectivă, falimentul social nu a mai putut fi evitat. Natura și divinitatea s-a răzbunat pe noi, orașele și satele au fost invadate de șobolani și vipere, iar sufletele, de fantasma și demoni. Dar Dumnezeu și-a întors fața către Est și au apărut semnele care au prevestit schimbarea și întoarcerea la tradiție. În cele din urmă, oamenii s-au revoltat, au tras clopotul într-o dungă, a venit eliberarea. Însă demonii nu dispar atât de ușor, ei sînt cameleonici, iau alte fețe, alte forme, au intrat imediat în cursa capitalistă pentru avere și putere. Salvarea conștiințelor constă în spunerea adevărului și facerea de bine. Demonii trăiesc printre noi, a observat și Dostoievski, cei care fac rău semenilor scapă adesea fără să-și recunoască faptele și să-și ispășească pedeapsa, ceea ce este demoralizant. Demonii noștri seamănă cu cei din "Maestrul și Margareta" de Bulgakov, demonul și demonizatul discută de la egal la egal, caută soluții, negociază, însă cel prins în cleștele fierbinte este mereu demonizatul, a cărui singură scăpare stă în recunoașterea păcatelor și acceptarea purificării. Demonii și ouăle de găină din care ieș șerpi ne pune în alertă pe noi, cei care înțelegem sensul vieții, care nu păcălim sistemul, care ne declarăm apți pentru acest război cu demonii. Să avem însă mare atenție, deoarece incestul dintre frate și soră din același tată nu poate fi oprit. Știți la ce mă refer! Blestemul cade peste noi, explodează o bombă rămasă în pământ din timpul războiului, ce rău ni se va întâmpla dacă nu sîntem atenți, dacă nu dialogăm cu Dumnezeu, fie și cu o anume prețiozitate, pentru a evita ca greșelile părinților să se răsfrîngă asupra urmașilor. Așa să ne ajute Dumnezeu!, a încheiat profesorul.

Lecția sa a fost impresionantă, sala plină de lume bună

a aplaudat minute în șir, o studentă blondă i-a înmînat un buchet de flori. Dar în ultimul rînd din amfiteatrul A1 al Universității de Nord se ridică o mîină, cineva vrea să pună o întrebare, un băiat cu barbă. Așa se întîmplă mereu, între noii studenți apare cîte un geniu genuin care are impresia că vrea să se remarce de la început. Trebuie pus la punct pe loc.

– Pofțiți în față, la microfon, să vă audă toată lumea, l-a invitat rectorul Poplăceanu pe Picu. Acum vă rog să puneți întrebarea.

– Nu am de pus întrebări, ci de spus întrebări.

– Așa. Sunteți student?

– Da, în anul I la teologie.

– Cum vă numiți?

– Gabriel Filip.

– Vă ascultăm, aveți două minute de comentariu la temă.

– Vă mulțumesc, domnule profesor preot. Domnul profesor ridică o serie lungă de întrebări fără răspuns. Constatăm că oamenii nu ascultă de comanda venită de la cei asemenea lor, avem nevoie de o autoritate superioară să ne îndrume, de preferință intrinsecă, ceea ce este ciudat. Deținem supremația ideii, practicăm funcția de critic, denunțăm omnipotența, avem credință imanentă în genele noastre și acceptăm elemente de mit și folclor arhaic, înnoite de creștinism și democrație, precum este grija față de cei slabi și aflați în dificultate. După părerea noastră, greșim. Mesajul fiului lumii este generos, recunoaștem, are valențe magice și simbolice ce dăinuiesc de mai multe mii de ani. În copii, săraci și bătrîni neputincioși fizic și intelectual, vedem întreaga omenire și căpătăm duioșie față de cei fără de apărare și noroc. Dintr-odată, copilul ia Nobelul, el va fi bardul lumii ce urmează, va comunica dintr-o cameră în alta a conștiinței. Dar acest fel de a privi lumea este neproductiv.

- Domnule student, ați folosit adverbele intrinsec și imanent. În ce relație se află aceste două cuvinte?, a intervenit profesorul Poplăceanu, cu gândul că nu miroase bine aici, deci ar fi bine să taie răul din rădăcină, printr-o întrebare capcană.

- Intrinsec și imanent sînt adjective omonime, domnule profesor. Dacă sînteți amabil, doresc să spun ceva important și nu depășesc două minute. Am totul aici, nu trebuie să citesc de pe foaie...

- Vă rog.

- Copiilor și tinerilor, cum sîntem noi, li se oferă cocuți sub formă de spirală precum galaxiile și de cerc precum sorii universului, înlocuind sacrificiile de ființe vii, chiar umane, prin sacrificiile vegetale ale bobului de grîu cu chipul bărbos al omului cotiledon ce se zdrobește pe sine pentru a-și perpetua specia. Noi credem în aceste simboluri. Din nou greșim. Nădăjduim în aceste lucruri, credințele fac parte din cultura noastră, alături de tradițiile, istoria și limba pe care o vorbim. La începutul vieții, gândirile ne sînt fluide, apoi se solidifică și devin sacre, legende, mituri colective și în cele din urmă se degradează atunci cînd sub presiunea noului decad pe panta extremismului și a habotniciei. Vedeți, nu credem de fapt în oameni, ci în textele scrise de oameni, iar pentru credibilitate ni se spune că sînt inspirate de divinitate. Cultura se bazează de cîteva mii de ani pe scris și pe citit. Vorba o ia vîntul, scrisul rămîne, se spune că este organizat, gândit, poate fi recitat și analizat. Societatea umană așa cum arată astăzi a supraviețuit în acest mod, prin scris, prin cărți, prin texte care organizează inclusiv credințele și religiile. Dar de fapt vorba este mai importantă decît ce scriem pe hîrtie. Vorbind, între mine și ascultători nu este nimic. Nu pot copia decît din mintea mea. Înțelegeți? Oamenii dețin undeva în ADN o genă a credinței, care i-a ajutat de milenii să reziste în fața vremelniceii. Avem

nevoie și acum de repere, de divinitate, de credință în știință, artă și cultură. Însă cu totul alta este credința în Dumnezeu superior creației sale – în știință, atomul fizicienilor moderni poate de unul singur distruge lumea veche și produce o altă lume. Credincioșii speră în voința supremă, la fel cum fizicienii cercetează atomul și nu înțeleg de unde vine energia sa nemăsurată. Credința s-a dovedit că ne dă șanse sporite de supraviețuire, iar știința este un fel de încredere în înțelepciune. Filosofii au valoare limitată, întrucât ei cred că pleacă de la idee la teorie, deci de la simplu la complicat, când de fapt fac invers, metaforizează, la fel ca artiștii cu ficțiunile lor. Înțelepciunea pare un cuvânt vetust, după ce vreme de milenii a stat la baza culturii și a asigurat echilibrul lumii, precum azi pretind știința și credința. Rețeta viitorului este să evităm extremismele, să rămânem pe calea de mijloc, fără să devenim sclavi care nu raționalizează problemele complexe și nici stăpîni cu mintea întunecată. Omul, supraomul și atomul, cine este stăpînul, cine este sclavul? Iată întrebări fără răspuns, pe care le adaug la cele spuse frumos de domnul profesor. Dar vă rog să îmi permiteți, domnule profesor, să comentez și a doua parte a cursului predat de dumneavoastră... Vă întreb pe toți, ce poți să faci când tu însuși ești o victimă a disparității și inegalității. Când demonul, cum spune domnul Poplăceanu, te-a prins pe tine în laț, și putem pomeni aici de Goethe și de Thomas Mann. La noi, putem aplica pe un caz concret. Vedeți, aducem scriitorii în ajutorul teoriilor noastre. Nu ar trebui, deoarece ei sînt maniheiști. Nu am întîlnit nici un scriitor ... vă rog, domnule profesor, antonimul maniheismului... Includere, domnule profesor, este antonimul maniheismului. Cum facem să ne includem, să le includem pe cele două biserici surori, ortodoxă și greco-catolică unită cu Roma, nu știm nici acum, după atîția ani de dialog bilateral și după dorința credincioșilor – semn că cele două confesiuni aflate în

conflict civil nu sînt apte pentru democrație. Semn că noi nu sîntem apti pentru democrație. Preoții ascultă de o voce de Sus, deci adaptarea la societatea postmodernă este dificilă, ceea ce se vede mai ales în Occidentul liberal, unde importanța tradiției a scăzut. De acest subiect trebuie să ne apropiem înșă cu precauție. Biserica a apărut în antichitate, pe principiul de etajare ierarhică, după modelul sistemului solar. Structura piramidală a bisericii nu s-a schimbat semnificativ în două mii de ani, pe cînd statul a descoperit democrația și ascultă de votul poporului mai abtîr decît de vocea lui Dumnezeu. Cultele se află în fața unor dileme, credibilitatea lor fiind proporțională cu raportul dintre ce predică și ce practică. Religia are rolul de unificare a oamenilor în jurul unor idei, pe care îl îndeplinește mai bine în statele unde există un cult dominant, chit că biserica este separată și eclipsată de stat, care a preluat unele atribuții ale acesteia, lăsîndu-i predica de mediator între om și divinitate. Statul comunist ateu a pus biserica la colț și doar libertatea a readus-o pe prim-plan, cuvîntul său fiind ascultat din nou. Politicul s-a retras, nu vrea să-i supere nici pe unii și nici pe ceilalți. Conflictul imobiliar între ortodocși și catolici este astfel întreținut, cele două biserici nu reușesc să dialogheze rațional și în sute de sate și orașe din Ardeal, unde au fost înființate parohii greco-catolice, mocnesc conflicte imobiliare. Enoriașii și preoții nu se înțeleg, ortodocșii invocă majoritatea zdrobitoare, greco-catolicii cer restitutio in integrum. Rezolvarea amiabilă este o excepție, dialogul surzilor nu are succes. Ultima soluție de tranșare a moștenirii comune este apelul la instanțele de judecată. Procesele pentru averile bisericesti sînt de durată și au întrerupt orice dialog între "surori", părțile stau acum de vorbă doar prin intermediul avocaților și executorilor judecătorești. Greco-catolicii îi acuză pe judecătorii care recunosc principiul succesiunii colective. Împăcarea între bisericile de rit răsăritean va

dura încă pe atîția ani. Cele două culte nu își vorbesc, nu le este la îndemînă să se adapteze la democrație, au devenit simpli justițiabili care ascultă de glasul judecătorului muritor, ce dă sentințe diferite pentru cazuri similare, ceea ce trezește pe rînd furia ambelor părți. Reconcilierea celor două biserici românești ar avea efecte benefice asupra societății noastre, starea de beligeranță ar fi aplanată și comunitățile parohiale ar căpăta pacea. Ar dispărea spiritul adversar privind identitatea religioasă, dacă bisericile pot fi repictate cu alți sfinți, dacă în capelă și în cimitir încap unul lîngă altul un mort ortodox și unul greco-catolic, elevii nu s-a împărți la serbări în recitatori greco-catolici și ortodocși, nu s-ar mai face două stîni și două ciurzi în sat... Soluția concurenței acerbe între biserici ne îndepărtează de democrație și ne apropie de Divina Comedie. Începi repetînd substantivul feminin includere, cuprindere, înglobare, și vă mulțumesc pentru ascultare.

Cine este acest student? Cum îl cheamă, a întreat cineva. Gabriel Filip, mi-a fost coleg de liceu, a zis un asistent. Unii au aplaudat, episcopul Justinian Chira, prezent la curs, urma să țină și el un cuvînd de învățătură la începutul anului școlar. Comunitatea universitară avea un nou membru cu viitor strălucit. Apar din sînul poporului genii, intelectuali pe care Dumnezeu ni-i dă să ne lumineze mințile. Ferice de mama lui!

- Domnule student, vă mulțumim. Implicare este tot un cuvînt maniheist, din cîte știu eu. Mă rog. Mergeți și rog la secretariat, dumneavoastră nu prea mai aveți ce învăța de la noi, puteți să vă ridicați direct diploma de absolvire..., spune zîmbind profesorul Poplăceanu și bate din palme, ridicîndu-se în picioare. Sala îl urmează, este pentru Picu o clipă de glorie, însă el este derutat și nu mai urcă în sală, ci iese afară... Va veni el înapoi, s-a dus la baie..., glumește iar profesorul.

Dar Picu nu s-a mai prezentat la nici un curs, profesorii

nu l-au trecut absent, l-au așteptat la examene, însă Picu nu s-a prezentat nici la examene. Profesorul Poplăceanu a cerut de la secretariat dosarul studentului Filip Gabriel din anul I teologie și l-a sunat pe Picu la telefonul 0262-277903, i-a răspuns mama studentului. Nu știe nimic, ea știe că și-a luat toate examenele. Nu și le-a luat, deoarece nici nu s-a prezentat la examene. Este un student foarte, foarte, foarte bun, aș putea vorbi cu el? Doarme. La ora asta, la 14? Da, așa face el, citește toată noaptea și doarme ziua. Aș putea veni pînă la dumneavoastră acasă? Da, cum să nu, veniți. Într-un sfert de oră sînt la dumneavoastră.

Poplăceanu l-a convins pe Picu să scrie o lucrare pe orice temă vrea el, de preferat ar fi să reia ideile pe care le-a prezentat la deschiderea anului școlar, și va trece anul I.

- În ce limbă?

- În limba română, desigur.

- Cu ce grafie?

- Cum adică.

- Cu î din a ori cu î din i?

- Cu â din a, răspunde profesorul. Eu personal sînt pentru î din a și sunt.

- Nu pot, eu personal scriu cu î din i și cu sînt.

- Noi la Universitate sîntem obligați să respectăm normele impuse de Academia Română. Oamenii scriu acasă după cum alege fiecare – nu este o greșeală în scrisorile personale. Scopul esențial pe care îl îndeplinim este să comunicăm. Dar lucrările academice trebuie scrise după normele oficiale.

- Nu-mi pot călca peste convingeri. Literele â și î se luptă din 1993, lingviștii și academicienii încă nu au ajuns la un numitor comun. În spiritul paradoxal al conflictului, unii sînt pentru sunt și alții sunt pentru sînt. Spiritul de libertate se extinde și la dreptul omului de-a se exprima în forma grafică pe care o dorește. Aș putea utiliza apostroful în loc de cratimă, ca în perioada interbelică, înțelegerea textului și

a mesajului n-ar fi împiedicată. Majoritatea românilor scriu cu î și sînt și va trece o vreme pînă cînd vor fi înlocuiți de cei care învață în școală norma obligatorie, fără să se întrebe dacă este corectă. O teză de nota zece ar primi nota nouă dacă ar fi scrisă cu î și sînt.

– O asemenea lucrare la noi nu este acceptată. Scrie domnule cum dorești, îți voi corecta eu lucrarea după noua normă!

– Nu accept. Cu â din a, apar două semne grafice pentru același sunet, ceea ce complică scrierea. Sunetul î din i era grafiat în secolul al XIX-lea în cinci forme: î din i, â din a și e, o și u cu circumflex deasupra, alternate în funcție de etimologia cuvîntului. Așa scria și marele Eminescu. În 1903, s-a renunțat la e, o și u cu circumflex și au fost păstrate î din i și â din a. Reforma din 1953 a eliminat â din a și a rămas î din i. În 1993, Academia Română l-a readus pe â din a, folosit după criteriul poziției în cuvînt și după cel morfologic. Comuniștii au scris cu î din i, cum i-a învățat Mioara Avram la gramatică, iar democrații învață la materia numită limbă și comunicare cu â din a. În acest caz, eu o urmez pe Mioara Avram.

– O cunosc personal pe Mioara Avram, dar e vorba de lege. Ce s-ar întîmpla dacă nu am respecta legea?

– Nu s-ar întîmpla nimic, eu nu voi primi diplomă. Nu am nevoie de nici o diplomă, domnule profesor. Dați diplome celor care scriu cu î din a. Eu am studiat problema ca autodidact și nu accept compromisurile. Ortografia este în evoluție și nu poate fi reglată de legi juridice. Am ajunge să dăm amenzi celor care scriu altfel decît a hotărît Academia Română. Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române a fost modificat pentru a înregistra cuvintele și formele apărute în uzul actual al bucureștenilor, acum este corect să spui cîrnat, diseară, cireși, în loc de cîrnaț, deseară și cireșe. Eu nu vorbesc așa, noi ardelenii nu vorbim așa. De ce am accepta? Regulile

trebuie să fie simple, gramatica scrierii să urmeze gramatica vorbirii, să scriem cum vorbim, țelul este să avem un sunet pentru o literă. Lupta între principiul fonetic și cel etimologic așa se va încheia, actuala formulă oficială fiind un etimologism cu concesii din fonetism, adică este o adevărată bulibășeală. Timp de cinci sute de ani, românii au folosit alfabetul chirilic, apoi pe cel grec și din 1860 pe cel latin. Înțeleg că aceste reguli de gramatică sînt impuse, dar normele de ortografie, ortoepie și punctuație trebuie să fie scoase de sub influența politicului și lingviștii să decidă după principii științifice, nu democratice.

– Așa va fi în cele din urmă, dar trebuie să înțelegem și compromisurile, că și acestea pînă la urmă sînt forme ale implicării maniheiste sau nu. Dacă vrei, o pun de secretară să transcrie intervenția ta de la cursul festiv, am înregistrat-o. Vino mâine la facultate și o semnează și gata, ai trecut anul unu, de restul mă ocup eu. În anul doi vom vedea apoi ce va mai fi...

Picu l-a condus pe domnul profesor pînă la ușă și cînd și-au luat la revedere i-a cerut un mic ajutor. Zece lei. Profesorul a scos portmoneul și i-a dat cincizeci de lei. În consiliu, a relatat discuția cu studentul genial, dar exaltat, excentric, poate chiar schizofrenic, dar în mod cert un mare leneș.

Picu pare a fi un intelectual de rasă, dar se comportă ca un idiot. S-a îmbrăcat și a plecat în oraș, s-a întors cînd se crăpa de ziuă. Mama îl aștepta cu lumina aprinsă. Era ud pînă la piele și schiopăta, un pantof îi lipsea din picior. Spunea că a fost în parcul regina Maria, la barul de noapte Tom și Jerry și cînd se întorcea acasă a căzut în lac. A trecut multă vreme pînă cînd paznicul de la grădina zoologică din apropiere l-a auzit strigînd Ajutor și l-a tras afară din apă.

A treia cruce

Pia este cea mai afectată de escapada nocturnă a lui Picu. A fost ziua ei de naștere și a făcut tort. Credea că Picu merge să-i cumpere un buchet de flori. A venit în vizită mătușa Dana și a servit-o cu tort. A sunat mama din Sighet și i-a cîntat la telefon să trăiască la mulți ani, plîngînd. Nu i-a spus că Picu a fugit din nou de acasă. Este lovit rău, genunchiul i s-a umflat și ar fi posibil să fie ruptură de menisc, însă nici nu vrea să audă de spital. N-are decît să rămîna șchiop!

– Picule, ești un om defect, i-a spus.

– Este posibil, dar tu ești soția mea și trebuie să mă susții cînd am probleme.

– Tu nu ai probleme, noi avem probleme de familie mari din cauza ta. Ești egoist pînă la dispreț față de ceilalți, nu faci absolut nimic pentru mine, pentru mama ta, ci doar pentru tine însuși, de fapt pentru o parte din tine însuși. Ești îngîmfat, le faci rău celor din jur, ceea ce te descalifică în familie. Voi pleca de la tine.

– Mă ameninți, vrei să auzi cum spun că îmi pare rău...

– Aș vrea să aud, dar nu vei spune.

– Păi tocmai am spus-o.

– Nu ai spus nimic, nu am auzit nimic cu subiect și predicat.

– Repet că îmi pare rău.

– Dar nu o spui.

– Îmi pare rău, madam.

Dacă discuția evoluează ca în alte dăți, Pia va plînge, Picu va spune că familia este cea mai veche instituție asociativă, în care dezbaterile problemelor este obligatorie, negocierea continuă între soți generează înțelegere și armonizează punctele de vedere adverse, definește prioritățile și clarifică relațiile dintre membri, nu trebuie să

existe ordine, dispoziții, decizii obligatorii, ci o continuă punere de acord, politica criticilor este falimentară...

– Mereu mă critici și introduci stres la fiecare pas, or' eu nu suport stresul. De ce trebuie să fie mereu cineva nervos și agitat în casa asta?! Ce am face de-am avea copii?!, atinge Picu punctul sensibil al Piei.

– Ai rămas tu copil, de aia. Tu ai rămas needucat, suferi de sindromul copilului unic.

– Unde ai mai citit și asta? Din câte știu, și tu ai fost singură la părinți. Haide să analizăm situația și să ne întrebăm de ce omul alege de fiecare dată mai întâi calea greșită.

– Rațiunea ta nu-i afectivă, de aia.

– Au valoare ideile, dar cu mult mai important este felul în care le comunicăm. Femeile ies cel mai prost din această situație, deoarece frica le face să considere că a crește copii este prea riscant. Experiența de viață nu ar trebui să ne împiedice să ne redescoperim, să le dăm mare atenție celor din jur. Când nu poți face prea multe nici măcar pentru tine, este foarte greu dacă nu chiar imposibil să îi schimbi pe cei din jurul tău.

– Asta e, asta înțelegi tu din viața noastră, că vreau să te schimb. Nu te schimba, rămâi cum ești, dar singur, fără de mine.

– Mă ameninți din nou, faci presiuni, nu-ți dai seama de complexitatea situației. Îmi spui lucruri pe care nu le înțeleg și cred că nu le înțelegi nici tu, ceea ce mă descurajează. Ții morțiș să îmi îndrept erorile și greșelile pe care le fac eu, dar uiți că familia modernă și-a pierdut din acest tip de eficiență. De aceea foarte mulți oameni trăiesc împreună fără să-și legalizeze relația la starea civilă. Regula nouă este să evităm orice conflict cu oamenii, să le dăm atenție câtă trebuie, nu mai multă, și să nu ne autocriticăm. Bine ai spus că rațiunea nu-i afectivă, asta e calea de urmat când trăiești în aglomerația familiei. Nu există reguli, de fapt, nu există o

artă a conviețuirii, viața este de alt tip, oamenii preferă să trăiască singuri.

- Așa o să fac, o să te las să trăiești singur, plec la mătușa, stai tu singur și fă ce vrei, experimentează, află realitatea, educă-te singur, eu renunț să-ți spun mereu că ai ales calea greșită, tu de fiecare dată alegi calea greșită, de parcă ești vrăjit. Mi-a spus cineva că ai pe dracul în tine, de aceea nu vrei să intri în biserică să ne cununăm la preot.

- Cine ți-a spus? Procurarea aia ce ți-e prietenă? Aia ce zice că i s-a făcut rău când s-a apropiat de mormîntul lui Arsenie Boca?...

- Da, ea mi-a spus. A mers de trei ori la mormînt și de fiecare dată i s-a făcut rău.

- Nu are logică. Dacă ea este posedată, de ce ți-ar spune adevărul?

- S-a spovedit și acum poate merge la mormînt. Poate ar trebui să te duci și tu să te spovedești și să te cumineci.

- Nu m-ar ajuta cu nimic și nici pe tine să ne autoamăgim sau să ne manipuleze un preot. Știi că Arsenie Boca are o rugăciune în care îi cere lui Isus să-l ajute să se lepede de el însuși? Iar fostul papă Joseph Ratzinger a scris rugăciunea De cele ascunse ale mele, Doamne, curățește-mă? Dacă preoții sînt învinși de realitate, atunci noi ce să zicem? Și mai greu reușim să trecem peste adevărul propriei conștiințe, și mai greu găsim solidaritatea umană. Pe plan moral, omul a eșuat. Pe plan social, de asemenea. Ce fac însă oamenii slabi? Se duc la mormîntul lui Arsenie Boca și se roagă ca acesta să facă o minune, să-i vindece de bolile sufletului și ale trupului. Ne putem ruga oriunde, nu doar la un mormînt, cu același efect, dar oare merită să ne lepădăm de noi înșine și să avem încredere în altul? Probabil că nu merită, ar însemna o anulare totală a eului rațional, o sinucidere spirituală. E multă habotnicie în asemenea oameni, calea de urmat este a unei religii civice, asta susțin eu și nu numai eu. Dar tu poți să te duci la mormînt, nu te

opresc.

Picu are asupra Piei efect anesteziant, vorbele acestea pline de miez îi alungă teama că ar fi nebun, nu, Picu nu este chiar nebun, deși uneori așa pare, dar în acest caz are argumente și nu și le impune, ci doar le propune – dar asta este deja o manipulare și Pia se gîndește dacă s-a lăsat influențată sau nu și nu mai știe ce să creadă.

– Mă duc la mătușa Dana, îi fac manichiura și pedichiura și rămîn să dorm la ea... zice femeia, învinsă deocamdată. Va merge, e clar, împreună cu mătușa Dana.

*

Pia a copilărit în Sighetu Marmației, pe strada George Coșbuc, în blocul nr. 6. De pe la cinci ani, ține minte că se juca între blocuri cu alți copii, de-a uscata și de-a prinselea. Era acolo o groapă cu nisip și a construit primul ei castel adevărat. A venit un băiat și l-a dărîmat, dar ea l-a alungat și a construit alt castel adevărat. A venit un alt băiat și l-a dărîmat, dar ea nu s-a lăsat, a ridicat un alt castel adevărat... Acesta este destinul ei, să ridice castele de nisip bune de dărîmat de către bărbați. Încă de atunci și-a dat seama, dar nu înțelegea defel de ce băieții voiau cu orice preț să-i dărîme castelul – acum înțelege de ce și se revoltă pe ea însăși. Toată vara alerga încoace și încolo, malul râului Tisa era aproape la capătul blocului, culegea din tufișuri mure negre și ribisli alb, cum de apăruse și se înmulțise acolo acest arbust fructifer nu-și dă seama, merita să-ți zgîrii picioarele și mîinile în spinii sălbatici. Apa curgătoare era limpede, se bălăcea pînă seara tîrziu în bolotrocul broștesc de pe brațul părăsit al râului, apa nu trecea de genunchi și părea și mai caldă. Se înnopta, capul mamei ieșea pe geamul bucătăriei luminate și o striga de auzea de la un kilometru. “Sînt aici, mai lasă-mă puțin afară, uite, toți copiii sîntem aici...”, răspundea. Dar peste un minut-două ieșeau mai

multe mămici îngrijorate la balcon și pe voci ascuțite își chemau odraslele să intre în casă, așa că grupul se spărgea. Seara cu briza de munte ce cobora la vale era a copiilor de când înfloreau salcîmii de pe mal, "Au flori comestibile, dar să fii atentă să nu bagi în gură și vreo albină", i-a spus mama -, pînă toamna tîrziu când tremura de frig, dar tot mai voia să se joace încă o tură de-a tupilatu' și găsitu'. Mama i-a atras atenția să nu se ascundă niciodată într-un frigider, fie și dacă este aruncat lîngă rîu, că nu te mai poți deschide și mori fără aer, așa a pățit un copil..., însă la joacă uita de orice frică și s-ar fi ascuns oriunde să nu o găsească băieții care i-au distrus castelele, dușmanii ei personali. Cel mai bun ascunziș era parcare de mașini, atunci apăruse Dacia 1.100 și încăpea sub ea, cu riscul de a-și murdări definitiv bluzița.

În luna mai, distracția era să prindă cărăbuși chitinoși și să facă moriști. Fixată în ac cu gămălie la capătul unui băț, sărmana insectă dădea de milioane de ori din aripi ca să scape, însă boldul o ținea captivă și rezulta o morișcă bâzâitoare de care se bucura grozav, erau aceiași băieți răi, ce bucurie cînd se gîndea la ei. Nu îi era deloc milă de cărăbuși, aflase că sînt dăunători și că nu-i păcat să-i omori.

Terenul dintre blocuri și rîul Tisa era plin de păpădii care primăvara înfloreau galben pe lujerii găuriți, din care fiecare fată dorea să facă cel mai lung lăntișor. Șiragul de inelușe cu greu legate dura pînă cînd venea tam-nesam vreun băiat și sufla puf de păpădie peste fete. Speriate să nu le încolțească semințele de lăptucă în păr, fugeau care încotro și mărgelele se stricau. Dureros era atunci cînd băieții își construiau praștii și ținteau cu proiectilele îndoite spre picioarele fetelor. Ustura și o striga pe mama. Devenea curajoasă și îi alunga cu pietre și ei fugeau rîzînd nebunește. Cînd pe alee apărea mama de la serviciu, îi făcea semn și striga "Săr' mîna!", dar își vedea mai departe de mîncarea de pămînt, apă și frunzulițe verzi mărunțite în cutiuțe de

conservă. “Să nu te murdărești!” o atenționa. După o vreme, mama ieșea la balcon și o chema în casă la masă. Lăsa cu greu salata de coada șoricelului și după ce refuza cu hotărâre ciorba de păstăi verzi îi cerea mamei franzelă proaspătă cu untură de porc din canta bunicii. “Bine, dar mai întâi spală-te pe mâini.”

Părinții se mutaseră de la țară la oraș, în cartier, dar primeau din Oncești slănină și untură de porc, pe care mama o păstra în cămară, într-o cantă de tablă de culoare albastră. Pîinea unsă n-ar fi fost așa de bună fără felii de roșii puse deasupra. Piața țărănească de pe strada Karl Marx se afla la o sută de metri, roșiile zemoase cele mai bune le vindeau țărani din Sarasău, mama era prietenă cu lelea Kosa ce purta zadie dinainte și năframă pe cap, chiar și vara, când noi umblam cu pantaloni scurți și maieu, ea era în rochie încrețită și cămașă cu spăcel, cum a văzut la bunica în dulapul ce mirosea a busuioc și rostopască.

Cînd ploua toată ziua sau cînd în apartament era prea cald, lăsa draperiile și citea cărți de aventuri cu toate pînzele sus. În casă era plăcut, mama îi făcea program, o oră de citit, o oră ajuta la curățenie, ștergea praful de pe mobilă, mobilier masiv, greu, nepotrivit pentru un apartament de bloc, însă mama ținea la zestrea ei, spunea că i-o va lăsa moștenire, era de epocă. Apoi o oră pungălea, învăța să brodeze. Iar ca răsplată mama îi dădea bani de prăjitură la cofetăria turcului, sau o porție de parfe sau casată. De sărbători, stătea zile întregi cu mama, o ajuta la coacerea prăjiturilor și cozonacilor, după rețetele scrise într-un caiet și le respecta la gram și la dec. Făcutul prăjiturilor era un ritual, așa a învățat de la mama ei, așa a învățat-o și pe ea. Începea cu foile și cu blaturile coapte în cuptorul pe gaz metan și plită de fontă. A doua zi, se ocupa de prepararea cremelor de unt și cu umplerea foilor și ornarea. Fiind veniți de la sat, au adus cu ei obiceiul să crească găini ouătoare și pui de carne, au construit în spatele blocului un

coteț de scândură cu țarc, unde hrăneau păsările. Era loc acolo și pentru o grădină de zarzavaturi, legume și flori. Tata îi certa pe băieții neastâmpărați care ieșeau din bloc val-vârtej, sărind peste trepte, trînteau ușa casei scărilor gata s-o spargă, săreau peste florile udate și o luau pe scurtătură printre straturile de morcovi și pătrunjel. Dar nu te poți pune cu copiii, ei nu sunt în stare să meargă la pas, acum le spui și pe loc uită, au arcuri în picioare și sunt ușori ca fulgii, a alerga nu-i o greutate, a merge ca la plimbare este o mare plictiseală și-o pierdere de vreme. Se uita la ei cu jind, cîtă libertate aveau, în vreme ce pe ea mama o pune la muncă în casă. Fetele trebuie să aibă răbdare, să știe să deosebească frunza de morcov de frunza de pătrunjel, țelina de păstîrnac. Mama lucra la întreprinderea de prelucrare a lemnului, tata la fabrica de șuruburi, ajungeau acasă după-amiaza și frînți de oboseală după o zi de muncă o luau de mîină și hai cu toții la pas repejor să cinăm cartofi copti în bloder cu ulei de ruje, mîncare de post, la tanti Erji și la nenea Sany. Beau ceai de tei și se jucau rummy. Nenea Sany era preocupat de istorie și citea revista "Magazin istoric", era abonat și păstra colecția. Sublinia pasajele fie cu albastru, fie cu roșu. Pia a observat des culoarea roșie, dar nu înțelegea de ce. Era atentă la ce vorbesc adulții, simțea că se întîmplă ceva ce fetele nu este bine să afle. Existau secrete față de fete, dar asta nu strica deloc voia bună și discuțiile fără de sfîrșit despre ce ținută îi va face mama la serbarea școlară. După o lungă ezitare, cu negocieri și lacrimi, a acceptat un costum de clovn. Mama fierbea oalele cu leșie, înainte de post. Mama lăsa deodată oala de o parte și povestea despre balurile la care a fost în tinerețe, ce rochii a purtat, ce haine frumoase a avut în perioada fericită. Anii aceia au trecut, mama drămuia fiecare leu, însă nu se plîngea niciodată de sărăcie și găsea pentru Pia doi lei și cincizeci de bani pentru înghețată și prăjitură, iar de ziua ei îi cumpăra păpușele cum nu avea

nici o fetiță din bloc.

Nedreptatea care li se face fetelor poate fi îndreptată. Ar vrea să aibă o fată și s-o educe altfel, să-i dea drumul în lume, să n-o țină în colivie. Castele visează fetele și au parte de el doar în copilărie. Unde este mama? La Sighet, singură în apartamentul de pe strada George Coșbuc. Prin vad curg ape repezi și duc la vale castelele de nisip... S-ar întoarce la ea, dar nu poate. Merge la mătușa Dana la o cafea, pînă cînd se trezește Picu.

*

Pia îl găsi de Picu scufundat în apa cu bicarbonat de sodiu pe care și-o pregătise pentru a se epura de toxine. În fiecare seară, după ce se întoarce de la anticariat, își ia porția de vitamine din afine și zmeură și apoi face baie în soluția aceea lipicioasă, care îi face atîta bine. Se simte altă femeie. O clientă a slăbit în șase luni mai bine de zece kilograme prin această metodă și de cîteva zile o încearcă și ea, pune sare, bicarbonat și flori de tei în apa fierbinte. Ce l-o fi apucat să intre în baia ei, pregătită cu sare amară?! Are obiceiul să mediteze în cadă și să picotească acolo pînă cînd apa se răcește și iese înfrigurat, șiroind pe sub halatul de molton. Atîta bine, nu este jegos. Pia nu îndrăznește să-l ia la rost și se dezbracă. Picu nici măcar nu deschide ochii, știa că este ea, doar se retrage pe jumătatea sa de vană, îi face loc, are un corp frumos, o vede printre gene cum ridică piciorul drept ca un stîlp de marmură, se apleacă, se ține cu mîna stîngă de margine, pune mîna dreaptă pe umărul lui, să nu alunece pe gresia udă, se lasă leneșă apoi, fundul mare face buff cînd se sloboade cu totul, nivelul lichidului urcă brusc și trece peste buza scaldătorii, marele tsunami îl determină să deschidă ochii și să bîzîie șugubăț ironic, hopa-hopă!, florile de tei care pluteau au evadat deodată cu valul, dar mirosul lor a rămas, lînced, adormitor. Picu iese

din starea de somnolență în care se afla, căci piciorul ei stîng a nimerit între picioarele lui, pielea este aspră pe gambe ca o perie de sîrmă. O privește tăcut în lumina albă a neonului, Pia are ochi albaștri și păr de culoarea castanei necoapte, seamănă cu materna Mona Lisa. Trage aerul aromat în piept și trupul i se ridică riscînd să se vadă ce nu trebuie, i se formează și în stomac un gol de aer și plutește gata-gata să se răstoarne, se agață de marginea căzii și își menține echilibrul plutirii, evită să se răsucescă cu fața în jos în cada uriașă de fontă de pe vremea habsburgilor, cu emailul sărit în o grămadă de locuri.

- Am cumpărat țigări de la țigani, zice Pia.

Picu o aude, dar nu răspunde, dacă ar zice ceva ea ar continua discuția, s-ar lăuda că i-a făcut ochi dulci țiganului și i-a dat două pachete cu treisprezece lei, în loc de patrusprezece. El ar zice altceva, că nu merită să intri în discuție cu romii și așa ar pălăvrăgi un ceas. Mai bine să nu înceapă o atît de sterilă discuție. O aude vorbind de atîtea ori despre orice, are oareșce cultură generală, dar nu poate să se rezume la esență, o încurcă amănunțele. Așa sînt femeile, par plătînde la trup și la spirit, însă în realitate și în mod neașteptat au o nestăpînită obstinație de a urmări subiectul pînă la epuizare și cu mult dincolo de momentul în care vînatul verbal a fost răpus, ucis și hoitul cu dinți rînjiți se află la picioarele lor. Ele continuă să se joace cu cadavrul ca și cînd ar fi viu, precum pisica stîrnește soarelele după ce l-a mușcat de moarte cu incisivii.

Mama bate la ușa camerei de baie, altcineva nu poate fi, Picu așteaptă să răspundă Pia, Pia nu zice nimic, s-a scufundat cu gura sub apă și respiră pe nas, își mișcă piciorul ca atenționare și atunci Picu scoate din gît un grăbit sunet și pițigăiat, peste vibrația coardelor sale.

- Daa-aa!, se aude vocea nefirească a lui Picu, și aerul umed și greu ieșit brusc din plămîinii lui tabagici îl face să cadă la fund, surprins să înghită o gură de apă amară, pe

care o scuipea scoțind limba migdalată printre buze.

– Mă duc pînă la doamna Dana – strigă mama cu glas înăbușit, onctuos de politicos, ca să nu cumva să deranjeze, orice ar face ei amîndoi acolo, de atîta vreme, dincolo de ușă.

Picu are gura precum coaja de migdală, nu poate răspunde, trec cîteva secunde și mama tot nu pleacă de la ușă, i se aude respirația astmatică, stă aplecată cu urechea dreaptă pe tăblie, așa că Pia îl împinge nervoasă cu picioarele și cu apa curgînd șiroaie pe bărbie răspunde în locul lui.

– Bine, maman!

Aburul i-a aprins fața pătrată, cu părul lipit de cap, deasupra spumei s-a format o ceață aburoasă, pe robinet și pe peretele de faianță roz s-au condensat picături de apă. De cîteva luni, Pia ține cură de slăbire, vrea să-și acopere vîrsta, se apropie și ea de cincizeci, se compară cu colegile de clasă, arată clar mai bine decît ele, sfîrcurile i-au rămas mari, nu s-au aplatisat, sîinii nu s-au pleoștit ca la cele care au născut și au alăptat. Și are ciclul, dacă se decide să-și regenereze celulele ar putea face un copil. Dar nu cu Picu, n-ar avea cum să-i explice faptul că tatăl lui cel deștept este cum este?! Din cînd în cînd, vine la anticariat cîte una din astea, fostele ei colege de liceu, și vrea să cumpere o carte, dar mai degrabă ține neapărat să petreacă o jumătate de oră cu Pia Wanchuk, fata modestă care trăiește între cărți și pare atît de modernă, ... dacă n-ar fi fustele acelea vopsite în degradeu, de fond plastic, lungi pînă la glezne, la modă prin anii optzeci, pe care doar ea insistă să le poarte și acum.

– Servus, Pia Wanchuk!, îi surîde Crina pe numele de fată, întărind cuvîntul Wanchuk, deoarece așa se prezenta ea, nu Vancea, cum era scrisă în catalogul clasei de liceu de artă.

– Servus, colega!

O privește fugitiv, în acel fel care spune: Du-te la raftul

de dragoste și-ți alege o carte și apoi putem sta cinci minute de vorbă, dar acum am un client care mi-a cumpărat cinci cărți, draga mea...

Crina nu arată prea bine, s-a îngrășat, poartă aceeași rochie sac de săptămîna trecută, prea scurtă pentru genunchii ei în x și prea transparentă, are cearcăne sub fard, încep să se dubleze, iar picioarele par prea subțiri pentru bustul ei îngroșat de colacii de pe burtă și cu sînii ei care arată așa de modești în sutienul cu cupe de burete. Ea niciodată nu-și cumpără sutiene cu burete, se vede de la distanță înșelăciunea și dorința de a fi mai voluptoasă decît ești. Dar la Crina nici nu poate fi vorba de voluptate, ci poate doar de sex obligat.

Picu închide ochii și se lasă în voia forței imersabile de ridicare, își întinde picioarele pe lîngă Pia, își caută poziție de fixare pe fundul oceanului, ca o balenă cu flit.

- Ce-ai ales, draga mea - îi vorbește Pia din spate și ia cartea cu două degete -, așa, Florence Barclay, Domnișoara Charteris, da, este o carte bună.

- Ai citit-o?

- O, da. Este perfectă pentru o seară liniștită, fără negativitate, fără prezervative, ha, ha, ha, cu happy-end.

De fapt n-a citit-o, însă are atît de multă experiență de lectură încît știe cam totul despre conținut doar privind coperta și răsfoind primele și ultimele pagini, în care autorii își dau mai abitir măsura talentului. Așa procedează cu toate cărțile pe care le cumpără, cînd trebuie să le așeze în rafturi. Afacerea sa de anticar într-un oraș mijlociu de mare sau de mic, cu puțini intelectuali, dar cu mulți colecționari de cărți ca însemne ale intelectualității, este modestă, însă are avantajul că nu se termină niciodată, are deci rulaj, oamenii cumpără, încep să citească și ce nu le place, cam totul, vînd la anticariat. Unii aduc cărțile cu portbagajul. După ce moare cîte un doctor, inginer sau profesor, moștenitorii publică în ziar anunțul Vînd bibliotecă

medicală, tehnică sau cu literatură diversă de peste o mie de cărți. În cele din urmă, când aduc totul de-a valma la anticariat, Pia are șansa să găsească acul de aur în carul cu pietriș. Poate fi în aparență o simplă carte, dacă este tipărită înainte de 1800, sau un modest album de artă multiplicat în tiraj foarte mic și căutat de pictorii fără talent, sau o uzată copertă de cărticică de rugăciuni pentru care preotul greco-catolic Groșan dă fără ezitare o sută de lei, mai ales dacă editorul este Tipografia diecezană Sfântul Vasile Cel Mare a Mănăstirii Bixad. E suficient să tasteze titlul și autorul și aplicația de calculator pentru bibliofili internaționali îi dă adresa beneficiarului interesat, care poate fi chiar și Nationalbibliothek din Viena, pentru cărțile vechi în limba germană, și atunci cu o singură carte își asigură salariul pe toată luna. Acest lucru se întâmplă de câteva ori pe an, când Pia se întoarce acasă cu trei prăjituri Doboș. Domnișoara Charteris este o americană în vîrstă de peste 30 de ani, deci o fată bătrînă, care are în brațe un buchet de flori mov, poate sînt nu-mă-uita, sigur sînt flori de nu-mă-uita, iar el este un bărbat serios, la patruzeci de ani, cu costum puțin demodat cît să arate a familist și cravată mov, neapărat mov. Este o carte de citit într-o seară lungă de sîmbătă spre duminică, atunci cînd soțul se uită la meciul de fotbal și tu nu vrei să te duci singură în cealaltă cameră, ci stai lîngă el și citești povestea de dragoste și prin asta îl stîrnești să te întrebe despre subiect. În mod sigur, este o carte decentă, fără scene de sex explicit, ci doar cu lungi discuții prea patetice și deloc importante, în care amănuntele se referă la ce mîncă personajele la micul dejun, briose, desigur, cu sirop de arțar și merișoare blanșate, de ce personajul principal se numește Marta Charteris, Marta este nume biblic, ceea ce îi împrumută fetei o aură de puritate. Pia ce înseamnă? Olimpia, nume grecesc, oracolul din Olimp ar putea fi rădăcina. Dar peste toate, la aceste cărți este obligatoriu ca finalul să fie deschis, de genul: Și apoi el a

îmbrățișat-o..., cele trei puncte de suspans fiind foarte importante. Aceste cărți sînt căutate de cititoarele oprite la vîrsta de patruzeci de ani, care vor să arate la cincizeci ca la treizeci. După ce citește cartea, femeia se lasă gînditoare pe pernă, își aranjează părul despletit și visează ce se va întîmpla cu personajele, cît de fericite vor fi ele în lumea asta mare și frumoasă... Soțul a adormit, dar ea are acum sfîrcurile drepte precum soldații la apel și dacă el s-ar trezi ar putea face dragoste pe loc, fără de nici o pregătire. Dar el sforăie și dacă ea se foiește în pat cu scopul de a-l trezi atunci spune morocănos Ce-i baiul? și cu asta basta, maioneza se taie, sfîrcurile recad la starea lor plată, farmecul se risipește atît de ușor, mirajul dispore în ceața lui Ce-i baiul, tu femeie bună?, momentul prielnic, starea de grație se pierde în banalitatea serii și gîndurile cotidiene se reîntorc în coșul pieptului. De aceea vin fostele colege la anticariat și cumpără cărți de dragoste după cărți de dragoste, fără de oprire. Cărți ușoare, scrise de scriitoare americane, dar există și români care practică acest stil popular, în care sentimentele de dragoste sînt împărțite. Unul este Cărtărescu, toate întrebă de De ce iubim femeile. De aia. Uneori este destul să ai un titlu bun, precum ar fi De ce iubim femeile. Doamnele încă tinere știu că viața este altfel, dar simt atît de mult dorința ca visele să se realizeze, încît n-ar suporta dacă nici în cărți nu s-ar îndeplini dorințele lor de paradis regăsit în purgatoriu.

Picu nu a citit nici măcar o singură carte de dragoste, are impresia că sînt proaste, că nu merită să dai un leu pe ele, ceea ce nu este deloc adevărat. Pia știe că astfel de cărți citește lumea. Desigur, clienții răscolesc mai întîi prin toate rafturile, aleg cărți de povești pentru copii, dar nimeni n-ar cumpăra un roman pe coperta căruia este un cap acoperit cu o cîrpă, ruptă în dreptul unui ochi, chiar dacă are semnătura unui scriitor laureat cu premiul Nobel pentru literatură. Coperta vinde cartea, nu conținutul. Oamenii nu

vor să citească despre comportamente biunivoce, neinstinctuale. Nu vor să citească Hamlet, nici despre cataclisme și psihologii capricioase, ci preferă poveștile de casă, de bucătărie, în care semnificațiile sînt la vedere și totuși atît de evident ascunse în arhetipul de om comun.

Pia ar reuși să scrie astfel de cărți, în sufletul ei este scriitoare, dar oare ce vrea să facă Picu, a apucat-o de picior și o trage spre el, oh, da, vrea s-o așeze astfel încît... Îl lasă în pace să facă ce vrea să facă, nu se împotrivesc nici măcar cu cea mai mică mișcare, dacă asta i-e voia atunci asta să facă... Apoi curge timpul și întâmplările din cada de baie se succed atît de repede încît capătă înfățișare de vis, iar peste cîteva minute ea știe doar că el a atras-o într-o înclăștare de fier, de fapt cada este de fontă turnată și emailată, și ea s-a lăsat în voia acelor dantele (cuvînt bun într-o carte) de apă ce o înconjurau. Pia a rămas cu totul distrasă, în imposibilitate să-i ceară să se oprească sau să continue acest lucru pe care nu i-l ceruse. A avut totuși energia să se distanțeze și în tot acest timp condensat să privească prin ferestruica de aerisire a băii și pe cer să vadă luna albă pe jumătate din cauza capului lui puțin chelios. Un sfert de oră mai tîrziu, Picu s-a ridicat zgomotos din apa domolită pînă aproape de temperatura corpului și a întrebato ce fel de țigări a cumpărat. Viceroy. Roșu ori albastru? Roșu. El nu mai zice nimic, ar avea nevoie chiar acum de o țigaretă, dar să fumezi în apă nu se poate. Îi plac cele albastre. Pia ar putea deveni scriitoare de succes, ca Florence Barclay, o americană celebră, și nu avea nici o îndoială, de vreme ce este o femeie cu atîta înțelegere pentru firea bărbătească labilă. Ce este bărbatul altceva decît o carte ce trebuie citită, sau măcar răsfoită, iată o propoziție ce poate deveni eternă, așa cum este.

Picu deschide ochii, apa s-a răcit sub patruzeci de grade, în timpul cît a avut loc înclăștarea înverșunată a alunecat mereu și poziția a devenit incomodă, l-a cuprins

un cîrcel în mușchiul striat, i se pare că vorbele sale au sunat a scuză cînd a zis Ești tare faină! De ce a ales tocmai aceste cuvinte, buzele i-au tremurat și era cît pe ce să renunțe și să constate în mod multilateral că ideea sexului în cadă n-a fost bună. Însă ceva s-a petrecut, constată că Pia nu îmbătrînește deodată cu el, ea întîrzie, amorul ei este calm și înflăcărat, atîta cît trebuie. Deschide robinetul cu bulină roșie, țîșnește apă rece, după cîteva secunde se încălzește, șuvoiul din ce în ce mai fierbinte atinge porțiuni de piele și șerpii se preling peste tot, Picu suportă pînă cînd apa atinge pragul de insuportabil, ca-n saună. Și atunci iese grăbit și se înfășoară în halatul de molton. Ea îl urmează, cu prosopul pe cap.

– Cum îți explici contrabanda cu țigări, îl întrebă Pia și vocea ei capătă inflexiune dominatoare, de milițian.

– Nu știu, chiar nu știu. Tu cumperi țigări. Vezi, nu pot să taci nici zece minute după...

– Dar tu le fumezi.

– Nu are logică ce spui. Chiar dacă eu fumez țigările de contrabandă, pot să declar în fața poliției că nu știu cum ajung țigările la mine în bucătărie pe dulap, deoarece le cumperi tu sau mama. Este deci evident că tu ar trebui să știi mai bine decît mine cum funcționează contrabanda.

– Dar tu ești cu mult mai bine informat despre politică, tu citești ziarele. Eu citesc doar romane și nu am contacte cu viața reală. Tu stai toată ziua de vorbă cu oameni vii.

– Dar contrabandiștii nu sînt vii?

– De ce ocolești să răspunzi? Dacă nu știi, spune clar, nu știu, și încheiem discuția. Nu te eschiva mereu.

– Îți spun ce știu dacă îmi spui de ce vrei să știi...

– Ești absurd! Vreau să știu pentru că sînt cetățean activ, am încă acea curiozitate de om. Plus că sînt și femeie, ceea ce pe tine nu te interesează, desigur.

– Nu pare credibil. Mai degrabă aș putea crede că vrei să intri într-o rețea mafiotă de contrabandă.

- Poate că asta intenționez să fac...

Picu știe din experiență că n-are scăpare, trebuie să se adune și să răspundă amănunțit, doar atunci Pia va fi mulțumită și va înceta să-l hărțuiască. Îi este dator, nu orice femeie ar fi acceptat o poziție atât de incomodă, ba chiar a exclamat "Este foarte, foarte aproape de ce a fost la început", ceea ce pe el l-a mai liniștit. Dacă ar fi spus "Cocoșelul meu", ar fi sunat cu mult mai rău, diminutivul cine știe ce poate să însemne, presupune explicații imposibil de obținut într-un cuplu familial.

- Mi se pare evident că poliția de frontieră nu poate stopa contrabanda cu țigări neaccizate și poliția internă nu poate controla traficul ilicit cu aceste mărfuri de speculă. Dacă nu apărăm granița națională, care acum este și a Uniunii Europene, nu vom intra prea curînd în spațiul european de liberă circulație.

- Ei vezi c-ai reușit? M-aș fi mirat să nu poți spune ceva despre acest subiect.

- Știu acum ce vrei, se iluminează Picu. Vrei să mă las de fumat. Îmi spui cu alte cuvinte că țigările oficiale sînt scumpe, că e infracțiune să cumperi țigări de contrabandă, că de acum înainte nu vei mai merge să-mi cumperi de la țigani...

- Asta nu-i o noutate, ți-am cerut să te lași de fumat încă de dinainte de-a ne căsători. Poți să te lași de fumat, știi asta, dar nu vrei sau poate nu poți...

Pia simte că a cîștigat ceva, însă nu poate jubila, deoarece Picu este imprezizibil cînd este încolțit - însă de data aceasta nu ridică tonul vocii.

- Pot, au fost luni întregi cînd n-am fumat.

- Și ai ajuns după aceea să culegi mucuri de țigări din scrumierele de la cafenea... Ce vei face dacă nu vor mai fi țigări de contrabandă la jumătate de preț?!

- Habar n-am, poate că mă voi lăsa de fumat. Nu reușesc să mă înțeleg pe mine însumi și nu cred că

psihologii m-ar putea determina să nu mai fumez, viciul este mai puternic decât mine. Cererea de țigări ieftine depășește capacitatea polițiștilor de a apăra frontierele, contrabandiștii riscă închisoarea și sînt dispuși să încalce legea. De n-aș avea țigări, aș trece singur peste graniță, în Ucraina. Limesul din Munții Maramureșului n-are acoperire radio, drumurile forestiere iarna sînt impracticabile, din vicios aș deveni infractor, dar am norocul că riscă alții să facă închisoare în locul meu. Problemele oamenilor sînt aceleași peste tot, nu ne putem schimba genele.

– Încearcă încă o dată, poate că de data aceasta vei reuși. Gîndește-te că dacă nu fumezi o zi, seara primești o răsplată ca cea de azi.

– Ce îmi vei da? Țsta e șantaj la drumul mare. Unde ai pus țigările?

– Ba deloc, eu nu-ți voi da nimic, dar încearcă să-ți zici așa: nu fumez în ziua de astăzi și seara mă voi bucura că am reușit, iar în a doua zi repetă mișcarea cu recompensa pe care singur ți-o asiguri, dacă nu fumezi. Pricepi? Tu singur trebuie să găsești puterea de a nu fuma, ar fi în zadar să te răsplătesc eu în fiecare seară.

– Ești vicleană, bre! Pare o metodă dintr-o carte americană, best seller care îți arată cum să te lași de fumat. Problema este însă globală, degeaba mă las eu de fumat dacă nu se lasă și ceilalți fumători, căci unul din cinci pămînteni fumează, deci nu fumez doar eu pe lumea asta ca prostul. Cifra de afaceri cu tutun este imensă, iar pedepsele din noul cod penal pentru contrabandă sînt blînde, semn că statul acceptă fumatul ca sursă de venit, deoarece contrabandiștii pînă la urmă introduc banii în economie și taxa pe valoarea adăugată ajunge toată la stat, orice ar cumpăra. Codul vamal comunitar nu poate fi apărât la frontiera cu Ucraina, orice am face noi doi, deoarece cu toții, statul și cetățenii, avem acest interes comun. Dacă mărfurile pot trece în cantități semnificative, frontiera vulnerabilă poate fi străpunsă și de

migranți, droguri, bunuri cu proprietate intelectuală și culturală, plante și animale rare sau pe cale de dispariție, băuturi alcoolice, carburanți, alimente, semințe, dar și aici se petrece același fenomen de culpă comună. Traficanții sînt mai inventivi decît paznicii, folosesc cîini dresați să treacă încărcăți peste fișia de protecție dintr-o țară în alta. Am auzit că la frontieră nu există gard electric de semnalizare, nu deucidere, nici măcar o bandă arată, granița este ca o strecurătoare. Cîtă vreme se fabrică țigări, oamenii le vor fuma, asta e concluzia simplistă. Este paradoxal, dar puterea răului depășește puterea binelui și nu poți combate viciile, deoarece ele se află în om, sînt o parte din el. Nu ai pe cine să pui de pază la gura alcoolicului sau fumătorului. Tu vrei să mă salvezi pe mine, dar ar trebui să-i salvăm pe toți vicioșii din lume.

– S-a cam răcit apa, mi-e cam frig, dar simt că m-am detoxifiat destul, zice Pia. Poftim, ia-ți o țigară, am ascuns pachetul în solniță.

– Ai o imaginație bolnavă.

Picu trage primul fum cu atîta nesaț, încît țigara arde pînă aproape la jumătate și scrumul îi cade pe părul de pe piept. Pia bea cafele cîte cinci pe zi, aprinde aragazul și pune ibricul cu apă pe foc. Picu mai scoate o țigară, este complet relaxat, apa l-a detoxifiat, nicotina are loc gol, sîngele o absoarbe pe toată cîtă intră în alveole și-i dau o stare celulară și neuronală scînteietoare. Aproape că-i vine să lase țigara nefumată, trage din ea tot mai rar, baia cu săruri l-a stimulat, a avut o experiență complexă, fizică și intelectuală, a fost ca o ședință la un psihiatru prost, după care ai încredere mai mare în tine. Faptul de a face ceva ce nu ai mai făcut înseamnă un pas înainte în economia propriei vieți.

– E ultima țigară pe care o fumez, spune cu voce tare Picu.

– Poftim?

- Ai auzit bine. Ce carte citești acolo?
- Domnișoara Charteris, e un roman pop, tînăra Marta are de ales cu mintea sau cu inima între doi bărbați.
- Și cu ce alege?
- Cu inima, în cele din urmă.
- Ce greșeală!... Vreau și eu o cafea, oare unde mi-e pijamaua, am găsit-o... Ai crede dacă ți-aș spune că de mîine nu mai fumez?

- Nu.

- Nu? În regulă. Nu mă poți obliga să fumez în continuare. Înțeleg că nu dorești să-mi faci rău cu mîna ta, dar, draga mea, nu poți să-mi faci nici măcar cel mai mic bine cu forța. E o întrebare existențială, la care nici Isus Cristos nu a găsit un răspuns acceptabil. Îmi pare rău, nu îmi pot ascunde nemulțumirea, zi după zi găsesc noi argumente să nu mă schimb, sînt o fire dilematică...

Pia știe, poate chiar înțelege, soarbe din ceașca de cafea, are picioare elegante, cam păroase, i-a căzut poala halatului și lasă la vedere pulpa albă pînă sus de tot, nu reacționează cînd bărbatul o privește, este preocupată să soarbă lichidul dulce, duce cana mare cu ambele mîini la buze, este a ei, o cană portocalie, a cumpărat-o pentru ea însăși, este porțelan mai degrabă rozaliu. În bucătărie, lumina prea puternică vine direct din tavan, camera este ca un cuib de fotoni nebuni care se ciocnesc unii de alții și își intră în ochi cu de-a sila. Nu este nici un pic de umbră, nici un loc ascuns. Pia socotește că viața alături de Picu este inevitabilă, de aceea se comportă cu un asemenea calm desăvîrșit. Picu socotește la fel, că relația lor merge acceptabil, dar el nu este deloc liniștit, are prea multe nedumeriri, dar situația se poate schimba în orice moment, deoarece este sfîrșitul unei zile agitate, în care vînzările de cărți n-au mers bine. Pia și-a făcut baia cu săruri, Picu urmează să iasă în curte să joace cărți, mama pe la vreo vecină întîrzie. Picu se ridică pe vîrfuri, este de statură cu

puțin mai scund decât Pia, ia pachetul de țigări de pe dulap. Se aude deschizându-se și închizându-se ușa, intră mama tîrșindu-și picioarele umflate, cina este gata pe marginea plitei cu gaz metan, macaroane cu brînză telemea din lapte de vacă, așa că Picu amîină momentul, nu-și mai aprinde a treia țigară, se așază pe scaunul dinspre ușă, Pia își acoperă piciorul dezgolit și se apropie de masă, își pune în farfurie o lingură de paste cu brînză maturată, seara mănîncă puțin.

– Pune-mi dragă și mie o lingură. Mi-a spus doamna Dana că trebuie să plecăm din casă, zice mama Maria.

Pia și Picu nu reacționează, au auzit de atîtea ori această amenințare încît s-au obișnuit cu gîndul că trebuie să-și găsească o altă locuință. Mama însă nu poate să ridice furculița la gură, reia aceeași poveste cu Ludovic Karolyi și cu toate celelalte povești, macaroanele se răcesc neatînse, așteaptă o soluție de la fiul său, știe sigur că n-o va primi, sau de la nora sa, dar nici ea nu se implică în această problemă, de parcă n-ar fi și casa ei.

– Cînd trebuie să plecăm?

– Nu știe, dar în mod sigur urmează să primim decizii de evacuare semnate de avocatul lui Karolyi.

– Ei vezi! Nu-ți face griji, vom primi locuințe de la primărie, așa cum spune legea.

– Nu au decât garsoniere cu o cameră, nu va fi loc pentru toți trei... Am investit atîta în casa asta și acum să fim scoși în drum!...

Ceva este schimbat în glasul ei, Pia nu îndrăznește să reia duelul verbal cu soacră-sa, de teamă să n-o jignească iar. Picu nu cedează în fața evidenței, are acea stare de etalare pe față a bolii de a avea încredere în mama sa. Nu pare tulburat, își mai pune o porție de macaroane cu brînză ce se întinde ca ața și primește în plus jumările de slănină afumată pe care Pia le-a tras într-o parte a castronului ei.

– Eu nu înțeleg ce va face Karolyi cu atîtea apartamente, zice Picu. Noi vom locui trei într-o cameră, iar el va sta

singur în treizeci. Privilegiile aristocraților au fost tăiate, dar au rezistat miraculos, au putere istorică în Europa, chiar dacă nu mai dețin feude și titluri de noblețe feudală, ci țintesc spre capitalism.

- Domnul e domn, n-ai ce să-i faci, trebuie să-i săruți mîna, spune mama. Abia aștept să vină contele, să-l văd la față. Mă voi pune în genunchi și nu cred că ne va scoate în drum...

- De ce n-ar face-o? Statul i-a naționalizat casa în 1948 și noi am profitat de acest lucru. Noi pentru el sîntem din tagma comuniștilor care nu au avut milă, nu i-au permis să stea nici măcar în casa slugilor din curte, ci l-au amenințat cu închisoarea și l-au alungat din țară...

Vocea Piei este puțin sugrumată, nu știe exact cum s-au întîmplat aceste lucruri, dar întoarcerea nobililor în România este un fapt istoric de reconciliere și reparație morală și materială.

- Și ce vrei să facem? Noi am plătit chirie la stat, noi nu am profitat de nimic. Am plătit impozit pentru apartament, ca și cînd ar fi fost al nostru. L-am cumpărat apoi și prin legea numărul zece, Barabaș ca fost notar și doamna Dana ca fostă judecătoare au făcut actele pentru toți, nu aveau cum să le facă greșit sau în afara legii. Și totuși ceva nu este aici în ordine, mi-a spus acest lucru și doamna Dana. Nici ea nu înțelege cum se poate ca actele de vînzare-cumpărare să fie anulate, fără ca judecătorul să ne întrebe și pe noi ce părere avem. Aici doamna Dana promite că va ataca sentința, chiar dacă este definitivă, o va contesta în interesul legii, dar trebuie să contribuim fiecare cu bani, pentru avocat și taxe de timbru. Eu știu bine ce înseamnă toate acestea, că toată viața am copiat milioane de sentințe și decizii civile și penale, sînt sătulă de ele pînă peste cap și știu că cine merge în instanță poate pierde ori cîștiga, nu trebuie să-și pună nici o speranță...

Picu fuma în sfîrșit și trăgea din a patra țigară cu

putere, acum din cinci-șase fumuri a ajuns la filtru. S-a ridicat apoi după alta, dar pe moment a renunțat s-o aprindă.

- Ies puțin pe afară, am ceva de lucru..., mormăie Picu, femeile pricep ce a zis și știu că se va întoarce acasă spre dimineață, cel puțin cherchelit. Dacă vreuna l-ar întreba unde merge, ar răspunde că merge la muzeu cu vecinul Sandu, paznicul de noapte, sau ar zice că iese în curte cu domnul Varga, sau că a fost chemat la domnul Bogdan în ceasornicărie, unde trag storurile și repară ceasuri mecanice toată noaptea și bea pălincă de mălai. Dar se pare că niciodată nu spune adevărul, deoarece probabil nici el nu știe ce va face și lasă totul în voia sorții. Cert este că Picu nu are serviciu și practică să zicem muncile ocazionale, se întâmplă să-l înlocuiască la teatru pe scenograful Țile, are de tras cortina de șase ori, la începutul și sfârșitul actelor și apoi de două sau trei ori la bisuri.

Pia, ca de obicei, toată seara stă de vorbă cu mama-soacră, pe care o consideră o femeie abilă și cu experiență în probleme juridice, dar deloc inteligentă când vine vorba de problemele de familie. De aceea o ascultă cu neatenție și de fiecare dată separă lucrurile și o contrazice doar atunci când vorbește despre Picu. Și mama Maria pomenește aproape în fiecare zi despre cât de bun băiat era Picu la grădiniță și la școală, ce elev cu minte era el și cât de dificil este acum după ce a ajuns la maturitate... Împlinește 46 de ani, în ziua de 11 decembrie.

Pia nu este fată de la țară, părinții săi din Oncești s-au mutat la Sighetu Marmației, când ea era cocoană. Tata a lucrat la fabrica de șuruburi și mama, la combinatul de industrializare a lemnului, ca muncitori pe fluxul tehnologic, dar de mică a aflat că neamul lor se trage din familia Vancea, întemeietorul satului Oncești, și ca dovadă este diploma nobiliară pe care o ține în ramă, sub sticlă. Nu este originală, ci o copie color. Și ea ar putea să-și revendice

întregul sat, pășunea și pădurea, dar nu le vrea, nu are atîta nebunie în cap, este femeie înțeleaptă, o adevărată persoană nobilă.

De cîteva ori pe lună, Pia o vizitează pe mătușa sa, la primul cat al casei, în apartamentul nr. 8. Îi duce rețeta, ia banii de pe mușamaua mesei și merge la farmacie după medicamente. Dana Vancea are peste șaptezeci și cinci de ani, se apropie de optzeci, dar este agilă și subțire, se mișcă repezător prin casă, își face curățenie și mîncare, pe hol are o sfoară unde își întinde la uscat pulovărele de lînă. De două ori pe an, Pia îi vopsește părul cu aceeași culoare castano 12, din gama Pallette. Uneori îi face manichiura și pedichiura. Dar în nici o împrejurare doamna Dana nu o lasă pe Pia singură în casă și nici nu-i dă o cheie în păstrare, ca în caz că i s-ar face rău să intre și să cheme salvarea. Mătușa Dana are o fiică, judecătoare și ea, dar la Cluj, care o vizitează rar, de obicei de ziua ei, vara. Mătușa Dana nu este darnică, pentru serviciile făcute de Pia o plătește cu cîte cincizeci de lei, niciodată mai mult, dar nici mai puțin, chiar dacă o trimite să-i cumpere doar o pîine și un litru de lapte, dacă ea nu poate să meargă din cauza poleiului. Diferența de la cincizeci de lei rămîne a ei. În mod sigur, are o pensie mare, poștașul merge mai întîi la apartamentul numărul opt și abia după aceea bate la celelalte uși, semn că de la doamna Vancea primește în dar mai mult decît un leu sau doi, cît îi lasă ceilalți pensionari. Mătușa Dana nu-și lasă cupoanele de pensie pe credenț, cum fac ceilalți, și nu se plînge de fiecare dată că pensia îi este mică. De aceea locatarii o invidiază, mai abitir decît pe domnul notar Adalbert Barabaș, care este bărbat încă verde la șaptezeci și doi de ani și atunci cînd cineva îl întrebă cîtă pensie primește de la stat spune că nu e mare, în orice caz este mai mică decît a doamnei Solomiaș și în vocea lui se simte o undă de invidie. Pia știe că mătușa sa Dana merge o dată pe

trimestru la banca cooperatistă Băimăreana, ce are sediul pe strada Viilor, aproape de podul peste râul Săsar. Probabil depune bani în depozitul de economii. O dată pe an, ridică dobînda și atunci o anunță pe Pia să vină la ea. Nu intră în anticariat, ci stă în fața vitrinei și citește titlurile, pînă cînd Pia o vede și după ce își servește clientul iese să o întrebe ce dorește. S-o vopsească, îi dă cincizeci de lei să cumpere vopsea și amoniac. Vopseaua costă 12 lei și amoniacul doi lei, diferența rămîne a ei, pentru manoperă.

- Noi de ce n-am putea cere să ne dea pădurea și pășunea din Oncești, întreabă Pia, în timp ce îi spală părul rar cu șampon, iar apoi urmează limpezirea cu apă cu oțet, așa s-a obișnuit mătușa, chit că în acea zi nu poate ieși din casă, pînă cînd oțetul se va evapora.

- Nu putem pretinde așa ceva, îi spune doamna Dana Vancea-Solomiaș, mătușa sa. Nu putem să cerem nimic în baza legilor actuale ale fondului funciar, deoarece termenul de referință pentru terenurile agricole este anul 1945 și pentru păduri, anul 1948. Noi avem diploma nobiliară valabilă înainte de 1921, dar ne putem șterge undeva cu ea, nu este un act de proprietate. Diploma a rămas la taică-tău. Unde este acum, oare se află la tine?

- Da, o păstrez între actele sfinte de familie, mi-a lăsat-o tata, spera să am un fiu, căruia să i-o transmit mai departe. Dar nobilii maghiari cum de pot să își ia înapoi sute de hectare de pădure și castelele?

- Ei au acte de proprietate după 1921, a fost reforma agrară prin care au fost expropriați, însă nu toate actele de expropriere au fost operate în cartea funciară, iar unele cărți au fost pierdute în timp, altele poate au fost furate și distruse cu intenția de a ascunde adevărul. Așa că unii dintre ei profită de acest lucru. Noi, Văncenii am căzut în poporul de jos, făceam parte din așa-zișii nobili de șapte pruni și ne mulțumim doar cu mîndria de a fi nemeși. Știu că în copilărie țărani din Oncești țineau acest rang, chiar și

atunci cînd m-am măritat cu Șolomiaș ai mei m-au întreat dacă el este de neam. Nu este, Solomiaș din Șomcuta Mare a fost slugă la Degenfeld, iar soțul meu a ajuns activist de partid ca fiu de plugar sărac și cu șase frați, avea carnetul roșu, a participat la colectivizare, a fost nomenclaturist comunist. L-am iubit pentru că era vesel și îi plăcea să se distreze. Venea la căminul de nefamiliști cu Volga neagră și cu șofer și mă ducea sus la cabana partidului de la Izvoare, unde făceau chefuri. Se îmbătau acolo, între ei, nu în oraș, să-i vadă proletarii.

– Mătușă, și tatăl lui Picu a fost activist?

– Tatăl doamnei Maria a fost activist, deci bunicul lui Picu a fost mare activist, așa a primit el cel mai bun apartament de aici. Dar fiind cam bețiv, a fost trimis în cele din urmă mai jos, pe linie moartă, ca șef la syndicate. Filip a scăpat-o din frîu pe fiică-sa și cine este tatăl natural al lui Picu doar doamna Maria știe. Lumea zice că ar fi Vladimir Moka, dar eu nu cred.

– Vladimir, călugărul?!

– Așa se zice. Dar tu nu l-ai întreat niciodată pe Picu cine i-e tată?

– La început am știut că n-are tată și am presupus c-a murit. Înseamnă că murise nu de multă vreme bunicul lui. Cînd ne-am căsătorit și am tipărit invitațiile de nuntă, la părinți a scris-o doar pe maică-sa, Maria Filip. L-am întreat de ce nu-l trece în chenar negru pe tatăl lui. Mi-a răspuns că este copil din flori și maică-sa refuză să-i spună cu cine l-a făcut, dar cică tatăl lui locuiește în oraș, n-are alți copii, nici soție, și la moarte îi va lăsa lui Picu toată averea. Picu glumește atunci cînd n-avem bani în casă – zice oare unde ești tu, tată, să-mi semnezi testamentu'?!...

– Hai la mine cînd n-ai bani. Povești se spun mai multe despre Vladimir Moka, că ar fi călugăr minorit, ultimul rămas de la mănăstirea de alături, transformată în sediul sfatului popular. Găvrilă Filipașcu de la muzeu a citit documente de

arhivă din care reiese că Vladimir ar fi fiul biologic al lui Ludovic Karolyi, în fine, un fiu nelegitim, dar tot moștenitor. Filipaşcu adună date pentru o carte despre istoria secretă a Băii Mari și tind să-i dau crezare, dar din păcate și speculează, se bazează pe date incidentale, cum ar fi aceea că Vladimir Moka seamănă perfect cu contele Ludovic Karolyi. Dacă-i adevărat, Picu este nepot de sînge al lui Ludovic Karolyi, așa că voi îi veți moșteni pe amîndoi ascendenții, atît pe Ludovic Karolyi, cît și pe Vladimir Moka. Însă mi se pare greu de crezut, pare să fie un scenariu de film. Ce scrie în cartea de identitate a lui Picu, la rubrica tată?

- Am văzut că e trasă o linie, pur și simplu o liniuță, ceea ce înseamnă că nu are tată.

- Ba înseamnă că are tată, dar acesta a refuzat să-și recunoască fiul. Este însă posibil ca mama să nu-l fi informat pe tatăl biologic că e gravidă și atunci apare o altă speță juridică și trebuie urmată calea judecătorească pentru stabilirea paternității, ceea ce astăzi este foarte ușor, se face un test ADN, la București, costă cîteva sute de lei, și precizia expertizei judiciare este foarte mare. Dar recoltarea probelor trebuie făcută cu acordul părților sau prin hotărîrea instanței.

- Dar informativ?

- Informativ nu are rost.

- Nu vreți să vă vopsesc și sprîncenele?

- Nu, că amoniacul mă orbește.

A cincea cruce

Este adevărat, vecinul de la apartamentul nr. 7, Găvrilă Filipașcu, chiar scrie la o istorie secretă a orașului liber regal Nagybanya. Ar fi o performanță, deoarece ar debuta în literatura istorică cu mult după vârsta pensionării. A fost mulți ani director al muzeului de istorie, apoi al celui de artă, apoi al celui de etnografie, dar s-a ocupat mai intens cu administrarea fondurilor muzeistice decît cu cercetarea lor. Cartea la care spune că lucrează și pe care o povestește cu lux de amănunte pare a fi o operă de amploare, însă atunci cînd Picu i-a cerut manuscrisul și a insistat să-l vadă în faza de lucru, Filipașcu nu a avut ce face și s-a ridicat de pe bancă, unde juca table cu Rudolf Varga, și după o jumătate de ceas, timp în care Picu crezuse că moșul minte cu nerușinare, istoricul a coborît în mîină cu cîteva foi scrise. Domnul Filipașcu își compensează lenea de a înșira literele pe hîrtie cu locvacitatea, căci a acumulat atît de multe informații istorice încît păcătuiește tocmai prin aceea că are prea multe date, pare a fi bolnav de prea multă memorie.

– Aceasta e schița cărții, pe capitole, și e cea mai importantă parte, cu toată structura interioară și cu toate ideile de forță. Unu. Coiful de aur de la podul Aciua, o poveste adevărată. Doi. Nepotul lui Ștefan cel Mare a întemeiat un sat aici la noi în oraș, nu vă spun precis care, pare a fi Hatvanul. Trei. Cetatea dacică de pe Dealul Crucii este cea mai mare, dar nu se știe unde se află exact. Și așa mai departe, pînă la treizeci și șase de subiecte istorice în care aduc elemente noi, pînă acum necunoscute sau chiar păstrate în secret. Știați că grofii Karolyi au o criptă nedescoperită nici astăzi? N-am nici o dovadă, nu am făcut nici o săpătură arheologică, dar ar putea fi în cimitirul

reformat, în incinta mănăstirii minoriților sau chiar în subsolul acestei case! Ar fi o descoperire uriașă, deoarece sarcofagele erau de marmură, placate cu aur. Titlul de aceea cuprinde sintagma istorie secretă, pentru că eu pun doar întrebări. Unde a fost înmormântat nepotul lui Ștefan? Unde se află aurul dacilor? Unde este sicriul de aur al Kristinei Csaki, tînăra soție moartă a lui Ferentz Karolyi?...

Picu, domnul Barabaș, Sandu Nemeș, nenea Bogdan, Tiberiu Buda, cu toți îl privesc pe Gavril Filipașcu și își dau seama că treaba este foarte foarte serioasă. Le mai povestise el despre faptul că Zelea Codreanu a fost avocat la judecătoria din Baia Mare și cum ar veni a fost coleg cu doamna Dana, pe cînd aceasta era tînără grefieră. De procesul lui Pinteza Viteazul știe Filipașcu absolut totul, doar locul unde a fost îngropat haiducul nu-i este cunoscut. Mihnea Vodă și Nicolae Milescu au trecut pe aici și au lăsat în urma lor mari mistere, poate chiar și averi îngropate. Este un istoric adevărat domnul Găvrilă, dar cu toții se întrebă de ce și fiecare în parte își răspunde, acesta are intenția ascunsă și poate că vrea de unul singur să sape în beci. Dar cum să sape, de vreme ce acolo se află crama restaurantului?

Picu este cel mai tînăr dintre ei, dar cu toate acestea ceilalți de la el așteaptă un cuvînt lămuritor și Picu se gîndește, încă meditează și în cele din urmă aruncă chiștocul pe jos (îl va culege a doua zi domnul Varga, nervos) și pe un ton la început neutru și apoi din ce în ce mai ironic își exprimă îndoiala.

- Pot exista multe secrete ale celor bogați, dar să ne punem în locul lor și să ne gîndim ce am fi făcut noi. Contele Karolyi ar fi ascuns cripta cu sicriile de cristal aurit ale strămoșilor săi, ori le-ar fi dus în Germania, unde a fugit cu toată familia sa? Dacă n-a avut răgaz din cauza războiului, fără îndoială că s-ar fi întors pe ascuns după ele, nu le-ar fi

lăsat așa de izbeliște. Casele și pământurile nu le-a putut lua cu el, dar aurul și valorile din cavou fără îndoială că le-ar fi dus într-un loc sigur, sub controlul său, nu la voia sorții.

Domnul Filipașcu nu se aștepta ca munca sa de o viață să poată fi atât de ușor pusă sub semnul relativității, așa că protestează, chiar în timp ce Picu vorbea, el încerca și abia aștepta să intervină.

- Tema nobililor a fost neglijată de istoriografia comunistă, dar acum o putem recupera, și acest lucru nu poate fi contestat. Poporul de jos deține limba, credințele și tradițiile ce ne definesc, însă dintre cei de jos se ridică mereu clasa conducătoare, aflată azi departe de ceea ce se înțelege prin nobilitate, cinste, generozitate, nobelitate, cuvânt inventat de mine, care aduce beneficii umanității. Nemeșismul este tipul maramureșean de nobilitate, rămas din Evul Mediu până acum. Domnul Sandu are numele Nemeș și probabil că înaintașii săi au fost nemeși. Doamna Pia și doamna Dana se trag din nobila familie Vancea de Oncești. După cincizeci de ani de neglijare, cercetătorii redeschid arhivele și scriu cărți despre nobili. Nu este o îngîmfare, ar fi semn de mediocritate, ci un apel la tradiție, care presupune că oamenii țin cont de comunitate. Un nobil își va respecta statutul etic, nu va ajunge hoț, nici cerșetor, deoarece știe că pe blazonul său vechi se află o mîină cu o sabie. O familie de nemeși nu se va înrudi niciodată cu una de pușcăriași. Nobilitatea în satele maramureșene se păstrează în forme clare, care pun la preț distincția, bunul renume și comportamentul ales. Se pune problema dacă trebuie să-i acceptăm pe nobili. Nu-i prea respectăm, ne pare ciudat să vină înapoi și să-și ia în primire imobilele, mai ales dacă sînt maghiari. Maramureșenii nobili erau recunoscuți după diplomele scrise în limba latină, pe piele de vițel. Costa mult, cît sesia, să obții un înscris regal, dar erau scutiți de impozite, precum cetățenii de onoare de azi.

Aveau ca semn distinctiv poarta cu draniță și bradul din curte, erau numiți nobili de-un fum, cu o singură casă. Existau și armaliști, un fel de militari de profesie. Acei nobili aproape țărani erau stăpîni pe păduri și pe terenurile agricole, aveau drept de vînătoare și pescuit, chit că din 1848 privilegiile micii nobilimi au fost tăiate, iar în 1921 au fost expropriați toți grofii, conții și baronii din Ardeal. De la nobilii din Maramureș nu au avut ce să ia, erau deja săraci, nu aveau decît mîndria de a fi nobili, pe care le-au luat-o comuniștii. Nu putea fi nobil cel care nu avea cel puțin doi iobagi, azi le-am spune salariați. Revoluția franceză cu sloganul de libertate, egalitate și fraternitate a adus acum două sute de ani o mare jignire pentru nobili, răzburată în perioada 1947-1989, cînd s-a dovedit că egalitarismul duce la falimentul societății virusate de ideile lui Marx. Nobilii s-au prezervat devenind muncitori, regele Mihai I a fost șofer de taxi, dar totul se schimbă și toate se pot îndrepta și astăzi iată că își revendică averea și statutul. Prin legile funciare se restituie maximum cincizeci de hectare de teren arabil, cincizeci de hectare de pășune sau fîneață și pădure două sute de hectare. Țara se schimbă, renasc urmașii nobililor din 1921 și ai îmbogățitorilor din perioada interbelică, alături de profitorii de după revoluția din 1989, grele poveri pe statul social român. Nobil nu înseamnă bogat, ci care aduce beneficii altora. Întoarcerea la nobilitate nu înseamnă revenirea la hoția interbelică, iar nobilii pot avea rolul prea mare să ne șlefuiască pe noi, cei cu sînge roșu, nu albastru cum au ei. Așa-i văd eu pe nobili, nu ca pe niște deținători de averi secrete. Dacă aș găsi o mie de cosoni dacici, nu aș pune nici unul deoparte, fiți siguri...

- Cînd ați zis "profitori", v-ați referit și la mine?, a intervenit domnul Buda. Să știți că eu plătesc chirie pe tot, pe restaurant, pe beci, pe tot, tot!

- Vai, dar nu se poate să vă gândiți că eu gândesc așa! Dumneavoastră munciți, faceți servicii de comerț, nu aveți nici un privilegiu de la stat. Eu mă refer la cei care profită de noile privilegii date de puterea de stat.

- Stați liniștit, domnule Buda. Vă cunoaștem că sînteți om onest și cetățean corect, de atîția ani, zice și domnul Bogdan.

- Așa e, întărește domnul Varga. Dumneavoastră vindeți alcool și pizza.

- Nici nu se pune problema, grăiește Picu. Noi discutăm aici despre cei bogați. Ar fi posibil ca dumneavoastră, sau un altul dintre noi să devină om bogat prin calitățile sale de antreprenor sau prin cele intelectuale. Avem o societate liberală, care permite îmbogățirea cu drept temei, însă ce se întîmplă dacă foștii oameni bogați se întorc după potop și revendică pămînturile pe care acum se află școli și locuințe, cimitire și drumuri. Legea spune că așa și pe dincolo, dar vedem pe pielea noastră că Ludovic Karolyi ne scoate din casele în care am crescut. Cu ce drept? Aici este problema, din care facem parte cu toții, inclusiv dumneavoastră, domnule Buda.

- Problema este legea de retrocedare – spune Adalbert Barabaș, cu glasul lui moale, de om a cărui prezență nu deranjează pe nimeni. Ca om al legii, fie ea comunistă sau democratică, cum este acum, eu am respectat-o și știu una și bună, că fără justiție cădem în haos. Chiar dacă legea este proastă, cu toții trebuie să o respectăm. Altfel nu ne putem numi stat.

- Dar dacă statul recunoaște că nu mai este stat? Dar dacă viitorul nu mai este al statelor? Dar dacă forța retrogradă este mai mare decît cea progresistă? Atunci ce facem, domnule Barabaș, întreabă Picu, iar excesul său retoric pare exagerat față de obișnuita sa ponderație.

- În acest caz, răspunde pe loc Găvrilă Filipașcu, trebuie

să ne mobilizăm ca indivizi, ca grupuri sociale, ca națiune, pentru a rezista în istorie. Lecția este că popoarele se formează nu se știe cum, se știe clar cum evoluează, și dispar apoi dintr-o dată, adesea fără să lase nici o urmă, de parcă nu ar fi existat niciodată. Dacă noi românii nu ne dovedim viabilitatea istorică, ne vor asimila cei mai puternici decât noi, acest lucru este deja evident, constatăm că toată lumea vorbește limba americană și toată lumea se îmbracă precum americanii...

– Cred că sînteți prea dramatic, domnule Barabaș – revine Picu. Nu mă sperie că românii vor dispărea ca nație, deși este posibil ca peste două sute de ani să nu mai existe nici Statele Unite ale Americii. Să vorbim mai bine despre interesul public versus interesul privat. Poate că așa am clarifica ce rol are statul și dacă și-l îndeplinește. Dacă ne reprezintă pe noi, sau nu. Eu ca persoană am cu statul un contract, este ceva ca în scrierile lui Rousseau, contract ce devine social prin multiplicare. Cum aflăm cine are conștiință socială și cine mimează așa ceva?

– Buna credință se prezumă, domnule Picu.

– Dar nu și inteligența, domnule Barabaș. Într-un stat organizat, trebuie să luăm decizii ierarhice. Problema subordonării în administrație este esențială. Cum este mai bine, ca problemele să fie rezolvate prin deconcentrare și creșterea autonomiei locale, cu riscul suprapunerii de competențe și cu efecte negative asupra serviciilor publice, ori prin păstrarea centralizării?

– Bine e și așa și așa, zice domnul Bogdan, ridicîndu-se cu ochii la ceasul de mîină Pobeda, acele căruia sînt fosforescente. Nemeș, Buda și Varga constată și ei că discuția se specializează peste nivelul proletar și pleacă în rînd, nu sînt prea interesați de ce face statul, mai degrabă ar juca cărți la masa de sub cireș. Mizează pe cinci bani, zece bani, cel mult un leu. Cine pierde mai mult de un leu, iese

din joc supărat. Barabaș și Filipașcu rămân pe banca de lângă tufa de iasomie, pe ei îi pasionează discuțiile despre problemele lumii. Picu este o sursă grea de informații, dar și un om ezitant și chiar contradictoriu, care trebuie pus la punct uneori, ceea ce le aduce celorlalți domni o mulțumire și somnul le vine mai repede după epuizanta discuție de seară, în care gesticulează abundant. După ce vine frigul, se adună în fostul birou de copiat acte, Picu ține cheia, de fapt una dintre chei, a doua se află la avocatul care administrează casa și care încasează chiriile.

– Eu susțin centralizarea, zice domnul Barabaș. Poate că are și dezavantaje, sigur are, dar are marele avantaj că este un sistem mai sigur. Mai multe capete gîndesc mai bine decît unul singur.

– Acesta este principiul european al subsidiarității, să nu gîndim cu capul nostru, ci să avem încredere în experiența europarlamentarilor. Este o asigurare pentru a păstra unitatea statului român, înțeleg combinația. Dar autonomia grăbită și excesivă poate duce la înmulțirea cazurilor de separatism, precum cel maghiar, spuse Picu și imediat se gîndește dacă nu cumva domnul Barabaș este maghiar. Cam este, cu toate că vorbește românește ca un academician.

– Eu am participat la separarea muzeelor, care nu mai țin de ministerul culturii, ci de consiliile locale și de primării. Primarii doresc descentralizarea totală, absolut toate imobilele și activele de stat din teritoriul lor să treacă în proprietatea și administrarea directă a unităților administrativ teritoriale. Puterea centrală susține și ea descentralizarea, dar trebuie să ia în calcul riscurile. Nu vom avea niciodată un muzeu național mare, deoarece fiecare muzeu local ține la propriul patrimoniu și nu va ceda nimic celui național, decît contra unor sume de bani, și poate că nici atunci, decît dacă s-ar încălca principiul

teritorialității și oamenii ar trece peste patriotismul local. Și eu cred că centralizarea este mai bună, cel puțin la muzee, zice domnul Filipașcu, sacadat și întărindu-și spusele cu o mișcare indicativă a mâinii drepte.

– Uniunea Europeană ne recomandă descentralizarea autonomiei și deconcentrarea serviciilor publice, însă interesul nostru ca popor nu este acesta. Vrem servicii publice care să satisfacă interesul general și să fie disponibile pentru toți, peste tot, căci o țară înseamnă uniformitatea legilor și a aplicării lor, căci altfel vom avea mai multe țări într-una singură. Ei merg însă pe segmente subsidiare. Nu beneficiem de nici un folos din descentralizare, deconcentrare, autonomie locală, dacă interesul public general n-are prioritate, îl susține Picu.

– Domnule Filip, fii atent la interesul public. Vedem peste tot că nu este apărat și să ne gândim ce se întâmplă după descentralizare. Dacă primăria va administra treburile locale, oare interesul național va fi îndeplinit?

– Probabil că vor fi mari probleme de conciliere între nivelurile administrative național, regional și local, zice Picu.

– La care se adaugă cel european, comunitar, să nu uităm, intervine domnul Barabaș. Problema se pune în același mod și pentru funcțiile executive. Scopul serviciilor publice trebuie să fie interesul general, ori coabitarea acestuia cu interesele personale, privatizarea serviciilor publice care se practică pe scară largă, parteneriatul public-privat, concesiunile, închirierile și alte metode de-a scăpa de responsabilitate generează scăderea calității relației stat-cetățean și creșterea tarifelor pentru actele birocratice și utilități de infrastructură. Să fim atenți la cabinetele notariale, care s-au privatizat. Asta vrem, ca tot statul să se privatizeze? Nu cred că va fi bine pentru cetățeni. Primăriile au rolul să facă servicii publice, nu privații. Va urma o

cheltuire inutilă a fondurilor bugetare și un exces de gestionare. Prin descentralizare, primăriile își vor depăși rolul administrativ de-a oferi servicii publice de interes general pentru toți cetățenii și atunci nu vom avea nimic de câștigat. Cred că ne așteaptă dezastrul, domnilor.

Becul de deasupra mesei cu jucătorii de 21 nu bate pînă la fețele celor trei. Sînt încrunțați de constatările făcute, se tem că au dreptate. Picu simte pericolul, dar nu poate face nimic, este cel mai neexperimentat, după vîrstă, și nu găsește soluția optimă. Domnul Barabaș a fost notar de stat și a avut responsabilitatea pe umeri. Domnul Filipașcu a condus muzee, a adunat mii de izvoare istorice, dacă el afirmă că nu e bine atunci este foarte probabil că nu e bine. Statul român funcționează pe principiile liberale acceptate la revoluția indusă în 1989 de curentul occidental, dar după 2008 economia a scăpat de sub control. Lumea se întrebă în ce direcție să virăm, să continuăm cu formarea clasei bogate, ori să calmăm sărăcia și inechitățile sociale. Soluția ar fi pe mediană, adică statul responsabil și societatea civilă trezită să impună echitate în repartizarea veniturilor naționale, ceea ce nu reușesc să facă nici măcar partidele de stînga, atunci cînd ajung la guvernare. Politica liberală este greșită, înțelept ar fi să ne repliem. Picu nu este nici de stînga, nici de dreapta, el este patriot, simte că țara îi este ca o mamă. O spune simplu, mai simplu decît se cuvine, ceea ce îl face să pară naiv. Generația sa a așteptat cu încredere să apară prosperitatea și efectele pozitive ale pieței capitaliste, dar lumea noastră s-a înșelat așteptînd ceva de la lumea mare și Picu a căzut și el în această capcană și a început să creadă că societatea așteptată nu funcționează pe dreptate, ci pe marea nedreptate. Din acest laț istoric doar noua generație ne poate scoate, adică cei născuți după 1990, dacă vor accepta să muncească pentru noi. Dacă nu, urmează falimentul și un eșec social cu mult mai extins, prin anii 2035-2040.

Picu are însă o poziție detașată, deoarece el nu a muncit niciodată, în sensul să fie salariat plătitor de impozit de șaisprezece la sută pe venit și cu carte de muncă și contribuții la bugetele de sănătate, pensie și șomaj. Nu ar putea să execute o sarcină, fie ea cât de mică, de vreme ce primește bani pentru aceasta. Fără de bani impozitați de stat poate face orice. Cu bani, nu poate să facă absolut nimic. De ce este așa nu înțeleg nici mama sa, nici soția sa, nici vecinii, nici prietenii de pahar, căci Picu obișnuiește să se îmbete când primește de la cineva de pomană, chelnerii și clienții barurilor din centrul vechi îl cunosc prea bine ca pomanagiu, își cumpără o bere și intră în vorbă cu unul care stă singur la masă și pare deprimat, este expert în psihologia bărbaților stresați, pe care îi determină să-i dea de băut, așa că de fiecare dată consumă mai mult de o bere și, pe lângă cea pe care și-o plătește, poate ajunge și la nouă, limita sa maximă, după care nu mai reușește să-l uimească pe comesean cu discursurile sale sofisticate, căci poate vorbi ore în șir despre subiecte intelectuale, dar și atunci când atinge limita de zece beri se ridică de la masă și cu pas șovăitor dar bine orientat se îndreaptă spre casă. Mama Maria este trează, a lăsat lumina aprinsă în bucătărie, fiul mormăie ceva că i-e foame și se trîntește pe canapeaua nedesfăcută și abia după ce adoarme cu fața în sus vine mama pîș-pîș cu papucii de plută și-l descalță și-l învelește cu o pătură pînă la piept, iar a doua zi nu-l deranjează pînă la amiază, când bate gongul ceasului din turnul minoriților.

Prăbușirea societății și a statului, spune Picu și insistă, continuă și după ce la conducerea țării au venit politicieni tineri, de la care așteptam luciditate și spirit critic. Mai are răbdare cu ei, dar unele corecții trebuie făcute degrabă. Pentru început, să ne recunoaștem eșecul ca generație a revoluției și neputința ca popor să ne schimbăm în bine. Să înțelegem că furtul de lemn, traficul de produse accizabile,

evaziunea fiscală și munca la negru sînt cauzele principale pentru care nu avem prosperitate. Conjurația tăcută a infractorilor nu este combătută eficient de instituțiile destinate acestui scop. Justiția nu ține sub control aceste racile ale democrației postcomuniste. Din contextul social tensionat, așteaptă semnalul de redeșteptare, speranța fiind în oamenii ce vin. Dar Picu nu cunoaște pe nici unul, în casa în care locuiește el nu există nici un tînăr, el este mezinul, junele, și nu mai are cale lungă pînă la pragul de cincizeci de ani.

Statul liberal a redus intenționat controlul asupra economiei și afacerilor, pentru a permite clasei bogate să se formeze. Regimul silvic, de exemplu, este controlat de cinci inspectori, care nu reușesc să stopeze jaful din pădurile unui județ. De ce nu angajează cincizeci de inspectori de regim silvic? El ar putea fi unul, dacă ar avea studii de silvicultură. Și atunci pe cine să angajeze statul? Ei vezi, de aceea. Statul nu mai face verificări riguroase pe filiera economică, ci doar prin sondaj, punctual, pe ici, pe colo..., deci lucrează mîna în mîna cu patronatele și corporațiile, ale căror interese le reprezintă și le apără cu prioritate. Picu și-a format această opinie, că statul este al nostru al tuturor, că trebuie ajutat, el vrea să-l ajute, dar nu vine nimeni să ceară ajutor și oricine știe că nu poți ajuta pe cine nu cere să fie ajutat. Ar intra și în politică, dar are presimțirea, nejustificată de nici o experiență personală, că deciziile politice sînt luate de doi-trei boși din vîrfurile piramidei de partid și de stat. Nu poate intra în politică, acolo circulă bani, iar interesul lui nu este acesta. Parlamentarii de rînd, neimplicați în sistemul corupt, cum ar fi și el, sînt transformați într-o mașină de votare a legilor, care ridică și lasă mîna mecanică, după cum le dictează altcineva, ceea ce Picu nu ar putea accepta. Ar lua indemnizația de parlamentar pe degeaba, căci nu ar merge

deloc la București, la ședințele prostituante. Democrația înseamnă dezbatere publică pe teme majore, ceea ce el face cu vecinii, ar însemna consultare cu poporul, referendum pe problemele mari, ceea ce Picu practică la nivelul grupului de locatari din imobilul nr. 12, aflat pe patru străzi. Când deciziile sînt luate în spatele ușilor închise, este semn de capcană, deoarece politicienii pot decide contra populației și fac în așa fel ca prosperitatea și echitatea să fie despărțite: prosperitatea pentru cîțiva, echitatea pentru ceilalți, ceea ce el nu poate accepta.

Picu își cunoaște limitele, dar nu le recunoaște în fața nimănui. Nu poate face acest lucru, este viciul lui suprem, îngîmfarea ce-i ține loc de scop în viață. Așa că se joacă de-a ierarhia, el fiind șeful. Nu-i place contenciosul, el trebuie să decidă și în cele din urmă mereu-mereu dovedește că are dreptate, cu excepția cazurilor cînd problemele sînt atît de controversate încît nici măcar el nu reușește să le dea de capăt. Societatea capitalistă este contencioasă prin esența sa, însă ca cetățeni contribuabili ne alertăm și pretindem păstrarea echilibrului constituțional. Legea supremă nu poate fi atît de precisă încît să prevadă cum se rezolvă toate disputele dintre actorii constituționali. Apar situații noi, pentru care părțile trebuie să se concilieze între ele și mai ales cu realitatea. Statul de drept nu este perfect, în practică apar fisuri și limite care reflectă concepția liberală după care este organizat statul modern, de noi adoptat în 1989 și pe care îl implementăm cu succese și cu eșecuri ce ne derutează enorm. Picu înțelege prea bine. Ne dorim un stat fără corupție, însă noi înșine sîntem coruptibili și cedăm în fața tentațiilor de fraudă. Oamenilor le place să fie puternici, mulți sînt atrași de dorința să dețină puterea și s-o manipuleze, să acuze pe toată lumea, mai puțin pe ei însuși. Picu este obsedat de control și caută să-i supună pe cei din jur, să se arate mai abil decît este. Adesea reușește.

Are ferma părere că statul nu administrează eficient treburile publice, ceea ce pare de la sine înțeles când îl spui în virtutea dreptului de liberă exprimare. Puterile din stat sînt agitate pentru că întîlnesc probleme insolubile. Am privatizat întreprinderile de stat, practic nu mai avem industrie românească. Lucrările publice le-am dat pe mîna unor firme private, instituțiile de stat nu mai angajează nici măcar femei de serviciu și portari, ci scot serviciile de curățenie și pază la licitație. Statul se retrage laș din toate, este sechestrat de strategia sa greșită, inspirată de occidentul corporatist. Parlamentarii care reprezintă suveranitatea poporului au rămas blocați în procesul de legiferare și emit reglementări interne dublate peste reglementările comunitare, și pe ambele nu le mai respectă nimeni. Sînt atît de multe, încît nu le cunosc nici măcar judecătorii. Sîntem sufocați de legi. Puterea judecătorească singură a rămas să țină echilibrul în această societate contencioasă, judecătorii sînt ultima linie de apărare a statului de drept așa slab cum este. Democrația noastră devine tot mai pronunțat juridică, fiind prezent pericolul ca procedurile lente să dărîme și acest ultim gardian al valorilor. Picu este acesta.

Statul de drept se află în mișcare și reevaluare, formele democrației se schimbă și ele, contenciosul devinde stufos, procesul echitabil este din ce în ce mai puțin garantat, cetățeanul nu are protecție reală, statul de drept își arată limitele. Peste toate, în pericol se află statul, a cărui fragilitate și forță se combină în doze imprevizibile, ceea ce Picu înțelege dureros de bine și are energia să fie lider al acestor opinii.

A trăit pe viu evenimentele revoluționare din decembrie 1989 și își aduce aminte de fericirea supremă ce l-a cuprins, însă după cinci, zece, cincisprezece ani sentimentul este de deziluzie, mai ales în rîndul cetățenilor

liberi spiritual, care se așteptau la altceva de la societatea democratică și capitalistă. Picu nu poate să fie decît realist și judecă societatea post-comunistă fără false așteptări.

Era prea frumos ca schimbarea regimului să fi fost o afacere exclusiv internă. Viața unei societăți are un grad de complexitate ce depășește ficțiunile literare, tezele filosofice sau tiparele psihologice. Ceaușescu nu era idealist așa cum ne închipuiam noi citindu-i discursurile stereotipe și neintelectuale. Sistemul pe care l-a condus se baza pe un stat birocratic eficient, format din profesioniști. Politicienii de atunci, acei activiști de partid, erau instruiți temeinic să devină executanți îndoctrinați, în schimbul privilegiilor de castă. Securitatea l-a informat exact pe Ceaușescu despre curentul est-european de democratizare a statelor comuniste, Gorbaciov i-a cerut direct să deschidă sistemul spre democrația cu mai multe partide, liderii occidentali vorbeau pe față despre aceste acțiuni, deși evitau cuvîntul revoluție, dar dictatorul pantofar s-a încăpățînat să se creadă iubit de popor, dovedindu-și idealismul și inadecvarea la realitate. Ziarele interne și televiziunea se aflau sub cenzură, așa că "acțiunile" internaționale de înlocuire a regimurilor comuniste din Europa de est circulau ca un curent propagandistic subteran sau prin eter. Românii munceau în industrie și agricultură, în acord global, ca să-și cîștige pita în acele zile de criză a consumului, cînd președintele Nicolae Ceaușescu anunțase că țara nu mai are datorii. Alimentele erau pe cartelă. Picu muncea voluntar pe la muzeul județean, îl ajuta pe Sandu la paza de noapte, stăteau de vorbă pînă dimineață și beau bere. Era multă ură și frică, nu îndrăznea nimeni să iasă din rînd, aplaudau spasmodic vizitele celui mai iubit fiu al poporului. Eram în pragul sinuciderii cu toții. Cu excepția lui Picu, el crescuse suficient de mare ca să meargă în armată, dar mama cunoștea pe cineva la centrul militar și l-au amînat un an, doi, trei, patru, băiatul are

adeverință medicală că este sub tratament psihiatric, pînă cînd a venit revoluția și s-a însănătoșit și a scăpat. Mama a folosit un certificat de boală, pe care scria inapt pentru efort fizic și așa a rămas.

Revoluțiile din est nu au fost meritul total al lui Gorbaciov, cu toate că el a primit premiul Nobel pentru încheierea războiului rece. El a fost unealta, omul care a definitivat strategia anticomunistă globală, pe care mai tîrziu o va regreta, desigur, sub valul de acuzații că și-a trădat poporul rus, și se va refugia în occident. Presiunile asupra țărilor socialiste, să aplice reforme democratice, au venit intens dinspre SUA și țările dezvoltate din occident. În toate celelalte state răsăritene, au fost revoluții de catifea, prin convingere. Doar la noi, serviciile străine de spionaj au fost obligate să inițieze acțiuni fățișe de opoziție, de incitare, de destabilizare, de manevrare a maselor, pentru a porni schimbarea regimului politic unipartid cu cel pluralist. Adevărul îl vor afla urmașii noștri, peste o sută de ani, după deschiderea arhivelor, însă pe atunci nimeni nu va mai fi interesat de el.

- Ne simțim mărunți în această ecuație și situație complicată, dar istoria ne arată, spune domnul Filipașcu, că toate revoluțiile de regulă primesc "ajutor străin", fără de care n-ar putea învinge. Peste tot, schimbările violente sînt alimentate de nemulțumirea unor mase mari de oameni, care nu mai acceptă ordinea prestabilită și vor altceva. Revoluția română, declanșată cu ajutor străin, ne-a dăruit libertatea mult așteptată și ne-a permis să ne împlinim destinul. Violența a dus la moartea prin împușcare, în condiții neelucidate, a peste o mie de revoluționari și la rănirea a peste trei mii de recalcitranți, oameni conștienți, în general tineri, care au generat progresul social, dar și repercusiunile economice, sociale și culturale venite după schimbarea sistemului inuman cu unul umanist.

- Iluziile se vindecă, constată Picu, dar semnele de întrebare încă rămân. Este un moment de bilanț pentru fiecare dintre noi, ca persoană singulară, ca membru al comunității și ca parte a majorității dominate ori a minorității dominante. După schimbarea prin revoluția provocată a regimului autoritar cu unul zis democratic, retrospectiva personală și obștească este o dovadă de minte lucidă. Constatăm că am rezistat și în epoca nouă, chiar dacă nu am prosperat, ceea ce înseamnă că sîntem slabi ca grup și ne lipsește înțelegerea că masa critică schimbă balanța. Trecem printr-un lung proces de adaptare la economia de piață și la democrație și credem că acestea funcționează singure, fără implicarea noastră, a beneficiarilor. Ce trebuie să dăm și ce trebuie să primim încă nu înțelegem pe deplin. Preferăm să ne ascundem în mulțime, să ne confundăm cu mediul, sperînd că vom avea noroc. Și în natura sălbatică cei puternici caută să se confunde cu mediul, însă din alte motive decît o facem noi. Ei sînt vînători de averi, noi vînatul. Ei sînt spoliatori, noi spoliați. În libertatea totală, nu ne mai protejează nimeni, fiecare își face propria strategie pentru a atinge acel imperativ de-a trăi. Noi, cei slabi, zice Picu, ne protejăm prin încăpăținare, stăm pe poziție și așteptăm salvarea din cer. Cei tineri vor succes și își folosesc atuurile pentru a-l obține, cad adesea în derută. Și unii și alții, căutăm soluții. Învățarea ne dă șanse mai mari, dar nu-i o regulă. Experiența transmisă de familie îi salvează pe mulți, dar adesea lăsarea românească în voia sorții este calea cea mai bună, căci avem în genele noastre predispoziția de-a ne descurca, de-a înlocui soluția tehnică cu improvizația. Trecem peste capcane, căci nu degeaba moșii ne spuneau povești cu apropouri să fim precauți, să folosim uneltele minții și momeli contra celor abuzivi. Facem bilanțul și ne dăm seama ce greșeli am făcut după revoluție. Erorile

individuale sînt dublate de cele ale grupului și societății. Am sperat că șansa va fi dată celor defavorizați, dar constatăm că scopul personal scuză mijloacele. Democrația a adus retrocedarea averilor și a reapărut clasa avută în exces, ce consumă prea mult și-i conservatoare. Ceilalți, să fim cu atît mai chibzuiți și șireți. Statul neoliberal nu ține partea celor defavorizați, care iau împrumuturi bancare și amanetare. Noile forme de exploatare sînt creditul și specula financiară, care ține lumea în criză continuă.

Dar nu toată lumea este de acord cu noul comunism propovăduit sui generis, domnul Barabaș și domnul Filipașcu observă că Picu a recuperat avansul tehnologic, are telefon mobil și computer personal, munca de documentare i-a devenit mai ușoară. De unde toate acestea? Din veniturile soției anticar și din pensia mamei sale. Consumismul și individualismul creează iluzia că toată lumea poate fi bogată, dar nu toată lumea poate fi bogată, cei care nu muncesc nu vor fi bogați niciodată. Starea de bogăție nu se obține prin referendum sau consultări publice. Nemulțumirile trebuie discutate, pentru ca masa critică să ajungă să schimbe balanța, astfel ca societatea să fie condusă de majoritatea celor conștienți, în contra minorității celor puternici. Acest lucru și-l dorește oricine, dar oamenii nu visează la mai mult de atît. Discuția pare să fi intrat într-un teren mort, au trecut de la table la șah și apoi din nou la puluri. A fost o discuție de seară, care le-a alungat alte gînduri din cap, așa că domnul Barabaș este generos, nu mai așteaptă ca Picu să ceară, cum o face de zeci de ani, ci îi întinde discret cinci lei, suficienți pentru a bea bere la Night Clubul din taverna mănăstirii minoriților, pînă dimineață la ora 7,30, cînd bate clopotul din turnul bisericeții din fața teatrului dramatic.

*

Picu are o personalitate de om ales, de aceea Pia îl acceptă. Cu ochelarii lui minus patru de om miop pare așa de neajutorat, nu ți-ai da seama câtă vocație ascunde și câtă lumină poate arunca în jurul lui. Este un om special, care te inspiră și te face să-l iubești pentru idealismul lui uman. Uneori, are impresia că soțul său este un misionar chemat pe pământ, creat de talentul său manifestat de timpuriu de-a percepe acut, pînă la parapsihologie, ce se petrece cu oamenii din jur, pe care îi citește ca dintr-o carte. Însă coșul cu daruri are pe fund cîteva tare ce îl trag greu în jos și lipsa de realism și simț practic sînt printre ele, ceea ce seamănă cu lenea funciară. Spuse atît de direct, cuvintele nu au valoare mai mare decît unda sonoră ce le-a susținut pentru o secundă și s-a disipat. Iar mama sa nu are în nici un fel vreo importanță în felul de a fi al fiului, de care îl leagă ceva mai presus de ființa sa și de interesele sale personale. L-a crescut singură, atentă la fiecare scîncet, întrebîndu-se speriată dacă nu cumva este bolnav. Cea mai mare spaimă a ei era să nu îl hrănească prea mult, peste noapte să-și înghită voma și să moară sufocat. Coșmarul suprem ar fi fost să-l găsească dimineața rece. Uf, o trec toate sudorile, doar gîndindu-se. Dar de o vreme nu-și mai aduce aminte nopțile acelea de amestec între fericire și spaimă. A dominat bucuria de a-l avea și o ține pînă acum, înfrînge spaima de orice apare în calea fericirii. Mama Maria este atentă la fiecare cuvînt spus de Picu și vorbește mereu pe tonul acela neutru, fără inflexiuni, astfel că el poate să tacă ore în șir și ea nu simte că vorbește de una singură. Așa s-a obișnuit de cînd avea un an și îl învăța să umble în picioare și apoi să vorbească. Ce ani minunați! De atunci vorbește încontinuu cu el, zi și noapte, doar cu el, Picu este soarele în jurul căruia se învîrte, chiar dacă adesea o arde și o doare

ce face. Este la fel ca și când pruncul făcea caca pe el, of, ce groaznic miroase, zicea supărată, dar era bine că nu a făcut moale și nici tare și nici negru sau prea alb, și cu veselie îl spăla și îl schimba cu hăinuțe curate. Picu nu se manifestă în casă în nici un fel, totul este în ordinea dinții, care nu ar putea suferi nici o modificare. Dacă mama a cumpărat un nou lighean, Picu trebuie să-l accepte, chiar dacă nu-i place deloc culoarea roșie. Mama își dă seama că se petrece ceva din faptul că Picu pune ligheanul de plastic roșu dedesubt și deasupra așază ligheanul de tablă, pe care mama nu l-a aruncat, chiar dacă-i vechi și decolorat de detergenți. Este suficient ca Picu să facă o singură dată acest lucru și ordinul său dat indirect este respectat apoi cu sfințenie, după noua lege internă, mama va pune ligheanul roșu dedesubtul celui de tablă. Pia nu ține seamă de așa ceva, ea le pune la întâmplare, pe cel mic în cel mare, dar mama nu îndrăznește să-i reproșeze acest lucru banal. Însă Picu zice atunci despre Pia că este tâmpită că pune ligheanul roșu deasupra și are o reacție nervoasă, de neînțeles pentru Pia. Aceste momente sînt dovada că oamenii au în ei ascunzișuri pe care preferă și este mai bine să le păstreze pentru ei, iar ceilalți nu au acces în teritoriul fără explicații logice. Pia are obiceiul să lase capacul pe closet, așa a văzut că fac menajerele la hotel, când a fost invitată la târgul anticarilor din Budapesta. Picu însă este nervos că trebuie să ridice capacul și îl înjură de fiecare dată pe arhitectul care nu a prevăzut pișoar pentru bărbați – nu se inventaseră pișoarele în anii '900. Așa că mama ridică de fiecare dată capacul și trece peste argumentul Piei că de aia este capacul capac ca să acopere ceva.

Picu este mereu grăbit și nu face nimic în plus de ce este strict necesar în acel moment. Când se dezbracă, întoarce mereu cămașa și pantalonii pe dos și le aruncă pe scaun, și dacă mama nu le întoarce pe față, mirosindu-le de

transpirație și punându-le în coșul cu rufe murdare, a doua zi le îmbracă din nou, întorcându-le pe față și neglijând orice regulă de igienă. N-are răbdarea să-și desfacă șireturile de la pantofi și îi smulge din picior, astfel că dreptul cade în stînga și cel stîng în dreapta și așa rămîn pînă a doua zi, cînd îi forțează să intre în picioare, desfăcînd șiretul la prima gaură. Însă aproape de fiecare dată, mama le așază pe toate la loc și la rînd. Nu arată bine plini de murdărie și mama șterge pantofii fiului cu cîrpa de praf, le desface șireturile și îi pune pe raft, stîngul în stînga și dreptul în dreapta. Cînd observă că branțul s-a uzat, și al lui Picu se uzează repede, la primirea pensiei lunare de 891 de lei se duce la magazinul Central și cumpără o pereche de pantofi bărbătești numărul 42, pe care îi încearcă pe piciorul ei, au aceeași mărime, cu rezerva spusă vînzătoarei Măriuca din Ilba că îi va schimba dacă nu sînt pe plac fiului – ceea ce nu s-a întîmplat niciodată.

Maria merge la biserică în fiecare duminică și la sărbătorile mari se întoarce cu o sticlă plină de agheasmă, pe care o pune pe raftul din cămara de alimente. O folosește aproape în fiecare zi. După ce Pia pleacă la serviciu, pe la ora nouă, stropește hainele lui Picu de pe cuier cu o picătură de aghiasmă și îi pune și în cafeaua de dimineață o linguriță și apoi pentru o zi sau pentru două Picu se comportă aproape normal, după care începe din nou să fie nervos din nimic și mama știe că urmează o altă escapadă bahică, cine știe pe unde, pînă spre dimineață. Nu pune geană pe geană, se roagă toată noaptea, se liniștește doar cînd îl aude întrînd în casă și căutînd borcanul cu iaurt din frigider, lasă ușa întredeschisă, trebuie să se scoale și să o închidă, îl acoperă apoi cu pledul și îl stropește cu cîteva picături de aghiasmă, să nu viseze urît.

*

Pe nora Pia o trezește la ora 8, dar ea mai întârzie în pat o jumătate de ceas, după care cu ochii umflați își bea cafeaua reîncălzită în cuptorul cu microunde și se îmbracă pe fugă cu fusta lungă, nu-i place să poarte ciorapi, nici sutien, femeie la patruzeci de ani cu sînii goi pe sub bluza largă, ea a purtat corset toată viața, nu ar putea altfel. Nu mănîncă nimic, a rămas supă de carne de ieri în oală, altă mîncare proaspătă nu va face. Timpul trece alene pînă la amiază, el doarme liniștit, mama șterge praful, deretică peste tot, spală cu detergent vana din baie, toată este pătată cu un fel de mîzgă, așa ceva n-a mai văzut, sare de mare... Totuși, va găti o ciorbă de varză, asta îi place lui, își poate pune cît oțet dorește.

- Două linguri vreau.

- E prea mult.

- Ba e bună așa.

- Ludovic Karolyi, are un nume să-ți rupi limba în el!

- Poți. Ah, ce bine îmi pică zeama asta!

- Cum ai dormit?

- Întreabă-mă cum m-am trezit... Dă-mi, te rog, o cană de apă rece.

- După ciorba fierbinte?! Nu vrei o cafea?

- Nu. Apă de la robinet, da' să fie rece. Ludovic Karolyi are zece prenume, al doilea este Jozsef, urmează Ferencz, Gyorgyi..., nu mai știu, cu ălea să vezi limbă scrîntită!

Picu stă în capul oaselor și bea apa pe nerăsuflăte. Mîntea îi joacă feste, nu mai știe cum a ajuns acasă. Mama a pus de cafea, dar Picu se trîntește din nou în pat, ciorba de varză acră i-a fost suficientă.

- Te doare capul?

- Îhî, se învîrte lumea cu mine și văd chipuri schimonosite în fața ochilor.

- Închide ochii.
- Atunci devin și mai urâte.

Picu vede draci când ține ochii închiși și face efortul mental să le alunge fețele hidoase, dar nu reușește. Alcoolul încă nu i-a ieșit din celulele nervoase și apa nu i-a atenuat starea de rău celular.

- Gîndește-te la ceva frumos, la o grădină de flori, de exemplu.

Și Picu o ascultă, la grădina botanică sînt în floare rododendronii mov, unicolorele zambile, narcisele galbene, lalele roșii, galbene, magnoliile mov, gutuiul japonez plin de flori roșii, planta rară ploaie de aur ca șofranul la culoare, laleaua pestriță cu albastru ca sideful, trandafirii din rozarium, roșii, galbeni, portocalii, o lume de plante care produc flori din care nu ies fructe și nu ne umplem burțile, dar tot efortul de imaginație este fără nici un folos, de cum închide ochii vede fețe de draci, cu flori la urechi, galbene, mov, roșii, se hlizesc, rînjesc...

- Vrei să te țină mama în brațe?

Mama Maria se așază pe pat lîngă Picu și îl mîngîie pe păr cu palmele umezite cu aghiasmă și dracii dispar fără urmă pe la ora două, când se întoarce Pia de la serviciu. Picu a adormit în sfîrșit și visează arbori de cacao, papaya, curmali, palmieri, bananieri, smochini, migdali, o lume de fructe aromate, un coș în care adună rodul.

- Pss!, doarme, abia acum a adormit, gesticulează mama și Pia se oprește pe pragul ros de atîtea tălpi de pantof cu care a venit în contact, pe mijloc a fost refăcut cu scîndură nouă și revopsit și arată destul de bine, onorabil. De s-ar putea recondiționa și oamenii! Se retrage și face semne că se duce la mătușa Dana la o cafea, pînă când se scoală Picu, și apoi vor prînzi împreună, ciorbă de varză și laște cu brînză.

Picu este bolnav adesea, dar nu recunoaște niciodată, spune doar că nu se simte bine și stă o săptămână sau chiar două în pat, cu ușa închisă. Ce boală are nu știe nici mama sa, așa a fost de mic, de pe la patrusprezece ani, când și-a dat seama că se întâmplă ceva cu el. Mama l-a dus la medicul de circumscripție, pe strada Progresului, și i-a recomandat un set de analize. Când asistenta a încercat să-i recolteze proba de sânge, Picu a leșinat și de atunci refuză să meargă la medic.

– Sînt sănătos, zice el, dar nu mă simt bine.

– Dacă nu te simți bine înseamnă că trebuie să mergi la medic, să vezi ce boală ai.

– Nu am nici o boală, doar că azi nu mă simt bine.

Mama nu avea ce să facă cu el și la început s-a gîndit că este vorba despre teama de acul de injecție, cum au și alți copii. Dar după vîrsta de optsprezece ani, când a terminat liceul cu media 8,90 și bacalaureatul cu 9,20, și a vrut să dea examen la facultate, Picu a refuzat să meargă la medicul de familie pentru a scoate adeverința medicală pe care să scrie clinic sănătos.

– Te rog! Ar fi păcat să pierzi facultatea pentru atîta lucru!

– Nu e nici o pierdere, pot învăța și singur, acasă.

– Așa ceva nu am auzit pînă acum! Nu vei avea diplomă și nu vei putea fi angajat. Nu vei primi salariu...

– Nu am nevoie de salariu.

– Și din ce vei trăi?

– Cînd va trebui, mă voi angaja undeva.

– Dar nu ai nici o calificare.

– Pot învăța orice.

– Nu poți. Dacă ai vrea să urmezi medicina, trebuie să te învețe profesorii de medici cum să tratezi pacienții.

– Dar nu vreau să fiu medic, este cea mai urîță meserie din lume. Nu vezi cum se comportă cu pacienții, parcă sînt

mici Dumnezei. Medicina primară este privatizată, doctorii umani sînt patroni, cabinetele medicale au ștampilă de societate comercială cu răspundere limitată, lucrează pe bază de contract semnat cu casa de sănătate județeană. Jurămîntul lui Hipocrate și-a pierdut actualitatea, deviza lor este în capitalism cu Hipocrate, însă calitatea serviciilor medicale primare nu îi mulțumește pe asigurați. Nu am nevoie de medici, niciodată, nici măcar pentru o adeverință.

– Și ce vei face cînd vei fi bolnav? Mă sperii, măi copile!

– Ce voi face? Mă voi vindeca singur. Sistemul este bazat pe bani, cabinetele de medicină primară decontează lunar sume pe care nu există control, sînt venituri mari și muncă medicală deloc. Te consultă și îți scrie rețeta, iar dacă boala nu se vindecă îți scrie altă rețetă, sistemul merge pe încercate, nu este aici nici o știință.

– Acum poți zice orice, ești sănătos, dar cînd vei fi bătrîn și bolnav nu vei avea ce face, vei merge la medic și te vei ruga să încerce să te ajute. Nu sînt siguri nici ei că medicamentele te vor vindeca, dar îți dau o speranță și măcar îți țin boala sub control.

– Cu ce efecte? Trebuie să iei toată viața medicamente. Uită-te la tine, cumperi lună de lună medicamente, iei zilnic pastile și tot nu te faci bine, te dor picioarele, te dor mîinile, te doare capul... Pacienții nu sînt mulțumiți, dar totuși plătesc bani pentru această nemulțumire, ceea ce mi se pare a fi o prostie. Mai bine nu mă duc deloc, organismul se va echilibra singur. Milioane de ani, oamenii s-au tratat singuri și acesta este viitorul, fiecare să învețe atîta medicină de cîtă are nevoie, pentru boala sa. Despre boala mea știu cu mai multe lucruri decît medicul, care se uită la tine cinci minute și dacă îi spui că te doare inima îți dă pastile de inimă. Dacă la miezul-noptii suferi un accident vascular cerebral, ambulanța te duce la spital și mori din cauza zguduirilor suferite pe drum. Niciodată nu vine

medicul de familie în caz de urgență, dacă mori nu-și asumă nici o răspundere. Ei au un contract de furnizare de servicii medicale în asistența medicală primară, prin care se obligă să acorde servicii medicale de profilaxie, prevenție, curative, de urgență și de suport, în limita competenței profesionale. Vezi, și aici fug de orice răspundere. Și atunci de ce să am încredere în medici? Contractul nu prevede nicăieri că medicul trebuie să-mi acorde asistență în caz de urgență peste noapte. Este o scăpare? Nu, este un paragraf introdus voit, ca ei să nu aibă nici o treabă dacă mori.

– Ceri prea multe de la medici. Dacă boala este cronică, n-are cum să te vindece. Fiecare răspunde de el însuși, omul nu este obligat să ia medicamentele și poate să ceară o a doua părere, de la un alt specialist. Când am fost gravidă cu tine, a venit medicul aici și m-a consultat. Dacă omul este bolnav la pat, vine la el acasă și-l consultă.

– Pe bani. Fără de bani, nu vine. Mai grav este că nu se pricep, ei sînt medici pentru oamenii sănătoși, nu pentru cei bolnavi. Între medici și pacienți nu se creează o legătură apropiată, doctorul este un simplu funcționar în halat alb. Sistemul ar trebui orientat spre medicina preventivă, spre medicina omului sănătos, să devină sfătuitoarea cetățenilor pe probleme medicale, prietenul cel mai bun al asiguraților și al neasiguraților. Să-i dea sfaturi pentru reducerea riscurilor, pentru modificarea stilului de viață: fumat, dietă, activitate fizică. Îl va educa pentru a se autoîngriji, adică exact ce spuneam mai înainte. Dar nici un medic nu face bilanțul terapeutic și alternativ, nu stratifică nivelul de severitate, nu folosesc consilierea ca suport specializat, nu identifică eventualele cauze de comportament inadecvat și factorii declanșatori. Medicul nu evaluează complianța pacientului la recomandările sale, nu face managementul raportului uz/abuz și nu completează riscograma. Nu este un ajutor pentru oamenii care suferă fizic și psihic și care

nu-și pot manageria biologia. Ar trebui să se schimbe Hipocrate, țelul medicilor să fie redresarea socială și morală. Omul așteaptă și speră ajutor, căci boala îi aduce suferință nedreaptă. Individul se sperie de cel mai mic semn de boală, ce apare de regulă seara și peste noapte, și este stresat în fața temerilor. Cabinetul medical nu aduce semnul solidarității umane în fața suferințelor de ordin fizic și psihic, nu previne boala, nu alungă suferința.

– Nu pot face singuri aceste lucruri, ci trebuie ca bolnavul să aibă încredere și să-l ajute pe medic.

– Să-l ajute la ce? Să-i dea bani și cam atât, restul este o întâmplare și un noroc, ori eu nu accept să facă experimente pe mine, ci prefer să decid singur ce este mai bine pentru mine. Omul se naște sănătos și singur își poate manageria starea de sănătate, așa cum au făcut oamenii de milioane de ani...

– Înseamnă că nu vrei să vii la doctor după adeverință?

– Nu. Sînt prea deștept ca să accepta aceste compomisuri și umilințe. Prefer să fiu propriul meu medic.

– Atunci mă duc eu și îl rog să îți elibereze adeverința.

– Du-te, vei vedea că nu va întreba dacă sînt sănătos sau nu, ci va lua punga de cafea și va pune parafa pe adeverință. Pot să am capul lipsă, lui nu-i pasă!

Doamna Maria s-a îmbrăcat frumos și după un ceas s-a întors cu adeverința.

– Ei, ai adus-o?

– Da. Mi-a scris-o asistenta, nici măcar n-a trebuit să intru în cabinetul doctorului.

A șasea cruce

Mătușa Dana are vârsta de șaptezeci și opt de ani, dar nu își serbează ziua de naștere, ci doar i-a invitat pe Pia și pe Picu la o cafea și un fursec cumpărat de la magazinul Polar. Picu se îmbracă cu greutate, Pia îi calcă o cămașă, mai întîi pe cea roz cu dungi, dar nu e bună, Picu o preferă pe cea albastră cu linii ciel și pantalonii crem, iar la pantofi nu are ce să aleagă, merge tot cu cei de piele maro, de vară, fără șireturi. Pia îmbracă o rochie nouă, cu jupon, dar Picu îi face observația că este prea transparentă și i se vede lenjeria intimă, însă Pia nu renunță, își schimbă chiloții cu o pereche de pantalonași scurți și mulați pe fese.

– Așa nu mă duc cu tine, zice Picu, nemulțumit.

– Dar nu ieșim pe stradă, mergem până la apartamentul opt..., protestează Pia. De-ai fi așa de pudic mereu...

– Ești mai mult dezbrăcată decît îmbrăcată.

– Și ce dacă?! Mă vedeți doar tu și mătușa!

Pia îl ia de braț și ies pe holul lung, cu plante ornamentale în ghivece mari pe palierul familiei Barabaș, iar în zona domnului Moka e doar un dulap vechi și prăfuit, pe care cineva a așezat o vază cu trandafiri de plastic atît de prăfuiți încît abia se mai recunosc culorile.

– Oare ce ține în dulap? este curioasă Pia.

– Nu are nimic, zice Picu și trage de butonul rotund, dar ușa deschisă și închisă la loc scîrțîie din balamalele ruginite și Pia se crispează.

– Lasă-l, va crede că vrem să-i furăm dulapul!

Însă domnul Moka nu iese afară să vadă ce ce petrece și ei ajung la următorul apartament, unde Pia pune degetul pe butonul soneriei, trece aproape un minut pînă cînd se aud pașii mătușii Dana, și ea este îmbrăcată ca de ieșit în oraș, tocmai se ruja, conturul nu a apucat să și-l mai tragă.

– O, dar nu trebuia să vă deranjați cu cadoul!

– Nu e nici un deranj, a fost ideea lui Picu.

Dar de fapt Pia a ales cadoul, Picu nici nu știe ce se află în pachet, el a intrat doar de câteva ori în apartamentul doamnei Vancea, a fost în urmă cu mai mulți ani. Este surprins de mobila nouă din bucătăria-sufragerie. Știe că în cealaltă cameră are dormitorul și biblioteca, în copilărie acolo era primit când venea cu colinda în ajunul de Crăciun și căpăta cincii lei. Pe doamna Dana o știe mereu singură, deși are o fiică de vârsta lui, pe care a crescut-o domnul Solomiaș la Cluj, unde s-a mutat după divorț. Este apropiată de vârsta lui, și-o aduce aminte de la grădiniță, avea păr lung și blond, el o urmărea prin curte și o speria ca un sălbatic. Odată a furat o agrafă de la mama și i-a dăruit-o Dănuței, era îndrăgostit de ea. Uite, am găsit o agrafă, i-a spus, ca soluție să nu se deconspire că i-e dragă.

– Noul Cod Penal comentat, ăsta da cadou, zice doamna Dana. Vă mulțumesc, chiar eram curioasă ce schimbări democratice i-au adus. Ședeți, cafeaua e caldă, am și prăjituri și niște sărățele. Tu, Picule, dacă vrei să bei o bere este în frigider, poți să-ți iei singur.

– Nu cred că acum, poate mai târziu, după cafea.

– Ia-ți, știu că bei, spune simplu, toți bărbații de azi beau, îl salvează. Du-te tu, Pia, după o bere, și ia-ți și pentru tine una, dacă vrei.

Doamna Dana este în formă bună, nu s-a îngrășat, are o siluetă ca în tinerețe, doar spatele s-a cocoșat puțin și nu mai este la fel de vioaie ca în urmă cu vreo câțiva ani, dar mâinile sale așază cu precizie cafelele și farfuria cu prăjituri negre cu miere, fără să tremure nici un pic.

Picu simte atacul la obiceiurile sale, dar nu se supără deloc, doamna Dana are în sînge abilitatea de a spune lucrurilor pe nume și cât mai clar, fără ocolișuri. Și casa îi seamănă, mobila este fără ornamente, dar făcută la

comandă, altfel nu se explică faptul că se potrivește la fix pe lungimea peretelui. Masa este ovală și are picioare rotunde, iar scaunele sînt de metal argintiu, cu tapițerie bej. Doar tabloul mare de pe perete contrastează cu celelalte obiecte, a fost lăsat în rama lată de lemn, deși reprezintă portretul doamnei Dana în viziune modernă, adică doar ochii și fața îi sînt clare, celelalte elemente plutesc într-o pastă de culoare ce se estompează spre margini. Ar fi mai potrivită o ramă subțire, cu paspartou.

Pia s-a așezat picior peste picior și nu știe ce să facă, dacă va aduce berea din frigider s-ar putea ca Picu să se simtă jignit și să spună cine știe ce, cum are obiceiul cînd vrea să fie el vioara întîi în discuție. Așa că ezită, întîrzie puțin.

– Vrei o bere, dragule, întrebă cu indiferență calculată. Pe mătușa o doare un picior, a călcat ieri greșit pe trepte...

– După ce beau cafeaua, răspunde Picu. Aș putea fuma o țigară, vă deranjează?

– Nu, fumează, azi facem o excepție, fumez și eu o țigară împreună cu voi, nu am mai fumat de la șaptezeci de ani, dar azi facem chef pentru baba de optzeci de ani.

– Nu ești deloc așa, mătușă, mai aveți doi pînă atunci.

– Pia are dreptate, mai aveți doisprezece ani pînă la bătrînețe. la nouăzeci de ani, vă dăm voie să spuneți că sînteți bătrînă, zice Picu șăgalnic. Toți oamenii ne temem de moarte, înfruntarea calmă a sfîrșitului vieții nu-i accesibilă oricui. Ultima parte a vieții devine macabră și dezumanizantă dacă respectăm moartea mai mult decît viața, mai mult omul mort decît omul viu. După ce moare, toată lumea spune că a fost un om bun. Dar înainte de a muri îi impută toate păcatele, chiar și cele inexistente, inventate, face Picu un apropo. Ar trebui să privim altfel moartea și să o cunoaștem mai bine, vorbind despre ea fără tabuuri.

- Picule, e o zi de aniversare, nu mai vorbi despre moarte, intervine Pia.

- Nu-l opri, e bine că vorbim despre orice. Mă gândesc la moarte când mă apucă tahicardia, am o lipsă de calciu și magneziu din naștere, am fost rahitică de copilă. Dorul de cei dragi care au murit, de mama și de tata, îmi alungă teama de ce va fi după sfârșit. Mi-am văzut bunicii murind, am trecut în viață prin momente de cumpănă, un accident de automobil din care am scăpat fără motiv, au murit șoferul și președintele judecătoreiei de atunci, odată era cît pe ce să mă înec cu un os de pește, am trăit să văd agonia și moartea unei prietene bune, judecătoarea Bindea, bolnavă de cancer la sîn, am vizitat-o zi de zi vreme de un an, pînă la deces. Am aflat atunci și acum știu că nimeni nu poate și nu trebuie să înfrunte singur această lege a morții. Înseamnă mult o mînă întinsă când te doare, un leac băbesc poate deloc eficace, colegei Bindea i-am stins cărbuni în apă, dar totuși orice ajutor de la semeni devine calmant atunci cînd boala este mai tare decît tine. Mă gândesc adesea la moartea mea și chiar și astăzi m-am gândit că cine vine la aniversare va veni și la înmormîntare... zice doamna Dana și bărbia îi tremură puțin.

Pe Pia o podidesc lacrimile, a uitat să mai bea din cană, mîinile i-au căzut pe sîni și cana cu cafea e gata să se reverse în decolteul rochiei de mătase oliv. Au ceva în comun doamna Dana și Pia, parcă sînt mamă și fiică, observă Picu.

- Acum vorbim relaxat despre moarte, dar nu știm de fapt cît de grea și cum este. Aveți dreptate, cred, mi se pare și mie mai important să nu trăim în singurătate, să murim cu cineva lîngă noi, care să ne spună vorbe de încurajare. Atunci în omul muribund apare grija față de sentimentele membrilor familiei și își zice să nu-i sperie și mai tare cu descrierea stării de exitus. De aceea nu știm nimic despre ce

simte omul cînd moare, durere ori eliberare. Preotul este cel mai calificat pentru aceasta și ne ajută cu ultima împărtășanie, iar iertarea păcatelor lumești poate fi un prețuit sprijin pentru a trece mai lesne pragul ultim, cînd inima cedează și creierul caută disperat o altă sursă de oxigen, dar fără s-o găsească. Medicina a făcut pași imenși, a găsit înlocuitori pentru organele defecte, tarate înainte de termenul normal, din vina noastră și a adicțiilor noastre, din vina realității toxice, căci în graba vieții și în nebunia existenței aș zice că nu mai vrei să distingîi ce-i bine și ce-i rău pentru sănătate. Dar oricît de bolnav ai fi, în subconștient te consideri nemuritor și nu concepi și nu accepți ideea că există posibilitatea ca la noapte să dai ortul popii. Nu acceptăm că totul este efemer și are un sfîrșit, după cum natura ne arată. Trece o furnică pe parchet și o strivesc sub talpă – de ce ar fi moartea omului mai tragică?!...

– Pentru că nu știm ce gîndește furnica, îi răspunde doamna Dana lui Picu și are un rictus de fericire pe obraz, pentru că omul are conștiință și ereditar este programat să lupte pentru a-și păstra viața, de aceea vreau să trăiesc și în momentele de cumpănă găsesc mereu o speranță, chiar dacă m-am împăcat cu ideea morții și nu mai doresc să înfrunt realitatea medicală, dar nici să cad în misticism nu pot și nici în nihilism n-aș vrea să pic. Am avut cîteva cunoștințe care s-au sinucis și i-am cunoscut bine, am vorbit cu ei mereu, eram apropiați la serviciu, dar nici unul dintre ei nu mi-a spus că intenționează să-și ia viața. Cred că sinuciderea este o slăbiciune de moment, vine ca o revelație de-o clipă, ca o soluție de salvare foarte ușor de îndeplinit. Eu nu aș putea să fac acest lucru, deoarece cred că am ceva etern în mine. Omul n-ar trebui să-și piardă speranța, de vreme ce după moarte nu știm ce urmează.

- Urmează misterul, marele mister nedezlegat... o completează Picu – își aprinde a doua țigară și bea bere direct din sticla de 500 ml, cu toate că doamna Dana i-a pus pe masă un pahar de cristal, cu format pentru vin, nu are tip halbă. Știm din Biblie cum a murit Isus și cum a înviat după prevestirile făcute de el însuși. Și el a fost speriat de moarte, deci nu putem fi calmi în fața morții, speranța că vei învia ține de un viitor de după, nu de acel moment teribil de stresant. Moartea nu este scopul vieții, un mister și acesta, de vreme ce biserica ne îndeamnă să ne gândim la viața veșnică, dar nu știe nimic altceva despre destinul personal. Așa că în viața terestră ne consolăm că natura înflorește și am trecut peste încă un an, ciclul agrar nou se reia, orice sămânță pui în pământ în trei săptămâni de zile va putrezi și va încolți, propriul sfârșit trebuie să-l acceptăm pentru a lăsa loc altora.

- Vă las loc vouă și încerc să accept chinurile bolilor și ale bătrâneții, fără să am iluzii că Iuda cel de lângă noi sau din noi nu există. L-am văzut pe Iuda în mii de forme, mi-a stat în față, am vorbit cu el – zice doamna Dana, cuprinsă total de dialogul în care i se acordă atenție, privindu-l pe Picu și din când în când fixînd-o și pe Pia drept în ochi. Vă mulțumesc că mă încurajați, dar resimt vîrsta în forme concrete, nu mai văd deloc cu ochiul drept, ar trebui să-i fac operație și am renunțat, așa că am nevoie de două perechi de ochelari ca să citesc presa.

Nici Picu și nici Pia nu știu ce soluție există, poate o operație de cataractă, dar Dănuța este judecătoare în Cluj-Napoca, așa că nu ar fi bine să intre atît de mult în intimitatea familiei. Mătușa Dana are abonament la ziarul local, poștașul îl lasă în poartă, nu mai urcă la etaj, așa că zilnic se îmbracă de oraș și coboară cele șaiszeci de trepte, după ziar. Adesea îl găsește pe masa din curtea interioară, după ce a fost răsfoit de vecini, însă nu se supără decît

atunci cînd cineva completează rebusul și integrama de la pagina șapte. Ieri a ieșit după ziar și dintr-o grabă pe care nu o înțelege nu s-a mai încălțat cu pantofii, ci a ieșit cu papucii de casă în picioare. Atît i-a trebuit, să calce greșit pe o treaptă și să se împiedice în tălpică. Acum suferă și vor trece zile la rînd în care trebuie să-l roage pe domnul Filipașcu să-i aducă ziarul de la poartă. Se sprijină de balustradă și îl strigă, trebuie să aștepte o jumătate de oră, domnul Filipașcu are alt program, pe la amiază se întoarce de la piață.

– Cum vedeți dumneavoastră justiția de azi?, schimbă Picu subiectul – și mai cere voie să bea o bere, pe care gazda i-o aprobă pe loc.

De acest lucru se temea Pia, ca discuția să devină serioasă. Mătușa este orgolioasă, îi place să fie la curent cu actualitatea, iar Picu are pretenția că înțelege tot ce se întîmplă în lume. Bea cafeaua în stilul ei feminin, ține cana cu ambele mîini. Ia o prăjitură, o privește și abia după aceea mușcă un sfert din ea, mestecă repede, dusă pe gînduri și apoi exclamă că e cu migdale amare.

Doamna Dana ezită să intre în dialog, au vorbit de mai multe ori la masa din curte și de fiecare dată și-a adus aminte dureros de ședințele de judecată. Lumea nu își dă seama că meseria de judecător este atît de rigidă, practic nu faci ce vrei tu, ci ce spune legea.

– Există corupție între magistrați?, insistă Picu, deschizînd sticla de bere Ursus, cu decapsatorul.

– Prezumția este că-și văd de treabă, că sînt profesioniști, responsabili, punctuali, imparțiali, chiar dacă justițiabilii și avocații totuși le impută judecătorilor și procurorilor superficialitatea, să zic așa, lipsa de curiozitate și slaba străduință spre aflarea adevărului. Sîntem oameni și avem să zic așa și noi dreptul să greșim, dar de străduință să aflăm adevărul trebuie să dăm dovadă.

- Omul este corupt prin natura sa, creștinismul a fixat ideea în mituirea Evei cu un măr. Ne simțim mereu încercați și mereu ni se oferă ceva în schimbul libertății. Acel ceva este acum democrația. Sîntem labili după era comunistă, de aceea nu-i de mirare că justiția primește atît de mult de lucru în domeniul corupției și caută să descopere cine este corupt, fie el medic ce scrie rețete false, primar ce manipulează fonduri publice în interes privat sau ministru ciubucar. Pe acești oameni penali nu-i mai poate reabilita decît penitența și ispășirea. A greși e omenește, dar ce facem cînd greșeala este intenționată?

- Întrebarea aceasta este îndreptățită, dar rămîne mereu fără de răspuns. Asta-i dificil de demonstrat în dreptul penal, existența intenției. Criticile se îndreaptă și spre sistemul juridic greoi, noul cod civil și noul cod penal birocratizează actul de justiție, ordonanțele de urgență destabilizează mereu legislația, cetățenii săraci n-au acces la justiție, taxele de timbru sînt mari, instanțele se mișcă lent, un divorț cu acordul părților și cu procedură prealabilă de conciliere ține tot doi ani, ca pe vremea mea... Și atunci ce folos avem?! Mi se pare oare mie că nu avem prea mare folos de democrație?!

- E un alt sistem, pe cele două nu le prea putem compara. Am adoptat sistemul juridic european, cu care judecătorii și avocații abia se obișnuiesc. Dumneavoastră ați aplicat sistemul sovietic, care ținea pe față partea statului, observă Picu.

- Am aplicat legile așa cum au fost, nu zic că au fost cele mai bune, dar azi nu se aplică așa cum sînt, bune sau rele, ci așa cum vor ei, ceea ce nu este în regulă. Eu am fost stagiară trei ani și abia după aceea am judecat, după ce am fost verificată de zeci de ori. Acum nu mai trebuie experiență și viziune profesională, dau sentințe fără teamă că greșesc, dreptatea este împărțită brutal, în graba mare, ambele părți

ieșind nemulțumite, și atunci nu e bine. A împăca și capra și varza nu înseamnă justiție. Erorile nu apar din cauza salariilor, din complexitatea spețelor sau din volumul mare de muncă, cum se plîng ei, ci din cauza lipsei de profesionalism. Asta spun, dar e pe degeaba, că vorba mea nu mai are nici o valoare, decît așa, între noi..., zice doamna Dana, dar în voce se simte o precauție care încearcă să acopere opinia prea tranșantă.

– Vorba oricui are valoare. Poate noii judecători sînt stresați și asta le limitează obiectivitatea. Nu au un ideal, cum aveți dumneavoastră. Era un ideal nerealist, societatea perfectă, dar era foarte bun pentru tineri. Azi la ce visăm? Nu ne dorim o lume dreaptă, ci una strîmbă, în care egoul este valoarea supremă și de aceea apar aceste inechități sociale. Inamovibilitatea unor judecători stresați creează sentințele nedrepte, pe care n-ai cum să le mai ataci, decît în ultimă instanță să te plîngi la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ceea ce nu ne liniștește deloc, cîtă vreme condamnă statul, iar judecătorii care au greșit sentințele nu primesc nici măcar o mustrare. Campania contra corupției face victime, persoane oneste, nevinovate, adesea cad în capcana justiției, în vreme ce corupții și corupătorii sînt avocați ai diavolului și nu duc lipsă de perspicacitate. Judecătorii și procurorii au de găsit lumina rațională a binelui comun și au de distins antinomiile vieții, dar fără un ideal nu se poate și aici e baiul, că nu avem un ideal.

– Și care ar fi acest ideal?

– Păi asta e problema, că nu știu, cu toate că după părerea mea și după mine cel comunist rămîne cel mai bun, chiar dacă deocamdată cam cu toții ne batem joc de el și intenționăm altceva, să aducem în prim plan și să impunem idealul omului căruia îi pasă doar de el însuși. De aici se nasc acești monștri de ev mediu și de capitalism pe care îi vedem azi...

Care ar fi acest ideal a întrebat Pia. Pare foarte mulțumită de soțul ei, de această dată n-a mai luat-o pe arătură, s-a ferit de explicațiile fantasmatiche. Are obiceiul să reclame revoluția mondială contra statelor și crearea societății conduse de oamenii de știință. Singura problemă este că aceștia nu ar mai avea timp să facă descoperiri științifice dacă s-ar ocupa de administrarea treburilor societății.

- Idealul este prevăzut de Constituția din 1993, scrie negru pe alb despre dreptatea socială, care se poate obține prin justiție, repune lucrurile pe făgaș doamna Dana. Credeam că noi, judecătorii sîntem o clasă de elită – presupuneam că ne-a intrat în sînge respectul față de lege, dar în realitate constat că sîntem oameni de rînd, uneori de ultimul rînd și efectul asupra opiniei publice este copleșitor cînd vezi că există cu adevărat judecători corupți, care practică judecata falsă. Un prieten avocat, pensionar și el, îl cheamă Felezeu, îmi spunea că mita și corupția nu caracterizează Justiția Română. Dar dacă și el este Iuda?... Alung acest gînd urît că justiția este putredă de la bază la vîrf, cum susțin mulți justițiabili, bazîndu-se pe experiența proprie că polițiștii, procurorii, avocații, judecătorii și grefierii primesc cu drag foloase necuvenite. Prietenul avocat susține că se fac imixtiuni politice în justiție, iar unii judecători acceptă să fie uneltele diavolului..., însă explicația mi se pare simplistă. Pe vremea mea, aplicam legea și atît, nu a venit nimeni niciodată să îmi dicteze ceva. Judecam cazuri civile mici, este drept, între persoane fizice...

- Doamna Dana, nu are importantă ce fel de cazuri judecăm, mici sau mari. Vă știu de cînd eram mic, ieșeați duminica la plimbare cu Dănuța, ne jucam în parc, toată lumea vă saluta, unii vă spuneau tovarășa, alții doamna. Nu vă era frică să trăiți între cei pe care îi judecați. Dar pe

judecătorii de astăzi niciodată nu-i vezi la plimbare în oraș, la cumpărături sau mîncînd pizza pe terasă. Din motive de protecție, merg la cumpărături în Cluj, iar relaxarea și-o fac în Grecia sau în Austria. Conducînd ședințele civile sau penale, judecătorii par supraoameni, cei cu experiență arată ca niște zei ce își permit să fie nervoși cu muritorii de rînd ce stau descoperiți în fața lor, se revoltă Picu. Am fost martor în cîteva procese și am constatat asta...

– Așa o fi. Eu m-am coborît la nivelul fiecăruia – spune doamna Dana și nu se laudă -, știu vorbi și ca la țară, cu dz și mn și noa. Acestea ar fi amănunte dacă sentințele ar fi imparțiale. Cînd un judecător afirmă sau neagă ceva despre ceva, te aștepți ca judecata să fie adevărată, să nu existe discordanță între subiect și predicat, să nu apară acele judecăți problematice, cum le spuneam noi. Judecătorul ideal are reputația neștirbită, dar ar fi nerațional să credem că așa ceva se întîmplă în realitate. Am avut și eu cîteva rateuri, dar evit să mi le aduc aminte. Judecătorii sînt aleși dintre avocați și procurori, cunosc și un fost inginer agricol care a făcut a doua facultate, dreptul. Nu poți fi total independent, să judeci strict după lege și după imaculata conștiință, că nu sîntem nici noi precum sfinții. Magistratii au deasupra lor o inspecție judiciară, dar este un control profesional prea slab. Cunosc judecători care au greșit grav, însă nici unul dintre ei n-a fost exclus din magistratură, ci cu toții s-au pensionat, spun ei acum, la cerere, de bunăvoie și își folosesc pensia specială ca și cînd ar fi fost corecți. Într-un stat de drept, cu o justiție dreaptă, ar fi ajuns la închisoare. Dar cine știe, poate că pentru un caz sau două și eu ar trebui să fi făcut pușcărie!..., rîde doamna Dana și fața i se înroșește, probabil de la fumul de țigară care i-a dilatat vasele de sînge din obraz.

– Justiția română are judecători corupți, au fost făcute arestări pentru mituire activă și continuă, magistratii

asigurînd cumpărătorilor de influență soluții definitive favorabile. Au fost prinși prin ascultarea telefoanelor mobile, au fost înregistrați cînd își împărțeau șpaga, vă dați seama ce proști au fost, să vorbească deschis la telefon?! De acum înainte se vor feri de telefoane și microfoane, le-a intrat frica în oase. Dar oare este bine ca teama să păzească bostănăria? Dumneavoastră de ce ați fost corectă, întreabă Picu. Pentru că aveți un ideal al lumii comuniste perfecte, care vă asigură confortul interior și justificarea pedepsirii celor vinovați.

– Nu știu ce să zic, sună bine, dar nu eram cea mai înfocată comunistă, la ședințe mă simțeam în plus, am fost fericită la revoluția din 1989, credeam că este pură, născută din dorința poporului. Am citit teoria că ar fi existat grupuri de putere și forme de manipulare, dar nu este o dovadă dacă participantul se întreabă cine l-a manevrat cînd a ieșit din casă în stradă, a intrat în prima coloană de manifestanți și a strigat Jos Ceaușescu! Au murit o mie de oameni, victime ale teroriștilor, dar rămîne un mister dacă au existat luptători care au camuflat lovitura de palat, prin confiscarea idealurilor populare, sau s-au ucis între ei, din prea mare zel. După mine, n-a existat un plan malefic, represiunea teroristă n-a fost dirijată, cîtă vreme Ceaușescu a fost părăsit de propriile gărzi.

– Este logic ce spuneți, eu am participat la revoluția din Baia Mare și am constatat că milițienii și securiștii au abandonat clădirea unității și armamentul, astfel că revoluționarii n-au întîmpinat nici o rezistență, cei mai curajoși fiind luptătorii de greco-romane din grupul sportiv antrenat de Vintilă și Florian. Răul este ușor de făcut sub teroarea zvonurilor, spaima este contagioasă, vigilența apărării produce excesele. Procurorii și judecătorii n-au descoperit cine a tras în revoluționari, cu toate că tehnic ar fi fost ușor să compare gloanțele extrase din cadavre și din

răniți cu armele din care s-a tras. Rămînea de găsit cine a tras cu acea armă.

– Dovada este baza acuzării, nu opinia. Nu poți condamna fără dovezi certe care fac legătură între cauză și efect, este un principiu al oricărui drept penal.

Doamna Dana se pare că mai așteaptă pe cineva, sună la ușă, se ridică să deschidă. Picu a reacționat rapid în acest timp, din câțiva pași a ajuns la frigider și a mai luat o sticlă de bere. Pia nici nu și-a dat seama ce se întîmplă, dar este prea tîrziu să-l oprească să mai bea. Mătușa Dana revine în sufragerie însoțită de soții Varga, are cadoul în mînă, un material de costum, marfă de calitate, mătăsică așa cum nu se mai află acum. Domnul Rudolf îi coase doamnei Dana toate hainele, de zeci de ani, și el va lucra și acest material, desigur.

– Vă stă foarte bine rochia pe care o purtați, a fost croită de nevastă-mea și cusută de mine, acum vreo zece ani, constată domnul Varga, privind-o pe doamna Dana.

Are proteză cam largă, sunetele nu ies din gura sa cu prea mare claritate, aude asta și el și repetă ultimele cuvinte.

– Acum vreo zece ani, cam așa, nu, doamnă Dana?

– Poate vor fi fiind douăzeci, domnu' Varga. Pofțiți și sedeți.

Picu își desface berea și bea fără să închine cu ceilalți meseni, care în acest timp își primesc cafeaua și îndemnul să ia prăjituri. Are și Picu limba puțin împiedicată, dar nu din cauza dinților protezați. Discuția preferată a soților Varga nu poate fi ocolită, vorbesc despre copiii lor, care au plecat în străinătate la muncă și își câștigă existența cinstit. Sînt romi, dar dintre aceia care s-au integrat și nu le prea place să le spui romi, ceea ce pe Picu îl incită.

– Fenomenul emigrației s-a transformat în exod, zice Picu, cîtă vreme milioane de români, maghiari și romi

muncesc permanent sau sezonier în străinătate și efectele asupra societății și economiei naționale sînt negative, din orice unghi ai privi. Migranții se întorc cu cîteva mii de euro, munca lor, și cu diferența de curs față de leu, pe care le-o plătim noi.

- Nu le-o plătim, Picule. Eu nu le dau nimic și nici nu am nevoie de la ei de nimic, că vezi tu, de nu cură picură, har Domnului. Ce-și adună e al lor și îl țin în bancă acolo, nu aici. Au și aici ceva puțin, se mîndrește domnul Varga. Dar cine zice că vin miliarde de euro în țară nu știe nimic. Nu vin, la mine nu vin. Cine știe cîți bani trimite acasă muncitorul aflat la muncă în Franța? Și chiar dacă vin miliarde, vin pe muncă, nu pe altceva. Asta e, zice domnul Varga, puțin plictisit de discuția prea lungă, plus că Picu bea bere și nu se mai oprește, îi lucesc ochii.

- Occidentul te scoate din sărăcie, dar te face sclavul lui și te discriminează pe față. Cei care muncesc acolo înțeleg că una este Declarația Universală a Drepturilor Omului și alta este xenofobia practică de occidentali, împotriva căreia nu poți lupta, chiar dacă știi meserie, cunoști limba, muncești pînă ți se rupe spinarea și intri în depresie din cauza înstrăinării și stresului. Toți cei plecați au un dor de casă care se manifestă în forme ciudate, își duc de acasă pînă și piatra de pe varza pusă la murat, știe Picu, a auzit pe cineva spunînd.

- O fi așa, dar fii-meia nu, ea are de toate în Paris, e doamnă acolo unde lucrează la hotel, se apără domnul Rudolf.

Soții Varga sînt romi, dar nu vorbesc niciodată limba romani, nici atunci cînd sînt singuri acasă, nici măcar atunci cînd se ceartă și vecinii aud țipetele prin pereți. S-au integrat perfect, el a fost maistru croitor la cooperativa meșteșugărească Gutinul, de unde s-a pensionat cu tot cu mașina de cusut electrică.

- Fii-mea s-a mutat în Paris, a rămas gravidă și va primi alocație pentru îngrijirea copilului, spune doamna Varga noutățile. De fapt la periferia Parisului și lucrează la hotelul Ibis.

- Foarte bine. Dar eu spuneam că occidentul se află în criză economică și alungă sărăcimea estică, își apără bunăstarea și liniștea, s-au fript cu africanii din fostele teritorii și colonii, le cade greu să mai suporte asaltul nostru, al țiganilor, cum ne zic ei, și refuză deschiderea. Temerea este justificată, societatea lor nu poate să țină piept valului de trăitori din expediente. Dacă le-ar permite să-și clădească bungalowuri la marginea localităților, romii ar cere carduri sociale și alocații pentru copii. Așteptam ca integrarea romilor să fie ușoară, cu sprijinul țărilor pînă nu de mult apte să preia milioane de muncitori manuali din est, dar bugetele debile de protecție socială, primăriile în deficit și bisericile caritabile nu mai dețin suficiente resurse pentru hrănirea și cazarea țiganilor români.

- Fii-mea a făcut cerere de cetățenie franceză, poate să călătorească liber, să locuiască oriunde, acolo nu contează culoarea pielii. Îi mai trimit și eu cîte ceva, luna asta i-am trimis o sută de euro. Da, doamnă Dana și Pia dragă, voi fi bunic.

- Felicitări. Plus că îi coaseți haine.

- Păi da, că aici la noi materialele sînt mai ieftine și pe manoperă nu plătesc nimic, doar ața mă costă. Acum are burta deja măricică.

- Nu se plînge de discriminare în fața dumneavoastră, dar sînteți sigur că nu este discriminată? Emigranții trebuie să se apere, să apeleze legea, deoarece liberala și individualista Franță respectă cel mai mult legea. Curtea Europeană de Justiție poate obliga statele reticente să nu facă rabat de la drepturile omului și să combată excluziunea romilor. Sîntem dezamăgiți ca popor, dar avem libertate, UE

înseamnă lege, pe care trebuie să o respecte și Franța, pînă la urmă.

– Așa da, Picule, așa-mi place de tine, să ții cu românii. Că am fost destul sub ruși, eu am trăit și pe vremea lui Stalin, cu doamna Dana, și noi știm cum a fost, zice domnul Varga, încercînd să evite discuția despre romi. Cum a fost, doamnă Dana?

– Au trecut mulți ani din 1953, aproape am uitat, zice doamna Dana, cuprinsă în discuția paralelă cu celelalte femei.

– Vă spun eu cum a fost, intervine Picu. Lenin a adaptat principiile anticapitaliste ale lui Marx și a creat primul stat modern totalitar, condus de un singur partid comunist, cu activiști de profesie care au aplicat dictatura proletariatului. Dar idealurile leniniste s-au dovedit neaplicabile în practică și după el durul Stalin i-a forțat pe oameni să muncească în întreprinderi și în cooperativele agricole de stat, au apărut abuzurile puterii și corupția și partidul nu i-a mai putut motiva pe salariații socotiți sabotori să muncească mai conștiincios. Sistemul era măcinat din interior, deoarece omul nu voia să lucreze. Ce simplu e! Pe om trebuie să-l obligi să muncească, dar nu îl poți forța și de aceea soluția este să-l motivezi. Stalin a fost dictatorul sovietic de oțel și stalinismul a fost o aberație, dar am aplicat și noi principiile marxist-leninist-staliniste, de aceea am ajuns aici, pentru că i-am obligat pe oameni să muncească.

– Eu am vrut să muncesc, nu m-a obligat nimeni. Eram ucenic și lucram pe rupte, dacă făceam planul, și-l făceam de fiecare dată, îmi spunea maistru' măi Rudolfică, brava ție. Am muncit și eu și tovarășa mea de viață, că acolo am cunoscut-o și așa ne-am luat și acum toți trei copiii ne-au plecat în Franța, unu' după altu', am rămas singuri. Ne-au chemat să stăm la ei în Paris, da' nu putem pleca din cauza porumbeilor, ce să facem cu ei dacă-i avem?...

- Ziceți bine, comunismul nu este chiar o prostie, Marx și Lenin au fost genii, dar niciodată omul nu va renunța la sine în favoarea binelui comun. Statul poate rezolva problemele societății, dar nu trebuie să-i constrângă pe indivizi, ci să-i lase să-și rezolve singuri problemele. Tînjim după vremea cînd statul comunist ne dădea apartamente, educație gratuită, locuri de muncă și acum ne vine greu că statul nu ne mai ordonează viața și că libertatea umană nu ne mai este restrînsă și anulată. Avem de ales ce facem, însă nu sîntem tocmai inocenți, putem să acceptăm sau nu. Putem să nu fim lași și lipsiți de opinie, ci să avem curaj civic, că așa ne-a lăsat Dumnezeu, să fim liberi. Înțelegeți, domnu' Varga?

- Nu știu cum să zic, Picule dragă, dar eu sînt mulțumit de cum a fost, slavă Domnului, avem de toate și am ajuns și bunic și sper că trăiesc să-mi văd măcar un strănepot. Poate că unora nu le place cum a fost, dar mie mi-a plăcut și îmi place și acum, că muncesc de cum mă scol pînă seara, fac mereu cîte ceva, dacă nu mă doare nimica. De mă dor picioarele, stau. Cînd nu mă dor, mă duc la porumbei și le dau apă și tot așa...

Cei doi bărbați s-au așezat alături și vorbesc, în vreme de doamna Dana, Pia și tanti Varga se uită într-un album de fotografii și rîd neatente la ei. Domnul Varga l-a învățat pe Picu să recunoască masculii de femele după lungimea penelor din aripă, îi dădea cinci lei dacă mătura hulubarul și aduna găinațul cu fărășul, îl lăuda cînd avea o nouă haină, iar dacă pantalonii sau mînecele erau prea lungi i le scurta fără de bani. Un om perfect este domnul Varga, Picu nu l-a văzut vreodată bînd alcool sau fumînd, iar duminica la ora opt se duce spre biserica penticostală, la braț cu doamna, pe care o susține atent. După pensionare, și-a făcut atelier în cămăruța unde a fost biroul de copiat acte, dar nu are de lucru decît pentru cîteva doamne în vîrstă, cîte-o nouă

rochie de culoare neagră sau strîmtarea uneia mai vechi. Ce fel de om este acest domn și ce ascunde el, cum a reușit să crească trei copii, de unde găsește energie în trupul lui pirpiriu, poate că de la Dumnezeu în care crede cu atîta tărie încît susține sus și tare că dacă va fi bolnav el nu vrea să primească sînge de la alt om.

- Dar asta cred martorii lui Iehova, nu penticostalii!

- Nu, și noi credem în puritatea omului și în a doua venire.

- A doua venire, a doua venire, dar capitalismul nu vă deranjează, domnu' Varga?

- Da cum să nu, mă deranjează, da' n-am ce-i face. Eu sînt capitalist în casa mea și altu' în casa lui, e treaba fiecăruia pe care și-o face.

- Vorbesc de capitalul financiar, de bogați și săraci.

- Eu nu sînt sărac, am ce-mi trebuie, că-mi dă Dumnezeu. Bogații trăiesc cu ce au, eu cu ce am.

- Dar dacă vă ia casa?

- Cum să mi-o ia, că stau aici de treizeci de ani?! Ai auzit că ne ia apartamentele? Cine ți-a spus?

- Am auzit, ai primit și dumneata hîrtie...

- E o hîrtie, stai liniștit că nu lasă domnu' Barabaș și doamna Dana să ni le ia. Și dacă ni le ia mă duc în Franța la fii-meu. Cît mai am de trăit pot trăi și între frații de acolo, că și acolo avem frați care ne vor ajuta.

Picu se scuză că trebuie să meargă la baie, doamna Dana îl conduce ca să aprindă lumina.

- Nu mai am bere, dar mai am o sticlă de vin, hai să ciocnim cu toții cîte un pahar, îl îndeamnă sărbătorita. Și am și niște sarmale bune...

Dar Picu iese fără alte vorbe, nu mai suportă să stea cu domnul Varga, cu astfel de oameni nu te poți înțelege decît dacă e vorba de porumbei, și nici atunci. Ei le știu doar pe ale lor și nu le pasă de societate. Oameni egoiști, pentru

care statul nu există, nici Constituția. Cetățeanul de rînd are alte probleme stringente, economice și sociale, însă hai să fim atenți și la perfecționarea statului, la instituțiile care ne conduc. Am cedat din autonomie și s-ar putea ca după apariția Constituției Uniunii Europene să trebuiască să renunțăm și mai mult la statutul de stat autonom, pentru federalizarea Europei în următoarea sută de ani – idee de luat în seamă, deși acum este încă fragilă. Forța democrației stă pînă la urmă în reprezentativitatea aleșilor poporului cu jumătate plus unu dintre voturi. Societatea capitalistă exercită o presiune prea mare asupra membrilor săi, mulți oameni nu fac față ritmului și caută soluții neortodoxe pentru a se descurca, are loc o înstrăinare a omului de societate, trăiești singur în mulțime, fără prieteni și familie, cuplat doar la mecanismul infernal de muncă pentru asigurarea sursei de existență. Totul este negru, pesimismul și viitorul sumbru ne marchează. Iar pilonii de sprijin sînt dărîmați, familia, cultura, religia, filosofia... Efectul capitalismului asupra oamenilor este deruta existențială, evidentă la domnul Varga. Nu-și găsesc repere de susținere pentru o personalitate armonioasă. Nici bisericile nu reușesc să transmită certitudini, încrederea nețărnută în mistere este subminată de știință, care demolează existența unei ființe supranaturale diriguitoare. Filosofia prin limbajul sofisticat și neologistic în exces îi îndepărtează pe discipoli de matricea totalizantă și totalizatoare ce definește existența umană. Nici familia, cu rolul ei de nucleu liniștitor, nu face față provocărilor societății capitaliste. Părinții practic își abandonează fiii în brațele consumismului global, care tinde să captureze omul într-un orar de activitate impusă. Varietatea ofertei culturale primite de-a gata, fără coparticipare, transformă receptorul într-un simplu consumator plătit de bilet sau cumpărător al produsului cultural, germenii de hrană spirituală fiind

metamorfozat în agent de isterizare și manipulare. Traiul de zi cu zi trebuie regândit, își spune Picu, coborând cele șaizeci de scări, cu mâna pe balustradă. S-a înserat și a răsărit luna deasupra casei, aiurea cum i-e obiceiul. Mesajele adulților către tineri să nu mai fie de îndoctrinare forțată, ci de susținere ca tutore. Părinții față de copii, profesorii față de elevi, preoții față de credincioși, scriitorii față de cititori, formatorii de opinie față de public să folosească metode neofensive, ca să nu smintim mințile. Părinții fac presiuni asupra copiilor să se încadreze în program, încă de la vârsta de doi-trei ani. Omul este împins spre statutul de robot: primește laude doar cel care execută la secundă sarcinile și fără crâcnire. Dacă preșcolarul spune plângând că azi nu are chef de nimic, părinții și educatorul îl ceartă, nu se poate, trebuie să faci eforturi pentru a te încadra în program. Orarul este impus, calitatea prestației este amendată, normele de conviețuire nu lasă loc aceluia "azi nu am chef să fac nimic". În capitalism nu poți obosi, nu poți face pauză, totul este programat. Presiunile asupra omului sînt prea mari și acest stres generează refuzul de a face ceva. Presiunea poate fi scăzută ascultînd cum cîntă broaștele, ba nu sînt broaște în curtea interioară, sînt greieri, s-au aciuat în fundul curții, printre tufele de rozmarin.

Picu respiră aerul serii, să meargă acasă, ba nu, se va ușura între tufele de rozmarin, va asculta greierii timp de cinci minute și va pleca la plimbare, poate găsește pe cineva dispus să stea cu el toată noaptea de vorbă. Iese din curte și ia colțul spre atelierul de ceasornicărie, dar pe ușă este afișul Închis, totuși bate, poate domnul Bogdan s-a pus pe canapea și aștepte un ceas, ca apoi să lucreze pînă după miezul-noptii. Nu răspunde nimeni. Intră în curtea turnului și vede lumină la ghereta paznicului, ce bine, este Sandu Nemeș de serviciu, va sta cu el pînă dimineață, are

subsioară sticla de vin de la doamna Dana, este o femeie minunată, o ajută mult pe Pia, la ea merge cînd are nevoie de bani cu împrumut și acest lucru se întîmplă lunar. Iar cînd îi duce banii înapoi, din cinci sute ia doar două sute.

Statul pune presiune pe oamenii de rînd, așa că milioane de muncitori și-au luat traista cu haine de lucru pe umăr și au emigrat spre alte țări, unde munca este mai bine plătită. Doar cei slabi au rămas în țară și se zbat pentru supraviețuire, așteptînd vremurile mai bune. Statul acționează pentru crearea clasei de mijloc, domnul Varga se consideră în clasa de mijloc, dar nu este decît un biet bătrînel incapabil să se bucure de viață, terorizat de lupta pentru existență. Omul simplu nu se mai întrebă dacă îi vor rămîne bani de mîncare sau de medicamente, ci plătește facturile pe serviciile monopoliste. Ar fi timpul ca statul să-și întoarcă fața spre țară, prin măsuri legislative și administrative, dar mai ales prin atenție față de om. Chiar defavorizat fiind, românul nu privește chiorîș și consideră că așa i-e soarta, precum romul Varga. O formă de apărare ar fi educația pentru a recunoaște formele de hoție capitalistă și a te feri de ele. Dacă pĂgubiții reclamă fraudă, agenții de poliție înregistrează plîngerea, constată că s-a produs înșelarea unei persoane prin mijloace frauduloase, în scopul obținerii de foloase necuvenite, dar de regulă investigația penală se oprește aici, pentru că pĂgubașul de bună-voie i-a dat șarlatanului forța sa de muncă. Situațiile sînt asemănătoare ca în jocul de întrajutorare Caritas, din anii '90. Americanii au organizat și ei o rețea asemănătoare, escrocii promițînd randamente la depozite de bani de pînă la 30% anual, dar pedeapsa dată de justiția SUA a fost de 110 ani de închisoare. La noi, țiganul Stoica a primit șase ani. Escrocii mișună prin lume, folosesc metode la care nu te-ai gîndi. Strîng bani pentru copii bolnavi, biserici sau partide. Cer ajutor pentru tratament medical în străinătate.

Promit locuri de muncă și cariere. Cumpără mincinos mașini de cusut Singer dacă îți virezi mai întâi în cont o sumă mare de bani. Te felicită că ai câștigat un premiu, fără să participi la nici un concurs. Oferă bunuri mobile, pe site-uri de cumpărături, dar în locul mărfii plătite în avans primești un obiect uzat luat de la gunoi. Bătrînii devin victime ale mafiei imobiliare, precontractul de vânzare a imobilului devenind contract prin fals și înșelăciune. Există escroci cu gulere albe, care uită să-și plătească datoriile. De când accesul la credite bancare este prohibitiv, calpuzanii iau cu împrumut sume de bani de la persoane private, cu act notarial semnat între părți. Poliția nu intervine în aceste cazuri cu contract comercial, iar justiția deschide procedura doar dacă plătești taxa de timbru de 15%. Escrocul, luat la rost, se plînge că la rîndul lui a fost escrocat de alții... Capitalismul primar este raiul hoților, afacerile seamănă mai mult cu escrocheriile decît cu economia liberă de piață. Șmenuri, tunuri, țepe, mișculații, mînării, șmecherii, toate sînt rodul unei societăți care se bazează pe ură și ocolirea împreună a legii. Cu atît mai grav este atunci cînd escrocul este vecinul și prietenul tău. Un astfel de escroc, dar de mică anvergură, aproape inofensiv, este Sandu Nemeș, care se declară creator de artă în general și liber-profesionist cu conștiință independentă, pentru cine nu știe că de fapt este paznic de noapte la muzeul județean de istorie. Acum este momentul să rîdă de el toată noaptea.

– De ce nu-i restitui doamnei Dana banii luați cu împrumut, Sandule?, zice Picu intrînd brusc în cămăruța-gheretă și punînd sticla de vin pe taburetul ce ține loc de masă.

– Nici bună seara nu zici? M-a pîrît la tine? O să-i dau atunci cînd o să am de unde să-i dau, măi băiete. Am contract cu ea, semnat de Barabaș ca martor, dar nu găsesc de unde să scot banii, că i-am pierdut la pocker, cu avocatul

Felezeu și cu gașca lui de jucători. Nu înțeleg de ce m-a apucat nebunia să joc, am visat că am noroc și proasta de babă mi-a dat banii, crezându-mă că trebuie să mă operez de prostată în Cluj, că am cancer, auzi tu ce am fost în stare să spun cu jale în privire? Că am cancer. Artiștii cerșesc, dragule, sau cel puțin așa facem astăzi. Sînt artist, știu să mă prefac, pentru a-mi promova arta trebuie să trec prin multe piedici și cumetrii. Artistul cu conștiință de sine este pus în situații umilitoare, pentru a-și promova arta este obligat să întindă mîna, să accepte compromisul. Statutul creatorilor de artă și al artiștilor este ingrât, noi fiind în același timp producători de obiecte și acte artistice, dar și manageri și întreprinzători culturali, pentru a ne multiplica și populariza arta în fața publicului. Dar fără de bani nu pot face nimic. Consumatorii de cultură în societatea aceasta de tranziție de la realismul socialist la postmodernismul fantezist își caută o nouă identitate, iar expresia acestor ezități este absenteismul și înlocuirea originalului cu surogatul. Oare cîți dintre noi mai intrăm într-o librărie, sală de teatru, spectacol sau expoziție de pictură?... N-am mai vîndut un tablou de trei luni și pentru acela am lucrat o săptămînă și am primit pe el de la doamna Dana o sută și cincizeci de lei. Ai văzut portretul, ți-a plăcut?

- Da, are stil. Nu mi-a plăcut rama.

- Am luat-o de la un tablou vechi, din dormitor. Uite-l aici, ăsta e valoros, e pictat de un portretist din secolul al XVIII-lea din Viena, m-am documentat din dicționarul pictorilor medievali, după ce i-am descifrat numele, Hans Gehl îl cheamă. Cred că personajul este un membru al familiei Karolyi, așa că aș putea primi un preț bun pe el.

- Ți l-a făcut doamna Dana cadou?

- E, nu, l-a luat din ramă și i-am pus portretul meu în loc. E frumos, mi-a ieșit. A fost un schimb, am făcut cea mai bună vînzare ca artist, de acum mă pot considera celebru.

Sandu pictează, are pe șevalet un tablou cu un peisaj de noapte cu lună plină, aerul vibrează, luna este galbenă și clădirile sînt galbene.

- Numărul iubitorilor de artă este mic, publicul a migrat spre cultura de consum a chiciului și manelei, o subcultură insuficient distilată, plasată la periferie. Scepticismul scade prin educație culturală, artiștii fiind creatori de valoare, au legătură cu ideile timpului, ei sînt căutătorii de suflete vii. Cultura, dragule, are darul de a civiliza oamenii - căci poporul și individul consumă inovația și creația artistică originală. Cultura întinde punți, distinge, conturează identități și alterități, ne leagă unii de alții, în rețea. Artiștii trec printr-un coridor, de la eroul pozitiv, la eroul negativ, de la utopie la satiră. Societatea consumistă nu mai vede nimic bun în om, modernismul de acest tip va fi depășit de artiștii de azi-mîine, prin talentul de a ști să trateze teme convenționale și să scoată din ele produse culturale cu valoare profundă și cu rezonanțe umaniste sublime. Dar unde sînt acei artiști care să se sacrifice și să îndrăznească să pună piciorul pe următoarea scară? Se pare că se află printre noi, privește-mă, umblă pe stradă, fac față cu stoicism la agresiunea distribuirii fondurilor culturale fără transparență. Pe vremea lui Dej și Ceaușescu, erau liste cu artiștii interziși. Cam așa ceva trebuie să facem și acum, să-i neglijăm pe autorii care uniformizează cultura, să-i căutăm pe cei care se disting prin har și au modestia de a-și lăsa operele să vorbească singure. Minunat sacrificiu! Prietene, artiștii întind mîna și își dau la schimb sufletul. Uite, ia cincizeci de lei de la mine și du-te la alimentara după o sticlă sau două de vin, azi sînt fericit. Pîna cînd te întorci tu, eu fac un rond pe la ușile cu lacăt.

- Dar avem o sticlă.

- Nu e de ajuns pentru toată noaptea, du-te acum, înainte de a închide Polarul.

Piața este învăluită în lumini care bat pe pereții clădirilor de jos în sus, ca în tabloul lui Sandu. Picu ocolește mormîntul de lîngă turn, în care se spune că este îngropat un strigoi, dar nu o ia pe strada Crișan, ci pe scurtătură, pe sub bolțile medievale ale caselor, unde doar un bec orb luminează palid. Aleea este lungă și din întunericul unui gang iese o siluetă de om aplecat de spate, este desigur domnul Moka, se plimbă seara, după cum i-e obiceiul, cînd pe străzi nu umblă aproape nimeni. Locurile întunecate ale clădirilor vechi sînt asemenea ochilor domnului Vladimir, dar pe față are un zîmbet de surpriză cînd îl vede pe Picu în fața sa. Își ridică pălăria.

- Ce bine că ne întîlnim, vino să ne plimbăm puțin prin parc, mai apoi voi merge să spun o rugăciune la mormîntul vrăjitoarei de lîngă turn, așa i se spunea domnișoarei Greta Friedrich, prima doctoriță din oraș.

Picu vrea să refuze, dar domnul Moka îl ia de braț și îl trage ușor după el.

- Știi, fiule, dacă îmi permiți să-ți spun așa, foarte des neoamenii răsplătesc binele cu rău, batjocoresc, înșală și exploatează. Biblia și cărțile lui Dostoievski îi numesc demoni, iar justiția le spune infractori. Numărul acestor oameni căzuți în păcat și fărădelege este mare, îi întîlnești peste tot, vecinul de casă, colegul de serviciu, polițistul leneș, avocatul trădător, doctorul ciubucar, ministrul infractor, partenerul de afaceri mincinos. Gama demoniacă este largă, de la micii demoni ai viciilor, pînă la cei mari, ai infracțiunilor și ai crimei. Toți profită de îngăduința noastră, zicem că nu-i mare greșeală să fumezi o țigară, să-ți insulti colegul de muncă, să stai de vorbă cu nemernicul cutare... Naivitatea este acceptată la copii, dar noi trebuie să fim mereu cu minte, pentru a-i trimite pe demonași la locul lor, încă din faza de început, altfel vor prolifera ca bacteriile și le vor crește cornițe... Să fim treji, greșelile trebuie iertate

și plătite, nu este corect să calci în picioare legea, cele sfinte, cele umane, fără a suporta consecințele. Ne putem lepăda de rău, ne învață rugăciunea, doar ocolindu-l. Dar ce faci dacă demonul a ajuns mai puternic decât tine sau decât aproapele tău? Atunci trebuie să ai curaj și răbdare, să nu te rușinezi, să nu-ți fie frică să ceri sau să oferi ajutor. Teama de a nu fi considerat sadic, răutăcios sau băgăreț în viața altuia putem s-o înfrîngem, este în interesul comun să fim solidari în suferință. Religia are rolul de a promova responsabilitatea, fiecare în felul ei. Dar dreptatea este atee, se ghidează după legi, iar educația juridică trebuie completată de cea moral-religioasă. Limbajul juridic nu este cunoscut de omul obișnuit, de aceea decalogul biblic completează normativele sociale prin superioritatea și simplitatea sa. Sancționarea faptelor greșite este regula, dar cum îl pedepești pe cel care ucide sufletul? Aici jos nu prea ai cum. Dacă ar fi primit educație moral-religioasă, acel om ar fi reușit să sugrume de mic demonul nerăbdării. Mulți oameni cad pradă demonilor și încalcă legea și morala. Nu putem fi toleranți cu aceștia, soți, vecini, colegi de serviciu sau consăteni ce sînt. Să nu intrăm naivi și toleranți în comuniune cu infractorii, păcătoșii, pe aceștia îi așteaptă pușcăria și gheena remușcărilor.

– Aveți dreptate, dar de ce mă speriați cu vorbe atît de profetice? Ce ați pățit, ce s-a întîmplat? se oprește Picu din mers. Mă duc după o sticlă de vin la alimentara Polar și am drum în sens invers decât dumneavoastră...

– Știu, dar am vrut să-ți spun că am avut această viziune a demonilor și aș vrea să aflu părerea ta, la care țin foarte mult. Știu că ești foarte inteligent și înțelept, că ai o memorie ce nu poate greși, așa că ți-am spus ce mă frămîntă, sperînd că mă vei ajuta, s-a repliat domnul Moka, ca nu cumva Picu să creadă că perorația sa este un fel de invocație sau cine știe ce fel de blestem.

- Oamenii nu ascultă de obicei de comanda venită de la oameni asemenea lor, au nevoie de o autoritate superioară să îi îndrume, de preferință socotită a fi intrinsecă, ceea ce este cu atât mai ciudat. Dorim să deținem supremația ideii, să practicăm funcția de critic, să denunțăm omnipotența. Duminica, ne amintim că avem credința fixată în genele noastre și acceptăm elementele de mit și folclor arhaic, înnoite de creștinism prin grija accentuată față de cei slabi și aflați în dificultate. Mesajul dumneavoastră este ezoteric, generos, cu valențe magice și simbolice ce dăinuiesc în conștiința oamenilor de mii de ani. În sfaturile pentru copii vedem întreaga omenire și căpătăm duioșie față de cei fără de apărare și noroc. Nădăjduim în aceste lucruri, credințele fac parte din cultura noastră, alături de tradițiile, istoria și limba pe care o vorbim. La începutul vieții, gândirile ne sînt fluide, apoi se solidifică și devin sacre legende, mituri colective și în cele din urmă se degradează atunci cînd sub presiunea noului decad în dogme, pe panta extremismului și a habotniciei. Nu cred de regulă în oameni, dar în ce mi-ați spus cred, unele vorbe se spune că sînt inspirate de divinitate. Societatea umană așa cum arată astăzi a supraviețuit în acest mod, prin texte care organizează inclusiv credințele și religiile. Oamenii dețin undeva în celule o genă a credinței, care i-a ajutat de milenii să reziste în fața vremelnicei. Avem nevoie și acum de repere, de divinitate, de știință, artă și cultură. Însă cu totul alta este credința în Dumnezeu superior creației sale. În știință, atomul fizicienilor moderni poate de unul singur distruge lumea veche și produce o altă lume. Credincioșii speră în voința supremă, la fel cum fizicienii cercetează atomul și nu înțeleg de unde vine energia sa nemăsurată. Credința s-a dovedit că dă șanse sporite de supraviețuire, iar știința este un fel de încredere în înțelepciune. Filosofii au valoare limitată, întrucît ei cred că pleacă de la idee la teorie, deci

de la simplu la complicat, cînd de fapt fac invers, metaforizează, la fel ca artiștii cu ficțiunile lor. Înțelepciunea pare un cuvînt vetust, eu nu mă consider un înțelept, după ce vreme de milenii a stat la baza culturii și a asigurat echilibrul lumii, precum azi pretind știința și credința. Rețeta prezentului și poate și a viitorului este să evităm extremismele, să rămînem pe calea de mijloc, fără să devenim sclavi care nu raționalizează problemele complexe și nici stăpîni cu mintea întunecată. Omul, supraomul și atomul, cine este stăpînul, cine este sclavul, sînt întrebări la care omul caută mereu să răspundă. Răspunsul dumneavoastră îmi place, are fior și sinceritate maximă. Are și o parte care nu-mi place, dar poate că justificarea mea este strict legată de adicția mea, așa că nu e vina dumneavoastră. Puteți merge acum să vă plimbați liniștit, a fost o plăcere să vorbim.

– La fel, fiule, la fel, și dacă te-am întors din drumul tău te rog să mă ierți, zice domnul Moka cu figura sa spîină, de bărbat care își rade barba de două ori pe zi, în balonzaidul crem, lung pînă sub genunchi. A fost o mică schimbare de destin, faptul că ți-am ieșit în cale.

Sandu Nemeș a ajuns să creadă că Picu a fugit cu banii și este agitat, dar iată-l că apare cu trei sticle de vin și un pachet de țigări.

– Nemernicule, am crezut că m-ai părăsit, glumește Sandu, și pensula vibrează pe pînză și face o lună galbenă ce mai degrabă seamănă cu soarele. Noapte cu soare, ăsta va fi titlul tabloului, se decide Sandu Nemeș.

– Ai primit recomandata de la avocatul lui Ludovic Karolyi?

– Da, am semnat la poștaș pentru scrisoare, dar n-am citit-o. Ce scrie?

– Ludovic Karolyi ne somează să părăsim casa, avînd sentință definitivă și executorie.

- Iar?
- Da, însă de data aceasta e trimisă prin avocat și ne amenință cu evacuarea forțat prin executorul judecătoresc.
- Groaznic! Ce vom face? Crezi că aici ar fi bine să mai pun un pic de galben?... Uite aici, la lună.
- Mai pune, fă-o așa cum ar vrea să cadă peste case.
- Ce vom face? Doamna Dana ce zice?
- Mi-a spus că trebuie să apară o nouă lege a retrocedării imobilelor naționalizate sau preluate abuziv de stat sau de organizațiile cooperatiste în perioada din 6 martie 1945 și pînă la 22 decembrie 1989. Proiectul prevede retrocedarea fie în natură, fie despăgubire în bani.
- Să-i dea statul despăgubire și să ne lase în pace.
- Bugetul nu are bani. Dacă casele au fost dărîmate, statul își propune să-i mulțumească pe foștii proprietari cu opt miliarde de euro, în zece ani, ceea ce cam seamănă cu vînzarea pielii ursului din pădure. Iar dacă mai există, se restituie în natură, cum e cazul nostru.
- Eu nu înțeleg. Legea ne dă chiriașilor dreptul să cumpărăm apartamentele. De ce nu ni le vînd, la prețul de inventar, și banii să-i dea fostului proprietar? Mai bine ar fi ca legea să acorde despăgubiri doar în bani.
- Asta e schimbarea legală, vor să le retrocedeze totul în natură. Statul comunist a naționalizat casele bogaților și acum trebuie să le restituie. Conform legii zece din anul 2001, au fost achitate sume uriașe pentru case, de milioane de euro, casa asta ar valora vreo cîteva milioane de euro și statul refuză să mai plătească. Noi am cumpărat apartamentele la prețul vechi, diferența este imensă, așa că ne vor scoate din case.
- Și cu contractele de vînzare-cumpărare cum rămîne?
- Le-a anulat instanța. Vor fi restituite imobilele pe vechiul amplasament sau în echivalent valoric, dacă au fost dărîmate.

– Atunci să facem să nu mai existe. Dacă nu ne dau casa nouă, nu o va avea nici el. Plec de aici, dar mai întâi o aprind cu mâna mea. Iau un bidon de benzină și stropesc tot podul și-i dau foc!...

– Nu câștigăm nimic. Ar mai fi o șansă. Ideea i-a venit domnului Barabaș, care a observat că semnătura lui Ludovic Karolyi se află pe un singur act, de acum zece ani. Împreună cu Filipașcu, au calculat că Ludovic avea atunci vârsta de 85 de ani, deci acum ar avea 95 de ani. Dar dacă între timp a murit și noi ne judecăm cu un mort?

– Și asta nu are urmași?

– Nu are, dacă îl excludem pe Vladimir Moka.

– Cine? Moka? De unde pînă unde?

. Filipașcu are un document în care scrie că Ludovic Karolyi a avut un fiu din flori cu o slujnică de-a lui, pe care l-a crescut în mănăstirea minoriților. Doamna Dana crede că datele se potrivesc.

– Dar Moka ce zice?

– Nu l-a întrebat nimeni. Am vrut eu să-l întreb, dar am ezitat. Este ciudat că domnul Moka nu are nici o rudenie, deși mi-a spus că s-a născut aici în oraș.

– Basmă! Este fiul din flori al vreunei slujnice de la mănăstire...

– Doamna Dana a scris și a trimis deja o plîngere la autoritatea națională de restituire a proprietăților, să cerceteze dacă retrocedarea a fost legală, ceea ce este absurd, deoarece chiar această autoritate de stat a fost parte în proces. A pus întrebarea de ce chiriașii n-au fost parte în proces, ea zice că acesta este motiv de anulare a sentinței.

– Chestii juridice, la care nu mă pricep. Sîntem gata, mai trebuie să-l semnez. Hai de pune și tu o tușă, unde vrei tu, ca să nu fie tabloul chiar perfect.

Picu se ridică din fotoliul desfumat și jegos peste poate și apucă pensula cu mâna stîngă.

- Chiar aici voi trage o linie neagră, să pară că este o pată în soare... Statul încearcă să rezolve problema imobilelor naționalizate, dar nu va reuși nici de data aceasta, deoarece legea va fi aplicată tot de primari și de secretarii de primării, în loc de judecători specializați, zice doamna Vancea. Sumele rămîn neplafonate, ceea ce înseamnă că abuzurile și ilegalitățile vor continua, protejate de legea privind protecția datelor personale. Guvernul nu blochează mafia retrocedărilor, ci invers, mafioții dirijează retrocedările. Domnul Barabaș zice că va fi la și mai mare preț hîrtia veche, ștampilele vechi și mașinile de scris vechi, pentru a fabrica documente false.

- Știe el ce știe... Așa arată bine, nici un punct în plus... Tu știi că lumea crede că Moka este homosexual?

- Domnul Barabaș ar putea face o asemenea hîrtie, prin care să îl facă pe Vladimir Moka unicul moștenitor al lui Ludovic Karolyi.

- A zis el asta?

- Nu, doar eu mă gîndesc la o soluție așa neconvențională.

- Păi s-ar putea ca tatăl tău să fie Moka și ai deveni tu moștenitorul casei.

- Mi-a spus fiule de două ori și s-a uitat drept în ochii mei. Mi-a ținut o morală deloc pe departe, de ce beau.

- Și mie îmi zice fiule. Mie mi se pare că este homosexual, nu l-am văzut niciodată cu vreo femeie, ci doar cu bărbați.

- Atunci mai degrabă ar zice lumea despre noi că sîntem homosexuali, că stăm nopți întregi împreună.

- Ha, ha, ha! Poate că sîntem, dar nu știm. Oricum, frați de pahar sîntem.

- Olanda a legalizat căsătoria între persoane de același

sex și va urma și România, peste o generație sau două, dar astăzi nu sîntem pregătiți să acceptăm așa ceva. Și știi pe ce bază? Am citit raportul Organizației Mondiale a Sănătății, au scos homosexualitatea de pe lista tulburărilor mentale, Asociația Americană de Psihologie a decis că atracția sexuală față de același sex este o variație a sexualității umane, nu indicator al unei tulburări psihice, ceea ce a determinat un curent de liberalizare sexuală în cadrul mișcărilor moderne pentru dobîndirea drepturilor civile. Societatea occidentală consideră că libertatea sexuală mergînd pînă la căsătoria homosexuală se poate îmbina cu aspirațiile spirituale ale oamenilor și cu ordinea socială cerută de stat. Identitatea modernă cuprinde și acest aspect al homofilofiliei, în cadrul emancipării și al descătușării libertăților individuale. Istoria acestor relații altfel este veche, în Biblie sînt numiți sodomiți, iar la grecii antici iubirea homosexuală era normă socială. La musulmani era răspîndită pederastia cu amanți adolescenți. Florența și Veneția în Renaștere erau centre ale iubirii masculine. Se spune că și marii pictori... În Japonia și China medievală, cariera băieților iubiți se încheia atunci cînd le creștea barba. Așa că nu e nimic nou și legile pro gay nu mai par atît de revoltătoare.

– Cum să te semnez? Gabriel Filip sau Gabriel Fulop?

– Filip.

– Dar bunicul tău a fost maghiar, activistul de partid Fulop!

– Ei și ce?! Eu sînt român. Dar dacă vrei tu scrie Fulop, pot fi și maghiar. Dar cum va fi un tablou semnat de doi autori?

– Au mai fost cazuri. F, u cu două puncte, l, o și p...

– Capitalismul are acest interes.

– Ce interes?

– Să-i susțină pe homosexuali. Tu știi de ce apar

homosexualii? Mi-a spus un geolog, a fost în Africa și a cunoscut o pereche gay cu care a stat de vorbă, deschis. Partenerul pasiv are satisfacție de două ori.

- Nu pricep cum.

- Și ejaculează...

- Ejaculează pasivul?

- Așa mi-a spus. Capitaliștii vor muncitori și statele vor contribuabili, nu-i interesează ce fac ei acasă. Identitatea de gen se stabilește în burta mamei, acolo ar apărea diferența între creierile normale și cele ale inversașilor. Arabia Saudită și alte țări musulmane îi condamnă la moarte. Știi?

- Nu știam. Nu merită așa ceva în nici un caz, decât în caz de sodomie cu viol sau cu persoane minore.

- Homofobia este atenuată și la noi, dar acceptarea homofiliei va dura un secol.

- Nu-mi pot închipui să am ca vecini un cuplu soț-soț sau soție-soție. Nici să-i văd pe stradă ținându-se de mână. O nuntă mascul plus mascul sau femelă plus femelă mi se pare imposibilă, hai să le facem cadou mirilor și să le urăm casă de piatră și apoi să furăm pantoful mirelui. Dar dacă mireasă sau mire ar fi fiul sau fiica noastră?

- Nu cred că voi avea copii.

- Eu n-am nici soție, dar tu ai și încă e tânără...

- Am citit o carte despre un artist de tatuaje, scrisă de un olandez homosexual.

- Eu am văzut un film despre părinții unui homosexual.

- Poate e dramatizarea cărții. Homosexualii au diferențe funcționale în hipotalamus, față de heterosexuali. Se pare că e o treabă medicală, științifică, de care suferă unu la sută dintre oameni.

- E prea mult. Eu nu cunosc nici un homosexual și cunosc cel puțin o mie de oameni. Înseamnă că ar trebui să cunosc zece homosexuali.

- La noi nu se afișează în public. După liberalizarea

sexuală a cuplurilor, capitalismul va inventa familia formată din trei soți, cu toate variantele posibile...

– Ha, ha, ha! Gata, l-am finisat. Adă veioza mai aproape, să-l văd mai bine. Vezi, aici e turnul medieval în care ne aflăm noi, asta-i aripa sudică a casei noastre, aici e castanul sativ și asta-i luna galbenă... Știi că adesea nu mă simt bărbat, ci copil?

– Ai naivitate de copil. Doar că ei nu beau alcool, îl scuipă când le ajunge din întâmplare în gură. Dostoievski spunea că sufletele adulților care stau în preajma copiilor se vindecă. Nu poate fi așa. Pruncii sînt vulnerabili, diferă mult de adulți, noi doar ne bucurăm de inocența și puritatea lor, însă ei nu sînt așa, ci doar noi ne închipuim asta. Deci adulții profită de copii, nu se vindecă în preajma lor. Nu vrei să pictezi un tablou cu copii? Își dau eu cîteva idei. Copilul este simbolul promisiunilor viitoare, fiul lumii cu funcție civilizatoare, însă noi sperăm egoistic să ne sprijine la bătrînețe și îl creștem cu scopul acesta. Folosim religia și mitologia și școala ca să-l educăm să fie capabil de jertfă pentru a susține veriga slabă. Ne folosim de vulnerabilitatea copilului și îl pregătim pentru când vom fi neputincioși: să ne dea supă în gură cu lingura, să ne lege șireturile...

– Nu crezi că ești groaznic de cinic?

– Oi fi fiind, dar suferința noastră pleacă de când am fost copii. A fost cea mai neagră perioadă a vieții mele. Ducem copilul la grădiniță și educatoarea îi dă noi cunoștințe, ca în joacă. Nu știe el încă prea multe, nu asociază ideile, dar intuiește cele mai profunde lucruri ale vieții. Eu așa am fost. Îi spune mamă femeii care îl îngrijește, iar mamei naturale care vine doar în vizită îi zice tu și fuge de ea. Eu îmi spuneam mamă mie însumi. La trei ani, copilul știe deja ce se întâmplă în jur, înțelege profunzimile vieții. Felul în care ne purtăm cu copiii este greșit. Societatea modernă se

ghidează după declarația universală pentru protecția copilului, ce prevede reglementări aspre împotriva neglijării, exploatării, violenței, abandonului. Nu îi tratăm pe copii așa cum am vrea să fim tratați noi înșine, uităm că am fost la fel de vulnerabili, la fel de dornici de joacă, neglijăm să le cerem părerea în cele ce îi privesc, le decidem soarta fără să-i întrebăm, nu bănuim că securitatea materială fără afecțiune duce la năravuri. Uită-te la mine și uită-te la tine, cât de nefericiți sîntem. Părinții și educatorii ne-au fost rigizi, ne-au învățat virtuțile, dar nu ne-au ferit de obiceiurile rele. Adulții transmit răul de-a gata și copiii îl preiau de-a gata, calitatea lor de om va fi scăzută și devin adulți fără orizont. Învățul nu-i suficient, trebuie să știe și ce este dezvățul.

– Cam ai dreptate. Ai întors tot ce știam pe dos, e incitant, dar la ce te gîndești ca imagine?

– Copiii se joacă, jocul are farmec, Podul de piatră s-a dărîmat, arată dimensiunea catastrofică și sisifică a omului. Mi-am pierdut o batistuță ține trează atenția, caută să-i păcălească pe cei neatenți cu batistuța. Vezi ce jocuri greșite se joacă? Toți sînt dotați, fiecare are un geniu ce trebuie descoperit. Pictează-i jucîndu-se de-a podul de piatră s-a dărîmat și de-a mi-am pierdut o batistuță. Va fi tabloul vieții tale. Uite, copilul ce neatent este, are batistuța în spatele lui și nici că-i pasă. Înțelegi?

– OK, dar cum fac să arate?

– Ideea trebuie prinsă, va fi în tablou un băiețel să zic cu păr așa creț și vîlvoi ca la Einstein. Copiii nu vor să fie comandați, ci să-i comande ei pe alții, iar înfrîngerea acestei calități este demolatoare pentru personalitatea lor în formare. Fă o compoziție, un tablou mare, uriaș, de doi pe trei metri.

– Fugi, Picule, de unde atîta pînză și vopsea?

– Privitorul trebuie să înțeleagă că nu stăm în preajma copiilor, nu le dăm toate drepturile, dar mai ales că nu îi ascultăm, și abia atunci sufletul rănit ni se va vindeca.

– Nu am ce face cu vorbele astea, mie îmi trebuie imagini plastice. Ce ai zice de un grup de copii angelici jucându-se, supravegheați de un grup de draci?

– Ar fi bună, dar de caricatură. Ar merge și invers, se joacă un grup de adulți-îngeri, supravegheați de un grup de copii-drăcușori. Pictura trebuie să fie o idee generoasă, subtilă, mai mult decît originală. Poate sensibilă, precum un câine dormind pe mormîntul stăpînului.

– Poți să pictezi orice, că tot nu ai unde să vinzi lucrările.

– Artiștii sînt respectați formal de către autoritățile capitaliste, se află într-o poziție de tolerați, statutul lor este fragil, depinde de factorul de decizie politică. Pe lîngă cei privilegiați, plătiți din bugetul public, există marea masă a artiștilor ca tine, care din arta lor nu cîștigă nimic sau obțin sume modice, dar pasiunea îi consumă.

– Eu am vrut să mă fac aviator și desenam avioane, era obsesia mea, pînă cînd profesorul de desen m-a remarcat și m-a trimis la liceul de artă, era pe atunci școala de meserii și arte condusă de sculptorul Vida Gheza. M-a pus la examen să desenez o sticlă, după model, și sticla mi-a fost fatală, ca cea de pe scaun, era chiar așa, o sticlă de vin goală, cred că o băuse Vida Gheza cu o seară înainte.

– Ai mîna, trebuia să te faci pictor cu facultate, azi ai avea statut privilegiat, ai profita de fondurile europene. Uniunea Europeană vrea să creeze o mare cultură, în care valorile să circule liber. Cam seamănă cu omul nou, nu ți se pare?! Membrii uniunilor de creatori au avantaje față de ceilalți, primesc pensie specială, necontributivă, asemănătoare cu a judecătorilor și o mie și cinci sute de personalități capătă indemnizație de trei salarii minime pe economie. Ai fi și tu printre ei, poate chiar academician.

- Dar nu-mi trebuie nimic, nu cer nimic, banii omoară sufletul și arta.

- Ai avea un nivel de trai decent, ai suporta mai ușor tortura obsesiilor, nu ai face compromisuri, ți-ai pune și tu dinți în gură... Politicienii ar trebui să creeze cadrul legislativ echilibrat, ca artiștii să obțină venituri decente din drepturile de autor.

- E bine și așa. Pentru mine ar fi prea târziu, eu nu mai am nici un viitor. Pentru mine, sună fals, seamănă cu poziția ariciului ce-și ridică țepii... Retorica ta este seducătoare, dar evazionistă și imposibilă. Nu am nici un moț! Ne place să spunem că avem calități ieșite din rînd, încît am rezistat în condiții vitrege, dar bunul-simț ne îndeamnă să rămînem modești. Tu vezi partea întunecată a lunii și cauți soluții. Cu toții, zi de zi, încercăm chei pentru ușile ce ne apar înaintea. În fața unor porți stăm mai mult, dar constatăm că sîntem descurcăreți și mereu găsim o bucată de sîrmă cu care să legăm roata și să scoatem căruța din șanț. Rămînem supuși sub vremuri, nu deasupra lor, știi vorba cronicarului, și nu ne ajută cu nimic îngîmfarea de a spune că avem capacitatea de a fi artiști europeni. Nu avem, eu nu am. Putem acuza pe oricine pentru eșecurile noastre, dar noi întotdeauna trebuie să alegem să fim oameni reali și să nu ținem cont de instanțele conjuncturale. Înțelept ești tu că faci o critică a sistemului, dar și mai înțelept este cel care acționează și se leagă de viitor fie și cu o bucată de sîrmă. Sîntem prieteni, nu activi și pasivi, iar eu am conștiința misiunii de creator de începuturi și sfîrșituri de tablou. La liceul de artă, m-au invitat să țin o scurtă cuvîntare la sfîrșitul anului școlar, însă nu reușeam să scriu nici măcar prima propoziție. Nu găseam inspirație în cărțile citite. Atunci m-am maturizat brusc, mi-am deblocat spiritul, m-am trezit din iluzia comunistă și am scris discursul despre Vida Gheza. Efectul n-a putut fi decît exmatricularea din școală.

- Nu știam asta. Ce ai spus?

- Am spus că nu-mi place statuia minerului din piața orașului, deoarece este în stil realist sovietic și că vreau să ajung artist și să fac o statuie pentru orașul nou. După eșecul acesta, am depășit depresia și lehamitea de viață la un chef cu muncitorii de la căminul de nefamiliști al fabricii de confecții din oraș. Am trăit ca în romanele italiene neorealiste, ritmul era sacadat, zilele aveau un iz de șoareci, de secară mucegăită. Revolta împotriva destinului absurd pe care l-au avut tinerii în comunism s-a stins încet-încet, am rămas doar cu luciditatea că înțeleg soarta precară și, sufocat de elanuri biologice și refulări, să încerc să găsesc puterea de a mă ridica aproape de condiția muritoare.

- Nu cunoșteam chestiile astea despre tine, te credeam un vânător de femei. Excesul de discursivitate este semn de maturitate artistică, pînă la urmă. Te țin minte de la o serbare de Moș Nicolae, cu darurile puse în încălțările lustruite. Portarul se îmbrăca în Moș, l-am recunoscut după mirosul de tutun, dar tu încă nu știai, ai fost ferit de realitate, credeai că jucăriile sînt aduse de un spirit nevăzut, care știe cine a fost cuminte peste an, iar cei care isprăvesc năzdrăvăniile încasează o nuia înfășurată în staniol roșu. Dacă nu golesc farfuria, îngerășul le face cu degetul din cer: Papă, să te faci mare! Așa am fost crescuți, ni se spunea de o mie de ori să fim ascultători, să nu pășim precum Albă ca Zăpada și Scufița Roșie. Ne învățau poezioare despre cățeluși care fură ouă și vor fi arestați – cît efort pentru a ne convinge. Ne vorbeau cîntător, lungind vocalele, diminutivînd substantivele, coborînd la nivelul unei persoane cu probleme de dezvoltare.

- Te-ai pilit, prietene, vorbești doar despre trecut.

- Așa e. Copiii ne simt prefăcătoria, așa că preiau ei controlul. Ne văd blocați, cu handicap emoțional, în vreme ce ei au mintea trează de la cinci ani, potențial intelectual

pe care îl asuprim cu sfaturi obsesive. Am crescut și umblam la școală și găseau motive și mai solide să ne țină în frâu, să ne facem temele de casă, să practicăm un sport, să cântăm la un instrument. Pentru ce? Nu mă lăsau să mă joc, trebuia să mă pregătesc pentru viață, să devin om de bază. Și iată-ne mari, mari bețivi. Ne-au băgat în cap ideea subversivă că viața este o luptă în care trebuie să execuți ce îți comandă alții, că trebuie să te lupți cu viața, cu dragoste de ea, cu dor... Of, of, of, fiul lumii este aruncat de mic în acest fals război și ne mirăm că nu îi place să meargă la școală, că ajunge alcoolic. Aș vrea, Sandule, să pot să mă joc din nou, așa cum faci tu cu pensula pe pânză. Cea mai bună educație pe care le-o putem da copiilor este să-i lăsăm să se joace, nu există altceva mai adevărat în viață. Omul poate ajunge la esență doar de unul singur, prin experiențe personale directe. Părinții și profesorii rostesc poate multe adevăruri, dar nu devin ale tale dacă nu răzbești pînă la ele prin propria voință. Nu devenim conștiințe lucide datorită profesorilor și părinților, nu există intermediar între eu și eu, înțelegerea profundă a vieții nu ne-o poate dăruia nimeni din afara noastră. Și acum ce facem? Dezastruuu, bătrîne, nu mai avem vin...

- Dar nici nu ne mai trebuie, așa că tu stai acolo în fotoliu și eu mă întind pe sofa. Uite că răsare soarele și tabloul meu și al tău, Ziua cu lună, sau Noaptea cu soare, arată mai frumos ca realitatea... Fără cântarea Europei, Picule.

- Sîntem și noi artiști europeni, operatori culturali care cooperează, statul nu ne susține creația, nu are statul cum să te plătească să pictezi, statul doar încurajează relațiile dintre artiști, cooperarea, dialogul între arte și între culturi, activitățile împreună, pune artiștii față în față, în experiențe culturale comune. Facem deci colportaj cultural, asta facem noi. Statul nu apreciază valoarea artistică, ci excelența de

exponent al unei rețele de advocacy, de spectacol generator de valori europene. Care sînt astea, Sandule? Arta nu prezintă interes, a devenit o industrie nepopulară și scopul stabilit este crearea sentimentului de apartenență la identitatea supraindividuală. Artistul are dificultăți, în creația sa critică societatea și nu este finanțat de stat deoarece nu se lasă orientat, ci el orientează, reflectînd critic condițiile vremii. Cîntarea României, cîntarea Europei, pentru noi e totuna.

- Ești praf, băiete. Alcoolul creează dependență, nu ne mai tolerează viciul, ar trebui interzisă băutura și țigările, ce artist mare aș fi de n-aș bea. Picule, dormi? Doarme. Dormi, dormi aici, că și așa crede lumea că sîntem homosexuali...

A șaptea cruce

Nu era vorba decît de întoarcerea fiecăruia la casa lui din peregrinarea și evadarea din grupul social din care face parte. Drumul spre casă nu este prea lung, dar după o noapte de nesomn și după ce au băut patru sticle de vin li se pare infinit, Sandu și Picu se mișcă încet, urcarea scărilor durează, cîte sînt, aproape o sută, nu le-au numărat niciodată. Cînd erau copii, urcau cîte două deodată. Se întorc la copii și la nevastă, cum zice cîntecul. Cerul limpede se întinde albastru deasupra clădirilor vechi ce închid între pereții lor atîtea oase vii. Porumbelii domnului Varga taie cerul în brazde și caută să traseze cercul perfect, ca ultimii urmași ai dinozaurilor. Dau roate și urmează trasee ca niște semne de întrebare, ce fac oamenii acolo jos, ce accidente le fac viața amară, ce ulii îi tulbură furnicarul. Curtea n-are nici un fir de iarbă, cireșul dronțos, ghivecele cu mușcate de pe pervaz și tufele de liliac bine fertilizate dau măsura verdelui natural.

– A venit Ludovic Karolyi!, îi spune mama.

– Cînd?

– Acuma, dar avem întîlnire cu el, ne-a invitat pe toți la o discuție în curte.

Domnul Varga se ocupă de organizare, a aranjat scaunele în cerc, în completarea băncilor, pe care se așază locatarii. Domnul Ludovic Karolyi stă pe cel mai bun scaun, l-a adus domnul Moka, tapisat, cu spătar curbat și sculptat cu frunze, oare unde a dispărut domnul Moka? Este un bătrînel oarecare, binevoitor, dar nițel amestecat cu o precauție ce seamănă puțintel a dispreț. Are proteză cu dinți perfect albi, ceea ce îi dă un aer de actor. Capul îi este acoperit de o pălărie verde cu bor, ca de pădurar. Poartă un sfeter kaki cu nasturi în față. Pantaloni ușor bufanți și

pantofi de piele gălbui. Stă drept pe scaun și discută pe rînd cu chiriașii săi, trecînd de la unul la altul cu privirea înainte ca omul să termine ce are de spus, iar următorul spre care își fixează ochii începe să vorbească înainte ca cel de dinaintea lui să fie terminat ce are de spus. Însă zîmbetele de toate felurile acoperă această grabă de a-i explica proprietarului ce investiții au făcut ei, locatarii chiriași.

Avocatul Marton este un bărbat gingaș, chiar exagerat de finuț. Cînd dă mîna cu Sandu și Picu, ultimii sosiți la sedință, la treizeci de minute după ora anunțată în afișul de pe poartă, Ludovic Karolyi își pleacă capul și ridică mîna stîngă spre pălărie, în semn de complezență, și apoi apleacă puțin capul, ca o confirmare a gradului de complianță de care este capabil.

Ludovic Karolyi nu dă dovadă de erudiție, are un vocabular sărac în limba română și face dezacorduri. Cînd domnul Varga l-a întrebat pe care scaun dorește să șadă, a răspuns rar și după o secundă de gîndire:

– Pe asta – și a arătat scaunul tapisat cu degetul -, că am suferință de hemoroizi.

Sinceritatea proprietarului casei a fost interpretată ca o lipsă de intelectualism, cu toate că un conte nu poate să fie decît un om cultivat, cu toate că nimeni nu știe ce a făcut în viața sa, după ce fugit din țară. Dacă fac hemoroizi și oamenii slabi, pot face hemoroizi și șoferii de camion. În mare, contele pare un om cizelat, bine îngrijit, distins, recent întors de la vînătoare, chiar dacă a vînat doar din foisor, cu arma cu lunetă.

Își vede pentru prima dată casa, după atîția ani de refugiu. Își ridică privirea și toți întorc capul spre acel punct, da, tencuiala acolo este coșcovită, trebuie reparată.

Casa din mintea sa nu seamănă cu cea de față, avocatul l-a condus prin toată clădirea, ceea ce i-a ocupat dimineața, au intrat în apartamente, în aproape toate camerele, chiar și

în băi, așa că domnul Karolyi a făcut cunoștință cu toți locatarii, doar pe domnii Nemeș și Filip nu i-a găsit acasă, dar acum au sosit și ei. Se mai păstrează o parte dintre uși și ferestre, vopsite în culori care-cum, sobele de teracotă și câteva mobile, cum este scaunul pe care stă.

Imobilul are formă dreptunghiulară, cu o curte interioară și o poartă de intrare, dar nu din piața mare, ci din aleea pietonală pe care se află centrul județean militar. În partea de sud, se află turnul muzeului, cu orologiul ce bate miezul-noapții. Spre nord, se află piața mare a orașului medieval. Spre apus, fosta mănăstire a minorităților. Spre răsărit, poarta de intrare, aleea și apoi șirul de case cu același acoperiș, fostul hotel Vulturul Negru, casa Elisabeta, casa generalului Gheorghe Stănescu, casa Lendvay, casa Agoston și apoi alte și alte case din secolele XVI, XVII, XVIII și XIX, înghesuite în cercuri pătrate, orînduite în trepte, din ce în ce mai mici pe măsură ce străduțele cu piatră cubică se îndepărtează de piața largă, și apoi urmează cartierele orașenești adăugate în secolul al XX-lea și în cele din urmă cercul urban este închis de cartierele de blocuri ridicate în epoca comunistă, după care se lăbărțează zona industrială de centură, pînă la piemonturile Gutîului.

Domnul Ludovic Karolyi ridică ochii spre pereții ce se înalță în jur, catul întîi cu spații comerciale și catul al doilea cu chiriași. Locatarii se uită și ei, ridică și ei ochii de la fața smeadă a oaspetelui lor, îl consideră oaspete, deși de acum ei sînt oaspeții lui. Cu toții văd, parcă pentru întîia oară, ce s-a întîmplat cu clădirea în care locuiesc. Pereții vorbesc de jos în sus și de sus în jos și de-a latul și de-a lungul despre istoria casei și despre ce s-a întîmplat de cînd casa a fost naționalizată.

- Ce este asta, întreabă Ludovic Karolyi și arată spre bucățile de țevă fixate pe pereți la distanță de doi metri una de alta.

- Avocatul Marton stă pe gânduri, dar domnul Varga știe.
- Sînt suporturi de steag.
 - Ce steag?
 - Drapele, explică, în aceste suporturi erau puse drapelele tricolore de 1 mai și 23 august.
 - Asta da, la fiecare apartament un drapel.
 - Nu. La fiecare apartament, cîte două drapele, unul era roșu cu stea și unul tricolor.
 - Dar plasa de fier din geam?
 - Astea sînt grilaje de fier, le-am pus prin anii șaizeci, la parter să nu intre hoții și la etaj să nu pice copiii.
 - Parcă e închisoare, comentează Karolyi.
 - Așa a fost atunci dispoziția, au venit muncitorii de la IGL și le-au montat.
 - Ce-i asta igele?
 - Întreprinderea de gospodărie locativă a primăriei. Uite acolo scrie IGL și numărul de inventar 2173.

Tencuiala de pe pereți este roasă de vreme, coșcovită și exfoliată ca o piele arsă de soare și vînt. Cărămida roșie rămasă fără protecție s-a măcinat și zidul s-a subțiat, în găurile create rîndunelele își fac cuib. Dintr-un cuib părăsit, iese o plantă de ferigă verde. Porumbeii domnului Varga gugulesc pe dunga ornamentală de la catul întîi, atenți la oamenii de jos. Își iau zborul și pe așază pe burlanul de sub acoperiș, care este atît de găurit încît cedează sub greutatea păsărilor și cad așchii de tablă ruginită, iar cînd plouă apa scursă de pe acoperiș cade șuvoi în capul trecătorilor. Din coșurile de fum la fiecare furtună cu vînt se desprind cărămizi și atunci nimeni nu îndrăznește să circule, se poate trezi cu o cărămidă în cap. Stucaturile udate de ploii s-au ros și se vede o grindă încovoiată. Pereții sînt plini de tot felul de conducte de gaz metan pe jumătate galbene, fire electrice desprinse din canalele în care au fost fixate la electrificare, trei locatari și-au montat aparate de aer

condiționat pe care le-au fixat în șuruburi, hotelurile de la bucătăria sînt scoase prin pereții găuriți din interior spre exterior și locurile au rămas nereparate, centralele termice își trimit coșurile de fum și le urcă pînă la acoperiș, fixate în holșuruburi. Antenele parabolice de televiziune sînt bătute în cuie de pervazul de lemn al ferestrelor, cablurile telefonice și fibrele optice ce distribuie canalele TV sînt fixate cu bride pe pereții goi de tencuială. Asta vede domnul Karolyi și dimpreună cu el văd și locatarii și se face liniște.

- Noi am făcut ce-am putut, zice domnul Varga, care în ultimii ani a administrat, neoficial, treburile de gospodărie locativă. IGL-ul a făcut acoperiș nou în 1969, altfel era cu mult mai rău.

- Da, văd, este de acord domnul Karolyi.

Acoperișul n-a cedat, țiglele și olanele încă rezistă, dar cîteva sute tot au crăpat și vîntul le-a desprins, în pod plouă pe ici pe colo, locatarii au pus sub găuri butoaie, iar în unele locuri au îndesat bucăți de tablă.

- Asta de unde vine?

- E ventilația de la restaurant, răspunde domnul Tiberiu Buda. Știți că am autorizație de la primărie și v-am prezentat raportul de mediu, care mă obligă să am ventilație. Face un pic de gălăgie și împrăștie mirosuri de pizza, dar am de gînd să o înalț pînă deasupra acoperișului. Eu administrez și beciul, am făcut curat acolo, nu mai este apă, e uscat. Știți, vă plătesc chirie și după beci.

- Bine, bine, e bine.

Ludovic Karolyi îi face semn avocatului Marton și acesta își deschide geanta umflată, din care ia un dosar. Sînt fotografii în alb și negru și color, o istorie în fotografii, primele făcute în 1880, pe primul dagherotipist, zeci și sute de poze cu fațada casei, cu magazinele interbelice ce păstrau încă aerul breslelor, apoi fotografii cu socialiste rotiseria Gallus și alimentara Polar, pînă azi, cînd parterul

dinspre piață este ocupat de pizzeria Millennium a domnului Tiberiu Buda, cafe-barul Lumiere, pubul The Oak și consignația Pya a doamnei Pia. Domnul Karolyi le explică în limba sa neacordată că această clădire riscă să se dărîme și trebuie reparată capital, pentru a mai putea fi folosită încă două sute de ani. Firmele chiriașe au renovat fațada principală, dar mai sînt trei laturi și curtea interioară de renovat.

Poarta de intrare în curte este de stejar ghintuit, nu o poate sparge nici cu tunul. Domnul Varga a tăiat totuși o fantă și a scris deasupra POȘTA, cu litere decupate din tablă de aluminiu, pe care le-a fixat cu cuițe. În interior, o cutie de tablă, cu capac, în care poștașul lasă scrisorile, facturile și ziarul doamnei Dana. Casa slugilor a fost folosită ca birou de copiat acte de către doamna Maria Filip și, după ce ea s-a pensionat, în cameră s-a mutat ceasornicarul Bogdan, unde este domnul Bogdan?, uite-l, stă pe bancă, în spate, știe că va trebui să plătească chirie cu mult mai mare decît a plătit pînă acum la primărie, ceea ce i-ar putea falimenta afacerea. Iar în celelalte camere este depozitul de lăzi goale al magazinelor, domnul Buda are cele mai multe, cu sticle Jack Daniels – oare cine are bănet să bea atîta whisky? Grajdul pentru cai a devenit sediul Cooperativei meșteșugărești Gutîiul, secția 18 mecanică, care vindea jgheaburi, burlane, țevi rotunde și pătrate. Pe poartă, sînt lipite două afișe, un producător de peruci cumpără păr lung, minimum 25 cm, nevopsit, necărunt, iar un colecționar german cumpără mașini de cusut vechi.

– Să fie dezlipite – cere domnul Karolyi -, strică aspectul. Ala german escroc!

Domnul Gabriel Filip și domnul Alexandru Nemeș s-au așezat și ei pe bancă, alături de domnul Bogdan, și fumează toți trei din țigările domnului Bogdan. Domnul Karolyi îi vede, are ochi ager, și se întoarce spre ei.

- Aici fumatul interzis, uite ce scrie colo! și arată o tăbliță veche de zeci de ani, cu o țigară aprinsă tăiată cu o cruce roșie, pusă probabil pe vremea IGL-ului, când pompierii își impuneau în acest fel măsurile de precauție. Plăcuța este ștearsă de vreme, dar proprietarul a văzut-o și pretinde locatarilor să o respecte, deoarece există și cine a bătut-o acolo în stîlpul de piatră tencuită, încît a rezistat fără să fie scoasă, a făcut o treabă bună, au trecut ani și ani și nici un incendiu nu s-a declanșat, datorită plăcuței. Dacă fumatul este interzis, înseamnă că și focul deschis este interzis, așa că locatarii nu mai au voie să facă foc în curte și să prăjească mititei și porumb dulce. Ce frumoase erau acele seri de toamnă, puțin răcoroase, în care luna plină stătea pe cer pentru ei! Cireșul din curte este minunat, are coaja netedă, ramurile acoperă cerul, dar nu-l observă nimeni, a crescut cît casa și dacă porumbeii domnului Varga vor rămîne și vor face găinaț în continuare, cireșul va crește mai înalt decît toate casele din centrul medieval al orașului. Fiind atît de mare, cu tulpina groasă de aproape un metru și dreaptă spre cer, și prin faptul că rădăcinile sale s-au lungit atît de mult și au săpat atît de adînc, reprezintă un pericol pentru casă, iar în caz de furtună s-ar putea dărîma și ar cădea peste acoperiș. Nimeni nu mai poate urca în cireș, nici măcar domnul Varga, cu scara sa lungă. Cireșul s-a luat la întrecere cu casa și acum umbrește toată curtea interioară, abia mai are mălinul lumină la amiază, iar florile din glastre se mulțumesc cu soarele de iarnă, cînd frunzele cireșului cad și, călcate sub picioare de oameni, se transformă în humus nou. Primăria a vrut la un moment dat să betoneze curtea interioară, dar domnul Varga s-a opus, tocmai din cauza cireșului.

- Cireșul este tăiat, zice domnul Karolyi, aducem macara și pornim capital reparație la curtea din interior.

- Da, domnule, așa vom face, răspunde avocatul Marton.

- Dar mobila?

- Nu se știe unde este.

Casa pe care și-o amintește domnul Karolyi nu seamănă deloc cu cea pe care o vede. Camerele erau foarte largi, cu mese lungi, cu dulapuri înalte, cu fotolii pe care le mișcau doi oameni, cu paturi grele din lemn masiv, în dormitoare spațioase, cu covoare groase de lână și perdele de catifea.

- S-au pierdut, mesele au fost duse la comitetul de partid, dintre dulapuri mai este unul, pe hol, în fața apartamentului domnului Moka. Covoarele au dispărut, se pare că unul mai viețuiește la prefectură, în sala mică de ședințe. Sobele de teracotă se păstrează, casa are pereți groși de un metru și este friguroasă, sobele înalte de trei metri au fost modificate cu arzătoare pentru gaz metan. Erau frumoase sobele cu cahle ornamentale, cu flori de tulipan stilizate, dar s-au uzat și au apărut crăpături.

- Zidurile adăugate trebuie sparte.

- Le dărîmăm.

Camerele prea mari au fost compartimentate cu pereți despărțitori, astfel că și mesele au fost tăiate în două și au fost adaptate, au acum două picioare sculptate sub forma unor labe de leu, iar celelalte două sînt de lemn pătrat, fixate în cuie. Sobele cu lemne arzînd scoteau un sunet ca de roi de albine, copilul Ludovic adormea visînd la călătoria cu trenul spre Viena, iar dimineață dormitorul era răcoros și fugea să-și lipească mînuțele de soba caldută. Amintirile sînt însă șterse, sobele erau cam la fel și la castelul din Cicîrlău.

- Cum să le dărîmați?

- Și cu noi ce faceți?

- Noi unde vom sta?, protestează mai multe voci, a domnului Varga fiind cea mai sonoră.

- Domnul Ludovic Karolyi va respecta legea și vă lasă să locuiți aici încă cinci ani, dar casa trebuie întreținută și de aceea chiria va fi mai mare, explică avocatul Marton.

- Nu e mult, pe jumătate cât comersanții, intervine domnul Karolyi.

Acum își arată fața adevărată, pare chiar a unui străin, este un oaspete nedorit, care a invadat acest teritoriu pașnic. Reprezintă o altă țară, este cetățean al altei țări, a primit dreptul de a fixa chiria. Domnul Varga a făcut un calcul și le-a șoptit vecinilor cât va fi chiria. Locatarii se apropie unul de celălalt și șușotesc, fac calcule cu voce joasă, ceva nu este bine, nici vorbă să fie bine...

- Ar însemna să plătesc chirie toată pensia mea, iar din pensia soției să trăim, spune tare domnul Varga, ridicat în picioare.

- Aveți apartament mare, de o sută și cincizeci de metri pătrați. Puteți renunța la două camere și să rămâneți cu două.

- Și dacă vin copiii în vizită unde-i culc?, dă replică domnul Varga.

- Vom negocia cu fiecare în parte, per total să fie bine pentru toți, încearcă avocatul să liniștească lumea.

Ludovic Karolyi se simte nedorit, dar este lăsat în pace deocamdată, deoarece lumea deja negociază cu avocatul Marton.

- E prea mult, e prea mult, zic locatarii. Și așa plătim sute de metri cubi de gaz metan, că e casă rece. Avem reumatism din cauza ei, este umedă mereu, nu se usucă decât vara.

- Bine, bine, lăsăm chiria ca acum, dar reparați acoperiș la fiecare, caută să facă pace domnul Karolyi.

Așa e mai bine, zic locatarii între ei, vom repara acoperișul, facem curățenie, vom tencui cât de cât, vom vopsi.

- Așa sîntem de acord, vorbește domnul Varga. Cine nu este de acord să ridice mîna. Vedeți, toată lumea este de acord.

Dar locatarii nu-l mai privesc pe Ludovic Karolyi ca pînă acum, și-a arătat intențiile, iar avocatul este un om fără de suflet. Cu asemenea oameni trebuie să fii circumspect, sînt niște străini veniți din altă lume, pînă la urmă sînt niște venetici care nu înțeleg ce s-a întîmplat aici. Nu-și dau seama că și ei, locatarii, oameni simpli, au suferit în comunism, nu doar bocotanii care au fost expropriati de case. Bogații au fugit peste graniță și au scăpat de comunism, au trăit bine în alte țări, democratice, dar băștinașii nu au avut unde să plece, dacă ar fi fugit cu toții ar fi rămas țara goală, cu o mîna de comuniști, și în locul lor ar fi adus coloniști din Uniunea Sovietică, cum au făcut în Basarabia. Mai bine era așa, ori mai bine este că oamenii au rămas și au suportat regimul, cu bune și cu rele? Ludovic Karolyi a fost alungat din țară, averea i-a fost confiscată, dar a fost despăgubit de statul român în urma procesului optanților și numele lui apare pe listă. De ar fi rămas în țară, să facă bătături, să muncească alături de popor, ar fi primit și el un apartament de la stat și ar avea pensie. Poate ar fi fost considerat dușman al poporului și ar fi făcut ani lungi de pușcărie, pentru că a exploatat munca slugilor, avea la Cicîrlău terenuri agricole, tractoare și batoză, jumătate satul lucra la el pe nopsam, închiria spații comerciale în buricul orașului și trăia din exploatarea românașilor, nu din sudoarea frunții sale. Vine acum și își ia înapoi pămînturile și casele și vrea să sugă din nou din munca poporului? Asta nu se mai poate! Ludovic Karolyi este de temut, trebuie tratat cu precauție, ca un dușman. Mai bine ar fi fost să fi rămas unde a trăit atîția ani, să-și aștepte moartea acolo, să nu fi venit să tulbure viața atîtor oameni în vîrstă, care nici ei nu mai au mult de trăit. Nu ei s-au dus la el în Germania

ca să-l deranjeze. Nu are decît să urce în podul casei și va vedea unde-i sînt scrinurile și covoarele mîncate de molii. Podul este plin de scaune cu picioare rupte, le-ar putea recondiționa. Ei au preferat să-și cumpere scaune noi, iar pe cele vechi nu le-au aruncat în foc, ci le-au depozitat acolo sus, deoarece pe fiecare este bătută o plăcuță cu număr de inventar. Nu are decît să-l trimită de avocatul său în pod, să fotografieze totul, că e plin de vechituri, care ar putea fi recondiționate, dacă au atît de mare valoare pentru el. Dar este mult praf acolo și excremente de porumbei și lilieci, colonia căroră s-a întins din podul turnului pînă aici. Noaptea, ies prin lucarnele de aerisire și zboară în zig zag prin curte, la vînătoare de țînțari. Poate coborî și în pivnița cu bolte, plină de zoaie pînă de curînd, cînd patronii restaurantelor au curățat-o și au de gînd să deschidă o cramă.

Domnul Karolyi observă agresivitatea din gesturile locatarilor și de cîteva minute le face semne să-l asculte, vrea să-i felicite pentru că au menținut apartamentele într-o stare bună, iar pereții exteriori vor fi reparați, dar oamenii nu-l mai bagă în seamă, își spun păsurile între ei, își aduc aminte că prin anul 1950 s-a introdus gazul metan și instalatorul a spart pereții cu șpițul și ciocanul, pe atunci nu erau rotopercutoare sau mașini de găurit cu sfreder.

Străinii aceștia le-au trezit eurile neîmblînzite, le-au reamintit în mod dureros că de fapt sînt străini în casa aceasta, domnul Moka ar spune că sînt străini în lumea aceasta. Așa e, domnul Moka nu-i prezent, oare pe unde umblă?

Ludovic Karoly își scoate batista din buzunar și se șterge la gură, are buze umede de la excesul de salivă pe care nu o mai poate înghiți. Picu își dă seama de ce, domnul Ludovic Karolyi are proteză nouă și nu este obișnuit cu ea, îl jenează, în gură se adună multă salivă și îi vine să scuipe.

A trăit la țară, unde putea scuipa pe jos, dar aici între oameni nu o poate face. De aceea. Acest lucru, îi spune Picu lui Sandu, înseamnă că pînă acum nu a avut proteză, de aceea n-a venit pînă acum să vadă casa, era decrepit, mai întîi s-a aranjat la dinți și abia după aceea apoi a venit în fața noastră. Șmecher, neamțul! Domnul Moka i-a spus că minorității practică sărutatul pe gură și că schimbul infim de salivă întărește legătura între frați, ca creaturi ale lui Dumnezeu.

Situația este riscantă, toată lumea vorbește cu toată lumea, Tiberiu Buda profită de acest moment și îl invită pe domnul Ludovic Karolyi să viziteze pivnițele din subsol, acesta se șterge cu batista și dă din cap. Se ridică de pe scaune și ceilalți și îi urmează spre gura de intrare, o groapă cu trepte de piatră, fără balustradă. Domnul Karolyi își face cruce și pășește după Buda, avocatul îl oprește și o ia el înainte, nu este nici el tînăr, are vreo șaizeci de ani, dar se simte în putere să-l sprijine pe domnul Karolyi. Ușa nu are încuietoare, zarul original a fost spart și schimbat de mai multe ori cu altfel de broaște și în cele din urmă Buda a pus yală, reparația fiind acoperită cu tablă. Locatarii se opresc la capătul scărilor, dar curiozitatea proprietarului este de înțeles, vrea să vadă dacă fundația mai rezistă.

– O, da, aici s-a băgat un munte de piatră și cărămidă arsă așezată în cant la stîlpi și la boltele de susținere. Am scos tot ce a fost aici, s-au adunat vreo zece camioane de deșeuri și gunoaie. A mai rămas miros de șobolani, dar am deratizat de două ori și am dezinfectat totul cu cloramină, este uscat și putem face o cramă mai frumoasă decît Gambrinus din Berlin, se laudă Buda.

– Bine și ca Gambrinus din Cluj!

Întors la lumina zilei, Ludovic se trage într-o parte și scuipă lîngă tufa de liliac. Este alb la față, înseamnă că îl doare.

- Pardon, se scuză, nu e aer jos. Era un pian în bibliotecă, îşi aduce aminte domnul Ludovic Karolyi.

- Nu-i nici un pian pe aici, n-am văzut, zice domnul Buda, iritat de schimbarea subiectului de afaceri.

- Noaptea am visul că un călăreţ negru intră la mine în casă şi fug în altă cameră, dar el intră prin perete în altă cameră la mine şi tot așa... Așa vis nu am avut în Germania, dar aici de două ori la hotel am avut cu domnul avocat...

A fost pentru prima și ultima dată când locatarii l-au văzut față în față pe Ludovic Karolyi. Când îl întrebau pe avocatul Marton dacă va veni domnul Karolyi la vară, el le răspundea că nu, este bine, sănătos, dar are o vîrstă și preferă să administreze proprietatea prin intermediar.

- Nu a murit?, a îndrăznit o dată domnul Varga. Ar trebui să aibă peste o sută de ani!

- Nu, are peste nouăzeci de ani, dar este activ și n-are nici o boală gravă.

*

Cripta familiei Karolyi este acoperită cu o piatră tombală pe care scrie Karolyi Sandor 1669-1743 și Seghnyei Borbala 1673-1703. Ridici piatra funerară și cobori pe trepte în cavou. Probabil coborîrea domnului Karolyi în beci i-a adus aminte în mod dureros de vizita de ieri de la cimitir. Se află zeci de sarcofage în criptă, de piatră încrustată, arămite, din bronz pictat, din cupru, unul mic este din bronz cu argint, iar un sicriu are capac de cristal. Domnul Karolyi a scos batista și a șters praful, s-o vadă pe Krisztina Csaky, mama sa, la capul căreia se află o răstignire sculptată în marmură. Blazonul familiei, cusut cu fir de aur, rezistă pe perete la atacul pînzelor de păianjen și al prafului adînc. Își dorm somnul de veci treizeci și trei de Karolyi. Nimeni n-a mai intrat în cavou de zeci de ani, cu excepția

omului ce a avut grijă de el, cel supus unui jurământ pe viață și moarte. Picu crede că acest om a fost domnul Moka, el a păstrat cheia și a fost paznicul nevăzut al cavoului Karolyi, doar el știa unde se află, în cimitirul romano-catolic, în cimitirul luteran ori în cel reformat, sub aparența unui cavou oarecare, chiar modest. De aceea umbla noaptea de unul singur, păzea cavoul subteran.

Sicriele bărbaților se recunosc prin aceea că pe fiecare se află o urnă de argint, în care se păstrează inimile îmbălsămate ale soțiilor. Doar pe mormântul lui Robert nu se află acea urnă, deoarece el a încheiat o căsătorie morganatică, s-a însurat fără acceptul familiei, cu o femeie de rînd, fără rang aristocratic. Ludovic este deci pe jumătate cu sînge albastru și pe jumătate plebeu, ultimul ram din neamul Karolyi de nobili sași maghiarizați.

Casa Karolyi nu este cea mai veche din centrul medieval al orașului, datează din secolul al XVI-lea, cînd a fost ridicată aripa dinspre piață, în mare parte din piatră calcaroasă, iar apoi, pînă în secolul al XIX-lea, au fost adăugate celelalte corpuri, în jurul curții interioare dreptunghiulare. După 1918, clădirea a devenit locuința permanentă a familiei Karolyi, după ce castelul din Cicîrlău a fost devastat de țărani la unirea Transilvaniei cu România. În 1948, casa era întreținută și aripa veche fusese renovată, iar contele Robert Karolyi era socotit un grof scăpătat, căci după reformarea agrară a celor 1.800 de jugăre de pădure, pășune și teren arabil rămăsese doar cu cincizeci de hectare de arător și cu via de cinci hectare din deal, administrate de el însuși. N-a reușit niciodată să repună castelul pe picioare, dar acest lucru a fost reușit de comuniști, care l-au dezmembrat cărămidă cu cărămidă și piatră cu piatră și au construit școala nouă și căminul cultural, dar și multe case au fost ridicate cu materiale de construcție furate de țărani de la castel. Istoria grofilor consemnează că la palatul

Karolyi s-au întâlnit Kossuth și Bălcescu, gazda i-a servit cu vin de Căliman, din care Kossuth a băut pe săturate, iar Bălcescu doar l-a gustat.

*

Domnul Filipașcu a încercat să afle datele de stare civilă ale lui Ludovic Karolyi, dar sînt contradictorii, unele arată ca dată de naștere anul 1903, iar altele 1913, ceea ce l-a determinat pe domnul notar Barabaș să aibă suspiciuni că bătrînul care i-a vizitat a fost cu adevărat Ludovic Karolyi. Mai degrabă a fost o sosie a sa, un înlocuitor, ca să-i convingă pe ei că proprietarul trăiește și că trebuie să-i achite chiria în fiecare lună. În data de întîi sau cel mult doi, avocatul Marton bate din ușă în ușă și adună banii de chirie pe luna anterioară. Niciodată nu s-a întîmplat ca vreun locatar să ceară păsuire. În schimb, se plînge domnul Marton, patronii de la restaurantele și magazinele de la parter amîna plata de la o lună la alta, ceea ce nu este pe placul domnului Karolyi, care a decis să le rezilieze contractul dacă întîrzie mai mult de trei luni. Dar nu aveau cum să demonstreze că Ludovic Karolyi a decedat și că avocatul Marton este un profitor ordinar, așa că locatarii s-au mulțumit doar să vorbească, fără să întreprindă nimic, dacă facem excepție că Pia Wanchuk a căutat cu insistență pe internet informații despre Ludovic Karolyi, dar nu a găsit nimic, decît despre Ludovic Karoly din Carei și despre sute de alți Ludovici Karoly sau Karolyi.

Locatarii casei au revenit la viața obișnuită, l-au uitat pe bătrînul cu haine verzi de vînător, își aduc aminte de el doar de Anul Nou, cînd Ludovic Karolyi le trimite felicitări diferite, dar cu același text imprimat: Sărbătorile de Crăciun și Anul Nou să vă aducă sănătate și pace în suflete, cu sinceritate, Ludovic Karolyi, doar semnătura fiind olografă.

Comparînd semnăturile din ani diferiți, Pia a constatat că semnăturile nu seamănă de la un an la altul, sînt făcute de altă mîină. Dar Picu rîde de ea.

- Ar trebui să te faci detectiv particular, îi spune. Dar nu ai cum să te lupți cu proprietatea privată și nici cu proprietarii privați. Liberalizarea ne sperie, sîntem în sufletul nostru naționaliști, ne temem că vor năvăli străinii și vor cumpăra fără restricție toate casele, terenurile agricole și pădurile, siguranța noastră națională fiind pusă astfel în pericol. Statutul juridic al imobilelor este irelevant în economia globală, nu este urmărit statistic, de aceea nu vei găsi nimic despre Karolyi. Reciprocitatea nu este o problemă, putem cumpăra și noi case și terenuri în Germania și să le dăm în chirie sau să le arendăm nemților, chiar dacă asta se va putea întîmpla peste ani, după ce un român norocos va descoperi aurul dacilor, care se spune în legende că are greutatea de o mie de tone. Uriașa cantitate de aur pur, nativ, se află într-o peșteră din Munții Ignișului sau Gutîului, posibil sub Creasta Cocoșului. Pîină atunci, Ludovic Karolyi nici nu cumpără, nici nu vinde nimic din ce are, ci preferă să ia banii de chirie, lunar. Cine nu plătește înseamnă că fie a murit, fie a dat faliment și atunci urmează rezilierea contractului. Circuitul este pe veci, chiar dacă Ludovic Karolyi moare, mecanismul funcționează pe mai departe.

- Teoriile îți vor sta în gît cînd ne va scoate din apartament cu executorul, că au trecut cei cinci ani de grație, zice Pia către Picu...

A noua cruce

Picu recitește scrisoarea pe care i-a trimis-o proprietarului, cu scopul să-l convingă că locatarii au dreptul să locuiască în apartamentele închiriate, pînă la moarte. Nu avea cunoștințe despre legi și nu bănuia că regimul care se instaura avea intenții atît de contrare oamenilor simpli, de rînd, care se străduiau să trăiască în libertate. Din curtea interioară, vedea o ferigă răsărită Dumnezeu știe cum între cărămizile peretelui casei, semn al delăsării. La vreo cinci metri înălțime, un fir verde de ferigă crescuse și avea două frunze timide, pe care le observa cum cresc, centimetru după centimetru. Erau și ei asemenea ferigilor, se legau cu firave firișoare de această casă în care credeau că au drepturi. "Dragă domnule Ludovic Karolyi, scrisoarea pe care ne-ați trimis-o prin administratorul proprietăților Dumneavoastră a reușit să ne tulbure viețile atît de mult, încît noi locatarii nu mai avem somn și pace. Solicitați rezilierea contractului de închiriere începînd cu data de 31 mai și pentru urgentare ne promiteți o despăgubire de 2.300 lei, pentru a pleca mai repede cu șase luni. Dacă vom întîrzia după data de 15 august, nu vom mai beneficia de șase luni de chirie gratuită și de suma de 2.300 lei. Dar trebuie să vă spun că nu este atît de ușor să plecăm de aici. Sîntem cetățeni care trebuie să respectăm legile, dar mai presus de asta sîntem oameni și avem suflet. Adresa primită de la SC Munte Proprietăți SRL Cluj-Napoca ne amenință pe față cu evacuarea. Ne scrieți că ocuparea fără titlu valabil a spațiului de locuit va fi urmată de evacuarea pe cale judecătorească. Sau să plătim 1 (un) euro pe metru pătrat, ceea ce este imposibil, avînd în vedere că locatarii în marea lor majoritate ar trebui să își dea întreaga pensie pentru plata chiriei către Dumneavoastră."

Răspunsul a venit după o săptămână, cu scrisoare recomandată de la expeditorul SC Munte Proprietăți SRL Cluj-Napoca, str. Mihai Eminescu nr. 37, în calitate de administrator al proprietăților aparținând titularului Karolyi Ludovic prin imputernicitul Marton Janos, domiciliat în Cluj-Napoca, str. Vasile Alecsandri nr. 3, către chiriașii Filipașcu Gavril, Vancea Solomiaș Dana, Barabaș Adalbert, Varga Rudolf, Buda Tiberiu, Nemeș Alexandru, Moka Vladimir, Filip Maria, Popp Toader și Konyves Martin, în calitate de chiriași în imobilul situat în Baia Mare, piața Libertății, str. Turnului, str. Cetății și str. Crișan. "Stimați domni, De comun acord am convenit prelungirea termenului de închiriere pe timp de cinci ani și apoi pe încă doi ani și apoi pe încă un an, astfel că la data de 1 august a.c. contractele de închiriere și actele adiționale încheiate și semnate de Dumneavoastră personal sînt considerate anulate și își pierd valoarea de utilizare. Drept pentru care vă rugăm să vă conformați." Semnează administratul SC Munte Proprietăți SRL Cluj-Napoca, Marton Janos, SS indescifrabil.

Cooperativa Gutinul ce ocupa două încăperi din fostele grajduri pentru cai a eliberat spațiul, a rămas doar firma ruginită de tablă, o bate vîntul într-un singur lanț și anunță că nimeni nu mai vinde jgheaburi, burlane, țevi rotunde și pătrate. Biroul de copiat acte are ușa încuiată cu lacăt și cineva a tăiat cuvîntul DACTILOGRAFIE și a scris cu roșu XEROX. Pe poarta de intrare, afaceriști de ocazie au lipit două afișe șapirografiate "Cumpărăm păr nevopsit, lung de minimum 25 centimetri, plata pe loc" și "Cumpăr mașini de cusut vechi, germane, telefon 0730-930.235". Pe lîngă pereți, sînt stivuite lăzi verzi de plastic, inscripționate cu verde Jack Daniels, pline de sticle goale, prăfuite. Picu știe de acum că nu mai există nici o șansă. A trimis scrisoarea la Cluj, sperînd să ajungă în mîna lui Ludovic Karolyi, a cărui

adresă de domiciliu din Munchen nu-i este cunoscută. Poate că Ludovic Karolyi nu mai există, poate că a murit, iar bătrînul care i-a vizitat a fost o sosie a lui. Este o confruntare cu un dușman nevăzut, al cărui pumn greu iese din neant și lovește fără de veste.

În aceeași situație se află și locatarii din casele vecine. Casa Neumann de lîngă biserica calvină cu buzdugan. Casa Schreiber de lîngă bastionul breslei măcelarilor. Casa Degenfeld de lîngă fostul han Vulturul Negru în stil secesion, în care Emma și-a aprins cu bricheta cu gaz o țigară în timp ce slujnica îi curăța mănușile cu benzină ușoară. Casa Lendvay cu menestrelul de bronz. Casa Teleki cu rozeta gotică. Între ele, sînt arcade medievale care le susțin unele de altele. Monetăria imperială austriacă este actualul muzeu județean de istorie, mîndria orașului. Fosta mănăstire a minoriților și turnul cu ceas, pe poarta căruia străjuiește un ochi într-un triunghi cu douăsprezece raze.

– După lege, avem dreptate, își spune Picu. Dar judecătorii ne condamnă pe linie, o țin una și bună că legea este de partea proprietarilor, nu a chiriașilor. Dar nu voi pleca niciodată din casă, de aici nu mă mut decît mort!

– Te vor evacua cînd vei fi mort de beat!

– Pe dracu să-i ia.

Chiar așa este românul, nu renunță la nici un drept real sau închipuit pe care știe sau crede că îl are. Este o caracteristică minunată a lui, se pricepe să trăiască în criză, din bici face praștie, improvizează cu imaginație, nu cedează nici un pas. Domnul Picu este de tipul acesta, rezistent, deși nu ai crede la prima vedere. Știe și teorie, dar are multă practică. Toți românii sînt de acest tip, sau aproape toți, ceea ce-i de mirare. Românașul nu este deloc modest, are zece vieți în pieptu-i de aramă, a învățat prea multe în viața lui, face față dacă este cazul la cele mai grele încercări. Își taie felia de existență și se observă la modul

parodic. Intriga sa este subtilă, greu de pipăit, dar el o vede puternică, la cote înalte. Motivația lui Picu nu este lupta cu statul, cu autoritățile, cu cei din jur sau cu sine însuși, ci este mai subtilă, fiind dată de dorința de a trăi fără ego, într-o gândire pozitivă. Nu este în stare să se judece zece ani cu Ludovic Karolyi, nu vrea să fie Pinteza Viteazul, chiar dacă nu cedează nici un pas de la identitatea sa, ci se păstrează pe poziția conservatoare a țaranului mioritic. Picu are rezonanță perfectă, ei bine, nu știe nimeni de ce, căci așa este să fie. Domnul Picu nu găsește credibilitate în fața nimănui, nici măcar în fața lui însuși, face de toate și totuși nimic, se pricepe la orice și nu mișcă un deget pentru ceva, este paradoxal în toate și coerent cu el însuși în a nu produce nimic concret. Activ, are păreri și minte, este genial, a inventat capcanele pentru țințari, doboară pe oricine cu mobilitatea și agilitatea sa verbală. Ca tot românul crescut în comunism, umblă rar la biserică, are voce de cantor, dar crede și nu crede. Este un foarte bun cititor, are studii liceale, remarcă subtilitățile și nodurile și semnele caracteristice ale oamenilor și faptelor, explorează mereu filonul de aur plantat ici-colo de realitatea complicată. Observă imaginile proaspete despre oamenii de astăzi, investește timp să privească și să asculte. Chiar dacă este miop de felul lui fizic.

O soluție ar fi fost ca Ministerul Culturii, Patrimoniului Cultural și Cultelor să renunțe la statutul de clădire monument istoric pentru casa Karolyi și atunci ar fi fost șanse ca judecătorii să aprobe cumpărarea apartamentelor de către chiriași și să respingă cererea de revendicare a fostului proprietar. Atunci chiriașii ar fi reușit să cumpere locuințele și să le intabuleze, ceea ce ar fi fost o greșeală, precizează doamna Dana, deoarece judecătorii ar fi considerat că sînt cumpărători de rea credință și ar fi anulat contractele de vânzare-cumpărare dintre chiriași și

primărie. Legea 10 din 2001 era în așa fel făcută ca foștii proprietari să-și reconstituie dreptul de proprietate, iar chiriașii să ajungă în locuințe sociale. Decăderea de la un statut înalt la cel de asistat social este expresia falimentului economic național, dar mai ales a eșecului ideii de societate socialistă multilateral dezvoltată. Lui Picu nu-i pasă și nu i-a păsat vreodată de societate, pentru el omul înseamnă societatea, deci societatea nu există. Ciudat și deștept om! În locul foștilor proprietari au apărut de nicăieri moștenitorii, nepotul generalului Husovski este inginer constructor și din băiatul politicos a devenit proprietarul nemilos care la evacuarea locatarilor le-a aruncat mobilele pe fereastră de la etajul întâi. Urmașii lui Bornemisza și Blomberg au ocupat casele și din cetățeni de rînd au devenit membrii ai clasei de elită orășenească. S-a întîmplat după revenirea lui Mihai I, ultimul rege al României, cel care a impus retrocedarea averilor Casei Regale. De la tovarășe, la Măria Ta, de la egalitarism la clasificarea oamenilor pe bază de avere. Efectul asupra lui Picu este minim, nu a avut niciodată nimic și acum are un adevărat castel plin de porumbei, liliaci și șoareci, iar la subsol, plin de șobolani ce sparg sticlele și ling ultimele picături de coniac. Și șobolanii sînt bețivi în orașul acesta. Casa sa este o fortăreață așezată în mijlocul centrului vechi, medieval, în care Picu este protejat de pereți groși, umblă ca o stafie dintr-o cameră în alta și nu îi vine să creadă că este el cel care se sacrifică pentru binele lumii întregi. Nu poate intra nimeni la el, a încuiat poarta de la intrare cu cheia ruginită. Este inaccesibil, seniorul în zdrențe are taine și dorințe subconștiente, simbolul puterii, masculul permanent ce locuiește printre contese îmbrăcate în mătase naturală învolănată.

Optanții au fost despăgubiți în aur, din fondul agrar, dar asta n-are nimic de-a face cu Picu. El ține în mîna stîngă

cheile casei Karolyi, este paznicul Petru al imobilului din cer, cu atît mai eficient cu cît nu ştie nimeni de jos că acolo la etaj și la catul de pe colț mai stă cineva, că el umblă zi și noapte prin toate camerele goale, le descuie și le încuie, căutînd nimicul și totul. Nu aprinde lumina, nu face foc, nu deschide ferestrele. Este o mortăciune vie, îl fotografiază turiștii ca pe o umbră nedeslușită trecînd prin dreptul geamurilor mătuite cu perdele grele de praf.

Doarme pe unde apucă, cel mai adesea în patul lui Vladimir Moka, a lăsat toate mobilele pe loc și hainele în dulapuri le-a lăsat frumos aranjate, cu promisiunea că va veni după ele. Dar au trecut nouă luni și domnul Moka nu se mai arată și nu a trimis nici un semn de viață. Picu a împrumutat fără să întrebe o cămașă și apoi a luat la purtare pantofii și costumele domnului Moka, i se potrivesc, are mărimea 44.

Picu arată ca domnul Moka, merge la maică-sa în vizită, doar în vizită, doamna Maria locuiește într-o garsonieră de optsprezece metri pătrați, în blocul social de pe strada Grănicerilor nr. 103. Doamna Maria a împlinit șaptezeci de ani și umblă prin casă fără de cîrjă, iar afară iese doar să stea vara la soare pe banca din fața blocului. Plînge de fiecare dată cînd îl vede pe Picu, de cum intră pe ușă, îl servește cu covrigei sărați, iar Picu refuză totul, doar banii nu-i refuză.

– Ai mîncat ceva astăzi?

– Am mîncat aseară, la restaurant.

După ce închide și face casa, domnul Buda bate în burlan de trei ori și lasă pe trepte un pachet cu mîncare, așa este înțelegerea, Picu are grijă și de restaurant, de fapt are grijă de ambalajele din curte. Picu coboară mai tîrziu și ia pachetul cu felii de pizza, iar uneori conține și frigărui reci. le ia repede, să nu apară vreun motan din podul lung.

Casa nu este deloc friguroasă, vară-iarnă înăuntru este aceeași temperatură de cincisprezece grade Celsius,

apartamentul domnului Moka se află deasupra bucătăriei și este chiar prea cald, urcă la optsprezece. Pereții de cărămidă cu mortar din var nestins au grosimea de cincizeci de centimetri, parchetul încă miroase a motorină, de pe vremea cînd aici era sediul comitetului orășenesc de partid. Domnul Moka nu l-a mai rașchetat, s-a mulțumit cu faptul că nu a avut niciodată gîndaci de bucătărie, furnici sau molii. Ce casă plăcută! Cîte cărți citea domnul Moka! Trei Biblii îl așteaptă pe masă, cu semne de carte la Marcu, „Și mulți din frunte vor fi cei din urmă, iar cei din urmă vor fi cei dîntîi”, Luca „Acela însă căruia puțin(e) (păcate) i se iartă, (acela) puțin iubește” și Pavel „Dacă este nevoie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunea mea”. Domnul Moka le-a subliniat cu roșu și le-a completat pe margine.

– La șaptezeci și unu de ani să-ți ie boarfele și să te scoată în stradă! Mi-a mîncat puterea și sănătatea, de atunci nu mai sînt femeie! A fost în vizită doamna Popp, domnul Popp este tot pe pat, n-a ieșit din casă de doi ani, are cancer. Vai, săracul, l-au scos cu tot cu patul și l-au adus aici, nu primește pe nimeni, le pute în casă a urină, vai de capul lor.

Doamna Maria plînge mult de cînd s-a mutat în garsonieră. Mobila a împărțit-o cu Pia și a mai și rămas pe loc, fotoliile cele vechi și mari nu au loc în garsoniera confort patru, cu duș și closet, fără de cadă de baie.

– Ce face Pia?

– Du-te, maică, s-o vezi, că doar e nevastă-ta.

– Nu mă duc.

– Ți-e soție, du-te s-o vizitezi.

– Nu mă duc.

– Du-te la consignația și cumpără o carte, dar mai întîi spală-te, că miroși a transpirație. Ce haine ai pe tine?

– Sînt de-ale domnului Moka, au rămas dulapurile pline, n-a mai venit după ele, le folosesc eu.

– Ai face bine să te speli, miroși ca o hanță.

– De ce să mă spăl, că mă murdăresc din nou...

– Te-ai țicnit, du-te și fă un duș. Hai, du-te, că de nu îți croiesc o cîrjă peste spate. I-am dat ei patul cel mare, ca să aveți unde dormi amîndoi, du-te la ea, să te primească, că doar ți-e soție și sînteți o familie...

– Mie îmi convine să fiu singur, am zece apartamente la dispoziție, pot sta în oricare dintre ele vreau eu.

– Stai singur pe întuneric ca huhurezul...

– Mai vine Sandu pe la mine, sau mă duc eu la el în turn.

– Acolo s-a mutat?

– L-a lăsat directorul, ziua dă bilete și face pe ghidul pentru turiști, mai primește cîte un ciubuc...

– Și îl cheltuie pe băutură. Tu mai bei? Știi că bei, dar eu îți dau apă minerală. Haide și stai cu mine la masă, am ciorbă de salată verde cu mărar și hasmațuchi.

– Nu vreau.

Cinci ouă făcute papară în farfurie îl îmbie pe Picu, miroase plăcut ca pe vremuri, cînd venea de la școală și era flămînd după ora de educație fizică. Picu se așază la masă și mănîncă vorbind, mama îl ascultă, este bucuroasă să îl vadă stînd cuminte pe scaunul de metal cu burete sub mușama și, rîzînd, povestește cum s-a speriat ieri-noapte de un șoarece.

– M-am întins pe pat și citeam Biblia, am găsit-o în biblioteca domnului Moka, are trei Biblii...

– Și fumai, știu eu, dar să ai grijă să nu adormi cu țigara aprinsă...

– Fumam, cînd aud un foșnet. Cine-i? strig. Nu răspunde nimeni. Citesc din nou din Biblie, epistola către corinteni. Era miezul-noptii. Iar aud ceva, fîșșș, și peste două minute iar fîșșș... Mi se face pielea rece și ce crezi că am făcut, am stins veioza și am stat nemișcat, fîșșș, peste două minute iar fîșșș, peste două minute iar fîșșș, parcă cineva era în cameră cu mine și nu-l vedeam...

– Ia pisica mea și du-o acolo să-i prindă.

– Pe cine? Că nu era șoarece, acolo nu sînt șoareci.

Cineva citea, eu nu-l vedeam, dar el mă vedea pe mine, dar eu nu-l vedeam...

- Vai de mine, băiete! Te-ai țicnit!

- Nu plînge, mamă, că e de rîs. Citea din cealaltă Biblie.

- Cine? Erai tu beat.

- Nu eram. Cum nu mai avusesem țigări, am rupt o foaie din Biblia de pe masă și mi-am înfășurat în foiță tutunul scos din chiștoace, dar din cauza foi rupte cotorul s-a desfăcut singur, celelalte file erau ca un fel de arc magnetic și fișșș se desfăcea una, apoi fișșș alta cînd încărcătura electrostatică reușea să ridice altă foaie și tot așa, mi-am dat seama ce se întîmplă și în tot acest timp am crezut că e o stafie în casă cu mine. De atunci nu mai las Biblia deschisă pe masă, rup foia și închid cartea, ca energia electrostatică să se închidă.

- Bată-te norocul să te bată! Eu aș fi murit de frică, rîde domol doamna Maria, cu grijă față de proteză, nu poate să deschidă gura prea tare.

- Nu ai să-mi dai cu împrumut șapte lei, să-mi iau țigări?

- Îți dau, da' să nu mai rupi Biblia omului, că e păcat. Vezi ce-ai pățit dacă ai rupt cartea sfîntă?! Nu-i prea slabă cafeaua?

- E bună, mai pune-mi o înghițitură.

- Mă gîndesc cît de mult m-am străduit să curăț casa de păianjeni, cînd a venit domnul Karolyi prima dată. M-am pregătit ca pentru oaspeți și pe cînd colo a fost ca pentru dușmani. Am cerut peria cu coadă lungă de la doamna Dana și am șters toate pînzele, am rugat-o pe Pia să mă ajute pe tavan și în colțuri.

Picu a mîncat toată papara, a băut toată cafeaua din ibric și s-a lăsat pe spătarul scaunului. Peste un sfert de oră va merge la closet, doamna Maria se duce înaintea lui, să deschidă ferestruica de aerisire, altfel miroase toată casa a

pîrț. Spală ceașca de cafea cu apă rece, nu pornește apa caldă aproape niciodată. În tinerețe era și ea risipitoare, dar avea din ce, salariul de secretară a secretarului orășenesc de partid îi ajungea, deși nu se plînge nici acum de pensie, a reușit să-și cumpere garsoniera, nu mai plătește chirie la primărie. A cumpărat-o în rate și a intabulat-o pe Picu, el este proprietarul garsonierei, aici va sta el după ce ea va muri, dar domnul Barabaș i-a spus să nu facă așa ceva decît dacă și numai dacă pune clauza de uzufruct viager, ceea ce a și făcut. Domnul Barabaș și-a cumpărat apartament cu trei camere pe strada Culturii, la etajul întâi. L-a sunat în urmă cu cîteva luni și l-a întrebat de una și de alta, cum se simte, a auzit că are pietre la rinichi. Da, a fost la operație la spitalul militar din Oradea, i-a spart pietrele cu laserul. De fapt, în oraș se auzise că notarul Barabaș a murit.

– Vreau să vă întreb ceva, domnu' Barabaș. Noaptea nu pot dormi, dacă stau mereu în casă nu am somn și mi-a venit în cap că fiu-meu ar putea vinde garsoniera.

– Nu ați pus în actul de donare clauza de uzufruct viager?

– Ba da. Dar oare el o poate vinde fără de semnătura mea?

– O poate vinde, dar clauza rămîne valabilă și abia după ce veți muri în apartament va putea veni cumpărătorul.

– O, Doamne, așa ceva n-aș vrea! Mi-a spus cineva că Picu vrea să vîndă garsoniera și nu l-am crezut. Pia mi-a spus. O poate vinde fără de semnătura mea?

– Bineînțeles, e proprietar pe ea, doar că are o clauză că nu o poate nimeni utiliza decît după moartea dumnevoastră. El vinde și clauza.

– Vai de mine! Ce să fac? Nu vă puteți interesa dacă nu cumva a vîndut-o?

– Pot scoate un extras de carte funciară de informare și vedem ce mișcări s-au făcut, dacă s-au făcut. Dar vă costă vreo zece lei.

- Vă plătesc douăzeci dacă mă ajutați.

A fost însă prea târziu. Domnul Barabaș a venit personal la doamna Maria, să-i arate extrasul de carte funciară. Picu a vîndut garsoniera la cîteva luni, iar cumpărător este domnul Buda.

- Cine?

- Domnul Buda de la restaurant, cu prețul de opt mii de lei.

- Vai de mine și de mine! Doamne, ce am crescut?!

- Dar nu vă poate scoate din casă, fiți liniștită.

- Am simțit eu ceva, că nouă luni de zile n-a mai venit să ceară bani de țigări. Cred că Pia știa și de aceea l-a dat afară din casă. Săraca de ea, nu mi-a spus, ca să nu mă facă să sufăr. Dar trebuia să-mi spună. Ba mi-a spus să nu-i dau nimic cît trăiesc, dar eu am vrut să rezolv totul cît trăiesc, să nu aibă el nimic de făcut. E plătit totul, sicriul, locul de mormînt, crucea. Așa le-am făcut să nu aibă nici o cheltuială cu mine, plus că le las niște bănișori ce-i adun în cont.

- Aveți grijă să nu aibă acces la cont decît după moartea dumneavoastră.

- A încercat, mi-a spus doamna de la bancă, a încercat să-i scoată pe toți, să lichideze contul, dar i-a cerut certificatul de deces și a plecat cu coada între picioare. Isuse Cristoase, apără-l de rău și dă-i minte, că nu știe ce face!

Doamna Maria îl așteaptă pe Picu să iasă de la closet. A fost un băiat bun toată viața, vine s-o vadă în fiecare după-amiază de 15 din lună, cînd primește pensia. Și doamna Maria îl așteaptă, abia așteaptă pensia. Îl urăște pe Ludovic Karolyi pentru că i-a furat liniștea și bucuria de a locui în aceeași casă cu fiul său și cu nora. Îi vedea zilnic, nu avea nevoie de mai mult decît să fie împreună cu ei. Dacă Picu se comportă ca un parazit, vina îi aparține și ei, l-a crescut ce pe un cîine în lesă, i-a pus mîncarea în față și l-a crezut fericit în față televizorului.

Picu s-a spălat pe obraz și pe dinți, îi simte respirația cu miros de salvie. Se chinuie cu dantura, îi lipsesc măselele, nu poate mesteca. Doamna Maria și-a pus proteză prin sindicat.

– De ce nu te-ai ras? Ți-am cumpărat un set nou de lame.

– Am niște zgrăbunțe în barbă. Ce vrei cu mine!?

Cînd aude vorbele acestea, doamna Maria știe că a întrecut măsura și pleacă din fața lui, își face de lucru la dulap. Pricepe că l-a supărat și nu vrea să-l și jignească, Picu este foarte sensibil. Nu-i poate reproșa nimic, în nici o împrejurare nu-l poate enerva. Este mama lui și își va duce crucea pînă la capăt, dacă așa a decis Dumnezeu să fie. Va purta și crucea lui, dacă va trebui și dacă va putea să o facă sau măcar să o susțină de-un capăt. Poate alta ar fi fost situația dacă ar fi avut tată sau dacă ar fi devenit el însuși tată. Așa i-a spus și domnul Moka, dar nici nu vrea să se gîndească la el în acest mod, Picu nu își cunoaște tatăl și așa va rămîne, va duce cu ea în mormînt acest secret. Dacă între mamă și fiu apare vreo ceartă, vreo discuție despre faptul că fumează, că bea, că nu muncește opt ore pe zi într-un serviciu, că nu va avea pensie, că la bătrînețe va muri de foame, Picu scapă foarte ușor, se acoperă cu blana de arici și îi aruncă în față vorbele: Tu de ce nu vrei să-mi spui cine mi-este tată? Și atunci doamna Maria începe să lăcrimeze, nu reușește să-l convingă că aceste lucruri s-au întîmplat demult și că și-a plătit păcatele tinereții cu vîrf și îndesat. Mai bine s-ar fi măritat cu Ciocan, cînd a cerut-o în căsătorie. Picu era încă mic, iar Ciocan era văduv, nevasta îi murise de leucemie. Nu l-a iubit, era și prea bătrîn și îi mirosea gura a măsele stricate. Dar astăzi ar avea casă pe Dealul Florilor, lîngă muzeu, și ar fi fost doamnă după aceea toată viața, n-ar fi trebuit să copieze acte ca o sclavă.

– Vino și dormi aici la mine, îți pun o saltea și te vei odihni ca un prunc îmbăiat, că la mine e cald.

- Mamă, nu stau cu tine, mă simt bine acolo.

- Dar n-ai apă, n-ai gaz, n-ai lumină...

- Dar nici nu plătesc nimic. Fac baie la tine o dată pe lună, mie mi-e suficient. Căldură nu-mi trebuie, mă învelesc cu plapuma domnului Moka. Iar curent am de la proiectoarele care luminează casa din exterior, pot să citesc toată noaptea dacă vreau. Dumneata nu înțelegi că a trecut vremea când veneai tiptil la ușa camerei mele și ascultai cum dorm? Te trădau papucii de casă.

Doamna Maria zîmbește, acesta este fiul ei, o vorbă îi este de ajuns ca să se mîngîie cu el și apoi o lună să nu-l mai vadă.

- Să nu vinzi nimic din ce are domnul Moka, dacă îți trebuie bani de țigări vino la mine.

- Nu am ce vinde, cele mai multe cărți sînt vechi și în limba maghiară și germană, nu știam să cunoască maghiara și germana. Cred că nu este biblioteca lui, după cîte îmi dau seama este o bibliotecă veche, a unei femei, are multe romane tipărite la Viena și la Budapesta, prin anii nouă sute și mai înainte.

Dar nici doamna Maria nu știe de unde are Moka aceste cărți. A mers odată la ușa lui și a bătut atît de ușor încît el a crezut că este o pisică. S-a auzit mai întîi cum trage zăvorul și apoi de două ori limba yalei făcînd clic, clic.

- Lăudăm pe Isus, Maria!, a grăit el cînd a zărit-o prin fantă, dar nu a deschis mai tare decît să i se vadă un ochi și jumătate din nasul ascuțit, de evreu.

- Bună seara, vecine, i-a luat-o ea înainte, observîndu-i pielea feței prea albă, de parcă sîngele i-a căzut în picioare. Te rog să mă ajuți cu ceva, și a împins ușor ușa cu palma, iar el nu a opus rezistență și a făcut un pas înapoi, cu o mișcare totuși lentă.

Avea domnul Moka ceva ce nu-i plăcea Mariei, dar era clientul ei, îi dactilografia sute de pagini scrise ordonat, de

mîna sa. Copia Biblia cu mîna sa. Era clientul ei cel mai bun și a găsit îndrăzneala să-i bată seara în ușă.

– Bună, bună, Maria. N-ai fost niciodată în casa mea, intră...

Era tînără pe atunci și nu înțelegea ce ce întîmplă cu Vladimir, arăta ca un bărbat foarte ordonat, dar se purta delicat ca o femeie. Rîdea de el după ce pleca din biroul de copiat acte și își dădea seama că este preocupat doar de Dumnezeu. Era omul lui Dumnezeu, ceea ce trezea în ea încredere, dar și neliniște, căci avea degete nervoase și răsfoia filele scrise caligrafic și numerotate de două ori, și sus, și jos. În secret, ea rîdea de el și avea impresia că este timid și poate chiar îndrăgostit de ea. Era numai o greșită părere, așa se pare, o părere era greșită.

– Îmi pare bine, zice tam-nesam Maria și îi întinde mîna, obligîndu-l să facă la fel.

Era lumină pe holul casei, oricînd se putea deschide o ușă de la apartamentele locatarilor de pe palier și să iasă cineva, cel mai puțin ar fi vrut să iasă și s-o vadă notarul Barabaș pentru care lucra și care și-ar fi putut schimba părerea despre seriozitatea ei. Dar și mai rău ar fi fost să o bîrfească doamna Varga, care o privea de fiecare dată cu ochi critic și observa multe cele, dragă te-ai tuns, vai ce rochiță frumoasă, de unde o ai?, ioi că te-ai îngrășat puțin...

– Vladimir Moka, se fistîci el, prezentîndu-se ca unei necunoscute.

– Vladimir, mă gîndesc de ce am venit la tine, sînt singură, tata ajunge acasă după miezul-nopții și sînt străină pe lumea asta, nu nu știu... se bîlbîi Maria.

– ... Ai nevoie să vorbești cu cineva, cu mine, hai înăuntru. Chiar dacă tu nu te gîndești la asta, eu văd în venirea ta mîna lui Dumnezeu. Asta e! Hai înăuntru, să vorbim, zice domnul Moka, și fața i se înroși puțin.

Era îmbrăcat cu haine de oraș, de parcă voia să iasă

undeva. Ea își dădu atunci seama că este în capotul de casă pus peste combinezon și cu papucii de interior în picioarele goale. Băgă și el de seamă că ceva nu se potrivește, dar își ridică imediat ochii de la poale și o privi drept, ea strângându-și mai tare cordonul și fețele halatului pînă la gît, ca și cînd i-ar fi fost frig.

Era pentru prima dată în casa domnului Moka, acolo l-a găsit, ea era copilă, el locuia tot singur în acest apartament atît de mare ca pentru o familie, ceea ce nu era deloc obișnuit, înseamnă că avea chiriașul o susținere puternică de la cineva din comisia de repartizare a locuințelor. Și apoi mobilierul ridica alte semne de întrebare, de unde să aibă un tînar mobile atît de antice, de lemn masiv lustruit și cu intarsii de mahon, cel mai dur lemn din lume.

- Aici le-am găsit, sînt ale foștilor proprietari, i-a explicat Vladimir.

- Ce noroc pe tine! Noi a trebuit să cumpărăm mobilă, tata a făcut rate. Am construit un nou perete de cărămidă, ca să am camera mea. Locuiești singur într-un atît de mare spațiu?

- Da, este apartamentul foștilor proprietari ai casei, ei sînt plecați cu toții în străinătate, dar ei plătesc utilitățile și chiria. Eu am lucrat cîndva pentru ei, am fost secretarul domnului conte.

Asta explica aproape totul, secretarul contelui, care conte?, așa că Maria s-a mulțumit cu asta și s-a așezat pe scaunul tapisat. Dacă s-ar mărita cu Vladimir, în ciuda diferenței mari de vîrstă dintre ei, ea ar face ca totul să strălucească de curățenie pe aici.

- Ai nevoie de un îndrumător, zice domnul Vladimir. Șezi, să povestim despre ... viața noastră de toate zilele. Știu că nu umbli la biserică, nici tatăl tău nu este credincios. Eu am fost crescut cu biserica și așa știu să îmi conduc viața, după Dumnezeu.

- Noi sîntem atei, nu călcăm în biserică.
- Știu, dar fii liniștită, nu este neapărat nevoie să mergi la slujbă, important este să ai aici acel ceva ce te face să fii om bun și tu îl ai.

- Mulțumesc, în textul pe care l-am dactilografiat scriai despre demoni. Oare sînt demoni?

- Nu te speria, în mod sigur nu ești demon. Mii de ani, oamenii nu l-au cunoscut pe Dumnezeu, așa a fost în antichitate, oamenii credeau în altceva, nu aveau conștiință creștină. Dar totuși erau oameni, aveau liber-arbitru, existau, trăiau, însă viața lor nu avea nici un sens, nici un har nobil pentru a se apropia și a fi asemenea lui Dumnezeu.

- Erau sclavi. Am citit undeva că cel mai rău trăiau sclavii de sclavi, adică erau sclavi care la rîndul lor aveau sclavi.

- Erau sclavi și cu trupul, dar mai ales erau sclavi cu sufletul. Viața lor nu avea sens și de aceea oamenii nu au mai putut suporta lipsa de cunoaștere a divinității și au făcut un pas înainte prin călăuzitorul Isus Cristos, care ni l-a arătat pe Dumnezeu Tatăl. Nu ni l-a arătat cu ajutorul rațiunii, cu argumente științifice, așa nimeni nu îl poate găsi pe Dumnezeu, oricît ar dori. Maria, ai numele mamei lui Isus, ești ființă aleasă, ești iubită de Dumnezeu.

- Am primit numele bunicii după tată.

- Și ea a fost aleasă.

- Ea m-a învățat să mă rog seara înainte de culcare, dar apoi tata mi-a spus că nu trebuie să mă rog, ci doar să mă gîndesc la un lan de grîu copt, bătut de vîntul de vară.

- E bine și așa, nu este obligatoriu să te rogi mereu, simți cînd trebuie să te rogi, dar te poți liniști și pregăti de somn și în alt fel.

- Tu te rogi?

- Cîteodată, cînd am probleme, și zi de zi găsesc și

observ câte ceva ce mă tulbură, ca acum. Citesc Biblia, dar nu numai Biblia, și scriu eseuri despre spiritualitate.

– Eu am citit Biblia hazlie, a fost lectură obligatorie la liceu.

– E foarte bine, m-ai scutit de jumătate explicația de dat. Acolo scrie că nu există Dumnezeu, sau mai precis că este o ficțiune a minții oamenilor. Dar tu, sau eu, de fapt oricine, cu toții putem să analizăm pas cu pas, să vedem și să constatăm cu ochii noștri că totul se mișcă, că planetele se rotesc în jurul Soarelui, apa curge din deal în vale, vântul bate din răsărit spre apus, păsările zboară de la nord la sud și invers, oamenii aleargă în toate direcțiile. Dar dacă dăm totul îndărăt, înțelegi, îndărăt, înapoi adică, îndărăt, mereu și mereu, la un moment dat vom ajunge cu mintea la momentul inițial și chiar și știința recunoaște, de la Aristotel încoace, că a existat acel moment înainte de Big Bang. Până atunci, Universul era în repaus total, de fapt nu era nimic, sau mai precis exista nimicul, materia neagră și materia întunecată, care înseamnă nimic, căci lumea este formată din nimic. Ai înțeles? Da. Și cel care a pornit Universul a fost Dumnezeu, el a fost cauza primei mișcări, după care au urmat toate celelalte în lanț și acum am ajuns la ceea ce vedem azi.

– E ca la șirul de piese de domino, o miști pe prima și apoi se mișcă una pe alta?

– Cam așa poate fi, nu le știu nici eu, mișcarea merge la infinit, ceea ce ne este prea greu să înțelegem. Piesele de domino ale lui Dumnezeu sînt invizibile, invizibile pentru noi, e un lego în care totul se întîmplă rațional, ochi de lanț după ochi de lanț.

– Atomii...

– Ba și mai jos în microunivers, unde se află acele quarcuri, descoperite în vremea noastră, particule cuantice ipotetice și mai misterioase, care nu-s nici materie, nici energie, sau și una și alta. Cine a pornit jocul acesta nu știm,

ci bănuim doar că este Dumnezeu, care îl poate și îngheța, căci îi este suficient să oprească o piesă și toate cele ce urmează nu se vor mai mișca, timpul se blochează, nu se mai petrece nimic.

- Ai fi bun de preot, știi predica despre Dumnezeu.
- Nu pot fi preot.
- De ce nu poți fi?
- N-am școală.
- Ești excelent pedagog, m-ai făcut să înțeleg și fizica.
- Mă mulțumesc cu un singur elev, așa ceva nu ai unde să predai la școală.

- Și atunci din ce trăiești?
- Trăiesc cu puțin, am prieteni care mă ajută.
- Înțeleg, nu voi spune nimănui că ești greco-catolic.
- Nu sînt greco-catolic, ar fi prea simplu și periculos să fiu. Sînt creștin, da, asta pot să spun fără de teamă. Am prieteni care mă ajută și eu îi ajut pe ei cu ce pot. Sînt oameni cu suflet și au conștiința nemuririi sufletului. Tu simți că ai suflet?

- Da, simt aici în piept că ceva se mișcă.
- Animalele nu simt așa ceva, noi oamenii cu toții avem suflet și mai devreme sau mai târziu îl simțim. Lumea este spirituală, tot ce vorbim este spiritual și primul model a fost Isus, dar au fost și alții înainte de el și sînt și alții după El. Dacă ne bucurăm de viață, ne bucurăm și de Dumnezeu. Facem parte din creația sa, vrem nu vrem. Vrei să pleci, Maria? Eu doar așa vorbesc, nu cunosc alte cele despre lume. Poți să pleci dacă vrei.

- Nu, doar că ... este pentru mine așa o bucurie să stau cu tine și să te ascult. Cred că o să se întîmple ceva rău, tata vine în fiecare seară băut și dimineață se duce din nou la muncă, nu mai știu ce să fac...

- Dumnezeu este în toți oamenii, inclusiv în tatăl tău, care are conștiință, de aceea este responsabil și se duce zi de zi la munca sa. Probabil este o muncă prea grea pentru el și

de aceea alege să se refugieze în băutură. Îi este greu, își dă seama ce se întâmplă cu el, dar tu nu ai ce să faci altceva decât să te rogi pentru el. Vrei să ne rugăm împreună?

- Da, vreau, vreau, Vladimire, zice Maria și lui i se pare că plînge...

Moka era bărbat și l-a iubit pentru felul sobru în care se îmbrăca, dar niciodată nu i-a spus vorbe ușoare precum alți bărbați, nu se uita în ochii ei, o mîngîia pe păr și îi făcea semnul crucii pe frunte, la despărțire. Maria credea că îl va strînge în brațe și atunci va fi sărutată, dar Vladimir i-a făcut semnul crucii și a sărutat-o pe frunte.

- Doamne, iartă-mă! zice domnul Moka.

Fără s-o vadă nimeni, așa a vrut Maria să intre și să iasă din apartamentul lui Vladimir, și a reușit acest lucru de multe ori. El vorbea, vorbea, ea asculta, asculta. Era gravidă și i-a spus acest lucru, iar el a mîngîiat-o pe frunte și i-a făcut semnul crucii. Maria s-a ridicat de pe scaun și i-a spus că va avea un copil. S-a apropiat de el și l-a îmbrățișat.

- De ce plîngi? Bucură-te, Marie!

- Cum să mă bucur, cînd nu am un soț?

- Dacă ai avea soț, ar trebui să te ocupi de el. Așa, te vei ocupa de copil.

- Dacă vrei, ai putea să mă ajuți, că ești om bun și credincios. Ia-mă de nevastă!

- Vreau și te voi ajuta, dar eu sînt deja luat și nu ai fi fericită să stai în aceeași cameră cu mine. Ale mele zile sînt mai grele decât ale tale, așa că lasă-mă pe mine cu ale mele și rămîi tu cu ale tale. Dar eu voi fi mereu alături de tine și te voi iubi și de acum înainte, iar pentru pruncul tău voi fi un părinte spiritual. Maria, Domnul fie cu tine!, și i-a făcut semnul crucii pe frunte.

Doamne, de ce pe unii bărbați îi faci sfinți, s-a întrebat Maria. Avea douăzeci și cinci de ani, lumea observase de mult că are burtică, doar tatăl ei n-a știut nimic pînă în luna a

noua, sau n-a vrut să vadă. O găsea mereu în pat și pleca când ea dormea, iar duminica lenevea toată ziua și fiica îi servea mîncarea la pat. El i-a pus numele Pompiliu, iar Maria i-a pus numele Gabriel. Așa a apărut Picu.

Prima cauză a fost și ultima, tovarășul Filip a băut mai mult ca de obicei și nu s-a mai putut ține în picioare, așa că el, nemernicul violator de fete, l-a adus mai mult cărat pe sus, pe trepte, pînă în casă și l-a cărat pînă în dormitor. Maria i-a mulțumit, era îngrijorată, l-a îmbiat cu cafea și el nu a refuzat, era obosit. Vorbeau în șoaptă, să nu-l trezească. Maria turna cafea în ceașcă și degetele îi tremurau, el i-a prins mîna cu degetele și n-a mai lăsat-o, s-a ridicat de pe scaun și a strîns-o în brațe. Nu i-a spus nimic, nici un cuvînt, nici măcar unul, ci doar a împins-o ferm-delicat pe canapea și i-a strecurat mîna pe sub capot. Ea s-a lăsat sărutată pe gură și a gemut atît cît trebuie, ușor, cu mîinile încleștate după gîtul lui. A gemut pentru că așa a crezut ea că e bine să facă. Erau reci, dar mîinile Mariei s-au încălzit de trupul lui și inima o luase la fugă sub sîn, nu mai auzea ticăitul ceasului din bucătărie, era nemișcată și supusă, avea să reacționeze cînd va încerca să o dezbrace, dar el întîrzia s-o facă și o săruta cu foc, în fel și chip o pipăia și își plimba mîinile mari peste tot pe unde avea ea locuri reci. Era prea tîrziu să se opună, și-a pus în gînd să o facă, așa nu se mai putea... Și nici măcar nu era frumos, iar la plecare i-a spus doar: Servus toc! – și a ieșit pe ușă fără măcar să o sărute. Ar fi vrut ca nemernicul să vină cu flori, duminică la prînz, s-o ajute la felierea pîinii, iar ea să se comporte ca o fetișcană trasă de coadă. La o adică, putea să iasă mult mai rău cu el, decît a fost să fie.

A zecea cruce

Vladimir i-a devenit ca un fel de soț de departe, cel mai bun exemplu de om viu, au trăit în aceeași clădire, se opreau un minut față în față și stăteau de vorbă mai ales despre Picu, după care el grăbea pasul și zicea de fiecare dată: Doamne, iartă-ne și ne ajută! A fost ca un soț secret și ca un tutore. Îmbrăcat cu cămașă și haine negre, ras proaspăt pînă la rădăcina firului de păr, uscățiv, mergea seară de seară la capela romano-catolică din cimitir și participa la priveghiuri. Mirosea a tămîie acrișoară și a ceară parfumată.

– Este mai mult mort decît viu, zicea Picu.

Avea o bănuială că între mama sa și domnul Moka a existat o relație. De domnul Moka nu se mai știe nimic, a dispărut de acasă într-o noapte, după ce Ludovic Karolyi le-a trimis locatarilor, inclusiv lui Vladimir Moka, acea scrisoare de evacuare. Cu cîteva zile înainte, Moka l-a chemat pe Picu la el în casă și au vorbit pînă tîrziu în noapte, era un ceas de mare taină, Picu nu era prea beat, la un moment a auzit clar că domnul Moka intenționează să plece în străinătate, mai precis în Austria, împreună cu cei care mai trăiesc dintre Frații Școlari, un grup de călugări minoriți din ordinul dispărut oficial în 1948.

– Așa deci, sînteți călugăr și nu mi-ați spus niciodată acest lucru!

– Nu te-ar fi ajutat cu nimic, fiule. Călugării trebuie să respecte cît trăiesc nu doar legile civile, ci și regulamentele interne ale ordinului lor, care are o instanță disciplinară și de judecată ce analizează abaterile de la canon și pedepsele urcă de la mustrarea verbală pînă la excomunicare. Vorba spune că și călugării sînt oameni, dar să știi că monahii au reguli mai stricte decît Codul penal, ceea ce explică selecția

riguroasă a celor care trăiesc în armata lui Dumnezeu.

- Ce fel de călugăr ați fost dumneavoastră? În clandestinitate, cum am auzit eu?

- Am fost omul lui Dumnezeu, un umil soldat. Sufăr și mă rog mereu pentru păcatele mele și ale oamenilor. Uite, vino cu mine în camera de alături... Am aici icoane la care mă închin, iau rozariul în mână și mă rog.

Picu vedea capela cu două mescioare înguste, cu treaptă pe care poți îngenunchea, deasupra cărora sînt atîrnate o adunătură de icoane cu toți sfinții, de toate mărimile, iar în locurile goale rămase între ramele de lemn mai late sau mai înguste sînt lipite pe vîruiuală portrete ale sfinților, tăiate din calendare vechi bisericești. Camera este întunecoasă și miroase puternic a tămîie și a seu de lumînare. În colțuri, pe trei tabureți acoperiți cu bucăți de pînză albă, sînt așezate statuete, una de lemn sculptat grosier, de vreun meșter popular, reprezentînd-o pe fecioara Maria.

- Seamănă cu o țărăncă tînăra din Maramureș, observă Picu.

- A fost sculptată de Vida Gheza, în secret, deoarece era membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Român...

- Aha!

În celălalt colț, o statuie aproape în mărime naturală, din gips colorat, dar culorile sînt aproape șterse. Sfîntul are o mantie lungă și îi lipsesc degetele de la mîna cu care binecuvintează.

- S-au rupt cînd am transportat-o de la capela din cimitir.

- Aici ce poate să fie?

Pe lîngă perete stă lipită și fixată cu bride de oțel o cruce de lemn masiv, cu pedestal și pe brațe cu două cîrlige de metal auriu.

- E supliciu meu...
- Vreți să spunei că?...
- Da, vreau să spun că...

Domnul Vladimir se descaltă, urcă pe suport și se agață cu mâinile de cele două cârlige.

- Mă răstignesc și așa simt durerile lui Cristos...
- Pot să încerc și eu?

- Nu cred că vrei. La început nici eu nu am rezistat, cred că nici măcar un minut nu am rezistat, te sufoci, nu poți respira, dar acum, după zeci de ani de răstigniri zilnice, pot să stau și un ceas și o zi așa putea, dar nu vreau deloc să mă mîndresc cu asta. Mă rog mereu să văd lumina și cînd vine deasupra mea și mă luminează porumbelul uit de toată durerea din brațe și atunci se întîmplă și-mi las picioarele să atîrne... și nu mai știu de timpul lumii acesteia.

- Faceți crucea precum gimnaștii la inele. Doamne, da' ți se smulg ligamentele...

- Așa am simțit și eu la început. Coboară de pe cruce, să nu cumva să îți luxezi încheieturile, că apoi nici nu poți mânca de unul singur, trebuie să-ți ridice cineva lingura la gură. Așa am pățit și eu, dar m-a ajutat maică-ta, m-a hrănit o săptămîină cu lingura.

- Nu mi-a spus niciodată.

- Poate că nu.

- Înseamnă că Dumnezeuul tău nu este o soluție pentru tine, ci este o problemă pentru tine, domnule Moka.

- Dumnezeu nu este o problemă pentru noi, oamenii, ci noi, oamenii, sîntem o problemă pentru Dumnezeu...

- Ei bine, asta n-o mai înțeleg.

Picu își dă seama că domnul Vladimir este un om pentru care sfințenia înseamnă mai mult decît să trăiască moral. Pentru el, nu este suficient ca religia să îi indice cum și ce etică să adopte, ci ține seama de acea meta-etică statuată prin regulamentul intern, cum zicea, care dirijează

fiecare situație în mediul neprofan. El nu se mulțumește să se manifeste formal perfect, ci este necesar să cunoască și de ce trebuie să aibă comportamentul cel mai indicat dintre cele fizice, spațiale și temporale posibile. Acel regulament al cinului său îi constrânge libertatea de acțiune, idealul său fiind să nu resimtă normele ca impunere coercitivă și să conștientizeze în forul său lăuntric faptul că perfecțiunea este obligatorie, din datorie profesională de călugăr și intelectual. Călugărul nu este el însuși, se comportă mai mult ca o altă ființă, una ideală, pe care o imită. Oamenii Domnului trebuie să propage adevărul ca virtute după care se recunoaște dacă sufletul lor este de calitatea cristalului.

- Ființa umană are o demnitate genetică, din naștere. Chiar și omul tarat o are, domnule Moka. Această demnitate nu poate fi evaluată cu nici un criteriu, am primit-o de la Dumnezeu, este naturală. Dacă nu ne recunoaștem această calitate, înseamnă că avem o problemă și dacă noi avem una, atunci și Dumnezeu are și este o problemă și Dumnezeu pentru noi, oamenii, ceea ce, în concluzie, ne produce suferință. De ce vreți să suferiți, domnule Moka, de vreme ce ați putea atât de ușor să vă eliberați de suferință?

- Nu putem accepta nimic din ce sîntem și din ce avem. Fiule, ține cont de faptul că omul de știință ne poate evalua fizic, medical, psihologic, dar Dumnezeu ne cîntărește din punctul de vedere al eternității, concept neuman. El știe cât de dificil este să fii perfect...

- E imposibil să fii perfect! Nu există perfecțiune morală.

- Ba este posibil, ba există în fiecare dintre noi un manual de perfecțiune și sfințenie. Fiecare știe, și tu știi, fiule. Cum sîntem noi ține de această realitate, în care după hirotonire preotul oficiază liturghia și ne iartă păcatele, ori le ține și ținute vor fi în veci... Preotul imperfect cum spui are rolul să ierte păcatele mărturisite și asumate cu

promisiunea că păcătosul nu le va mai face. După liturghie, spovedanie și cuminecare, omul se înnoiește spiritual. De câtă vreme nu te-ai spovedit, fiule? Poate de-un an, poate de zece, poate niciodată... O dată știi sigur că te-ai spovedit, ții minte, desigur, aveai vreo șapte ani și te-a dus maică-ta la biserică. Poți să-mi spui ce păcate ai mărturisit? Nu trebuie, le știi, sînt ca ale tuturor copiilor. Dar nu poți să negi că ai simțit cum este un om fără de păcat, cu păcatele tocmai iertate.

- Dacă am rămîne copii?!... A fost bine că nu am simțit nimic. Rolul preotului în societatea de acum a scăzut, cel puțin așa îl percepem noi. Numărul parohilor a crescut, în sate sînt cîte doi-trei la o sută de case. Preoția este o meserie cu grade profesionale, concursuri de definitivat, examene de capacitate preoțească, memorii periodice de activitate, recomandări de la protopop, dispense de timp oprit. Preotul e obligat să locuiască în parohie. Divorțul de soție duce la sancționarea lui, chiar dacă preoteasa poartă vina despărțirii. Știm cum trăiește potcapul din satele mici – devine taximetrist, crescător de găini în șura casei parohiale, sau tractorist pe TAF-ul care exploatează lemnul rotund din pădurea bisericii. Cultivă cleja bisericească și vinde morcovii la spitalul județean. Sau stinge var și îl distribuie în saci cu factură. Completîndu-și veniturile, trebuie să respecte și regulamentul, să evite pactul cu Iuda. Să practice ecologismul spiritual, să combată anormalul, viciul, minciuna, furtul, sodomia, desfrîul, mintea slabă, înfeudarea economică prin bănci, comerțul cu alimente chimizate și alte teme recomandate de episcopi. Trebuie să devină păstor spiritual, să se facă auzit în viața publică a comunității. Așa se întîmplă?

- Chiar așa, fiule, trebuie să se întîmple. Cînd credincioșii cîntă în comun, dau răspunsurile și după liturghie spun despre popă că se jertfește pentru turmă.

- Dar este invers.
- Chiar și atunci, important este să vrei să faci ceva, chiar dacă nu reușești.
- Asta e de neînțeles.
- Pentru oricine poate fi de neînțeles, dar nu și pentru tine. Tu înțelegi și acest lucru îmi dă încredere în tine.
- Oare înțeleg? Foarte mulți români au plecat și lucrează în țări din Vestul Europei, acolo sînt impresionati direct de civilizația occidentală și de nivelul de trai. La noi, în democrația de tip liberal, atmosfera socială este apăsătoare, ni se pare că totul se dărîmă și avem îndoieli că soluția aderării la Uniunea Europeană a fost bună. Însă o altă cale cîștigătoare nu există, trebuia să adoptăm modelul occidental, al cărui succes este dovedit și pe care îl copiază restul lumii. Constatăm supărați că nu ne-a crescut prosperitatea și aruncăm vina pe politicieni: s-au plasat în două tabere, opoziție și putere, și se provoacă unii pe alții. Unii ar prefera ca politicienii să lucreze împreună, în interesul național, ceea ce ar fi contrar regulii de bază a democrației, care presupune pluripartidism. Treaba opoziției este să provoace mereu puterea, să ne arate și alte soluții pentru problemele societății și statului. Dar asta ne provoacă și pe noi pe toți, să-i ucidem. Unde vedeți Dumnezeuastră sfințenie în lume? Eu nu observ nimic sfînt.
- Peste tot văd sfințenie, și aici și în Occident și în Orient.
- Chiar peste tot? Înseamnă că eu sînt orb. Occidentul înseamnă unire între contrarii, diversitate, discriminările de orice fel sînt înlăturate prin legi și practici, libertatea indivizilor de a întreprinde este respectată, iar statul adoptă politici sociale elastice, în sprijinul cetățenilor care nu reușesc să-și procure singuri mijloacele de subzistență. Totul pare ușor, însă adoptarea formei la noi nu dă roade de fond și s-ar putea să treacă cincizeci de ani pînă cînd

România va atinge nivelul țărilor vest-europene. Ne-ar trebui idei geniale pentru asta. Deocamdată, ne consolăm cu constatarea că am luat cele rele din Occident și de aceea nu putem progresa. Piață liberă înseamnă prețuri concurențiale, dar și evaziune fiscală, produse contrafăcute în ambalaj ce-ți ia ochii și invazia capitalului fără patrie, ce exploatează mîna de lucru ieftină și apoi fuge și se dezvoltă în altă parte a lumii...

– Lumea este cu ale ei, noi oamenii să fim cu ale noastre.

– Adică să fim ruși în două, trupul de-o parte și sufletul de alta, ceea ce se poate. Modelul anglo-american de globalizare este perfect pentru capitaliști și pentru state. Noi, oamenii simpli, trebuie să oscilăm între acești poli, să facem față provocărilor lumii moderne. Occidentul este fruntea civilizației de cîteva sute de ani și a ajuns acolo după secole de anarhie și jale. Asta de ce o neglijăm?

– Nu am fost niciodată acolo, dar știu că la baza acestei societăți stau doi piloni, creștinismul, care ne asigură credința că există minuni și speranță într-o lume perfectă, și știința, cea care a creat minunile tehnologice, echivalente cumva cu minunile lui Isus. Vezi aici, fiule, tiparul lui Dumnezeu?

– Eu nu îl văd, decît că în secolele din urmă occidentalii reușesc să schimbe omenirea după chipul și asemănarea lor. Avem nevoie de vestici atît cît au nevoie și ei de noi, esticii. Satisfacția Occidentului de a ne cuceri în acest fel nerăzboinic este imensă și include o doză de dispreț – ne simțim cumva umiliți că mințile noastre n-au reușit să bricoleze așa ceva! Că noi am inventat stiloul, iar ei au inventat locomotiva cu aburi.

– De ce am fi umiliți? Mai degrabă ei ar trebui să se simtă jigniți. Occidentul se află în fază de expansiune, ne-a atras magnetul individualismului și pe noi, o țară de țărani,

orășenizată de comunismul rusesc. Nu putem uita că ideologia marxistă este occidentală la origine. Faptul că sîntem colonizați de capitalismul vestic ne arată că acesta ne este destinul și trebuie să-l înțelegem ca atare, iar capacitatea de-a depăși situația ține de noi înșine. Pînă la urmă, ca stat și națiune, avem libertatea să facem ce vrem. Dar ca oameni nu ne pot lua nimic din ce avem. Revin de unde am plecat. Fiule, biserica este un loc minunat, unde credincioșii obțin iertarea păcatelor. Acest spălător de suflete și conștiințe are rol mai important pentru noi mai mult decît orice altceva. Generația voastră atee, profesorii de socialism științific vă băgau în cap textele lui Karl Marx și Lenin, nu ale lui Isus Cristos, a revenit după 1990 la credință și înțelegeți că biserica unește și este pilon al civilizației, chiar dacă îndepărtarea omului de sacru va duce la pierderea rolului dominant al bisericii, locul fiind ocupat de stat. Dar acest lucru nu are nimic de-a face cu mine și cu tine, fiule. Biserica de astăzi are probleme peste tot în Europa, în relația sa cu statul au intervenit schimbări majore, mai ales în țările din Vest. Totuși, bisericile rămîn în picioare, la noi s-au înmulțit, își îndeplinesc rolul istoric de liant al comunității. Preoții s-au retras din treburile politice și au rămas cu cele spirituale, sînt axați pe teologie și ating problemele practice în stil teoretic și eseistic, evită să le particularizeze, ceea ce trebuie să schimbăm. Credincioșii care se revoltă în contra exceselor administrative sau a legilor nu au de ce să caute ajutor în biserică, nu vor primi de acolo sfaturi lumești, dreptul civil și dreptul penal aparțin de stat și de judecători, iar dreptul canonic, de slujitorii Bibliei. Pilda turmei cu preotu-n frunte se oprește la ușa altarului. Biserica transmite concepția creștin-optimistă despre lume, liniștește sufletele și le induce speranța în viitorul fericit. E mult, e și puțin, nu zic nu. Europa are civilizația cea mai avansată, și totuși pildele

lui Isus dau și acum sens vieții europenilor pe calea progresului în istorie. Prin iertarea păcatelor, oamenii devin mai buni. Și celelalte religii de pe pământ susțin moralitatea, însă biserica creștină a reușit să dea un proiect de lume mai bună, dezvoltat prin istorice realizări politice, precum este democrația, economia de piață, administrația socială și serviciile de asistență comunitară. Biserica i-a îndemnat mereu pe creștini să aibă încredere că proiectul său este cel câștigător. Creștinii au contribuit la crearea civilizației occidentale, spiritualul și materialul sînt îmbinate cel mai bine în creștinism, prin ideea că spiritul poate depăși materia brută, că temporalul trebuie să se supună eternului, că idealul bate materialul. Omul poate domina natura sa, aceasta este învățătura pe care biserica ne-o dă mereu, concepție extinsă de Isus prin practica minunilor și în cele din urmă preluată de miliarde de oameni la nivel rațional. Omul creștin este îndemnat de biserică să fie activ, inovator, înțelept. Pînă la urmă, este determinat să muncească și să spere în viitorul luminos din cetatea lui Dumnezeu – probabil recunoscută simbolic în orașul modern și prosper. Fiule, avem nevoie de biserică. Și tu ai nevoie, oricît vrei să fugi de ea.

- Nu fug, și urc mai sus de ea. Dar oare biserica se va putea plia după lume, care o provoacă în fel și chip? Biserica nu acceptă căsătoria între persoane de același sex, nici avortul, nici divorțul... Bisericile creștine au probleme de relaționare cu societatea liberală și caută să le rezolve. Papa a caterisit patru sute de prelați catolici, acuzați de pedofilie și, pentru prima dată în istorie, ONU a cerut Vaticanului să respecte Convenția Națiunilor Unite pentru Protecția și Drepturile Copilului – semn că statele se impun în fața bisericii, cel puțin în această situație. Ceea ce demonstrează poziția slabă a bisericii.

- Dumnezeu are de ascultat nu doar rugăciunile

noastre, ci și ale capilor creștinătății, pentru a reuși să păstrăm rolul bisericii ca pilon al societății occidentale, civilizate și spirituale. Dar eu nu am de-a face nimic cu ONU, grija mea este la omul și omul de lângă mine. Dacă eu sînt tu și tu ești eu, nu ne atinge ONU. Papa a pledat la Washington pentru un capitalism cu față umană, papa de la Roma ne îndeamnă să fim umani cu fiecare ființă umană. Revoltele populației, războaiele și revoluțiile din lume ne fac să credem că omenirea se află la răscruce și sfaturile liderilor spirituali trebuie ascultate și urmate. Însă conducătorii lumii nu sînt dispuși să depășească materialismul și să deschidă porți spre acel dincolo pe care cele șapte miliarde de oameni și-l doresc, spre adevărul etern.

– Vă contrazic, domnule Moka. Vrem fiecare dintre noi să ne atingem scopurile individuale și încă de la Adam și Eva facem ce nu le convine celor din jur. Ei, Adam și Eva, ființe pure, au furat mere din grădina proprietate privată a altuia, a lui Dumnezeu. Atunci a apărut proprietatea privată, proprietarul a pus tabla cu interdicții, Accesul interzis!, Proprietate privată! De aceea rezistă capitalismul, că e creat de Dumnezeu. Dorim ce are vecinul, îl urmărim cînd pleacă de acasă, sîntem îngrijorați de viitor, seara ne este frică pînă și de faptul că soarele nu va mai răsări a doua zi, am citit asta într-o carte de Papini, ne temem de foame, boală, trădare... La temeri căutăm soluții de liniștire și adunăm rezerve de mîncare, coasem două-trei rînduri de haine, ridicăm două case pentru caz de foc, nu ținem seama de sfatul lui Isus să nu ne îngrijorăm, domnule Moka. Precauția ne este înfiptă în gene de la Adam și Eva, facem parte din biotop, supraviețuirea ne domină mintea. Așa apar cei care nu se pot controla, a căror etică deficitară le dictează să strîngă avere și putere, cu riscul dezonoarei, pușcării și iadului. Metafizica este depășită, religiile nu ne temperează, filosofia nu dă răspunsuri clare la problemele

personale și colective de viață, este dificil să inventăm o etică universal umană, recunoscută de toți. Preoții sînt depășiți de situație, simțul moral s-a pierdut sau mai degrabă nu l-am avut niciodată, nu știu, recunosc asta. Doar de frică înțelege omul, atunci facem ce sîntem obligați de alții să facem și visăm în secret să avem putere și să fim ca cei puternici din lume, ca Dalai Lama sau ca Papa, ceea ce ne întoarce de unde am plecat, la Adam și Eva. Dar Budha și Isus și Mahomed au spus că bogății trebuie să-și împartă averea, pentru a căpăta față umană. Dumnezeu n-a spus așa ceva niciodată. De aceea pe Budha și Isus nu-i urmează nimeni, nici măcar preoții, ale căror odăjdii strălucesc de aur. Nici măcar călugării, care se răstignesc pe pereți. Dalai Lama credea că le-a băgat mortul în casa capitaliștilor, în spiritul său conservator, că între bogați și săraci sînt disparități și inegalități sociale, că unitatea ar trebui să fie țelul și capitalismul ar fi obligat să ia față umană. Arată cu degetul spre capitalism, dar chiar doctrina liberală promovează competiția, nu egalitarismul marxist. Ideologia lui Karl Marx și economia centralizată s-au dovedit ineficiente. Revoltele populare din lume au la bază nemulțumirea săracilor, care vor să fie bogați și ei, tocmai ceea ce nu se poate. Nu vrea Dumnezeu. Dacă am împărți toată averea din lume, citeam într-o carte scrisă de un reikist din Arad, fiecare pămîntean ar fi milionar în dolari, nimeni nu ar mai fi îngrijorat de ziua de mîine, cu un milion de dolari și-ar putea procura cele necesare traiului pentru toată viața. De unde se vede că lumea se află în suferință continuă, iar starea de fericire este o iluzie la care visăm, căci nu putem fi fericiți, așa cum nu putem fi nici bogați. Singura fericire poate fi aceea să suferim, așa cum faceți dumneavoastră. Vă urcați pe cruce și suferiți fizic, fără motiv aparent, fără să vă oblige nimeni. Dar eu cred că suferința este cu mult mai mare decît ne-o închipuim,

depășește înălțimea Muntelui Igniș. Împărțită tuturor, depășește cu mult valoarea de un milion de dolari... De ce rîdeți, domnule Moka?

- Nu rîd de tine, fiule, ci rîd de mine și mă mir că nu mi-au venit în minte aceste propoziții. Între noi nu există decît dragoste și totuși ne separă ceva, dar mai bine spus nu ne separă nimic sau ne separă acest nimic foarte important în ordinea universală. Nimic înseamnă că un milion de români au luat credite bancare și un sfert dintre ei au intrat în faliment personal, rezerva de tensiune fiind în creștere. Nimic înseamnă că știința și tehnica nu reușesc să ne emancipeze, eșecul tehnologiei este cert, oamenii se îndepărtează de sacru și relativizează normele morale. Cum să facem ca omul să nu fie instrument în mîna altora sau a statului? Fiind umani cu fiecare ființă umană, spun umaniștii și liderii spirituali, dar și filosofii, și o spunem și noi. Așa că nu mă acuza de acestea toate. Că pe toate ți le dau ție, să faci ce vrei cu ele.

- Acum sînteți umanist. Ha! Și umanismul e depășit, după părerea mea personală. da, după părerea mea pur personală. Vă rog să vă gîndiți ce se întîmplă în realitate atunci cînd ești victima unor disparități și inegalități. Ce poți să faci? Cel mai bun exemplu negativ este al celor două biserici surori, ortodoxă română și greco-catolică unită cu Roma. Auziți ce nume și-au dat?! Nu se înțeleg nici acum, la mulți ani de la apariția decretului-lege din 1990 care propunea rezolvarea disputelor patrimoniale prin dialog bilateral și după dorința credincioșilor, ceea ce este semn că cele două confesiuni aflate în conflict civil nu sînt apte pentru democrație și nici pentru umanism. Biserica are în ea gena unilateralității, a exclusivismului, nu a umanismului. Preoții ascultă de o voce de sus, nu gîndesc de unii singuri, nu sînt independenți, deci adaptarea la societatea postmodernă este dificilă, ceea ce se vede mai

ales în Occidentul liberal, unde importanța tradiției a scăzut. De acest subiect trebuie să ne apropiem însă cu precauție. Biserica a apărut în antichitate, pe principiul de etajare ierarhică, după modelul sistemului solar. Structura piramidală a bisericii nu s-a schimbat semnificativ în două mii de ani, pe cînd statul a descoperit democrația și ascultă de votul poporului mai abtîr decît de vocea lui Dumnezeu. Cultele se află în fața unor dileme, credibilitatea lor fiind proporțională cu raportul dintre ce predică și ce practică. Religia are rolul să adune oamenii în jurul unor idei, pe care îl îndeplinește mai bine în statele unde există un cult dominant, chit că biserica este separată și eclipsată de stat, care a preluat unele atribuții ale acesteia, lăsîndu-i predica de mediator între om și divinitate. Statul comunist ateu a pus biserica la colț și doar libertatea a readus-o pe prim-plan, cuvîntul său fiind ascultat din nou. Politicul s-a retras dintre cele două culte, nu vrea să-i supere nici pe unii și nici pe ceilalți. E o strategie inversă, deoarece conflictul imobiliar dintre ortodocși și catolici este astfel întreținut, cele două biserici nu reușesc să dialogheze rațional și în sute de sate și orașe din Ardeal, unde au fost înființate parohii greco-catolice, au apărut și mocnesc conflicte separatoare. Vedeți, enoriașii și preoții nu se înțeleg, ortodocșii invocă majoritatea zdrobitoare, greco-catolicii cer restitutio in integrum. Rezolvarea amiabilă este o excepție, dialogul surzilor n-are succes și ultima soluție de tranșare a moștenirii comune este apelul la instanțele de judecată, care însă judecă diferit, de la caz la caz, de la instanță la instanță, încercînd să împace capra cu varza. Procesele pentru averile bisericesti sînt de durată și au întrerupt orice dialog între surori, părțile stau acum de vorbă doar prin intermediul avocaților și executorilor judecătorești. Greco-catolicii îi acuză pe judecătorii care recunosc principiul succesiunii colective, cum s-a întîmplat

la catedrala ortodoxă din Baia Mare. Împăcarea între bisericile de rit răsăritean este deci îndepărtată, va dura încă pe atîția ani. Cele două culte nu își vorbesc, nu le este la îndemînă să se adapteze la democrație, au devenit simpli justițiabili care ascultă de glasul judecătorului muritor, ce dă sentințe diferite pentru cazuri similare, ceea ce trezește pe rînd furia ambelor părți. Nu văd nimic frățesc aici, ci dușmănesc. Este grav atunci cînd brutarul îmi cere să cumpăr pîine de la el, dar el cumpără pîine pentru sine de la alt brutar!

– Recunosc, reconcilierea celor două biserici ar avea efecte benefice asupra societății, starea de beligeranță ar fi aplanată și comunitățile parohiale ar căpăta pacea. Ar dispărea spiritul adversar privind identitatea religioasă, dacă bisericile pot sau nu pot fi repictate cu alți sfinți, dacă în capelă și în cimitir încap unul lîngă altul un mort ortodox și unul greco-catolic, elevii nu s-ar împărți la serbări în recitatori greco-catolici și ortodocși, nu s-ar mai face două stîni și două ciurzi de vaci în sat... Dar să avem răbdare cu oamenii și să-i iertăm. Fiule, învață să ierți!

– Iertați-i Dumneavoastră, eu nu pot. Soluția concurenței acerbe între biserici le îndepărtează de democrație și le apropie de divina comedie. Oamenii nu ascultă de obicei de comanda venită de la cei asemenea lor, au nevoie de o autoritate superioară ca să îi îndrume, de preferință socotită a fi intrinsecă, ceea ce este cu atît mai ciudat. Biserica nu deține supremația ideii și atunci de ce să practice funcția de critic și să denunțe omnipotența? Avem credința în zei imanentă în genele noastre psihice și acceptăm ușor elemente de mit și de folclor arhaic, înnoite de creștinism prin grija față de cei slabi și aflați în dificultate. Mesajul fiului lumii Isus Cristos este generos în valențe spirituale și simbolice ce dăinuiesc de mai multe mii de ani. În copil, vedem întreaga omenire și căpătăm

duioșie față de cei fără de apărare și noroc. Îi primim pe copiii și le oferim cocuți sub formă de spirală precum galaxiile și covrigi sub formă de cerc precum sorii universului, înlocuind sacrificiile de ființe vii, chiar umane, prin sacrificiile vegetale ale bobului de grâu cu chipul bărbos al omului dicotiledonat ce se zdrobește pe sine în moară pentru a-și perpetua specia. Nădărdum în aceste lucruri, credințele fac parte din cultura noastră, alături de tradițiile, istoria și limba pe care o vorbim. La începutul vieții, gândirile ne sînt fluide, apoi se solidifică și devin sacre, legende, mituri colective și în cele din urmă se degradează atunci cînd sub presiunea noului decad pe panta extremismului și a habotniciei. Nu credem de regulă în oameni, ci în textele scrise de oameni, iar pentru credibilitate se spune că textele lor sînt inspirate de divinitate. Cultura noastră se bazează de cîteva mii de ani pe scris și de citit. Societatea umană așa cum arată astăzi a supraviețuit în acest mod, prin scris, prin cărți, prin texte care organizează inclusiv credințele și religiile. Văd atîtea cărți în casa Dumneavoastră, nu poți călca pe jos de cărți, masa este plină de teancuri de cărți, dar nu-l văd pe Dumnezeu nicăieri, adică aveți mai multe cărți de literatură și de filosofie decît religioase. Le-ați citit pe toate?

– Cam pe jumătate dintre ele le-am citit, dar nu a fost greu, deoarece nu știam ce caut.

– Și ați găsit?

– Recunosc, a cîta oară, nu am găsit. Oamenii dețin undeva în genomul lor gena credinței, ai spus-o bine, ceea ce i-a ajutat de milenii să reziste în fața vremelniciei. Avem nevoie și acum și vom avea mereu nevoie de acest reper fix, de divinitate, dar și de credință în știință, artă și cultură, nu zic nu, sînt deschis la tot ce-i nobil. Însă cu totul alta este credința în Dumnezeu superior creației sale. Atomul fizicienilor moderni poate de unul singur distruge lumea

veche și produce o altă lume. Credincioșii speră însă în voința supremă, la fel cum fizicienii cercetează atomul și nu înțeleg de unde vine energia sa nemăsurată. Nu-i deosebire între ei, de ce i-am lăuda pe unii și critica pe ceilalți?! Credința s-a dovedit că ne dă șanse sporite de supraviețuire spirituală, iar știința este un fel de încredere în înțelepciune. Filosofii au valoare limitată, întrucât cred că pleacă de la idee și ajung la teorie, deci de la simplu la complicat, când de fapt fac invers, metaforizează, la fel cum procedează artiștii în ficțiunile lor. Înțelepciunea pare un cuvânt vetust, nimeni nu mai este înțelept precum Isac, după ce acest ideal a stat vreme de milenii la baza culturii și a asigurat echilibrul lumii, precum azi pretinde știința, dar și credința. Așadar în ce credem, fiule?

- Nu știu, domnule Moka, și nici dumneavoastră nu știți. Ziceți că rețeta viitorului este să evităm extremismele, să rămânem pe calea de mijloc, fără să devenim sclavi care nu raționalizează problemele complexe și nici stăpâni cu mintea întunecată. Omul, supraomul și atomul, cine este stăpînul, cine este sclavul? Omul rațional și spiritual trebuie să fie fundamentul moral al lumii creștine și să arate cu degetul slăbiciunile ideologiei politice și ale statului liberal. Să se retragă, recunoscîndu-și fragilitatea, iar din eșecul celor de acest tip să avem de învățat cu toții. Cu puține excepții, cărțile reprezintă istoria unor eșecuri. Rare sînt istoriile despre victorii, pentru că omul nu învinge niciodată și chiar dacă reușește în ceva, succesul său este trist. Nicolae Steinhardt a sintetizat drama omului în rugăciunea scurtă "Doamne, ajută necredinței mele!", iar Joseph Ratzinger ne lasă mesajul psalmic "De cele ascunse ale mele, Doamne, curățește-mă!" Dacă ei au fost învinși de suprarrealitate, atunci noi, oameni de rînd, și mai greu reușim să accedem la progres, trecînd peste adevărul propriilor conștiințe. Înțelepții și-au ascultat chemarea

lăuntrică, au fost atenți la scînteia divină, s-au întrebat unde au greșit ca intelectuali prea exigenți cu această lume și cu ei înșiși. Nu au reușit nici ei. Constatăm și noi pe propria piele că subiectivitatea ne determină aproape întotdeauna să nu trecem de partea cealaltă și să găsim acea poartă strîmtă de neumblare, aproape mereu închisă, spre camera de gardă a solidarității umane. Fisura lumii moderne ne arată insuccesul uman pe plan moral. Știm, trăim cu teamă de ce este în afara noastră și nu sîntem atenți la suflet. Le facem toate pe fugă și abia după ce am terminat ne întrebăm de ce este mortal. Avortarea copiilor, războaiele prenucleare, consumul de droguri devenite aproape legale, alcoolismul, fumatul, decăderea familiei mixte și celelalte racile ale societății capitaliste amplifică criza moralității. Dumnezeu ne cere imperios să ne educăm conștiința și dacă aceasta dă greș putem să apelăm la revelația divină, adică să-l întrebăm ce cale să urmăm. Cine nu-și ascultă graiul conștiinței este imatur, cade în capcană, iar extinderea răului la scara societății poate fi fatală. Constat duios că biserica rezistă peste milenii doar prin credința inimilor simple, adică prin nimic. Cei simpli sînt tezaurul bisericii, nu cei care își pun problema vacuumului pe drumul spre veșnicie. Îți vine să rîzi, așa-i?! Dumnezeu ne vede și noi singuri ne trezim că sîntem fii rătăcitori ce vor să se convertească, să se întoarcă la tatăl. Nu-l prea ascultăm, sîntem prea ocupați cu materialitatea, facem concesii, ne propunem o religie civică, un compromis pe linia biblică și patristică, ceea ce este șocant pentru mine, care sînt unul dintre conservatori, din cîte mă știu. Stilul filosofic abandonat în observație socială, sugestiile că democrația nu trebuie să însemne dominația majorității, că omul trebuie să se bazeze pe dreptul nemanipulabil, adică obligatoriu pentru majoritate, nu îmi plac defel. Vom renunța sau nu vom renunța la națiune, așa cum am renunțat în Evul Mediu

la biserică și la revoluția mondială cu care i-a amăgit Marx pe ruși, nu știu și nici nu mă îngrijorează dacă va fi așa, câtă vreme nu reușesc să dărîm propriul meu zid și nu ne putem arăta pe noi înșine cu degetul: Noi sîntem aceia, de cele ascunse ale noastre să ne curățăm! De aceea vă urcați pe cruce și vă autorăstigniți zilnic. Frumos! Și eu mă răstignesc zilnic, dar în alte forme. Fiecare om se răstignește într-un fel sau altul, moare și învie într-o secundă sau într-o noapte, lumea trăiește într-o continuă răstignire, suferința noastră este continuă și sisifică. Ne-a răstignit mai întîi Stalin cu democrația populară a clasei muncitoare și am aplicat principiile marxiste și leniniste pînă cînd situația economică și socială s-a deteriorat atît de mult încît a fost binevenită revoluția. Nimeni nu-și recunoaște nici o vină, nici măcar pe aceea că l-a aplaudat și aclamat pe Ceaușescu! Poporul român răstignit s-a ridicat de pe cruce și a revenit la libertatea de a putea spera la o altfel de viață, după modelul vestic. Idealizam Occidentul și doream să trăim precum ei, în belșug, fără de griji, însă prosperitatea nu ne apropie, ci ne îndepărtează de noi înșine. Eu aveam libertate și pe vremea comuniștilor, nu mi-am dorit mai multă. Nu mi-am dorit nici să am un nivel de trai mai bun. Am înțeles dintotdeauna că pentru oameni ca mine sistemul etatist, cu agricultură cooperatistă și industrie și comerț proprietate de stat, după modelul sovietic stalinist, este cel mai bun. Lenin a creat primul stat modern totalitar, condus de un singur partid, cu activiști de profesie, care aplică dictatura proletariatului. Idealurile sale s-au dovedit neaplicabile, oameni au fost obligați să muncească în întreprinderi și cooperative agricole de stat, partidul nu i-a mai putut motiva pe sabotori să muncească, sistemul a fost măcinat din interior, nu avea concurență... Statul nu poate să facă totul pentru oameni, indivizii trebuie lăsați să-și rezolve singuri problemele, fără constrîngerii autoritariste.

Individul nu se poate simți liber într-o societate dirijată de stat. Vedeți, am spus că nu se poate. Dar eu puteam, pe mine nu m-a deranjat că statul comunist subordona societatea și că egalitatea între oameni era principiul mai important decît libertatea individului, că omul trebuia să se supună binelui comun, în defavoarea binelui personal. Încălcarea libertății individului și constrîngerea acestuia să facă ce-i dictează statul, în numele principiului logic al binelui comun spre iluzoria epocă de aur fără de stat, mie mi-a plăcut. Comunismul analizat din punct de vedere teoretic nu este o prostie, Marx și Lenin au fost genii, chiar dacă au crezut că omul poate renunța la sine în favoarea binelui comun. Statul a rezolvat problemele societății, le-a dat oamenilor case și locuri de muncă și a lipsit doar să-i lase să-și rezolve singuri problemele. Tînjesc după vremea cînd statul comunist rațional ne ordona viața și ne restricționa liberatea. Aveam și atunci de ales, nu am fost tocmai inocenți, puteam să acceptăm sau nu, să fim curajoși civic ori lipsiți de opinie, căci și atunci știam că Dumnezeu ne-a lăsat liberi. Asta știam.

– Mereu Dumnezeu a fost și va fi un mijlocitor pentru credincioși, dacă ne păstrăm sufletul de copil, așa cum ți-l păstrezi tu. Să ne păstrăm uimirea și ingenuitatea primei tinereți pînă la vîrsta patriarhală, depășind decepțiile vieții și răspunderile familiei. Dar toate acestea nu înseamnă nimic pentru omul din noi, dacă nu sîntem blînzi și smeriți. Viața nu este mai lungă de o zi, azi poate fi ultima, la noapte putem muri subit. Și ce rămîne. Ce carte rămîne după noi? Nici una. Cei care nu cred în Dumnezeu sînt nebuni, de toate neliniștile și de tot stresul modern putem scăpa ușor cu ajutorul credinței. Școala ne dă cunoștințe, dar înțelepciunea vine de mai sus. Un om simplu poate fi mai înțelept decît unul cu doctorat... Sufăr cînd mă așez la masă și mă gîndesc că există în casa de alături oameni care nu au

ce mînca și fură covrigi de la alimentara din colț. Nu pot dormi, mă îngrijorez la bolnavii din spitale, aș vrea să-i vindec prin credință, precum Isus. Nu am darul sfințeniei, dar mă simt responsabil de toate relele lumii. Ar fi raiul pe pămînt dacă fiecare dintre pămînteni și-ar face datoria, însă nu ne facem slujba fiecare acolo unde sîntem puși.

- Ne facem, ne facem datoria, nu fiți îngrijorat, nu este nevoie să-i certăm pe oameni pentru păcatele lor, domnule Moka. Slăbiciune, numele tău este omul! Forța convingerii constă în altceva, în a lăcrima în fața oamenilor slabi, ceea ce ne depășește puterile, cel puțin în cazul meu. Societatea exercită o presiune prea mare asupra membrilor săi, mulți oameni nu fac față ritmului și caută soluții neortodoxe pentru a se descurca. Fură. Toți fură. Are loc o înstrăinare a omului de societate, trăiești singur în mulțime, fără prieteni și familie, cuplat doar la mecanismul pentru asigurarea sursei de existență. Pesimismul și viitorul sumbru ne marchează, pilonii de sprijin sînt dărîmați, efectul este deruta existențială, nu găsim reperele de susținere pentru a-și forma o personalitate armonioasă. Bolunzim cu toții, școala și profesorii ne supun unor presiuni dure, biserica nu reușește să ne transmită certitudini, încrederea în mistere este subminată, existența unei ființe supranaturale este îndoielnică. Filosofia prin limbajul său sofisticat și neologistic mă îndepărtează de matricea totalizantă și totalizatoare ce definește existența umană. Am citit cartea lui Teodor Vidam, uite acolo se află, pe podea, în colț. Nici familia, cu rolul liniștitor, nu face față provocărilor societății. Sîntem abandonați într-un orar de activitate impusă, fără coparticipare, germenii de hrană spirituală fiind metamorfozați în agent de isterizare și manipulare. Traiul de zi cu zi trebuie regîndit, mesajele adulților să ne lase spațiu de gîndire, să folosim metode neofensive, ca să nu smintim mințile. Omul este împins spre statutul de

mecanism, primește laude doar cel care execută la secundă sarcinile și fără crîcnire. Dacă cineva spune că azi nu are chef de nimic, este repudiat și obligat să facă eforturi pentru a se încadra în program. Orarul este impus, calitatea prestației este amendată, normele de conviețuire nu lasă loc celor care azi nu au chef să facă nimic. Nu poți obosi, nu poți face pauză, totul este programat, răul este răsplătit cu bine, gama demoniacă este largă, iar noi ce putem să facem, domnule Moka? Naivitatea este acceptată la copii, dar noi trebuie să fim mereu cu minte, pentru a-i trimite pe demonași la locul lor, încă din faza de început, altfel vor prolifera ca bacteriile și le vor crește cornițe... Să fim treji, greșelile trebuie iertate și plătite, nu este corect să calci în picioare legea, cele sfinte, cele umane, fără a suporta consecințele. Ne putem lepăda de rău? Doar ocolindu-l, ne învață rugăciunea. Dar ce faci dacă demonul a ajuns mai puternic decît tine sau decît aproapele tău? Atunci trebuie să ai curaj și răbdare, să nu te rușinezi, să nu-ți fie frică să ceri sau să oferi ajutor. Teama de a nu fi considerat sadic și răutăcios să o înfrîngem, este în interesul comun să fim solidari în suferință.

– Rar mai găsești oameni nepătați, cum ești tu, fiule. Nu mă consider deasupra ta, știu sigur că tu ești deasupra mea și te laud. Lauda este cel mai bun medicament pentru psihicul omului. Țărâncile care înconjoară bisericile în coate și în genunchi sînt deja în rai. Pentru credință, rațiunea nu ne ajută, de aceea trebuie să fugim de ea. Cei mai mulți ținem morțiș să ne îndeplinim visele, deoarece dorința este esența ființei noastre umane, dar această fericire este minoră, de mai mare folos ar fi să trăim în actualitate ca în eternitate, ceea ce ne-ar da sentimentul de beatitudine de care avem nevoie. Nu ar mai trebui să te îmbeți pentru a fi fericit. Eu unul nu am înconjurat niciodată biserica în coate și-n genunchi, dar bănuiesc că femeile și bărbații care se roagă

astfel au acces la fericirea înțeleaptă.

- Vă laud și eu pe dumneavoastră, pentru că vă răstigniți! Nu, nu protestați, ședeți, stați jos, dumneavoastră nu faceți nimic mai mult decât ceea ce vă stă în putere să faceți, nu vă puteți îngîmfa precum oamenii de rînd cînd cîștigă la loterie...

- Poate că totuși am greșit și ar trebui să îți cer iertare pentru că ți-am arătat camera mea de rugăciune.

- Nu cred că ați greșit. Nu sînteți mucenic și nici martir, nu a sunat fals și nu am fost sedus de nici o însuflețire să vă imit. Imitația lui Cristos nu mi-e pe plac. Și alți intelectuali au încercat să înțeleagă specificul rugăciunii, cu demers atît de sinuos prin istorie, cu urcușuri scurte și lungi coborîșuri. Le-a fost și lor imposibil să demonstreze că ale noastre ocinașe ar fi altfel decât celelalte rugăciuni de pe întinsul pămînt. Nu avem nici un moț, nu, România nu este grădina Maicii Domnului! Ne place grozav să spunem că poporul român este o enigmă, că dovedim calități ieșite din rînd, încît am rezistat în condițiile vitrege de la întretăierea imperiilor. Bunul-simț românesc și omenesc ne îndeamnă să rămînem modești, chiar dacă știm că avem calități volitive bune. Uitați-vă la emigranți, cu cîtă cerbicie adună ban pe ban pentru casa de acasă pe care o visează! Este acesta semnul înapoierii noastre spirituale, în dauna celei fizice. Dar vorbeam de rugăciune. De aici se vede partea întunecată a luminii, nu a lunii sau a lumii, și asta ne îndeamnă să ne gîndim la soluții disperate. Cu toții o facem, zi de zi încercăm chei pentru ușile ce ne apar înaintea. În fața unor porți stăm mai mult, dar constatăm că omul obișnuit este descurcăreț și obține ceva de la viață, găsește mereu o bucată de sîrmă cu care să lege leuca și să scoată carul din șanț, cum scrie prozatorul băcăuan. Rămînem supuși sub vremuri, nu deasupra lor, cum zicea cronicarul moldovean, și nu ne ajută cu nimic îngîmfarea de a spune că avem

capacitatea de a fi rugători ai lui Cristos. Ne luăm la întrecere cu fantasmile, ne scuzăm eșecurile, alegem să nu fim oameni reali și să nu ținem cont de conjuncturi. Trebuie să ne rugăm cu măsură, dar neînțelept este cel care critică și înțelept este cel care se roagă și se leagă de viitor fie și cu o bucată de sîrmă...

– Fiule, vorbești despre cuțit în cotețul porcului... Eu nu am exercițiul retoricii, după cum ai observat, așa că mă întreb ce ar pricepe un copil de patrusprezece ani din această cronică dramatică și demobilizatoare. Nu crezi că ne prea jucăm cu sufletele oamenilor? Pe bunicii noștri îi înfiora rugăciunea învățată la școală. În război, în fața tancurilor rusești de la cotul Donului, teama de moarte li se risipea cu rugăciuni...

– Eu am auzit altceva, că intonau imnul regal și beau romul cu găleata, ca să fie curajoși în fața morții...

– Este adevărat, respectăm mai mult omul mort decît omul viu și cu ceva mai puțin comunitatea și societatea din care fac parte. Dar invocarea destinului național transportă sensibilitatea muritorului pe culmi, ne simțim bine în popor, ne identificăm social cu ceilalți și avem aceeași identitate cu ei. Ne place să fim în mulțime, ne simțim mai puternici, este o experiență plăcută, observăm că avem nu doar o identitate personală, ci și una socială, comună, cînd eul se confundă cu ceilalți, cînd sîntem cu toții într-una țară, uniți de scopuri comune. Să înțelegem, fiule, că toate din viață sînt trecătoare, că omul are nevoie de adîncimi și exprimări personale, pentru ca apoi să se poată defini de unul singur ca membru al unui popor sau al altuia. Fiecare se crede ciobănelul din Miorița, expresie a mentalului național, figură care acceptă viața ca pe o fatalitate și cu seninătate. Omul de rînd este mulțumit dacă trăiește cu ceva mai bine decît părinții lui, dacă are hrană îndestulătoare, produse industriale curente, servicii la nivelul posibil. Tutunul și alcoolul sînt cele mai

periculoase vicii, au devenit naționale, creează dependență absolută și probleme de comportament în familie și în societate, afecțiuni psihologice și psihice dezumanizante. Dezamăgitor este faptul că acești oameni iraționali nu vor mai ajunge independenți, liberi, ci vor fi mereu condiționați de nevoia de a consuma asemenea substanțe, pentru care își risipesc viața. Detoxifierea și scăparea de viciu costă mai mult decît poate statul și familia să suporte și vindecarea nu este sigură, consumatorul trebuie mereu supravegheat, de adicție nu scapă practic niciodată, se cronicizează, poate reveni oricînd slăbește voința și rugăciunea sa și a celor din jur. Vedem cît de slab este omul și de cîtă îngîmfare dăm dovadă cînd spunem că omenirea se va încheia deodată cu noi, că viața va fi nimicită, deci putem bea și fuma în voie, că oricum vine sfîrșitul. Presupunînd că așa ar fi, oamenii obișnuiți ca noi s-ar întreba ce trebuie să facă. Situația ipotetică este plină de înțelesuri filosofice. Vom trăi ultimele zile fără teamă, știind sigur ce ne așteaptă. Nu vom mai purta grija viitorului, viața ar fi brusc minunată, nu am avea nimic de făcut, decît am trăi pur și simplu fericiți. Dar intrigant este faptul că nu văd nici un bețiv fericit, ci la trezire este confuz, preocupat numai și numai de nevoia de a bea din nou. Nu este prea tîrziu să renunți la alcool, fiule. Totul este să ai în viață ceva mai important decît consumul de alcool și de fumat. Dacă identifici acel scop superior, în fața căruia să nu pui nimic altceva, din acel moment ești salvat. Scopul superior poate fi sănătatea ta personală, sau grija față de cei dragi ție, pe care nu ai vrea să-i faci să sufere și de aceea ai grijă să nu te atingă nici un lucru rău. Sau să iei decizia să-și consumi energia în alt fel, decît să o risipești alimentînd corpul cu molecule de etil sau nicotină.

– Voi renunța și noul meu țel în viață este să nu sufăr. Alcoolul te face vremelnice fericit și apoi răscumperi clipele de fericire cu mahmureală și vise diavolești, cînd mintea ți-e

tulburată. Mi-ați mai spus să renunț, dar în cazul meu este vorba de comoditatea omului care amîină mereu să fie mulțumit de viața sa. Care caută ce știe că nu va găsi niciodată pe acest pămînt. Care așteaptă la nesfîrșit momentul să-și viziteze rudele, să-și mărturisească dragostea celor apropiați. Dar poate că nici n-ar trebui să nu mai beau pentru a face toate cele pe care le amîin de la un an la altul, lucruri plăcute celor apropiați și lui Dumnezeu. Ar fi suficient să mă gîndesc la viața noastră în cele din urmă scurtă și că există posibilitatea ca poate chiar la noapte să se rupă firul și calendarul personal să se încheie sub o grămadă de pămînt proaspăt săpat... Ha, ha, ha! Vedeți cum vă pot imita?! Dar oare, domnule Moka, nu se spune că moartea este începutul?! A pleca nu înseamnă a muri puțin?! De ce plecați? Era atît de bine cu dumneavoastră aici, mă simțeam în siguranță, de cînd eram copil mama îmi spunea să nu mă tem de nimic, deoarece dincolo de perete avem un bărbat de la care vom primi ajutor.

A fost ultima întîlnire înainte ca domnul Moka să dispară ca și cînd nu ar fi fost și singurul care știe ce s-a întîmplat este Picu, el l-a văzut ultima dată în viață, dar nu are nici un fel de interes să le spună vecinilor că domnul Moka a plecat pentru totdeauna, fără să-și ia rămas bun de la nimeni. Nimeni nu a reclamat dispariția, însă unii, printre care se află domnul Varga, cred că Vladimir Moka a fost ucis și zace într-un sac de nailon etanș, încuiat în dulap. Locatarii vecini au observat mai întîi o cămașă de-a domnului Moka purtată de Picu, apoi o pereche de pantofi și în cele din urmă Picu umblă îmbrăcat zi de zi cu hainele domnului Moka și din spate poate fi ușor confundat cu acesta. Dar nici măcar unul dintre ei nu l-a întrebat pe Picu de unde are hainele domnului Moka, de la care a împrumutat și obiceiu de a se plimba noaptea. Nu mai iese ziua, ci doar noaptea și tuturora le spune că scrie o carte de poezie religioasă, lucrează toată

ziua, iar seara târziu spre miezul-noptii iese să se plimbe câteva ceasuri, uneori pînă spre dimineață. de altfel, și doamnele Maria și Pia știu că Picu scrie o carte, iar Pia cunoaște chiar și subiectul, este de ordin religios.

A unsprezecea cruce

La scrierea unei cărți de rugăciuni poți începe oricând, orice zi este potrivită pentru o litanie născută din nefericirea și necazurile acestor chiriași scoși afară din casă, domnul Popp a fost cărat de opt bărbați cu tot cu patul în care zace bolnav de cancer. Pacostele nu sînt de azi de ieri, apar ca niște bubițe insignifiante încă din copilărie, constată Picu, și nu se încheie nici atunci cînd cei mici devin mari. De aceea, oamenii trebuie să stea singuri mai multă vreme și să mediteze la existență. Trăim ceas de ceas între plebei, cei slabi nu se întăresc, așa cum îngerul le promite copiilor puși de părinți să se roage în fiecare seară, ființa umană rămîne fragilă toată viața și așa va fi mereu, cîtă vreme omul nu se retrage în singurătate. Societatea îl aruncă pe individul social în neagră disperare. Nimic nu ne dă speranță. Fluxul de informații care circulă între om și Dumnezeu cel de sus are un debit mult mai redus decît credem de obicei și doar ne închipuim că textul rugăciunilor noastre poate străbate liber în universurile paralele ce presupunem că există și la care dorim să ajungem cu gîndul și cu vibrația emoțională. Nu, nu reușim decît rareori, unii nu reușim niciodată.

Dimineața de duminică, 7 septembrie, sau o fi 8 septembrie, Picu nu mai știe ce zi este, pare tocmai potrivită pentru rugăciuni ridicate către icoanele și statuile din cameră. Este o zi de toamnă lipsită de importanță, toamna a venit exact ca în fiecare an. Picu nu are somn, se uită la fața Sfintei Marii de pe perete, caută motive serioase să stea întins și să bolească în pat, după beția de ieri.

Rămîne un mister cum reușește să se îmbete, fără să aibă nici un leu. Pia crede că adună picăturile rămase pe fundul sticlelor de whisky scotch scoase de barman în magazia din spatele restaurantului. Ce oroare! Casa este liniștită, miroase a trandafiri uscați, peste tot domnul Moka a pus vase cu flori, dar fără de apă, și corolele și frunzele s-au uscat lent, la umbră și răcoare și miros a fin prăfos și a parfum suav de roze și tuberoze. Încă nu s-a trezit nimeni, nici mama, nici Pia, nu le aude dincolo de perete, de parcă au plecat cu toții. De șapte zile și șapte nopți, Picu n-a mai ieșit din casa domnului Moka, de atunci stă singur cuc și se roagă, sau cel puțin așa le-a spus mamei și soției cînd în sfîrșit l-au găsit și acest lucru a fost doar din întîmplare, Pia a pus mîna pe clanța de la apartamentul domnului Moka și a constatat că ușa nu este încuiată. Era întins pe canapea, în camera dinspre piață, plină de flori, icoane și cărți, cu stururile trase, de parcă îi vine rîndul să moară și se afla într-un sicriu mai mare, Doamne ferește!, nu mai știu femeile ce să creadă despre el...

– Cînd omul n-are motive să trăiască, nu mai are nimic de pierdut, le-a spus Picu în cele din urmă, esopic, atunci cînd amîndouă au început să plîngă în hohote și să-i pună întrebări fără să aștepte răspuns.

Nu este prima dată cînd le amenință tam-nesam cu sinuciderea, așa că doamna Maria, văzînd că Picu este treaz, a prins-o pe Pia de mînă și au ieșit amîndouă din apartamentul domnului Moka. Erau mulțumite că pînă la urmă l-au găsit, n-au îndrăznit să i se opună, s-au bucurat atunci cînd le-a cerut o sticlă de alcool dublu rafinat îndoit cu apă. Știa că se va îmbăta iar, în aceste zile nu mănîncă aproape nimic, doar bea, adoarme, se trezește și tot așa...

Și-a pus oiaga la piciorul patului și din cînd în cînd soarbe cîte o gură. Picu nu este alcoolic așa cum sunt alții, nu-și pierde mințile niciodată, vorbește coerent chiar și atunci cînd abia se ține pe picioare. Creierul lui luminează, scînteiază ca un bec în cimitir.

– Am un gol în suflet cît o casă și trebuie să-l umplu, s-a justificat în fața soției sale, cînd aceasta i-a adus o farfurie de mîncare.

Bea și doarme, dar ce o sperie foarte tare pe Pia este că Picu vorbește de unul singur, cu sine însuși sau cu fantoma nu știu cui, îl aude adesea, mai ales noaptea, cum strigă vorbe fără înțeles și se ceartă cu cineva. Nu are cu cine să vorbească, domnul Moka a plecat, grăiește de unul singur, conversează cu alcoolul din cerebelul lui intoxicat.

Dar la prînz, cînd doamna Pia i-a adus chiftele cu pireu și sos de bulion, cum îi plac lui, Picu i-a spus că s-a odihnit destul și c-a găsit soluția. Ea a zis doar: Doamne ajută! Ce soluție a aflat n-a vrut să-i mai spună și a amenințat-o că va încuia ușa după ea dacă nu-l slăbește cu întrebările idioate.

Picu n-a dovedit niciodată că ar avea vreun talent sau vreo aplecare deosebită pentru arta de esență religioasă, își folosește poate darul mistic moștenit de la mama sa, care se roagă și în timp ce se uită la televizor. Picu citește caietele găsite pe masă, este un fel de autobiografie a domnului Moka. Citește și rîde, domnul Moka și-a făcut "panorama vieții" în aceste caiete. S-a născut în Potău, sat atestat documentar în anul 1315, cînd avea 182 de bordeie, 546 de jugăre de teren agricol în lunca rîului Someș și vreo o mie de suflete. Pămîntul era pe atunci măsurat în stînjeni și jugăre, dar oamenii n-au putut fi recenzați. Monografistul

i-a apreciat la o mie. Satul era de pe atunci un amestec de români, maghiari, evrei și țigani, casele fiind intercalate, așa s-au pomenit amestecați de istorie, cu fîntîni comune din care scot apă pe rînd valahii, ungurii, jidanii și țiganii, în valauă din care beau apă fără opreliște animalele tuturoră, vaci, bivoli, cai, oi și capre. Cai nu avea decît groful.

Sătenii din Potău au trecut prin vremuri grele, de luare aminte fiind inundațiile produse de rîul Someș în 1814, 1884, 1907, 1919, 1922, 1940 și 1970, cum scrie cronică. În 1880, a fost epidemie de holeră, țărani au rezistat la boală, deși nimeni nu știe cum, domnul Moka bănuie că au băut pălincă pentru a combate infecția produsă de acea bacterie ce provoacă deranj stomacal și diaree gravă. E bun alcoolul la orice, chiar și la holeră. De atunci, au săpat oamenii fîntîni mai adînci, pentru a avea apă de băut din pînza freatică. Gripa spaniolă a secerat mai multe vieți, nimeni nu știe cîte, în anul 1918, crescînd numărul morților de pe front și din spatele frontului, pe tabla monumentului din fața primăriei apar rînduiți eroii în două șiruri. Se pun vrăbiile pe monument, două vrăbii pe cruce, una pe un braț, cealaltă stă pe celălalt braț. Dacă mai vine una, are loc pe stîlp.

Numele satului nu se știe de unde provine, domnul Moka scrie că de la locul unde se făcea schimbul de cai la caleștile ce transportau călători între Satu Mare și Baia Mare, pe vechiul drum dintre cele două orașe, ce trecea pe aici, pe lîngă rîul Someș și pe sub muncii Ignișului. Iar familia de maghiari bogați Patakyi își trage numele de la sat, nu invers, afirmă domnul Moka. Era pe atunci un început de lume, locurile n-aveau nume proprii, era un timp de pornire, cînd oamenii au coborît de pe dealuri în luncă și

au văzut că pământurile de terasă sînt mai roditoare pentru cultura plantelor, iar pomii fructiferi dau rod mai gras pe piemonturile cu sedimente vulcanice.

Domnul Moka își povestește apoi viața din copilăria sa. Se aude mișcare în bucătărie, a scăpat cineva un vas de metal pe gresie, e ibricul, s-a trezit neîndemînatica Pia, o aude înjurînd de paștele mă-sii. Îi lasă cafeaua pe masă, o va bea rece. Are nevoie de ajutor ca să reînvie chipurile și locurile, să le fixeze în cadru. Scoate dopul și direct din oiagă soarbe o gură de alcool. După cîteva secunde de derută, se reanimează singur și pe tavan vede cu ochii deschiși satul așa cum a fost, cu ulița mare, largă și prăfoasă, în care baligile de vacă se uscau și deveneau ca niște plăcinte coapte – domnul Moka le-a desenat în clasa întîi ca niște bănuți galbeni în acuarela "Satul meu natal". A fost primul neologism învățat de la tovarășa Emica și apoi au urmat altele, florile au stamine și pistil și se polenizează... Exercițiul imaginativ nu i se pare dificil, la fiecare pas se deschid alte cercuri care le înglobează pe cele vechi și descoperă uimit că reușește să-și activeze memoria textologică, își aduce aminte nu doar formele, ci vede și culorile, aude trepidația satului, sunetul curții pline de viață, tîrșîitul lopeții pe jar cînd mama domnului Moka scotea tepșile cu pită din cuptorul rustic. "Vladimir, du-te și dă cucuruzi la porci!", îl strigă maica și copilul rahitic trebuie să ia cățînul greu, să urce în cotarcă și la coteț în teică să arunce zece știuleți de porumb oarzîn. În suflet s-a dezlănțuit un val de imagini, mirosuri și zgomote, pe care le interpretează, caută detalii pentru completare, cuptorul vîjîie, focul poate scăpa de sub control, este suficientă o scînteie pe acoperișul de paie de secară, sau la vecini pe

acoperișul de stuf al șurii, dar nu s-a întâmplat niciodată, ardeau casele mai degrabă fulgerate de trăznet sau din joaca pruncilor cu chibriturile și lampa cu petrol. Rugăciunea copilului Vladimir curge ca apa pe valea Someșului, o știe din copilărie, avem în cer un tată, lui ne rugăm să ne dea pita cea de toate zilele și să ne ierte păcatele, precum trebuie să le iertăm și noi pe ale celor care ne greșesc nouă... Le iertăm, le iertăm pe toate și ne rugăm fecioarei Maria să se roage și ea pentru noi. În sat i se spunea Vladimiru lu' Costan, bunicul din partea tatălui a venit cu acest nume de nu se știe unde, era săpător de fântâni, o meserie nouă în acele timpuri. Satul avea pe atunci doar două fântâni, și acelea săpate de groful Patakyi la intersecția drumurilor, lângă boldurile lui Ciucălă și Ioasăă, pentru uzul comun al iobagilor români. Bunicul alegea pietre late de rîu și cobora pe scară în puț, le așeza piatră peste piatră, le clădea în cerc pînă cînd ajungea cu cilindrul la nivelul solului. Era bine plătit pentru munca sa periculoasă și căpăta pentru fiecare fântînă bani de-o vacă, o ștergură și o oiagă de pălincă, iar de la familiile mai bogate cîteodată primea și-un sac de mălai pentru tocană. A fost cunoscut pe sate pentru meseria sa, era chemat și în caz că apa se coclea, venea fîntînarul și o curăța de mîzgă, de mușchii prinși de pietre, spăla pereții cu soluție de var sau cu pălincă de mălai, dacă omul nu avea var, de mirosea apa două-trei zile pînă cînd alcoolul se dilua dincolo de sensibilitatea papilelor gustative și sursa de apă își revenea la starea de potabilitate naturală. O scotea cu găleata și o gusta și doar după aceea aveau voie ceilalți să bea. Veneau cu carul după el, de cum se crăpa de ziuă: Haide, fă bine, bade Costan, și ne curăță fîntîna! Bunicul se grăbea să

ajungă cu sculele la apa băloșată și împutită, cu miros de ouă clocite. Dacă nu s-ar fi grăbit, ar fi trebuit să fie astupată și săpată alta în loc, dar el doctorea fîntîna și apa devenea băubilă. Apa e sfîntă, cine se spurcă în fîntînă sau în izvor va fi pedepsit pe cealaltă lume cu chinurile iadului și mitul este credibil. Era chemat și cînd cineva se arunca în fîntînă, apa era scoasă atunci de trei ori, în trei zile la rînd, după care venea popa și o resfințea cu agheasmă și cu mir.

Chipul cu urechi largi, ochii cu sprîncene lungi, nasul coroiat, domnul Moka îi seamănă bunicului său, cel care a asudat pe cînd săpa cu șaitrocul în fundul fîntînii, cu picioarele în apa bulbucind și, fiind bucuros că a găsit izvorul, a băut din căușul palmelor pînă cînd s-a săturat. A făcut beteșig, nu ținea regimul de carne recomandat de doctorul Koch din Baia Mare, mîncea și el mămăligă cu moare de curechi și castraveți murați. Vecina Poalci, unguroaica, a lăsat mulsul și donița pe pragul grajdului, a trecut prin strunga gardului, a urcat cu poalele în mîna treptele de piatră și i-a tras o palmă peste obraz bărbatului întins pe prispă, însă nu mai era nimic de făcut, a aprins o lumîinare pe tărnaț, jelindu-l: Lasă Costane mîna dreaptă acasă / Că-i păcat să putrezească!...

Nu erau atîția doctori și medicamente, oamenii se vindecau muncind, înjugau cele două văcuțe la carul cu roți de lemn și raf metalic, arau cu plugul tras de tileguță, drăgăleau cuvintele, ascuțeau ciorozla, reglau lățimea brazdei cu cotrofala, țineau coarneau plugului aplecați de spate, plugarii strigau moale: Cea, Mândraie, hăis, Lunaie!, să nu le sperie, și văcuțele se roteau pe lîngă tînjeală și pe lîngă cîrcea ca dresate. Iar seara erau mulse și pruncii beau laptele crud, cu spumă. Iar noaptea mureau pe prispă.

Costan a fost numele și al tatălui lui Vladimir. Era fierar, avea serviciu la cariera de piatră din pădure, ascuțea și călea icurile și dălțile cioplitorilor de pavele. Aducea în fiecare zi în geantă câteva bucăți de mangal și le punea pe foc, ca mămăliga să fiarbă mai repede. Lemnele erau scumpe, pădurea era a grofului, împăratul încă nu dăduse legea composesoratelor, țărani ațîtau focul cu uscături rupte din gard. Costan avea rolul pe pământ să bată fierul cât e înfocat și să bea șliboviță de la boldurile evreilor.

– Costane, de ce bei atîta palinca, îl întreba mahărul Stoll Adalbert.

– În căocie este cald, bat cu barosul pe nicovală și mi se aprinde inima în mine, trebuie s-o sting cu ceva!...

– Palinca arde mai tare, măi omule, și ai tu prunc de crescut!

Vladimir era cocon plătînd și se temea de taică-său, ai cărui mușchi de la mîini arătau ca funiile. Mama scocea brînză și amestecată cu smîntîină i-o dădea băiatului oarecum pe ascuns, să se întremeze. De Crăciun, românii, ungurii și țigani tăiau porc, mai mare sau mai micuț. Doar ei nu. Costan avea în ajun mult de lucru, ascuțea cuțitele măcelarilor, înfierbînta palțauă de fier în forjă și pîrjolea porcii vecinilor la încheieturi și între unghii, pentru care primea cuștuleți. Amintirile din copilărie dor și nu pot fi șterse, seara Vladimir mergea la bufet și îl lua pe Costan de mîină, Hai acasă, tată! Așa i s-a rupt sufletul și a decis să meargă la mănăstire, avea patrusprezece ani și preotul Tarciziu Goron i-a dat o recomandare scrisă cu penița.

Domnul Moka își povestește viața în fața lui Dumnezeu și o face nu pentru că ar fi prea bătrîn sau pentru că și-ar aștepta sfîrșitul vieții, ci pentru că se gîndește mai mult ca

oricînd la cei vii. Dacă viața morților nu mai poate fi reluată, rugăciunea vrem să întoarcă timpul în loc de cîte ori ne este dor de părinți și cerem iertarea greșelilor pe care le-au făcut.

A cunoscut de prunc ce înseamnă ulița largă, lumea complicată din afara curții, plină de necunoscute și pericole, de cîini mușcători, gîscani sîsîitori, copiii mai mari ce-i dădeau din senin fragilului Vladimir cîte o palmă grea după ceafă, așa că a învățat repede să se ferească din calea celor răi. A trecut prin spaima de înec, mergea la Someș să se scalde și abia dacă intra pînă la brîu, în vreme ce ceilalți băieți înotau voinicește spre celălalt mal. Urca în cireșul din vie cu teamă să nu cadă în parii cu vîrf ascuțit și să-și spargă mațele. Era amenințat cu cureaua dacă mai umblă singur prin pădure după hribe. El nu asculta, de fiecare dată găsea tăria și curiozitatea să înfrunte pericolul, nu-l putea opri nimeni să se scalde în toate rîurile. La baluri, stătea smirună lîngă țigani și cetera și gordona, fermecat de jocurile ardeleana și bolundul. Era și el unde se adunau oameni și îi observa cum se nasc, trăiesc și mor, dar nu știa că omul este chiar el și nu și-a dat seama că urmează vremea mielului.

Vladimir Moka a văzut seceta arzînd pe șes, bunicul săpa pînă dădea de bulbuc la douăzeci de metri în puț. Intra cu picioarele în plămada de lut înmuiat cu apă și amestecat cu paie tocate și înșira voioagele la uscat sub soarele de vară. Mergea la oloinița din Pomi peste Someș și la moara din Ilba pe valea Handalului. Era cumpărător și transportator de miere și hrișcaș de la cooperativa lui Loți pentru toate vecinele – fărina de borcut era pentru gastrita tatălui. Școala a încercat să-l convingă că lumea este mare, chiar infinită, și totuși cît de strîmtă. A fost educat să-i

respecte pe părinți și să se teamă de ei și a ajuns să-i fie frică de oameni și de Dumnezeu, să se lupte pentru a răzbi și să nu se lase cuprins de disperare, să se bată precum poetul cu lumea și cu el însuși, pînă la capăt, cu dragoste de ea, cu dor...

– A ce put?

– A transpirație acră și a spirt, îi răspunde Pia – i-a adus cina.

– Citesc manuscrisul domnului Moka, amintirile lui din copilărie se opresc brusc și e păcat. Am aflat că nu are frați și nici surori. Știai că a fost în urmă cu vreo cîțiva ani să-și revadă satul natal din județul Satu Mare. Nu l-a recunoscut nimeni și nici el nu a spus cine este. Potăul nu mai este sat, seamănă cu un orașel. Căruțele cu cai au fost înlocuite de autoturisme, farmecul rural a dispărut, misterul s-a risipit, stejarul de trei sute de ani de pe coastă s-a uscat. Turma de capre cu gornicul Viorelu a rămas în fotografia din copilărie, cositoarea mecanică înlocuiește coasa cu mîner de lemn. Povestește cum la cinci ani a făcut prima boacăna de ținut minte și a încasat prima cicatrice. Și-a legat cartoane de mîini, voia să zboare precum gîscanul cel afurisit. Eram sus de tot, pe coteț, deasupra tuturor, la de trei ori înălțimea mea și aveam aripi precum avea gîscanul. Ca în vis, m-am avîntat în aer, am plutit multă vreme, cît aș număra pînă la zece, pe atunci număram încet, pe degete. Vedeam jos în curtea cu iarbă găinile atente, dădeau din cap pieziș, fixîndu-mă cu un ochi înțelept: Ce faci, băiete, nebunule, de ce dai din mîini de parcă ai avea aripi precum avem noi? Cîinele Telu era prea bătrîn ca din cușca lui de lîngă șură să vadă zborul meu de pe coteț, dar a ciulit urechile și a auzit izbitura de corp solid căzut pe pămînt. A

crezut mai întâi că cineva i-a aruncat ceva de halit: Unde-i osul de ros ce miroase a sînge?... Pe drum trecea un car cu fîn, legat cu rudă și funii. Gîffff! am icnit, căzînd pe burtă în mușețelul înflorit și dînd cu fruntea de-o piatră, simt cucuiul și acum. Aripile de hîrtie de ziar s-au ferfenițit, trestia s-a rupt și deodată cu acestea s-a năruit și visul meu de a fi precum îngerii. În vacanța de vară, luam vaca de lanț și o duceam la păscut pe marginea drumului țării, s-o hrănesc mai repede decît pe imaș. Bunicul Costan avea pruni bistrițeni, se umplea pe jumătate coșul carului, cobora de pe dealul Piscuiat cu pîrghia legată de osia de dinapoi, pentru frînare. Carul cu gemîină, iuhă, loitre, leucă, ferdeteu, carîmb, le-am învățat și le știu și astăzi, dar lipsește bunicul, lipsesc toți, lipsesc vacile, carul nu mai are direcție. Am pus feleherțul, hamfăul, ștreangul de lanț, gemînele, iuha ce permite dricului de dinainte să ia curba, feleherțul, cele două loitre, cele patru leuci, osiile, roțile cu carîmbi și morocăși, ciușpaiț și șuregla din spatele carului, unde eu eram responsabil cu frîna, mă lăsăm cu toată greutatea pe talpa de lemn, dar aveam nici treizeci de kilograme, carul o lua la vale și mă rugam lui Dumnezeu să pună și el degetul puțin, să frînez coborîrea! Și Dumnezeu a pus degetul și roata s-a înfrînat și am ajuns cu bine în vale. Bunicul nu m-a crezut cînd i-am spus că m-a ajutat Dumnezeu, că m-a apăsă pe umăr. Pe cînd le-am învățat pe toate, carul, jugul, plugul, tileguța au ajuns în podul șurii, unde sînt și acum, dacă cineva nu le-o fi pus între timp pe foc. Am rămas în acel timp, noaptea construiesc viori din bîlii de porumb, înalț zmeul pe uliță, culeg ouă de rață din ograda popii și îi spun că vreau să fiu călugăr, deoarece simt peste tot prezența lui Dumnezeu. Ceilalți copii se joacă pe

uliță de-a Mi-am pierdut o batistuță, trag storurile amintirii și privesc, se învîrt în cerc plini de griji să nu piardă batistuța. Dar nu e batistuța lor, este a lumii întregi. De ce să avem atîtea griji cu batistuțele? De ce să nu ne lăsăm în voia Domnului? Atîtea cîte au fost, atîtea cîte mai sînt, atîtea griji noi care apar, viața este un car prea încărcat de griji lumești, un joc prea periculos, trebuie mereu să treci batistuța de la tine la altul, s-o lași în seama altuia, și acela om și el ca tine. Oare unde-i batistuța roz?, aha, la mine, Vladimiru li Costan. Ar fi mai bine să ne așezăm în frica față de Dumnezeu și de oameni, să fim cei care duminica la biserică în strană cîntăm despre patria noastră care este sus, sus în cer... Aș mai avea cîte ceva de făcut pentru a nu-mi risipi viața de pomană, dar urmele pașilor mei prin casa aceasta s-au șters. Nu poate fi prea devreme să aflu cauza, dar este totuși prea tîrziu.

Cioc, cioc, cioc, bate cineva în ușa cu geam de sticlă armată.

– Vino la masă!

Este Pia, îl cheamă la prînz. Picu aștepta clipa aceasta, vrea să-i spună ce a descoperit în autobiografia lui Vladimir Moka și ce fel de texte și rugăciuni va scrie el de mîine dimineață încolo. Ar mai putea să-i spună că a evoluat, că s-a produs un miracol, că domnul Moka l-a vindecat, că este un alt fel de om decît a fost pînă acum, dar poate că ar fi mai bine să nu îi spună nimic, cîtă vreme domnul Moka nu este aici pentru a confirma. Dar oare este el un alt fel de om decît a fost pînă acum? Da, vede lumina din întuneric, nu trebuie decît să-și deschidă brațele și totul devine posibil.

– Vino la masă, Picule, nu mai întîrzia.

O cruce pentru toți

Atelierul de ceasornicărie al domnului Bogdan a dat faliment după dublarea chiriilor, dar avocatul Marton i-a propus să ocupe, cu aceeași sumă de bani ca pînă acum, sala în care a funcționat biroul de copiat acte, ceea ce domnul Bogdan a acceptat, cu condiția să fie lăsat încă o lună de zile în camera de la stradă, pentru a-și informa clienții unde se află noua locație a ceasornicăriei. Dar cu toate acestea, numărul clienților s-a înjumătățit, oamenii cu ceasuri mecanice de reparat citeau anunțul de pe ușă, că ceasornicăria s-a mutat pe strada Turnului (la 50 m după colț), și mergeau mai departe, dezamăgiți că s-a închis și ceasornicăria Bogdan din centrul vechi, pe care o știau din tinerețe.

Domnul Bogdan a dat atunci un anunț în ziar, prin care își informa clientela că ceasornicăria Bogdan s-a mutat într-un alt spațiu, în locul fostului birou de copiat acte din casa Karolyi. Mai mulți clienți nu a avut, dar primarul cel nou a aflat din ziar că există un ceasornicar priceput la ceasuri mecanice de orice tip, inclusiv orologii, și i-a dat un telefon, prin care îl invita să participe la licitația organizată pentru repararea ceasului din turnul minoriților. A fost un semn venit ca din cer, avea de lucru pentru cel puțin un an de zile, ceea ce însemna că pensia i se apropia cu un an, iar ultimul an de activitate pînă la împlinirea vârstei legale de pensionare de 65 de ani va trece oarecum, în cel mai rău caz va repara ceasuri electrice, la care de fapt nu este nimic de reparat, decît să schimbi bateria descărcată cu una nouă sau să înlocuiești cureua ruptă cu alta importată din China. Dar atelierul de reparații nu-l putea închide, și-ar fi pierdut absolut toți clienții cu trudă apropiați într-o viață de breslaș, așa că s-a decis să angajeze un ajutor de orologier,

care să demonteze toate piesele din turn și să le coboare la ceasornicărie, pentru a fi evaluate și recondiționate. Picu ar fi foarte bun, s-a gândit domnul Bogdan, are mîină ușoară, e atent, doar că nu se prea ține de treabă, lucrează o zi și cere banii, apoi bea două zile și abia în a treia vine iarăși o zi la lucru. Dar se va descurca cu el așa cum va putea, că munca nu este de simplu mecanic, ci trebuie mîină pricepută, fină chiar, pentru a nu distruge nimic. Elementele de îmbinare pot fi ruginite, este nevoie de soluții decapante, care să înlătore stratul de rugină și să permită defiletarea suruburilor, fără să afecteze piesele funcționale.

Picu a acceptat imediat să devină ajutor de orologier, cu promisiunea domnului Bogdan că peste doi ani, cînd se va pensiona, îi va dărui uneltele sale din atelier.

- De mic copil ai fost curios să înveți meseria de ceasornicar, dar din păcate nu ai vrut să faci școală, ca să ai și diplomă. Însă ai învățat de la mine elementele de bază, poți profesa pe baza unei adeverințe că ai ucenicit la mine în atelier. Peste doi ani, după ce mă voi pensiona de bătrînețe, îți las ție tot atelierul, cu toate sculele, și vei fi tu meșterul ceasurilor din oraș.

Picu era copil de zece ani cînd a primit primul ceas, marca Doxa, rămas moștenire de la bunicul său, Ioșca, activistul. A desfăcut capacul, să vadă cum funcționează mecanismul din interior, și n-a mai reușit să-l fileteze la loc. Domnul Bogdan i-a spus că este un ceas scump, însă Picu nu era interesat de faptul că lagărele sînt de aur, ci voia să înțeleagă cum se măsoară timpul.

- Cu ceasul, i-a răspuns domnul Bogdan. Uite, avem secundarul, acul ăsta, apoi minutarul și orarul, iar aici este ziua și aici luna în care ne aflăm. Ai un ceas grozav, merge perfect, l-am uns, l-am curățat de praf și trebuie doar să-l armezi în fiecare zi, iar o dată pe lună să-l reglezi după ora exactă dată la radio, la ora 13, sau la televiziune, la ora 12.

- Cum adică să-l armez și să-l reglez?!

- Trebuie să-l tragi, are aici un buton care trebuie rotit de zece ori în fiecare zi, nu prea tare, ci cu finețe.

Dar Picu tot nu a înțeles ce înseamnă timpul, așa că a întrebat-o pe profesoara de fizică, tovarășa Cicoară. Femeile abia adoptaseră moda fustelor scurte, tovarășa nu era măritată, purta cele mai scurte fustițe din tot orașul, la fel ca actrițele tinere și balerinele de la teatrul de peste drum de școala numărul unu "Petre Dulfu", doar ele mai aveau picioare atât de drepte ca tovarășa, însă ale ei nu erau subțirele, ci groase și acoperite de piele roz. Tovarășa i-a cerut un răgaz de documentare și la ora următoare de fizică i-a spus că "timpul este o formă fundamentală de existență a materiei în mișcare". A scris definiția pe tablă și i-a pus pe toți elevii să copieze aceste cuvinte în caiete.

Problema nu era rezolvată nici acum, deoarece Picu nu vedea legătura dintre materie și timp. Dacă nu ne mișcăm, timpul stă? Înseamnă că dacă ne mișcăm mai repede timpul va trece mai repede? La aceste întrebări puse de puștiul acela cu ochelari al dactilografei de la notariat tovarășa nu a știut să răspundă pe loc și a mai cerut un răgaz de documentare, dar apoi a uitat de întrebări sau nu a știut să răspundă și Picu nu a mai îndrăznit să le repună. Însă micul Einstein era prea curios, așa că l-a întrebat pe nenea Bogdan ce este timpul.

- Vremea ce trece, o secundă, două secunde, apoi un minut, o zi, o lună, un an...

- Depinde timpul de mișcarea materiei?

- Păi da, că măsurăm timpul cu ceasul și ceasul este un mecanism material.

- Și cum știe ceasul că o secundă înseamnă unitatea de timp și de ce o secundă este timpul cât ai spune tic-tac și nu mai mult sau mai puțin?

– Ceasurile au un mecanism care din fabrică este făcut să bată secunde, secunda e unitatea de măsură a timpului. ceasurile electrice măsoară și zecimea de secundă, ălea sînt mai precise. Ceasurile mecanice au precizia de trei secunde la 24 de ore.

– Deci fiecare ceas ar trebui reglat zilnic. Dar față de ce?

– Nu știu unde, cred că în Anglia, există un ceas etalon, după care se reglează toate ceasurile din lume.

– Păi și ceasul etalon are o precizie de trei secunde...

– Nu, nu, au apărut ceasurile cu cristale de cuarț, care sînt extrem de precise, întîrzie o secundă la trei sute de ani, ceea ce nu ne încurcă deloc.

– Dar tot există o eroare.

– Da, nimic nu merge perfect pe lumea aceasta. Pînă și ceasurile atomice și moleculare au eroare, dar este de ordinul unei secunde la un milion de ani. Nimic nu-i veșnic, totul se schimbă.

Picu mergea des pe la ceasornicărie, crescuse și nu se mai juca în curte cu porumbeii, nenea Varga l-a învățat tot ce știa despre porumbei, cel mai important este să vezi ce sex au puii, pentru a separa femelele de masculi și a-i selecționa pe cei care au cele mai lungi și mai compacte pene în aripi, fără defecte. Iar porumbițele intră la reproducție cu masculi aleși de crescător, nu la întîmplare. Dar Picu s-a cam săturat să spele puii de porumbel și nu a fost deloc interesat cînd a primit o pereche de porumbei în dar, ar fi însemnat să construiască o volieră a lui și să aibă grijă zi de zi de mîncare și apă. Picu avea simțul timpului, meșterul l-a așezat la masa lui de rezervă și i-a dat un deșteptător Victoria, cel mai simplu ceasornic, produs de fabrica din Arad, să-l demonteze, să învețe denumirea pieselor componente și să-l monteze la loc. Era un joc ca de Lego, un puzzle în care jucătorul operează cu lupa ce mărește de douăsprezece ori, dar Picu avea vedere bună și

șurubelele ceasului Victoria erau mari, așa că lucra cu ochiul liber. Probleme puteau să apară la demontarea arcului, există un clește special pentru arcuri. Nu este obositor, îi explica Bogdan, dacă faci mișcări scurte și uniforme. Pe bancul de lucru, sculele au locul lor, șurubelnițele, cleștii, ciocanul, pensetele. În atelierelor mari, există mașini unelte, strung și freză de ceasornicărie. Ceasornicarul nu poate să facă nimic dacă nu vede bine, de aceea lumina pe banc trebuie să fie difuză, dispersată, naturală pe cât posibil.

Picu se dovedea util, îl ajuta pe meșter să spele piesele în benzinieră, să le curețe și să le șlefuiască. Bogdan folosea rețeta veche de curățare, cu leșie de săpun și rumeguș uscat, dar numai pentru piesele mari, ale orologiilor. Metalul se șlefuieste cu piatră ponce, iar sticla zgâriată se lustruiește cu gresie. Toate ceasurile au acum sticlă organică, adică plexiglas. Bogdan avea reputația că face ceasuri cu fosfor, care luminează noaptea. De fapt, lipea pe cadran și ace sulfură de zinc, folosind ca liant sticlă solubilă.

Meșterul se ocupa singur de repararea ceasurilor de aur, pe care le ungea cu ulei de oase. Tot meșterul repara ceasornicele vechi, ornamentale, cu pendul, cu balansier, cu greutate sau cu lanț. Picu învăța repede, nu trebuia să audă de două ori. La fiecare bătaie a regulatorului, roata eșapamentului se învîrtește cu o jumătate de pas. La început se montează axul minutar în platina din față, pe care se fixează prin presare pinionul pătrat, iar apoi se montează minutarul și celelalte axe, cu excepția furcii, dar să ai grijă, distanța dintre roata eșapamentului și furcă să nu fie nici prea mare, nici prea mică, iar între cele două coroane ale furcii și axul roții balansiere să fie un joc uniform.

Picu a învățat să recunoască metalele, nichelul, aurul și cromul, cu care se plachează ceasurile, și aliajele din care

sînt făcute piesele. Nu se folosește aur pur, ci aliat cu cupru și atunci este roșiatic, cu platină și atunci are culoare albă, sau cu argint, pentru galben.

Picu se așeza la masa de lucru, meșterul i-a înălțat scaunul, și folosea menghina, mandrina, poansoanele, nicovala, cele opt șurubelnițe pe mărimi, aprindea lampa de spirit atunci cînd nu putea demonta un ax gripat.

Dar într-o zi, le-a pus toate jos și l-a întrebat pe meșter dacă mai știe ceva și dacă îl mai poate învăța ceva.

– Nu mai știu nimic, dragul meu, te-am învățat tot ce știam.

Picu avea atunci patrusprezece ani și urma să meargă la liceu, avea de ales între liceul de muzică, voia să învețe să cînte la pian, dar mai abitir la orga electronică, sau la liceul Gheorghe Șincai, unde auzise că există un renumit profesor de filosofie, Boboc, directorul liceului, care cunoaște toată filosofia lumii, de la chinezi la greci și germani.

– Atunci să știți că nu mai vin la atelier. Am încercat să înțeleg ce este timpul reparînd ceasuri, dar nu am reușit. E frumos să repara ceasuri, da' timpul nu-l poți prinde, nu-l poți ține în mîină, nu-l poți repara.

– Nu înțeleg ce spui. Orologeria este o meserie utilă oamenilor, poți trăi din ea.

– Dar eu nu vreau să fiu util oamenilor din jurul meu, ci în primul rînd vreau să înțeleg și să îmi fiu util mai întîi mie însumi, pentru ca abia după aceea să încerc să devin util celor din jurul meu.

– Bine, du-te atunci și studiază și învață de la profesorii de liceu ce vrei să știi.

Așa că Picu l-a părăsit atunci pe domnul Bogdan, dar acum se întoarce la el, are aproape cincizeci de ani și în acest timp a învățat tot ce pot să știe oamenii învățați.

– Nenea Bogdan, am învățat multe, dar am pățit peste tot ca în atelier, la un moment dat profesorii mi-au spus că

nu mai au ce să mă învețe și eu mă miram, deoarece la întrebările mele nu primeam răspuns. V-am întrebat ce este timpul și mi-ați arătat un ceas. De ce aș veni înapoi la dumneavoastră?

- Nu știi, Picule. Poate pentru că vrei să fii util.

- Nu vreau să fiu util, oamenii nu au nevoie de ceasuri, nu este nevoie să măsoare timpul, milioane de ani oamenii nu au avut ceasuri, ci s-au bazat pe simțul timpului, pe ceasul biologic pe care îl au în ei. De ce aș avea nevoie de ceas? De ce ne complicăm viața și o facem dependentă de mecanisme exterioare nouă? Ceasuri cu casetă, fără casetă, cu casetă fixă, cu casetă mobilă, dispozitive de oprire cu cruce Malte, roți dințate și pinioane, roți motoare, fusuri și lagăre, angrenaje cu coroană, știfturi expuse la uzură, toate pe noi ne uzează de fapt. Aurul este atacat doar de apa regală formată din doi acizi și este dizolvat de cianură. Lemnul se șlefuieste cu cremene, fildeșul, cu piatră ponce, oțelul cu gresie, sticla cu cuarț, dar nu mi-ai spus cu ce se șlefuieste diamantul, cel mai dur mineral.

- Nu m-ai întrebat niciodată. În ceasornicarie nu lucrăm cu diamante, dar știu de la bijutierul Scwartzwald că diamantul se șlefuieste cu cel mai puțin dur mineral, cu talc.

- Nu cred, nu are logică, ar trebui să se șlefuiască cu ceva ce are duritatea mai mare de zece.

- Și totuși așa este, îndoiala ta am avut-o și eu, dar el mi-a confirmat că diamantul se șlefuieste cu talc, cu pudră de pus la fundul bebelușilor să nu se opărească, pe care o folosesc și frizerii. Eu l-am crezut.

- Dar eu nu-l cred, probabil a făcut o glumă cu dumneata, să te pună în situație proastă.

- Cu toții sîntem adesea puși în asemenea situații proaste. Haide să urcăm în turn, să vedem în ce stare se află orologiul. I-am spus primarului că va costa între zece mii și douăzeci de mii de euro, după cît de uzate sînt piesele pe care va trebui să le reconșionăm.

Domnul Bogdan este subțirel și îi tremură mîinile ușor, dar după ce bea cincizeci de mililitri de vodcă Siromex își revine și poate lucra. Fumează și el țigări de contrabandă, cumpărate de la traficanții din piața agroalimentară Izvoarele, trage un fum, pune țigara pe scrumieră, desface cîteva șurubele...

Urcă pe scările înguste din turn și pe jumătate mîncate de carii, scîrțîie scîndura sub greutatea lor. Pîna aproape de ceas, urcușul este ușor, dar de acolo se urcă pe o scară cu fuștei și ajungi la camera în care este fixat orologiul de tip Ghahan. Este un mecanism cu greutate și coardă, chiar pentru momentul tragerii are un mecanism suplimentar tip ceas cu arc fără casetă și dispozitiv de oprire cu cruce malteză. Cea mai mare roată dințată are aproape un metru, este cea motoare, apoi minutară, orară și a eșapamentului. Uzurile cele mai mari apar la dinți și în lagăre, așa că domnul Bogdan desface șuruburile de douăzeci și doi care fixează fusul roții motoare în lagăr și îl gresează cu tecaletitul, pentru a ieși mai ușor. Picu îl privește, șezînd pe motorul sincron cu reductor, căci cineva a încercat să electrifice ceasul și se vede că nu a reușit.

– Oau, băiete, uite ce avem aici! Privește, știi ce-i astea?
– Fusul și lagărul.
– Dar știi din ce material sînt făcute?
– Din alamă.
– Alama este aurie.
– Din bronz.
– Bronzul este ca pielea bătută de soare și de vînt.
– Ce este?
– Metal albicios ca cenușa. E platină. Dacă toate lagărele sînt de platină, ceasul devine mai valoros decît întregul turn și trebuie păzit contra hoților. Tu știi cîte kilograme avem aici? Între cinci și zece, iar platina este mai valoroasă decît aurul. Îți dai seama, o avere?!

- E averea minorităților, nene Bodgan. Fixează lagărul la loc și hai să coborîm. Poate că este de platină doar materialul de uzură, sau poate fi un material compozit, pentru lubrefiere, care seamănă cu platina. Ar trebui să chemăm un specialist în metalografie.

- Nu este cazul, putem merge direct la bijutierul Schwartzwald, el se pricepe la platină.

- Sau putem să tăcem și să reparăm orologiul atît de bine încît să mai funcționeze încă două sute de ani, lăsînd soarta platinei în mîna urmașilor.

- Așa să facem. Eșapamentul este cu cîrlig neliber, de tip du-te vino, vom avea de recondiționat muchiile. Uite că am găsit hiba, s-a rupt un dinte de pinion, de aceea s-a oprit totul, îl vom completa, vom curăța toți dinții prin frecare cu lemn de soc, vom verifica unghiurile de cădere, repaus și impuls și trebuie să meargă, să sperăm că nu e rupt arcul mecanismului suplimentar, mai avem cîteva știfturi uzate de recondiționat, demontăm totul, curățăm cu benzină și montăm la loc.

Au lucrat o lună și au predat ceasul la muzeul județean, cu specificația că paznicul are obligația să-l încarce zilnic, să urce în turn și să manevreze roata de lanț pentru ridicarea greutății, iar o dată pe săptămînă trebuie să îl regleze, pornind mecanismul suplimentar cu arc care trebuie tras ca orice ceas cu sonerie, dar niciodată pînă la capăt. Meșterii au semnat garanție pe o sută de ani, ceea ce a stîrnit un ziarist să scrie un articol în presa locală, lăudînd profesionalismul orologierilor băimăreni.

Suma primită a fost generoasă, Picu timp de mai bine de un an n-a cerut nici un ban de la soția sa și nici de la maică-sa, de care s-a separat.

Avocatul Marton Janos a redactat un contract cu Gabriel Filip pentru paza celor zece apartamente rămase goale după plecarea locatarilor, iar în schimb are

permisiunea să locuiască în orice apartament vrea, pînă la închirierea către alte persoane. Au trecut însă doi ani de cînd casa stă goală, dar n-a venit nimeni să închirieze vreun apartament. Curtea interioară s-a părăginit de tot, cireșul n-a fost tăiat, ci doar secuit și astfel s-a uscat în picioare, porumbarul este gol, aripile porumbeilor au fost tăiate și s-au transformat în șobolani, tufa de liliac are spațiu să crească, a devenit o pădurice, iar restaurantul folosește spațiul liber pentru a depozita ambalaje. După ce se înserează, Picu descuie poarta principală și își face plimbarea, pe același traseu, mai întîi traversează piața turnului, apoi se îndreaptă pe strada Viilor spre parc și spre cimitire, unde se pierde în întuneric. Domnul Bogdan s-a pensionat, iar pe ușa ceasornicăriei scrie: Reparăm ceasuri și orologii mecanice 0730.930235, însă la acest număr de telefon nu răspunde nimeni, sau foarte rar răspunde o doamnă, Maria.

– Ce mai știți, doamnă Filip, despre domnul Filipașcu și despre ceilalți locatari?

– O, știu, știu totul. Găvrilă Filipașcu este supărat că au găsit multe piese lipsă din inventarul muzeului și de aceea nu a publicat cartea despre istoria secretă a orașului. Doamna Dana a plecat la fiică-sa, în Cluj, dar și-a cumpărat mormînt aici, în cimitirul de sub Dealul Florilor, și mai vorbim la telefon cîteodată. Domnul notar stă la bloc pe strada Culturii și nu a făcut nimic pentru a sesiza că Ludovic Karolyi a apărut pe lista profilor optanți. Familia Varga a plecat în Franța la copii, îmi trimit felicitare de Crăciun, cu porumbei. Domnul Buda a reușit să deschidă o berărie în beciul casei, dar nu prea are clientelă, din cauza faptului că la etaj oamenii văd noaptea un fel de stafie, degeaba le spune că este paznicul Picu. Sandu Nemeș tot neisprăvit se dovedește, cînd n-are ce mînca urcă în podul casei și sucește gîtul cîtorva porumbei țintuiți cu lumina lanternei.

Vladimir Moka a plecat la mănăstire în Austria și nu s-a mai întors niciodată, i-a lăsat totul lui Picu, inclusiv sarcina de a păzi cripta Karolyi. Domnul Bogdan s-a pensionat și repară într-un chioșculeț la gară ceasuri, ceasuri electrice și brichete și confecționează chei de yală. Domnul Popp a ajuns cel mai rău, a murit de cancer și a lăsat-o singură pe săraca doamnă Popp, cu datorii prea mari și doar cu pensia de urmaș. O, vai, vai, vai!...

– Iar de Ludovic Karolyi ce știți?

– Nimica, nimica, nimica. Am avut de-a face pe vremuri cu un bărbat de la securitate, l-am rugat să se intereseze de proprietarul casei și el a aflat că firma Deal Proprietăți n-are nici un asociat cu numele Ludovic Karolyi. Dar noi am plecat de acolo și pe noi nu ne mai interesează casa aceea, însă pe fiu-meu îl găsiți acolo, el este paznicul imobilului.

– Ce telefon are?

– 0730-930235.

*

Picu a îmbătrânit pe nepregătite, părul i-a încărunțit și pare de-o vîrstă cu mama sa, doamna Maria. A rămas însă cu obiceiul să umble prin baruri și să își arate erudiția. În jurul lui se adună tinerii noului secol, cărora le spune eterna poveste.

– Matrioșka este o păpușă de lemn, pictată în culori vii, roșu și alb de regulă, care ascunde altă păpușă și care la rîndul său ascunde altă păpușă și tot așa..., după principiul oului cuibărit în alt ou. Scriitorul rus Bulgakov tratează problema alegerii, a opțiunii de a pactiza ori de a înfiera. Însă pentru a fi împliniți, voi, tinerii trebuie să acceptați ce nu depinde de voi și să faceți ce depinde de voi, aceasta este marea înțelepciune a omului. Afirmarea prin muncă și obținerea echilibrului personal este idealul secolului XXI,

dar omul rău este adesea fericit și omul bun este adesea nefericit, la fel cum există plăceri care aduc rău și suferințe care aduc bine. Dar nu vă speriați. Nu-i o fericire să muncești la patron sau la firma proprie, însă munca de opt ore pe zi nu este rea dacă o faci liniștit și demn și rămîne timp și pentru a trăi clipa. Schimbarea la față a României o facem noi, cei ce muncim aici, iar forța complementară de modernizare a țării o reprezintă fiii care lucrează în occident. Sînt milioane de români plecați în emigrație din motive economice, jumătate dintre cetățenii țării se află sau au fost la muncă în alte țări și au cîștigat bani pentru a-și ridica locuința mare, dacă se poate și cu etaj. Pentru a deveni proprietari, visul oricărui. Ei sînt educați în sistemul globalizant capitalist și aduc economia de piață pe plaiurile natale, în formele cele mai egoiste. Altfel nu se poate. Libertățile noastre individuale sînt exacerbate, apar crize și parțialități, uităm că avem în noi ceva mai adînc decît noi înșine, că depindem de structura economică pe care am găsit-o. Nu primim libertate în acest sens, ca să ne creăm fiecare propria producție, ci trebuie să ne angajăm pentru cei care dețin capital, fără ca voința noastră să aprobe această dependență de a altora. Sîntem obligați să acceptăm determinarea de instanța obiectivă și să uităm că avem în noi ceva mai adînc decît economicul. Asta nu trebuie să uitați. Facem deci compromisul între nevoia de a trăi și nevoia de a fi liberi, de a păstra temeiul care ne menține ființa demnă. Rașionali fiind, căutăm în memorie precedente, ca să aflăm ce au făcut înaintașii noștri în situații similare, să înțelegem determinările. Ce ne rămîne de făcut? Mai întîi să stabilim ce se întîmplă, deși totul este vechi, reluat în alte forme, acum electronice. În post-comunism, sîntem liberi să nu fim de acord, dar ne întrebăm cui folosește. Balanța oscilează între democrația referendară și cea reprezentativă. Statul român a preferat-o

pe a doua, ceea ce ar trebui să se schimbe, deoarece poporul acceptă ca doar el să poată face greșeli. Nu putem să ocolim spiritul veacului, nu ne putem izola în tradiție, nu ne putem opune sincronismului cu lumea occidentală în care dorim să ne integrăm. Timpul are acțiune de uniformizare, deschiderea granițelor, migrația pașnică și politica de adoptare a legilor și principiilor vest-europene au accelerat procesul de adaptare. Avem online informații din toată lumea și aproape pe nesimțite ne sincronizăm cu spiritul postmodern al mileniului al treilea. Vrem să fim moderni, dar să ne ferim de modernismul decadent și devalorizant. În lumea globală de azi, orice valoare se devalorizează rapid. Reînnoirea tehnologică este fără oprire și fuziunea economică n-are margine. "Eroii" și "zeii" moderni sînt totuși falși. Reperele de identitate și identificare plutesc în ceața de informații, devenim lucizi, sceptici, deziluzionați de idealul umanist și creștin. Nu mai credem nici în știință, nici în valorile comunității. Am devenit un fel de corcitură ale adaptării dintre tradiție și modernitate, umblăm ziua cu farurile aprinse, căutăm originalitatea și profunzimea în miturile cuantice, sperînd că prin excesul de a-i imita în formă pe alții nu vom alunga sufletul trainic și totuși atît de fragil din noi. Statul român funcționează pe principiile liberale acceptate la revoluție, dar ne întrebăm în ce direcție trebuie să ne îndreptăm: să continuăm cu formarea clasei bogate, ori să calmăm sărăcia generalizată și inechitățile sociale. Soluția ar fi pe mijloc, adică statul responsabil și societatea civilă trezită să impună echitate în repartizarea veniturilor naționale. Am trăit pe viu evenimentele revoluționare din decembrie 1989 și ne aducem aminte de fericirea supremă care ne-a cuprins.

Tinerii îi cumpără bere și îl ascultă pe acest bărbat cu ochelari și barbă, atît de straniu și de ciudat în hainele sale

negre. Unii îl urmează peste tot pe unde el umblă și se îmbată împreună cu el, deoarece mereu cineva are bani să plătească încă un rînd. Face spectacol uneori din demontarea și remontarea ceasului său de mîină, marca Doxa, pe pariu, o ladă de bere, folosind doar o unghieră pe post de șurubelniță. De fiecare dată reușește, cel mai dificil este însă de montat arcul, ar avea nevoie de un clește special, el folosește unghiera ca pe o pensă.

Picu a devenit cel mai fidel client al anticariatului Pya, aduce în fiecare săptămîină cîte șapte cărți, pentru care cere șaptezeci de lei. Pia acceptă tranzacția, deoarece sînt adesea cărți rare, în limba germană, din biblioteca lui Vladimir Moka. Un singur rezultat au avut aceste vizite, că Pia Wanchuk a început să poarte rochii largi și se laudă în fața prietenelor venite să cumpere cărți de dragoste că a rămas însărcinată la patruzeci și șase de ani, fără să facă nici un fel de tratament de fertilitate, decît să se despartă de soțul său. Cînd a auzit acest lucru, Picu a spus că este fericit pentru ductilitatea oamenilor, după știința lui, un om tras într-un fir poate ajunge la lungimea de patruzeci de mii de kilometri, cît Ecuatorul. Tras în foițe de 0,14 microni, un om poate acoperi suprafața Lunii. Transformat în cianură de potasiu, un om poate ucide șapte sute de miliarde de oameni. Dar nimeni nu-l mai bagă în seamă pe domnul Picu, decît cei care nu-l cunosc.

Iar casa, casa Karolyi, casa porumbeilor fără aripi, casa sobolanilor transformați în porumbei, casa șoarecilor cu aripi, casa diavolului preschimbat în porumbel, a căpătat denumirea de casa de sub dealul proprietății, casa de sub dealul crucii, dar în acest fel îi spune doar Picu. Ceilalți oameni unde sînt? Au murit cu toții.

Sfîrșit

Cuprins

Prima cruce.....	5
A doua cruce.....	21
A treia cruce.....	45
A cincea cruce	71
A șasea cruce.....	97
A șaptea cruce.....	137
A noua cruce.....	153
A zecea cruce.....	173
A unsprezecea cruce	199
O cruce pentru toți.....	211

De același autor:

Ilca. Educația milei (roman, 1993)

Iad în raiul de acasă (roman, 1999)

Clopotul cu două limbi (roman, 2002)

Fabrica de iarbă (roman, 2011)

e-mail: nicolaegoja@yahoo.com

site: www.nicolaegoja.ro

Tipar:

EUROTIP

Baia Mare, str. Dacia nr. 4
tel/fax: 0262 211 118
eurotipbm@yahoo.com
www.eurotip.ro